

Vol. I
THE MINOR WORKS
OF
'ALLAPAKAM-POETS

PUBLISHED UNDER THE AUTHORITY OF
R. Ry., Rao Bahadur K. SITARAMA REDDI GARU, B.A., B.L.,
Commissioner, on behalf of the Tirumalai-Tirupati
Devasthanam Committee, Tirupati,

AND

EDITED BY

PANDIT. V. VIJAYARAGHAVACHARYA,
Dēvasthānam Epigraphist,

AND

G. ADINARAYANA NAIDU, B.A.,
Archæological Asst.

PRINTED AT
SRI MAHANT'S DEVASTHANAM PRESS,
21, ANDERSON STREET,
MADRAS.

1935

All Rights Reserved.

విషయ సూచిక

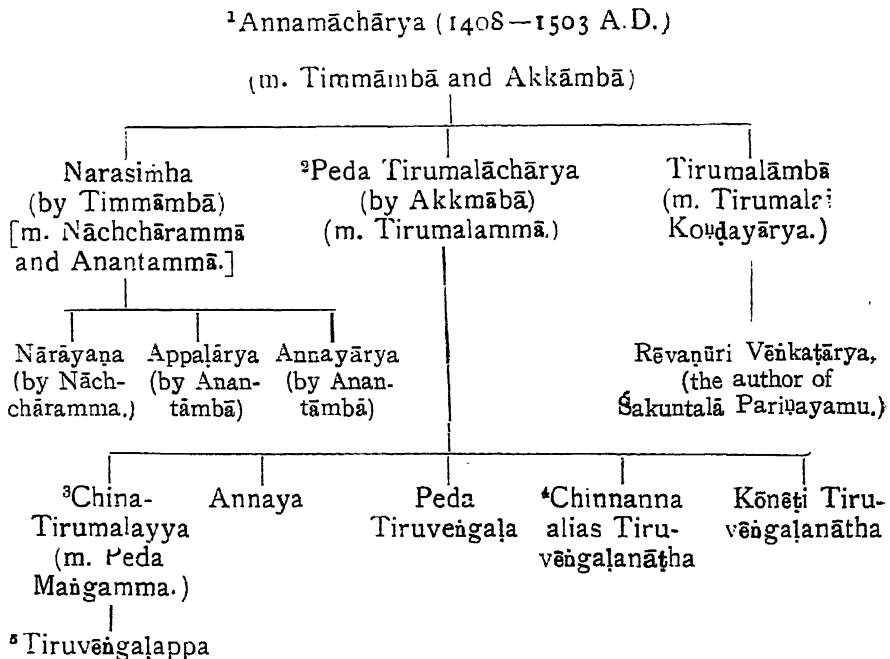

పుటసంఖ్య

1 శృంగారమంజరి (తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల విరచితము)	1
2 చక్రవాళమంజరి (తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యుల విరచితము)	15
3 సీతీశతకము	డిటో 21
4 శ్రీవేంకటేశోదాహరణము	డిటో 55
5 సుదర్శనరగడ	డిటో 64
6 రేఫణకారములు	డిటో 69
7 శృంగారదండకము	డిటో 87
8 వైరాగ్యపచనమాలికాగీతాలు	డిటో 93
9 శృంగారవృత్తపద్యాల శతకము	డిటో 119
10 సంకీర్తనలక్షణము (తాళ్ళపాక చిరతిరుమలాచార్యుల విరచితము)	137
11 అష్టభాషాదండకము	డిటో 151

[THE GENEALOGY OF THE TALLAPAKAM POETS,
FLOURISHED IN THE 15th & 16th CENTURIES. A.D.]

NOTE 1:—The numbers marked in this pedigree indicate the various works written in Telugu and Sanskrit languages by these famous poets of Tallapākam family. [For further information, vide, next page.]

The under-mentioned scholars (noted in the pedigree)

are the authors of the various works : thus—

1. Annamāchārya,*
the author of—(1) Adhyātma-Saṅkīrtanalu, } [Published in
(2) Śṛīṅāra-Saṅkīrtanalu, } Tirupati Dēvas-
(3) Śṛīṅāra-Maṇjari and } thānam Tāllapāk-
(4) Śṛīṅāra-Lakṣha in } kam series.]
Saṅkīrt (not available.)
2. Peda Tirumalā-
chārya,
the author of—(1) Śṛīṅāra-Saṅkīrtanalu, } [Published in
(2) Vairāgyavachana-gītālu, } Tirupati Dēvas-
(3) Śṛīṅāra-Daṇḍakamu, } thānam Tāllapāk-
(4) Chakravāla-Maṇjari, } kam series.]
(5) Śṛīṅāravṛitta-Śataka, }
(6) Udāharanamulu, }
(7) Nītisīsa-Śatakamu, }
(8) Sudarśana-Ragaḷa, }
(9) Rēpha-Rakāramulu and }
(10) Āndhra-Vedānta or Bhaga- [In the press]
vat Gītā.
3. Chinna-Tiru-
malāchārya,
the author of—(1) Adhyātma-Saṅkīrtanalu, [In the press]
(2) Śṛīṅāra-Saṅkīrtanalu, [In the press]
(3) Aṣṭabhāṣhā-Daṇḍaka (in Sanskrit) and [Published]
(4) Saṅkīrtana-Lakṣhaṇa [Published]
4. Chinna
(alias Tiru-
veṅgaḷanātha),
the author of—(1) Paramayōgi-Vilāsamu [Published]
(2) Aṣṭa-Mahishī-Kaḷyāṇamu and [Published]
(3) Uṣhāpariṇayamu [In the press.]
5. Tiruveṅgaḷappa,
the author of—(1) Bālaprabōdhikā on Amara and
(2) Sudhānidhi on Kāvyaaprakāśikā of Mammaṭa.

* Various names are given for this Annamāchārya and his sons and grand-sons.
[Vide List of various names of Tāllapākkam poets in the next page
and page 358 of the Tirupati Dēvasthānam Epigraphical Report.]

LIST OF VARIOUS NAMES FOR TALLAPAKAM POETS.

- (1) Tāḷḷapākam Annamāchārya (the earliest member of the Tāḷḷapākam family),
alias Annamayya,
Annamayyaṅgār,
Annayāchārya,
Annayaguru and
Annayārya.
- (2) Tāḷḷapākam Narasimha (the first son of No. 1)
alias Narasayyaṅgār and
Narasingappa.
- (3) Tāḷḷapākam Peda-Tirumalāchārya** (the second son of No. 1
and younger brother of No. 2.)
alias Peda Tirumalayya,
Peda-Tirumalayyaṅgār,
Annaya-Tirumalārya,
Annaya Timmanārya,
Periya-Tirumalayyaṅgār,
Timmayya,
Timmayārya,
Tirumala,
Tirumalāchārya,
Tirumalaguru,
Tirumalārya-Dēsika,
Tirumalayyaṅgār and
Tālavāka Tirumalayya.
- (4) Tāḷḷapākam China-Tirumalayya,** (the first son of No. 3.)
alias China Timmayya,
China Timmā-Dikshita,
China Tirumalāchārya,
China Tirumala Dikshita,
China-Timma,

LIST OF VARIOUS NAMES FOR TALLAPAKAM POETS.

- Tāḷḷapākam China-Tirumalayya,
alias Chinna-Timmanna,
Chinna-Tirumalayyaṅgār,
Śīru-Tirumalai Iyaṅgār and
Tirumala.
- (5) Tāḷḷapākam Annamayyaṅgāru, (the second son of No. 3.)
alias Annayya and
Annayāchārya.
- (6) Tāḷḷapākam Peda Tiruvēṅgaḷa, (the third son of No. 3.)
alias Tiruvēṅgaḷa,
Tiruvēṅgaḷanātha and
Tiruvēṅkaṭappan.
- (7) Tāḷḷapākam Chinnanna,** (the fourth son of No. 3.)
alias Chinna Tiruvēṅgaḷa,
China Tiruvēṅgaḷanātha,
Tiruvēṅādhhar,
Tiruvēṅādhayyar,
Tiruvēṅgaḷanātha,
Tiruvēṅgaḷanāthayyaṅgāru,
Tiruvēṅkaṭanāthar and
Vēṅgalārya.
- (8) Tāḷḷapākam Kōṇēṭi-Tiruvēṅgaḷanātha, (the fifth son of No. 3.)
alias Kōṇēṭi Vēṅgaḷanātha and
Kōṇēṭi Tiruvēṅgaḷanāthayyaṅgāru.
- (9) Tāḷḷapākam Tiruvēṅgaḷappa (the son of No. 4.)
alias Tiruvēṅgaḷappar,
Tiruvēṅkaṭayyan,
Tiruvēṅgaḷa-Dikshita.

** These two-star marks wherever they are found indicate that they are not only the authors of the above-works but also the donors to the temple of Śrī Vēṅkaṭēśa, Śrī Gōvindarāja and other minor Deities. [Vide respective numbers, registered in six volumes of Tirupati Dēvas-thānam Epigraphical Series.]

శృంగార మంజరి.

(అ. చా.)

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తాళ్ళపాక యన్నమాచార్యులు తిరువేంగళనాథ దేవునికి

విన్నపము చేసిన శృంగార మంజరి.

శ్రీకామినివత్సర జితహిరణ్యాక్షు¹ | భువనపాలనదత్తుఁ² బుండవీకాక్షు |
వివిధగీర్వాణాద్యు³ వేదాంతవేద్యుఁ | బరమతత్త్వాపాద్యు⁴ భవరోగవైద్యు |
శోభితగుణధామ⁵ సురసార్వాభాము | మానిమానసహంసు⁶ మధితోగ్రకంఠు |
శేషాహివరతల్పు సిద్ధసంకల్పు | నీలోత్పలవృక్షాహ నీలాంబువాహ |
నీలాద్రిసంకాశు⁷ నిబిడప్రకాశు | నిర్మలతరదేహు⁸ నిగమాంతగేహు |
గోపాంగనాకుంభకుచశాతకుంభ⁹ | కుంభకుంకుమ¹⁰ చారుగురుతరాకారు |
వేణునాదామోదు¹¹ విహితప్రసాదు | నవ్యక్తు¹² నతవేద్యు నాద్యు నద్యు¹³ |
నధ్యాత్ము నచ్యుతు¹⁴ నాద్యంతరహితు | నిర్గుణు¹⁵ నిఖిలాండనిర్మాణనిపుణు |
నిర్వాణు నిర్మలు నిత్యు నిశ్చింతు | సర్వజ్ఞ సాకారు సచ్చిదానందు |
సర్వతోముఖరూపు¹⁶ సత్యస్వరూపు | నఖిలహిరణ్యగర్భాండనాయకుని |
వివిధలోకాధీశు వేంకటాద్రిశు | నధికతేజోమూర్తి¹⁷ నలరెడువాని |
గంగానదీజన్మకారణం బనంగఁ | బొగడొందు తనపదాంభోజముల్¹⁸ సూపి |
యిందొంద వైకుంఠ మిదియ సుష్టునుచు | సొందొంద వలకేల¹⁹ జూపెడువాని |
ఘనదైత్యగర్వాంధకారంబు²⁰ లెల్ల | మానుప దేదీప్యమానమై²¹ వెలుగు |

1 జిత హిరణ్యాక్షు = జయింపబడిన హిరణ్యాక్షునిఁ గలవానిని, 2 దత్తు = సమర్థుని, 3 ఆద్యు = మొదటివానిని, 4 తత్త్వాపాద్యు = ఆత్మజ్ఞానముచే పొందఁదగినవానిని 5 భవ = సంసారము, 6 ధామ = ఇల్లయినవానిని, 7 మధిత = త్రచ్చబడిన, 8 నీలోత్పలము = నల్లకలువ, 9 సంకాశు = సమానమైనవాని, 10 నిబిడ = దట్టమైన, 11 నిగమాంతము = వేదాంతము, 12 శాతకుంభ = బంగారముతో చేయబడిన, 13 చారు = రమ్యమైన, 14 ఆమోదము = సంతోషము, 15 అవ్యక్తు = తెలియఁబడనివానిని, 16 అద్యు¹³ = ఒకడే యైనవానిని, 17 అచ్యుతు = నాశనములేనివానిని, 18 నిఖిలాండము = సర్వబ్రహ్మాండము, 19 సర్వతోముఖరూపు = బ్రహ్మస్వరూపము గల వానిని, 20 అలరెడు = ఒప్పెడు, 21 పదాంభోజము = అడుగుదామర, 22 వలకేల = కుడిచేతిలో, 23 గర్వాంధకారము = పొగర నెడు చీకటి. 24 దేదీప్యమానము = మిక్కిలి ప్రకాశించునది.

చక్రగదాశంఖశార్ఙ్గంబు¹ లేపుడు | ²తలకొని యిరువంకఁ దాల్చినవాని |
 సరకంట సిరితోడ నలిగి భూకాంతఁ | గలసి యిద్దఱలోనఁ ³కైలాటమిడుచు |
⁴వలపునఁ గడకంట నలరెడువాని | నెండవెన్నెలతోడ నేకమై కూడి |
 రెండుకన్నల సంధి ⁵రెట్టింపుచున్న | గగనంబు⁶ దాఁకినకన్నలవాని |
 ద్రవిళాంగనాఘన స్తనమండలాగ్ర | ⁷పరిరంభ ⁸జృంభిసంభ్రమవిలాసముల |
⁹బెరసినకుంకుమపీతాంబరంబు | కడఁగి ¹⁰రింగులువాఱఁ ¹¹గాసించువాని |
 బ్రహ్మాండమై యుండి బ్రహ్మమై యుండి¹² ¹³పరమాణువై యుండిపరమమై యుండి |
 సచరాచరాత్ముడై¹⁴ ¹⁵చరియించువాని | నమరాద్రితో¹⁶ మాద్రి¹⁷ యగువేంకటాద్రి |
 నున్నతోన్నతలీల నుండెడువాని | శృంగారవిఖ్యాతి ¹⁸చెలువంబురీతి |
¹⁹నాయారములబాగు ²⁰నొసపరిలాగు | ²¹రాజసంబులసౌంపు రసికతపెంపు |
 సరసత్వములచెల్లి ²²చతురతకల్పి | సకలజనానందసంస్తుతిచేత |
 విని విని యొక బాల ²³వికచాంబుజాక్షి | చెలువ ²⁴కోకిలవాణి చిగురాకుబోణి²⁵ |
 తలపులవిశ్రాంతి²⁶ తలిరాకు బంతి | ²⁷వలరాజు చిగురెల్లి వలపులవెల్లి²⁸ |
²⁹కడివోనిపూముల్కి³⁰ కన్నలకల్కి³¹ | చిత్తంబు చిగురించి స్వేదంబు వేచి |
 సిగ్గులు వో నురింగి³² చింత లోఁబెరింగి | కాంక్షలఁ గడుఁబొదలి గర్వంబు వదలి |
 కోరికి మదిఁ బేరి³³ కోపంబు మీఱి | వినుకలి³⁴ దలపోసి వెరపులఁ బాసి |

1 శార్ఙ్గము=విష్ణుధనుస్సు పేరు. 2 తలకొని=యత్నించి, 3 కైలాటము=కూర్మము, కలహము, 4 వలపు=కోరిక, 5 రెట్టింపు=రెండింత లగు, 6 గగనము=ఆకాశము, 7 పరిరంభ=కాఁగించుటచే, 8 జృంభి=ఎక్కువగుచున్న, 9 బెరసిన=వ్యాపించిన, 10 రింగులు =మత్తపుగుచ్చెలు, 11 కాసించు=కానెగాఁ గట్టు, 12 అణువు=మిక్కిలి చిన్న పస్తువు, 13 సచరాచరాత్ముడు, సర=సంచరించునది, ఆచర=కదలనివి, ఇట్టివానితో సమాధిస ప్రపంచమును, ఆత్ముడు=రూపముగాఁ గలవాఁడు, 14 అమరాద్రి=మేరుపర్వతము, 15 మాద్రి=మాదిరి=సమానము, 16 చెలువము=అందము, 17 ఓయ్యారము= విలాసము, 18 ఓసపరిలాగు=సౌందర్యము తెఱఁగు, 19 రాజసంబు=రాచరీతి, 20 చతురత=నేర్పరితనము, 21 వికచ=వికసించిన, 22 కోకిలవాణి=కోకిలవంటి గొంతుగలది, 23 బోణి=పొలిసది, 24 విశ్రాంతి=విసోదస్థానము, 25 వలరాజు=మన్మథునియొక్క చిగురెల్లి=చిగురుటాకు గొడుగు, 26 వెల్లి=ప్రవాహము, 27 కడి=వాసన, 28 ములికి= బాణాగ్రము, 29 కలికి=అందమైనది, 30 బెరిగి (మాశృక) 31 పేరి=దట్టమై, 32 వినుకలి= వినుటచేఁగలుగు ప్రేమము.

- ¹ పెట్టల కెదురేగి ²వెతలను గ్రాగి | యున్నంతఁ జెలిభావ మువిదలు³ చూచి
యీముద్దరానికి⁴ నీవిలాసినికి | నీపూవుబోడికి నేలొకో⁵ నేడు |
వివరింపఁ దలపులు వింత లై తోచెఁ | బంచశరాసక్తి ప్రభవింపఁబోలు |
నింతిలో మరుఁడు దండై త్తకమున్న⁶ | పచ్చనివిలు చేతఁ బట్టకమున్న |
⁷ చిగురంపగమి ⁸చికిలి సేయక మున్న | కోకిల మద మెత్తి ⁹గొణగకమున్న |
¹⁰ కీరంబు వాయెత్తి ¹¹కెలయకమున్న | రాయంచ లెదిరించి రాయకమున్న |
సుదతి కారామంబు¹² చూపి మరుసెచ్చి మాటలమాటున మఱపింత మనుచు |
నారామ¹³ దోడ్కొని యారామముపకుఁజనుచోట నెదిరె వసంతోత్సవంబు |
¹⁴ పాంథులనునుసిగ్గు బయ లై నరీతి | ¹⁵ కారాకు లెడలి వృక్షంబులు నిలిచె |
తగ విరహులకోర్కి తలిరించె ననఁగ | నవకమై¹⁶ చిగుళ్లు ననిచె¹⁷ భూజముల |
పలరాజురాకకు వసమహిజములు | కలయఁ గట్టినమేలుకట్ట¹⁸ యనంగ |
నిండారఁ దరువులనీడలు నిండె | ¹⁹ కోల²⁰ తమాల²¹ తక్కిలకాకోల |
తాల ²² హింతాలకోత్రాలకుద్దాల²³ | ²⁴ సాలబాలరసాల²⁵ బాలనేపాల²⁶ |
²⁷ తారజుబీరమందారఖడ్గర | ²⁸ గంధఫలీకుండఘనపిచుమంద²⁹ |
తరువులు విరువులై తలిరించి మించె | దీఁగలు సోగలై³⁰ తెగమాటి పాతె |
వనలక్ష్మీపూర్ణయావనవీధియందు | గడఁగిమాధవుఁడువేడ్కలగ్రొత్తగాఁగ |
నోత్తిననఖపంక్తు³¹ లున్న చందమున | ³² గింశుకంబులు గోరగించి³³ మోదించె |
గురువింద లిగిరించె గుత్తులు నించె | ³⁴ మాకందతరు లేచె మల్లెలు పూచె |

1 పెట్టలు=విహారములు, 2 వెతలు=బాధలు, 3 ఉవిదలు=స్త్రీలు 4 ముద్ద
రాలు=ప్రేమయు నెఱుంగనిది, 5 ఏలొకో=ఎందుకో, 6 మున్న=ముందుగానే, 7 అంప
గమి=బాణసమాహమ, 8 చికిలి సేయ=పదనుపెట్టు, 9 గొణగ=మాటవెడలసేక లో
లోననే గొణగొణ యను, 10 కీరంబు=చిలుక, 11 కెలయక=విజృంభింపక, 12 ఆరా
మంబు=తోట, 13 రామ=స్త్రీ, 14 పాంథులు=విరహులు, 15 కారాకులు=పండుటాకులు,
16 నవకమై=మృదువై, 17 ననిచె=పూచెను, 18 మేలుకట్టు=వితానములు, చాందినీలు,
19 కోల=పిప్పలి, 20 తమాల=చీకటిమ్రాను, 21 తక్కిల=తక్కిలపుండ్రెట్టు, 22 హిం
తాల=గిజకతాడుచెట్టు, 23 కుద్దాల=కాంచనము, 24 సాల=మద్ది, 25 రసాల=తియ్యమా
మిడి, 26 నేపాల=నేపాలపుండ్రెట్టు, 27 తార=శృంగారవిశేషము, 28 గంధఫలీ=శ్రేణ
కము, 29 పిచుమంద=వేప, 30 సోగలు=పొడవులు, 31 నఖపంక్తులు=నఖశ్రేణులవరుసలు,
32 గింశుకములు=మోదుగులు, 33 కోరగించి=మొలకరెత్తి, 34 మాకందము=మామిడి.

బొన్నలు వికసించె బొగడలు నించె | బనసలు నెరిసె సంపంగలు విరిసె |

¹ మలయజంబు తెలర్చె మరువంబు పేర్చె | నేవంకఁ జూచిన నెల్లభూజములు |

శాఖోపశాఖ లసంఖ్య మై నిగుడఁ² | బూపుగుత్తులచేతఁ బూపలచేతఁ³ |

బరిపక్వరసపూర్ణఫలములచేత | గగనమండల మెల్లఁ గలయ⁴ నందంద |

కప్పిననివిడాంధకారంబు దోఁపఁ | ⁵దారనివిరు తెల్లఁ దారలు గాఁగఁ |

గుఁడియుపూఁజేనెల⁶ క్రొమ్మంచుమించు⁷ మలయఁ బుష్పశ్రమారంబు⁸ రేఁగఁ |

గోల్గొంపఁగఁగాంకితఘననూన్న | వజ్రప్రకాశదివ్యప్రభావముల⁹ |

వెలుఁగొంది దట్టంపు వెన్నెల గాయఁ | ¹⁰గుముదాకరంబులఁ గూటంబు మాని

కుముదాకరంబులఁ గొమరు¹¹ దీపించి | ¹²పద్మరాగప్రభాప్రౌఢిమ వంపఁ¹³ |

ఓద్వారాగప్రభాప్రాఢిమ దోఁప | ¹⁴జ్యోతిర్లతాక్రాంతశోభితశ్రీలు |

బాలార్కకిరణసాభాగ్యంబు లొదవ | సకలవనాంత¹⁵ విశ్రాంతపాంథులకుఁ |

బగలు చేలై తోఁచుఁ బరికింప రేలు | పగళులై తోఁచి విశ్రాంతి పుట్టించు |

నత్యంతపేగవిహారమారుతము | సారిది¹⁶ నవ్వనవిధి సొచ్చినంతటను |

¹⁷గడఁగి ¹⁸గందపుగొండకందువ¹⁹ మఱచి | ²⁰క్రమ్మట నొకవంకఁ గదలిపోలేక |

ఫణిరాజముఖులకుఁ ²¹బసలు పుట్టించు | ²²ఫణిరాజగోత్రసాభాగ్యంబు మరఁగి |

²³కదిసి యాకాశగంగాతరంగముల | నాడెడునవ్యదివ్యాంగనాక్రేణి |

కుచకుంభలిప్త²⁴ కుంకుములులతోడఁ | ²⁵జల్లుబోరాడు నిచ్చలు²⁶ నొక్కవేళ |

మాధవినవలతామందిరామంద | సాధవీధీఘనస్థలములు ²⁷మెట్టి |

1 మలయజంబులు=గంధపు చూచులు, ఎలర్చె=వికసించెను, 2 నిగుడ=వ్యాపింపఁగా, 3 శాఖోపశాఖ=పూచించెను, 4 కలయ=అంతట, 5 దారని=కనబడకపోవని, 6 క్రొమ్మంచు=క్రొత్తమంచు, 7 మలయ=వ్యాపింప, 8 దుమారము=దుమ్ము, 9 ఆవలలు=సమాహమలు, 10 కుముదాకరంబుల=తెల్లకలువలుగల సరస్సులలో, 11 కూటము=స్నేహము, కొమరు=మనోజ్ఞత్వము, 12 పద్మరాగ=కేంపులయొక్క, 13 వంప=తగ్గింప, 14 జ్యోతిర్లత=రాత్రుల వెలుగిచ్చునొకవీధౌపధి, ఆక్రాంత=చుట్టబడిన, 15 విశ్రాంత=ఆలపుదీర్చికొన్న, పాంథులు=బాటసారులు, 16 సారిది=వరుసగా, 17 కడఁగి=పూని, 18 గందపుగొండ=మలయపర్వతము, 19 కందువ=జాడ, 20 క్రమ్మట=మరల, 21 పసలు=ఉద్రేకములు, 22 ఫణిరాజ, గోత్ర=నాగులకురాజగు శేషుని, పర్వతముయొక్క, 23 కదిసి=కూడి, తరంగములు=అలలు, 24 లిప్త=పూయబడిన, 25 జల్లుబోరాడు=జలక్రీడలాడు, 26 నిచ్చలు=నిత్యము, 27 మెట్టి=తొక్కి.

తీగెయుయ్యల లూగు దిన మొక్కవేళ | శ్రీవేంకటేశు నూర్జితకృపావేళు |
 నినకోటిరుచిమంతు నిందిరాకాంతుఁ | గనుఁగొనఁ గోరి వేడ్కలుదొంగలింపఁ |
 సకలదిగంతర⁴స్థలములనుండి | చక్కనిచిక్కని⁵ జవరాండ్రు⁶ నడవ |
 నడపులమెడల⁷ నెన్నడుములు బడలఁ | గస్తూరిపూతలు గరఁగి లో జాజ |
 శిరసులజవ్వాది చెక్కిళ్లఁ గాజ | నలసతఁ గనుఁగ్రేవో నలరుకామినుల |
⁹ పయ్యద లెడలించి పాలిండ్లుదూరి¹⁰ | కుటిలకుంతలములఁ¹¹ గునిసియల్లార్చి¹² |
 చిగురాకుఁబోడుల సేదలు దీర్చి¹³ గొబ్బునఁ దావి దిక్కులఁ జోడుముట్ట¹⁴ |
 నుబ్బున విహరించు నొక్కొక్కవేళఁ | తలకొని వనపీఠిఁ¹⁵ దలవరివోలెఁ |
 గార్తవీర్యఁడువోలె¹⁶ గంతుఁడువోలె | నాగరికుఁడువోలె నానావిధముల |
¹⁷ మలయుచు విహరించు మందానిలుండు | అంత నాకామిను లందఱుఁ గూడి |
 చల్లనినెత్తావి చల్లఁడుచోటఁ | దూఁగుటుయ్యలల¹⁸ కందువల చెందోవల¹⁹ |
 కొలఁకులఁ గెలఁకులఁ²⁰ గురువిందపాదల | భామలో²¹ రతిరాజు²² పసనిసామ్రాజ్య |
 సీమలో రసికుల చిత్తంబులోని | ప్రేమలో యనఁగ గంభీరంబు మెఱసి |
²³ కళుకులో చిగురాకు²⁴ కరవాలుఁగొనల | తళుకులో విటులఁడెందములఁగాపాడు |
 ములుకులో యనఁగ²⁵ నిమ్మల నుల్లసిల్లి | బాలలో పుష్పాస్త్రబంగారునాట్య |
 శాలలో పూవింట ²⁶జడిగొన్న²⁷ యంప కోలలో తలఁపులో గుదిగొన్నతాల్చి |
 చీలలో యనఁగ నచ్చెలులెల్లఁగూడి | యవయవశ్రీల నొయ్యారంబుదొరయ²⁸ |
 ఘనవయోగర్వాంధకారంబు మెఱయఁ | ²⁹దోరంపుటిసరశ్చి ధూఱక నిగుడి |

1 ఊర్జిత=దృఢమైన, 2 రుచిమంతు=కాంతికలవానిని 3 తొంగలింపఁ=అతిశయింపగాఁ, 4 అంతర=మధ్య, 5 చిక్కని=సన్ననైన, 6 జవరాండ్రు=యావనవతులు, 7 ఎడలఁ=సమయములందు, 8 శ్రేవఁ=పార్శ్వమందు, 9 పయ్యదలు=వైదులు, ఎడలించి=తొలగించి. 10 తూర=దుమ్మను చెమటను తుడిచి, 11 కుటిలకుంతలములు= పంకరలగు వెండ్రుకలు, 12 గునిసియల్లార్చి=చేర్చిపట్టి మృదువుగా ఆర్చి, 13 గొబ్బునఁ=శీఘ్రముగా, 14 చోడుముట్ట=వ్యాపించునట్లు 15 తలవరి=తలారివాఁడు, 16 కంతుఁడు=మన్మథుఁడు, 17 మలయు=వ్యాపించు, 18 కందువలు=జాడలు, 19 చెందోవలు=ఎఱ్ఱకలువలు, 20 కెలఁకులు=పార్శ్వములు, 21 రతిరాజు=మన్మథుఁడు, 22 పసని=బాగైన 23 కళుకులు కాంతులు, 24 కరవాలు=కత్తి, 25 నిమ్మల=చక్కగా, 26 జడిగొను=దట్టమగు, 27 అంపకోలలు=బాణములు, 28 దొరయు=కలుగు, 29 తోరంపు=దట్టమైన.

- ¹ మత్తిలునవలతామంటపవిధిఁ | ²దఱచుచీకట్లు పిత్తరములు³ చిమ్మఁ |
 దముముఖచంద్రవిస్తారదీధితులు⁴ | వెలుఁగొంద నలుగడ విహరించువారు |
 దట్టంపులేమావితురుపుట్రకింద | సాంపై నపూఁదే నెసోనల⁵ దడిసి |
 పొదరిండ్లచాటునఁ బొదిగొని⁶ నిలువ | తమముఖాంబుజములతావుల⁷ దగిలి
 పైకొన్న⁸యలికదంబముల సందడికిఁ | దప్పించుకొని తొలఁగ దాఁటెడువారు |
 చెలులతోఁ బడి దప్పి చెదరినసఖులు | రమణీయశుకపికారావంబు వినుచుఁ |
 జెలిక తైలో యని⁹ చీరెడువారు | ¹⁰మదవతీజనులకమ్మడనంపుఁబూవు |
 బుతులసరసంబు పైకొనియాడఁ | జెదరినపుష్పిచ్చే¹¹ దొప్పఁదోఁగి |
¹²సిజ్జంపుమేచులఁ జెలఁగెడువారు | కొలికిఁదామరకొలంకులదండ¹³ (మెండు) |
 నిలిచి తమతమమేసిసిడలపాలువు¹⁴ | గనుఁగొని యానాగకన్నలో యనుచు |
 వేడుకఁ బలుమాటు వెఱఁగందువారు | నై సఖరత్నంబు లంతంత నిలిచి |
¹⁵లేమా విలాసంబు లేమావి¹⁶ మంచి | లేమావిఁజే చాఁపలేమా యటంచుఁ |
 దిలకంబు దీర్పక తిలకించిమాడు | ¹⁷తిలకంబు మానినీతిలకంబ¹⁸ యనుచు |
¹⁹నడుగుకందువ గోరియడుగు నకోక | మడిగెడు బోఁటి సీ²⁰యడుగు లాననుచు |
²¹గర్జి కారంబు లాకర్ణింపఁ బలుకు ! ²²గర్జి కారమణీయకాంతిగా ననుచుఁ ²³ |
²⁴గురవకావలికిఁ జేకుట వకా²⁵విరులు | కొమ్మకొఁగిటఁజేర్చుకొమ్మకా యనుచుఁ |
²⁶గేసరంబుల బోఁటి కేసరంబులుగ | ²⁷వారుణిఁ దోచు ²⁸దైవాటగా ననుచుఁ |
 జతురభావంబుల సరసభాషణము | లాడుచు విహరించునంతలోపలను |

1 మత్తిలు=మత్తుగొన్న, 2 తఱచు=దట్టమైన, 3 పిత్తరము=భీతి, 4 దీధితులు=కాం
 పులు, 5 సోనలు=భారలు, 6 పొదిగొని=పెంపుకొని, 7 తావులు=వాసనలు, 8 ఆలి=
 తుమ్మెదల, 9 చీరెడు=పిలుచునట్టి 10 మదవతీ=యావనవతుల, కమ్మడనము=కమ్మని
 వాసనగల, 11 పుష్పిచ్చు=పూవులనుండి రాఁజెడు ధూళులు, 12 సిజ్జెము=జేహమునందుఁ
 గలుగు ఒకదినను పొడ, 13 దండ=పార్శ్వమున, 14 నీడల=నీటిలోఁ గనఁబడు ప్రతి
 బింబముల, పాలువు=అందము, 15 లేమా=ఓత్రీ, 16 లేమావి=లేతఁమామిడిచెట్టున
 (యావనవతుల కరస్పర్శముచే మామిడిచెట్టు చిగురించునని దోహదకాస్త్రము, ఇట్లే తిలక
 మునకుఁ జూచుట, ఆశోకమునకుఁ దన్నుట, కర్ణి కారమునకుఁ బాడుట, కురవకమునకుఁ
 గొఁగలిండుట శేసరముల కుమియుటయు దోహదములు, వానినిననుసంధించి యిటఁ గవివర్ణింపె)
 17 తిలకము=బొట్టుగుఁజెట్టు, 18 తిలకము=శ్రేష్ఠము, 19 అడుగుకందువ=పాదముజూడ,
 20 అడుగులాన=నీపాదములపై ఆన(బట్టు) 21 కర్ణి కారంబులు=కొండగోఁగులు, 22 కర్ణిక=
 చెఱికమ్మ, కర్ణి కారమణీయ=కర్ణి కారపుఁబూవు కర్ణావతంసముగా నుంచుకొన్నప్పుడు కలుగు
 రమణీయకాంతి, 23 ననుచు=ప్రస్పించును, 24 కురవక=ఎఱ్ఱగోరంట, 25 ఆకా=ఆకాగ్ని-
 26 శేసరములు=పొగడచెట్టులు, 27 వారుణి=సారాయము, 28 దైవాటు=అతిశయించు.

వనపాలకాంతలు వనవిలాసినులు | ¹పొదిగొన్న చక్కనిపుష్పకోమలులు |
 గర్వంపుఃజూపుల కమలలోచనలు | ²కై నేసి శృంగారగరిమలు³ వొడల |
 నఖలలోకేశుమోహనమూర్తి గాంచి ⁴ప్రణయపూర్వకముగాఁ బ్రస్తుతి చేసి |
 యోదేవతారాధ్య యోభక్తసాధ్య | యోలోకమందార యోభవదూర⁵ |
 యోవేంకటాద్రిశ యోకృపావేశ | శృంగారవన కేలిఁ జిత్తంబు గలిగి |
 విచ్చేసి వేడ్కల విహరింపవలయుఁ | గోనేటిదరి నున్న⁶ కోదమసంఘెంగ |
 తరువులు వికసించెఁ దముఁ గానరావు | గుటిలేనిపువ్వులు గురిసి క్రిక్కిరిసి |
⁷ పరవనిచోల్లెల్ల బాన్సులై చూడఁ | బొగడలవిశ్రాంతి పొగడ నచ్చెరువు⁸ |
 పొదిగొన్న సేవతిపొందరిండ్లక్రిందఁ | బలుమాటుఁ గురిసినపన్నీటిసాన |
 పలపల నునుజాలువాటి⁹ దైవాటి¹⁰ యేఱులై యేప్రాద్దు నీఁతలఁ¹¹ బాటు |
 గందంపుమాఁకులకడ నున్న ఘణులు¹² | చందనగంధులసారభంబునకుఁ¹³ |
 బైకొని మైగాలిఁ బసివట్టి¹⁴ తిరుగుఁ పెలఁగు¹⁵ మయూరగామిను లొట యెఱిగి |
 తఱచై నఘనసార¹⁶ తరువులక్రిందఁ | బొర లూడి రాలుకర్పూరంపునిరము¹⁷ |
 తిన్నలై విహరింపఁ దిన్ననై యుడు | నని యని ¹⁸తరితీపు లతివలు వలుక |
 నఖలలోకారాధ్యుఁడతికృపామూర్తి | మగువలవయసు ¹⁹లామనికొల్ల కాఁడు |
 భామలతలఁపులోపలిగారడీడు | వెలలేనివలపులవేడుక కాఁడు |
 కొనేటిరాయండు ²⁰కుంభినీస్వామి | ²¹శ్రీవత్సధారుఁ డాశ్రితవత్సలుండు |
 వెలఁదులమాటలు వేడ్క దీపింపఁ | జిత్తాబ్జమునఁ జేర్చి చిటునవ్వు నవ్వి |
 యత్యంతరూపమహామూర్తి గాన | నఖలశృంగారాబ్ధి²² కధిపతి గాన |
 సకలవైభవమహాజ్ఞులతఁ²³ బెంపొంది | గమనోన్ముఖుం²⁴ డైనగదలు²⁵ దానెఱిగి |
 పాదారవిందసంస్పర్శంబు సేయఁ | గోరిక దలకూడఁ²⁶ గుండలికర్త²⁷ (భర్త?) |

1 పొదిగొను=దట్టమగు, 2 కై నేసి=అలంకరించి, 3 గరిమలు=గొప్పదనములు, 4 ప్రణయము=స్నేహము, 5 భవదూర=సంసారబంధమునకు దూరమైనవాఁడా, 6 కోదమ=యౌవనముకల, 7 పరవని=వ్యాపింపని, 8 అచ్చెరువు=అశ్చర్యము, 9 జాలువాటు=ప్రవహించు, 10 దైవాటి=అతిశయించి, 11 ఈతల=పూర్ణముగా, 12 ఘణులు=పాములు, 13 సారభము=వాసన, 14 పసివట్టి=వాసనఁజట్టి, 15 మయూరము=నెమలి, 16 ఘనసార=పచ్చకప్పురపు, 17 నీరము=పొడి, తిన్న=తిన్నె-ఆరుగు, 18 తరితీపులు=కోర్కెలు, 19 ఆమని=వసంతుండ నెడు, 20 కుంభిని=భూమి, 21 శ్రీవత్సము=విష్ణువు తొమ్మిదవది మచ్చ, 22 అబ్ధి=సముద్రము, 23 ఉజ్జ్వలత=ప్రకాశము, 24 ఉన్ముఖుండు=మీఁదుచూచువాఁడు=ప్రయత్నించువాఁడు, 25 కదలు=కదలుట, “కదలెఱుంగంగ నీక, ఉ-హరి,” 26 తలకూడు=సిద్ధించు, 27 గుండలికర్త=పాములకురాజు.

పసిడిపాదుకల న్వభావమై నిలువఁ | గైకొని మెట్ట నక్కడిచోటు లెల్లఁ |
 బ్రతిపదంబును మోక్షపదములై నిలువ | నింద్రాది దిక్పతులిరువంకఁ గొలువఁ |
¹ గమలభవాదులు గదిసి తో నడవఁ | గిన్నరగుంధర్వభేచరయక్ష |
 గరుడవిద్యాధరగానమానములు² | వీనుల కిం పొంద విందులు సేయ |
³ విడివై నయద్యావవీధులు పొచ్చి | విశ్రాంతభూముల విహరించుచోట |
 నేవేళ నేకాల మెక్కడఁ దలఁచె | నావేళ నాకాల మెక్కడఁ గలిగి |
 సకలపదార్థగోచరములై⁴ యుండి | చతురవిద్యాగోష్ఠి⁵ జరియించునంత |
 నఖిలాధినాథుమోహనమహామూర్తిఁ | బలుమాటు మును విన్న భామాలలామ |
 చెలులకు మన సీక చిత్తంబు కాక | పొలుపై నయలవోక⁶ బ్రాద్దులు వోక |
 సఖులతోఁ బుష్పా పచయకేలి⁷ దగిలి యున్నంతఁ జెలిభావ మువిదలు చూచి |
 పువ్వులు⁸ జడిగొన్న పొదరిండ్లు దూటి | కాంతలనొండొంటిఁ గడవంగఁ బాటి |
 తఱచైనవిడు లెల్లఁ దమ వని కోరి | చెదరిన⁹లతలెల్లఁ జేరంగఁ దీసి |
 యందనిక్రొవ్విరు¹⁰ లందంది కోసి | తావి¹¹ వోవక యుండఁ ¹²దలిరులు మూసి |
 రాలినపుష్పాల్లు రాసులు చేసి | ¹³యనిలంబు కెదురు మహాఫణి వ్రాసి |
 తుమ్మెదదాటులఁ దొలగఁ దూపొడిచి¹⁴ | పై కాపుగాఁగ సంపంగలు ముడిచి |
 చేతులపన్నీరు చెలులపైఁ దుడిచి | పయ్యదఁబూదేసె పలుమాటుఁ బిడిచి¹⁵ |
¹⁶ యారామవీధుల నభివలు మెలఁగి | ¹⁷యొఱపై నచోటుల నొయ్యన¹⁸ తొలఁగి |
 దట్టంపువిరు¹⁹ లెల్లఁ దమవని చెలఁగి | మరునమ్ములో²⁰ యని మదిలోనఁ గలఁగి |
 పింబంబు లని యోషపింబంబులకును²¹ | ²²పైకొన్న చిలుకలఁ బట్టంగఁ దలఁచి |
²³ వల నై నకరపల్లవంబులు చాఁపఁ | బల్లవంబులభ్రాంతి²⁴ బదరి కోయిలలు |
 చేరినఁ బయ్యదచెఱుగులఁ ²⁵జోపఁ | బయ్యదబయ లైన పాలిండ్లు చూచి |

1 కమలభవ=బహ్మ, 2 మానము=తాళాదిలక్షణయుక్తత, 3 విడివి=విస్తారము, 4 గోచరములు=కనఁబడునవి, 5 గోష్ఠి=సలాపము, 6 అలవోక=లీల, 7 అపచయము=కోయిటు, 8 జడిగొన్న=వర్షించినట్టి=దట్టమైన, 9 లతలు=తీగలు, 10 క్రొవ్విరులు=క్రొత్తపూవులు, 11 తావి=వానన, 12 తలిరులు=చిగుళ్లు, 13 అనిలము=గాలి, 14 తూపొడిచి=బాణము నాటి, 15 పిడిచి=పిండి, 16 ఆరామము=తోట, 17 ఒఱపు=రాపిడి, 18 ఒయ్యన=మెల్లఁగా, 19 విరులు=పూలు, 20 అమ్ములు=బాణములు, 21 ఓవ్వపింబములు=దొండపండువంటి పెదవులు, 22 పైకొను=కవియ, 23 వలను=ఒప్పిదము, 24 పదయ=త్వరపడు, 25 చోపక=తలుపుఁగా.

జక్కవదోయిమచ్చరమున మొరయన్¹ గరమూలరుచులు బంగారుతో² బెరయన్³
 నుబ్బునఁ జనుంగవలొండొంటినొరయన్⁴ నొసలిక స్తూరులునూగురులో⁵ బెరయన్⁶
 వలఁతులై⁷ పొలఁతులు వనవిహారములచి⁸ బొదలికొవ్వులు మించఁబువ్వులుగోసి
 శంబరారాతి⁹ బచ్చనిమిలుకానిఁ | బచ్చపుల్లలతేరపైన బిత్తరిని |
 బొదిగొన్నకమ్మందూపులోపోటువానిఁ | దననిసచ్చద్రకాంతపువేదిమీఁదఁ¹⁰
 దలఁపులోపలివానిఁ దగవారఁ పూచి¹¹ పొలుపొందఁ బువ్వులఁ బూజలు చేసి
 యొప్పైనపూచేనె¹² నుపహారమిచ్చి మ్రొక్కుచుఁదాంబూలములుసమర్పించి
 సరససంగీతప్రసంగవాక్యములఁ | బ్రొద్దులు పుచ్చుచుఁ బొలఁతు లున్నంత |
 వైభవంబుల వనవాటికలందు¹³ | విహరించుచున్న గోవిందు ముకుందు |
 సత్యభామాకాంతు సకలవిశ్రాంతు | తిరువేంకటాద్రిశు దేవదేవేశు |
 భానుకోటిస్ఫూర్తి¹⁴ భాసిల్లువాని | పంచాస్త్రకోటిసౌభాగ్యంబువాని¹⁵ |
 గోటానగోటులై కొలఁదులు¹⁶ మీఱి | గుఱు తిడఁగా రానిగుణములవాని |
 రాకకు వెఱుగంది రాకేండువదన | రాక వెన్నెలలఁ బరాకై నకాంత |
 చెలులపై¹⁷ నలులపైఁ జిత్తంబు వదలి | కురులపై విరులపైఁ గోర్కులు నడలి
¹⁸ పికముపై శుకముపైఁ బ్రేమంబుమఱచి నతను రాకకునుగూర్చినతనురాకకును¹⁹
 దొలఁగక పులకలు²⁰ తో²¹ ద్రోవులాడఁ | దలకొన్నకనుగ్రేవ²² తపములు వీడ
²³ నుడివోనినునుసిగ్గు లూడనిఁబాడ²⁴ | నంతంత మరుబలం బచ్చన లాడ²⁵
 నిరువురచిత్తంబులెదుఱులుచూడఁ | బరువులోమురువును²⁶ భయములోవేరువుఁ
 జిత్తంబుతిమురును²⁷ జెక్కులచెమరు | భావంబుకదలును²⁸ బలుకులోఁగొదలు |
 మానంబు మఱపును మరుచేతివెఱపు²⁹ నలకలజాఱును³⁰ నలసంబుతీరుఁ |

1 మొరయన్=మాయగా, 2 నూగురులు=నెత్తిమందటి పెండ్రుకలు, 3 బెరయన్=కలియగా 4 వలఁతులు=వేర్వేగలవారు, 5 పొదలి=సంతోషము పెరిగి, 6 శంబరారాతి=మన్మథుని, 7 పచ్చపులుగు=చిలుక, 8 బిత్తరి=తేజముతో 9 కూపులు=బాణములు, 10 వేది=తిన్నె, 11 పూచి=స్థాపించి, 12 ఉపహారము=కానుక, 13 వాటికలు=వదనలు, 14 స్ఫూర్తి=తోచుట, 15 సౌభాగ్యము=విశ్వర్యము, 16 కొలఁది=మితి, 17 రాక=పున్నమ, 18 అలులు=కుమ్మెదలు, 19 పికము=కోకిల, 20 అతనురాకకు=మన్మథుని వచ్చుటకు లేక మన్మథావేశమిచ్చు పున్నమకు, 21 పులకలు=గగుర్పొడుపులు, 22 తో=వెంబడిగా, 23 శ్రేవ=పార్శ్వము, 24 ఉడివోని=వ్యర్థముకాని, 25 ఉడనిఁబాడు=పరుగెత్తిపోవు, 26 అచ్చనలాడు=ఒకవిధమగునట్టి యాటయాడు=ఇటునటుపరువులిడు, 27 మరువు=సౌందర్యము, 28 తిమురు=స్తబ్ధమగుట, 29 కదలు=చలిచుట 30 అలకలు=ఘుంగురులు 31 అలసంబు=మాంద్ర్యము,

గ్రాగినమతి నొప్పి కనుగ్రేవ డప్పి¹ చెలికత్తెమూఁపుపైఁ జేర్చినచేయి ।
 యల్లార్చి తెప్ప వేయనికన్నుదోయి తనమేనిఁ జెలి దండ దాచినబాగు
 నంతలో మైముఱ పైయున్నలాగు । కనుగొని చెలులెల్లఁ గడు వెఱఁగంది
 యలరినవేడ్కల నబ్బాక్షిఁ జూచెఁ జూచినయంతన సూనాస్త్రగురుడు² ।
 జూపులు తూపులై³ సోకె నొండొరులఁ దనరాజ్యలక్షణోత్తర⁴ మైనతన్నిఁ
 గప్పంబుగా నిచ్చెఁ గందర్పఁ డనఁగ । గంభీరనాయకుఁ గాంచెనో యనఁగఁ
 దీపులవిలునారితిండి⁵ మోపెట్టి పూవుదూపులయంపపాది⁷ వెంటఁగట్టి
 చిన్నారివిరిదమ్మిచిలుకుఁ జేబుట్టి । యల్లన పొడచూపె నారతిరాజు
 ఈయింతి⁸ విభుఁ డింపొందు ననుచు⁹ నేవునఁ గీరంబు లేచి¹⁰ పై రొప్పె¹¹ ।
 నీకొమ్మ మదికోర్కు లీడేలు¹² ననుచుఁ జాలిచేరువదీర్చె¹³ జక్కవదోయి¹⁴ ।
 తరలాక్షిమదిలోన¹⁵ దరికొన్న విరహా మాతెడువీపుగా పనెడుచందమున
 నుబ్బునఁ బై వీచె¹⁶ నొయ్యనిగాలి¹⁷ కమలామనోనాథుకరుణాకటాక్ష¹⁸ ।
 వీక్షణ బతివపై¹⁹ వెల్లిగొన్నట్లు పరిపూర్ణచంద్రికాప్రభలు పైఁ బరవఁ
 గడిమి²⁰ నుద్దీపనకారణం బగుచు । లావుగా మరునిబలం బెల్ల నొదర²¹ ।
 గడు నింపులై యండఁ గారింపు తాను నెలమిఁ గారింపులేయింపులై యుండుఁ
 బ్రియములైనవియెయప్రియములైయుండు నప్రియంబులెప్రియంబై యుండుఁజూడ
 నాలోనఁ జెలులెల్ల నాలోలనేత్రఁ బరికించి విరహతాపస్ఫూర్తి²³ నెలిసి
 యారామపోరాము²⁴ లేమిట మాను నీకాంతవలవంత²⁵ లేవంకఁ దీరుఁ
 జూడదు తలయెత్తి శ్రుతి దండె²⁶ గూర్చి పాడదు చెలులెల్లఁ బైకొన్న సరస
 మాడదు చిలుకతో నందంపుమాట లాడదు²⁷ వెడమాట లాడెడిఁగాని

1 డప్పి=ఆస, 2 సూనాస్త్రగురుడు=విష్ణువు, 3 తూపులు=బాణములు, 4 ఉత్తర=మీదిది, 5 కందర్పడు=మన్మథుడు, 6 మోపెట్టి=కూర్చి, 7 అంపపాది=అమ్మలువెట్టు సంచి=తూజీరము, 8 చిలుకు=బాణము, 9 ఏవు=గర్వము, 10 ఏచి=లేచి, 11 రొప్పె=కవసె, 12 ఈడేలు=నీడ్గించు, 13 తీర్చె=శకునమిచ్చె, 14 జక్కవదోయి=చక్కవాకములజంట 15 దరి కొను=మందు, 16 ఒయ్యని=వృద్ధుడైన, 17 కమల=లక్ష్మి, 18 కటాక్ష=కడఁగంటి, 19 వెల్లి=ప్రవాహము 20 ఉద్దీపన=అధికముచేయు, 21 ఒదర=కూయఁగా, 22 కారింపులు=బాధలు, 23 స్ఫూర్తి=వ్యక్తముగా స్ఫురించుట, 24 పోరాములు=సంకటములు, 25 వల సంతలు=మన్మథవృద్ధులు, 26 దండె=వీణలో, 27 వెడ=వికారమైన.

కొంచదు¹ ప్రాణంబు గుఱుతుగాఁజేసి| యెంచదు వీణై వాయించదు పరిణ|
మించదు మది సంభ్రమించదు చెలియ | కించుకేనియును సయించదు² కాని |
కప్పుదు చనుదోయి కనుగ్రేవతెప్ప | విప్పుదు తనప్రాణవిభుమీఁదిమనను |
త్రిప్పుదు మదిలోన³ దీకొన్నప్రేమ | చెప్ప దెవ్వఁతోడఁ జెప్పనోకాని |
పెట్టదు కస్తూరి పేర్కొని⁴ చేతఁ | బట్టదు సేవతిబంతి నెత్తమ్మి |
ముట్టదు సిగ్గుల మొద లించుకైనఁ | బుట్టదు తలఁ పెందుఁ బుట్టునోకాని |
తాపంబు⁵ మేనఁ బ్రతాపింపఁదొడఁగె| నూర్పులు మిగులనిట్టూర్పులై నిగుడెఁ
బగలెమ్మగాక్షి⁶ వ(బ?)గలుగా⁷ జొచ్చె| రాత్రులింతికి శివరాత్రులై⁸ తోఁచె
⁹ శిశిరోపచారవిశేషభావనలు | సేయంగవలె నని చెలులెల్లఁ గూడి|
పైకొని యేప్రాద్దుఁ బన్నీరువారి¹⁰ | బూచిన¹¹ గొజ్జంగపొదరింటిలోను |
బద్మాక్షిఁజల్లనిపాన్పుననునిచి | ¹²యొడఁగూర్పఁదొడఁగిన నుపచారవిధులు¹³ |
పలుమాఱు ¹⁴విపరీతభావంబు లైన | ¹⁵ముగ్ధులు తమలోన మోములు కూచి |
యంతంత నొకరొక రచనలు చేసి| యీవేశఁ దడ వేల ¹⁶పేలావిశాల |
శశికాంతముఁకాంత సౌధాంతరముల¹⁷ | జలువలనెలవుల¹⁸ జండ్రాస్య నునిచి|
గుప్పఁడు పుష్పొట్లు కుచములమీఁదఁ | గప్పఁడు చెంగావి కప్రంపుబడిమి¹⁹ |
త్రిప్పఁడు చెలులెల్లఁ దిరిగిరానుండఁ | జెప్పఁడు మనవులఁ జెప్పెడి దేమి |
చిలుకుఁడు పూఁదేనె చెలిమేన నిండ | కలుకుఁడుశ్రీగంధ²⁰ మప్పటప్పటికిఁ |
గులుకుఁడు²¹ పన్నీరు కోమలితోడఁ | బలుకుఁడు పలుమాఱుఁ బలుకరింపుచును |
బాయుఁడు నునుగాలి పైకొననిండు | ద్రోయుఁడు ²²సొబగై నతొలువిరులెల్ల²³ |
వేయుఁడు కమ్మగ్రొవ్విరులు పైపైని | సేయుఁ డింతటిలోన ²⁴శీతలక్రియలు |
అనుచు శైత్యోపచారాదులు²⁵ సేయ | నల్లనల్లన తాప ²⁶ముగ్ధుల బైన |

1 కొంచదు=సంకోచించు. 2 సయించదు=శీర్షకొనదు, 3 దీకొన్న=విడిరించిన,
4 పేర్కొని=పేరుచెప్పి, 5 తాపము=బాధ, 6 మృగాక్షి=లేడికన్నులవంటి కన్నులుగలది,
7 వగ=దుఃఖము, పగలు=విరోధము 8 శివరాత్రులు=భాగరణపు రాత్రులు, 9 శశిర=చల్లని,
10 వారి=నీళ్లు, 11 గొజ్జంగ=ఒకానొకపూఁజెట్టు, 12 ఒడఁగూర్ప=సేయుటకు, 13 విధులు=
రీతులు, 14 విపరీత=వ్యతిరేకమైన, 15 ముగ్ధులు=ఉదయించిన యౌవనముగలవారు,
16 పేల=కనుబొమ్మలు మొదలగు వానిచేఁ దెలియఁజేయఁదగిన మనోవికారము, 17 అంత
రములు=మధ్యభాగములు 18 నెలవులు=చోట్లు, 19 బడిమి=భూతబలి, 20 శ్రీగంధము=
చందనము, 21 కులుకుఁడు=చిలుకరింపుండు, 22 సొబగు=అందము, 23 తొలువిరులు=ప్రాతః
పూజలు, 24 శీతల=చల్లనగు 25, ఉపచారములు=సేవలు, 26 అగ్ధులు=అధికము,

ధవళాక్షి యున్న చందము చూచి చెలులు | కంటికి 1 గలకంతకంతభావంబు |
 జ్ఞానమొక్కటియు నజ్ఞానంబు నూలు | మాటాడు టొక్కటి 2 మానంబువేయి |
 తాలిమి 3 లేకంబు 4 తమకంబు 5 లక్ష | కోరికమదిలోన గోటానగోటి |
 మఱుంగులైయున్నవి మగువకు నేడు | తనప్రాణవిభుని గందర్పునిగురుని 6 |
 దేకయుండిన నింతి దేర్పంగరాడు | పోక మీ రిపు డలవోక 7 సేసినను |
 రాక నేడతఁడునిరాకరించినను 8 | అదయుండుమరుఁడు 9 తీవ్రాస్త్రకోవిదుఁడు 10 |
 ఒడ లెఱుంగకయుండు నొక్కొక్కవేళ | నెంతకు నలుగునో 11 యాయంతిమిద |
 ననియందులో 12 బ్రోడయగుమేటిబోటి 13 యుడివోనిభయమేలయోచెలులార |
 కరుణాకటాక్షు 14 15 లోకైకసందక్షు | శరణాగతత్రాణు 16 సకలపారీణు 17 |
 విశ్వలోకేశు శ్రీవేకటాధీశు | గనుగొని యీబాల గాసిల్లియున్న |
 చందంబు విభుఁడు మెచ్చుగ విన్నవించి | విచ్చేయునట్లు గావించి తేకున్న |
 నెచ్చెలులార నానేర్పు లేమిటికి | నని చెలిఁ జెలులతో నప్పనచేసి 18 |
 కదలి మోహనమూర్తి కడకేగి యంత | సకలసురాసురసంఘంబులెల్ల |
 సంతరాంతరముల 19 సంతత నుండి | యేకాంతసుఖగోష్ఠి 20 నింపొందువాని |
 గనుగొని పూగుత్తి కానుక యిచ్చి మ్రొక్కి హస్తాంబుజంబులు మోడ్చి పలికె |
 దేవ జగన్నాథ దేవతారాధ్య 21 | యఖలాండధౌరేయ 22 యార్తవిధేయ |
 యారామసీమావిహారాంతరముల | మారామ 23 సీరూపు మహాసీయమూర్తి |
 గన్నలపండువుగాఁ గనుగొన్న | యంతనుండియును బుష్పాయుధుఁ డేయు |
 తిరిగంపగమి 24 నొంప ధరియింపలేదు | ఎటువంటి మోహంబో యెట్టితాపంబో |
 యేలాగుతమకంబో యేమిభావంబో | యేచందములమాపా యేతరితీహ 25 |

1 కలకంతము=కోకిల, 2 మానంబు=హిరణ్మయంబు, 3 తాలిమి=తీర్పు, 4 లేకంబు=తొంచెము. 5 తమకము=తొందరపడుట, 6 గందర్పునిగురుఁడు=మన్మథుని తండ్రి విష్ణువు, 7 అలవోక=జాగు, 8 నిరాకరించు=తిరస్కరించు, 9 తీవ్ర=వేగ మైన, 10 కోవిదుఁడు=పండితుఁడు, 11 అలుగు=కోపపడు, 12 బ్రోడ=నిపుణురాలు, 13 ఉడివోని=తగ్గని, 14 కరుణాకటాక్షు=దయతోఁగూడిన కడఁగంటిచూపు గల వానిని, 15 లోక ఏక=లోకమునకెల్ల నొక్కండేయైన. 16 త్రాణు=కాపాడువానిని, 17 పారీణుఁడు=మిక్కిలి సమర్థుఁడు, 18 అప్పనచేసి=బిడ్డిదముచేసి. 19 అంతరాంతర ముల=నడుమనడుమల. 20 గోష్ఠి=సల్లాపము. 21 ఆరాధ్య=పూజింపదగినవాఁడా, 22 ధౌరేయ=బరువుమోయువాఁడా=సమర్థుఁడా, 23 మారామ=మాస్త్రీ 24 తిరిగంపగమి=దిగురుబాణముల సమామాము. 25 తరితీపు=అపేక్ష,

తొలిచూపు నీరూపు తొలఁగుటలేదు | కన్నీరు మున్నీరు¹ కడగానరాదు |
 చెలియున్నవిధమును జెప్పకపోదు | తరళాక్షిదురవస్థ తలఁపఁగాఁ గాదు |
 ఇంతట విచ్చేసి యింతి మన్నించి | కంతుసామ్రాజ్యసౌఖ్యముల నొందింపు |
 మని విన్నవించినయభ్రాక్షిఁ జూచి | తలఁపులు తలఁపులు తార్కొని³యుండఁ |
 జిత్తంబు చిగురొత్తఁ జటునవ్వు నవ్వి | భామకు 'మా' క్తికాభరణంబు లిచ్చి |
 మది నుల్బి పన్నీట 'మజ్జనం బాడి | రసికతఁ బీతాంబరము దిండు⁴ వేర్చి |
⁷ మృగమదపఁకంబు⁵ మెయి నిండఁ బూసి | పారిజాతాదిపుష్పము లెల్ల ముడిచి |
⁹ సౌపర్ణ వాహనోజ్జ్వలతఁ బెంపొంది | విద్యాధరాహ్లాదవీణానినాద |
 గానామృతాంభోధికల్లోలములను¹⁰ | నుబ్బుచు సంతత¹¹ నోలలాడుచును |
 జంద్రాస్య యున్నపూజవికె¹² కేతెంచి | యల్లన దర్శికరాంతకు¹³ డిగ్గి |
 కొలిచి వచ్చినదేవకోటుల ననిచి | కామినిభావంబుఁ గనుఁగొనునంతఁ |
 గుసుమాస్త్ర తాపనకులత¹⁴ వహించియలరుఁబాసుపుమీఁద¹⁵ నందందపారలఁ |
 జెలిమేన నంటిన చెంగల్వితేకు | లెలమిఁ గాంతునిరాక కెదుళ్ళు చూచు |
 గతి నొప్పు నిలువెల్లఁ గన్నులై యమరఁ | గ్రాఁగినగందంబు క్రమ్మఁబన్నీటఁ |
¹⁶ దోఁగినచెంగావి తొడరి వైత్యమునఁ | గ్రాఁగినహృదయంబు¹⁷ రతిరాజుచేత |
 మ్రాఁగినమతియుఁ బ్రమాదంబువలన | ¹⁸ సోగినవగలును నేత్రాంబుధార |
 లాఁగినతెప్పలు నై యున్నయింతిఁ | గనుఁగొని కరుణావికాసచంద్రికలు¹⁹ |
 నీలోత్పలాక్షిపై నిండంగఁ జల్లి | భామిని యున్నపూఁబాసుపు చేరి |
 చిట్టంటుచేతల²⁰ సేదలు దీర్చి | చెదరినయలకలచిక్కెల్లఁ దీర్చి |
 యెడలేనిపులకలయింపు పుట్టించి | కళలమర్మంబులకడ గానుపించి |
²¹ యాలింగనాదిసౌఖ్యముల నొందించి | కరఁగించి మరగించి కలికిఁ²² గావించి |
 యుడివోనినురత్థి నోల లాడించి | చిత్తజనామ్రాజ్యసింహాసనమున |

1 మున్నీరు=సముద్రము, 2 కంతు=మన్మథుని, 3 తార్కొని=కదిసి, 4 మాక్తిక=మత్స్యపు, 5 మజ్జనము=స్నానము, 6 దిండు=కుచ్చెలు 7 మృగమదము=కన్నూరి, 8 పంకము=బురద, 9 సౌపర్ణ=గరుడసంబంధమైన 10 కల్లోలములు=ఆలలు, 11 నీలలాడు=తెప్పల తేలి మునుగు 12 చవికె=మండపము, 13 దర్శికరాంతకుడు=గరుత్మంతుఁడు, 14 సంకులత దట్టమగుట, 15 ఆలరుఁబాసుపు=పూవులపైజ్జ, 16 తోఁగిన=మునిగిన, 17 రతిరాజు=మన్మథుఁడు, 18 ఈగిన=పోయిన, 19 చంద్రికలు=వెన్నెలలు, 20 చిట్టంటుచేతలు=నఖలు, తాదిబాహ్యగురతక్రియలు, ("అంతకంతకుఁ జిట్టంటులంటియంటి" సోమనిహరివంశము ఆ-5), 21 ఆలింగనము=కాఁగిలి, 22 కలికి=విలాసవతిగా.

బాలికారత్నంబుఁ బట్టుంబు గట్టి | ¹యరవిరిసిగ్గులు నాత్మనిగ్గులును² |
 మితిలేనితావులు మెఱుంగుమోపులును | గనుగ్రేవకెంపులు³ గలికిసాంపులును |
 ముద్దులేఁజెమరును మోములకొమరు⁴ | గలిగినశృంగారగరిమలతోడ |
⁵ వందిమాగధుల⁶ కై వారంబుతోడ⁷ | సిద్ధవిద్యాధరశ్రేణులతోడఁ |
 దనతోడఁ గూడినతన్వంగితోడ | వృషభాదినాథుఁ డుద్వీనతిప్రియుఁడు |
 వేడ్కతో నగరప్రవేశంబు చేసె | నని భక్తిఁ దిరువేంకటాద్రిశుపేరఁ |
 గారుణ్యలక్ష్మీప్రకాశునిపేర | ⁸రాజితాఖిలలోకరక్షణుపేర |
 లాలితబహుపుణ్యలక్షణుపేర | ⁹పురులదానవసైన్యభీషణుపేర |
 భూరికాస్తుభరత్నభూషణుపేర | గురుభరద్వాజై క¹⁰గోత్రపావనుఁడు |
 సందాపురీవంశనాయకోత్తముఁడు | ¹¹అనఘుఁడు తాళ్లపాకాన్నయార్జ్యుఁడు |
 మధురంపుశృంగారమంజరి చెప్పె | ధరమీఁద నాచంద్రతారకం¹² బగుచుఁ |
 గడిమిఁ బెంపొందు మంగళమహాశ్రీల ||
 శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు | మంగళమహా శ్రీ శ్రీ జేయున్ |

—o—

సాళంగనాట || పల్లవి ||

—o—

అప్పనివరప్రసాది యన్నమయ్య | ¹³యప్పసము మాకే కలఁ డన్నమయ్య |
 అంతటికి నేలికై న యాదినారాయణుఁ దన | యంతరంగాన నిలిపెనన్నమయ్య |
 సంతసానఁ జెలువొందిసనక సనందనాదు | లంతటివాఁడుతాళ్లపాక న్నమయ్య ||౧||
 బిరుదులెక్కుములుగాఁ బెక్కుసంకీర్తనములు | హరిమీఁదనానతిచ్చెనన్నమయ్య |
 విరివి గలిగినట్టివేదములయర్థమెల్ల | నరసిఁతెలిపినాఁ డన్నమయ్య ||౨||
 అందముగ రామానుజాచార్యమతమున | కందుకొని నిలిచినాఁ డన్నమయ్య |
 విందువలెమాకును శ్రీవేంకటనాథునినిచ్చె | నందటిలోఁదాళ్ళపాక న్నమయ్య ||౩||

1. అరవిరి=సగము వికసించిన, ఇంచుకబయలైన, 2. నిగ్గులు=గొప్పకాంతులు, 3. కెంపులు=ఎఱుపులు, 4. కొమరు=ఆండము, 5. వంది=బట్టు, 6. మాగధుఁడు=వంశ వీర్యాదులను బొగడి యుపజివించువాఁడు, 7. కైవారము=స్తోత్రము, 8. రాజిత=ప్రకాశించిన, 9. పురుల=విరివియైన, 10. వీక=ముఖ్యము, 11. అనఘుఁడు=పుణ్యాత్ముఁడు, 12. అచంద్రతారకం బగుచున్=చంద్రుఁడు నక్షత్రము లున్నంతవఱకుండు నదియై, 13. అప్పసము=ఎడపక, 14. విరివి=విస్తారము, 15. అందుకొని=చేరి.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామాజాయ నమః.

చక్రవాళమంజరి.

[తి—ల].

తాళపాకయన్నమాచార్యులకుమారుండు

తీరుమలయ్యంగారు చెప్పిన చక్రవాళమంజరి.

శ్రీలలనాధారుఁ 1జన్మయాకారుఁ | గారుణ్యవర్తి వేంకటగిరిమూర్తి |
మూర్తిత్రయశరీరు మునిజనోద్ధారు2 | ధారణీసంగు3 నుత్తమశోభితాంగు |
సంగుష్ఠభవసింధు4 యదులోకబంధు | 5బంధురబలశరూరు భక్తవిచారుఁ |
జారుచక్రాబ్జాంకు సమరనిశ్శంకు | 6శంకుకర్ణాధ్యక్షు జలజప్తాక్షు |

7 సత్కుద్రగుణసారు నఖిలసంసారు | 8సారూప్యకృతినంధు శయనితసింధు9 |

9 సింధురేశాధీను శీతలభాను11 | భానులోచను విష్ణుఁ బాలితకృష్ణుఁ12 |

గృష్ణుఁ గౌస్తుభహారుఁ గేశవు ధీరు | 13ధీరూపగుణములు దెసలఁ బేరుకొని |
కొనియాడ విని యొక్కకొండుక14కొమ్మ | కొమ్మలలో నెలకొన్నపూమొగ్గ |

15 మ్రొగ్గనిమరుదంతి మోహనవాణి | వాణీశసంస్తుత వరహావభావ16 |

17 భావజాయంత్రంబుపగిది పూఁబోడి | పోడిమి గలమంచి18పుత్తడిబొమ్మ |

91 బొమ్మజంకెనలయద్భుతచంద్రవదన | వదనంబు వంచి నెవ్వగఁ జింత నొంది |

20 యొందిలి నేకాంతమొక తెతో నాడి | 21యాడిక కోడి యొయ్యన గుట్టుతోడఁ |
దోడఁబుట్టు22 మొఱంగి తుంటవిల్కాని23 | కానిపించనియంపగములచే24 బారలి |
పారలిచ్చి చిత్తంబు పాలుపెల్లఁ దక్కి | తక్కిన వన్నియుఁ దడవక మాని |
మానినీమణి యున్నమతకంబులెల్ల25 | నెల్లగా నఖిలెల్ల నెఱిగి యీచెలువ |

1 చిత్=జ్ఞానము, 2 ఉద్ధారుఁడు=ఉద్ధరించువాఁడు, 3 సంగు=కూడికకల
వాఁడు, 4 సింధువు=వీలు (గంగ), 5 బంధుర=ఒప్పిదమైన, 6 శంకుకర్ణ=గాడిద
(ఖర)సరుండు, 7 అక్షుద్రమ=అల్పముకాని, 8 సారూప్యము=సమానరూపము గలిగి
యుండుట, 9 సింధువు=సముద్రము, 10 సింధురము=వీనుఁగు, 11 శీతలభానుఁడు=
చంద్రుఁడు, 12 పాలితకృష్ణుఁ=కృష్ణుడు (ద్రౌపదిని) రక్షించినవాని, 13 ధీ=బుద్ధి,
14 కొండుక=చిన్నతనపు, కొండికయని ప్రాచీనకవిప్రయోగము, “కొండిక”యని యుండఁ
దగు, 15 మ్రొగ్గని=మందుకువాలని, 16 హావభావములు=శ్రీలసహజచేష్టలలోఁ గొన్ని,
17 భావజా=మన్మథుని, 18 పుత్తడి=అపరంజి, 19 బొమ్మజంకెనలు=కనుబొమ్మలబెదరింపులు,
20 ఒందిలి=దుఃఖము, 21 అడిక=నింద, 22 మొఱంగి=వంచించి, 23 తుంటవిల్కాని=
మన్మథుని 24 అంపగములు=బాణసమూహములు, 25 మతకములు=మాయలు.

చేలువంబు వింతయై చెలువొందె నమ్మ | యమ్మదనా వేశ మడ రెనో కాక |

¹ కాకై నది వనాంతకాతుకలీల | లీలావతిని ²జెంగలింపింత మంచు |

నంచు ముట్టంగ నయ్యబలతో నిగుడి ³గుడిగొనివనము గ్రక్కునజొచ్చునపుడ |

పుడమి వసంతంబు పొడమె నందంద | యందమై ⁴కారాకు లవనిజతతులు |

తతులు దప్పక రాల్చె దగఁ జగువొత్తనొత్తై నమొగ్గల నొనరి కార్కమ్మ ⁵ |

గమ్మనివిగులతోఁ గాయలతోడఁ | దోడనే ఫలియించి ⁶తొరఁగుతేనియల |

యెలమావిమొత్తంబు లినిచెఁ బున్నాగ ⁷ | ⁸నాగరంగాశోకనాగ కేసరక |

కేసరకరవీరకింశుకాంశోల | ¹⁰కోలజంబీర ¹¹లికుచపిచుమంద |

మందారఖడ్గరమాధవీనమితి | మితిమీఱె శాఖలు మింటితో రాసి |

రాశి కెక్కినయట్టిరాచిల్క లేచి ¹² | యేచింతయును లేక యింపుగాఁ బలుకఁ |

బలుకందువలనుండి ¹³ భ్రమరముల్ మొరయ | రయమునశారి కారావంబులెనయ |

నయముగాఁ జలిగాలి నవ్యవాసనలు | నలువంకలఁ జరింప నలినాక్షు లంక |

సంతకంతకు మీఁతీయటు గుంపు గట్టి | కట్టినచీరలు కడుఁ బిరిచుట్టు ¹⁴ |

చుట్టుచుజంటలై సొదిది ¹⁵ నొండొకరు | ¹⁶కరులయానములనొక్కటఁగూరివాటి |

పాటి నీపంబుపై ¹⁷ బరఁగెడుకేకి ¹⁸ | ¹⁹కేకినల్ గొట్టి మూఁగినమల్లునంది ²⁰ |

నందిక మెలఁగెడుశాఖామృగముల | గములఁ జూచి హసించి కందరాళముల ²¹ |

ములములమూఁగుచు మొనయుకొక్కెరలఁ | గెరలంగఁజేయుచుఁగ్రీడఁ గరంగు |

రంగు మీఁతినపావురంబులు వలుకఁ | బలుకరింపుచుఁ దమ్మపై ముద్దుఁ జిలుక |

చిలుకలఁ బొంచి మచ్చికఁ జేసి పట్టి | పట్టిక తమతమసయ్యదల్ మూసి |

మూసినముత్యాలమురువు ²² దొలంకి | లంకించి ²³ మాధవీలతలడోలికల ²⁴ |

కలసియూఁగుచును వేడ్కలుగడుంబొదలఁ | బొదల తేనియలుసాంపులఁగోరియాన |

1 కాక=నేడిమి 2 చెంగలింపింతము=విజృంభింపఁజేయుదము, 3 గుడిగొని=గుమి గూడి, 4 కారాకులు=పండుటాకులు, 5 కార్కమ్మ=చీకట్లువ్యాపింప, 6 తొరఁగు=కాటు, 7 పున్నాగము=సురపాన్న, 8 నాగరంగ=నారింజ, 9 కరవీరము=గన్నేరు, 10 కోల=పిప్పలి, 11 లికుచ=గజనిమ్మ, 12 ఏచి=అతిశయించి, 13 కందువలు=జాడలు, 14 పిరిచుట్టు=పెనవైచిచుట్టుట, 15 సొదిదిక=క్రమముగా, 16 కరుల=వీనుఁగులవంటి, 17 నీపము=కడపచెట్టు, 18 కేకి=నెమలి, 19 కేకినలు=శాల, 20 మల్లునంది=క్రోతులగుంపు, 21 కందరాళములు=కలజావ్వులు, 22 మురువు=అందము, 23 లంకించి=పెనవైచి, 24 డోలికలు=ఉయ్యెలలు.

నాననాంబుజముల హర్షముల్ వెలయ | వెలయడుగనివిరుల్ వెసఁ గోసిజెరసి¹ |
 రసికతతో నొక్కరమణి గోరంట | గోరంటఁ గాఁగిటఁ గూరిచెఁ బొగడఁ |
 బొగడపై నుమిసెను బుక్కిటిమదిర² | మదిరాక్షి యొక్కరామాతిలకంబు |
 తిలకంబుఁ జూచె నొద్దిక నొకకాంత | కాంతాళమున సళోకముఁ దన్నెనొకతె |
 యొక తెఱంగునఁ గరం బొనర రసాల | సాలంబుపైఁ జూచె³ సకియ లీరీతి |
 రీతి దప్పక సంచరించి వసంత | సంతతోత్సాహంబు సలుపంగఁ బూని |
 పూసీటఁ గోరకంబులను⁴ నొండొంటి | నొంటిమై వ్రేయుచు నొగిగప్రమునను⁵ |
 ననుఁ జూడు మని కాంచనంపుఁబుట్టికలఁ¹⁰ | గలకల నగి గుప్పి కన్నులఁ జిమ్మఁ |
 జిమ్మనగ్రోవుల¹¹ జేరి పన్నెట | నీ టగ్గలముగాఁగ¹³ నింది యొద్దికను |
 గనుఁగొనమెఱసిబంగారుకొమ్ము¹³ లందియందియల్ మొరయనీరటుముంచిపోసి |
 పో సిగ్గు వడి తట్టుపుణుగులు¹⁴ విసరి | సరికి బేసికి వేడ్క సలిపి చేరువన |
 వనమధ్యమున సరోవర మటు గాంచి |¹⁵ కాంచీరవాంచిత¹⁶ గతి డిగి పొదివి |
 పొది¹⁷ విచ్చ కటు జలంబుల నీదులాడ | నాడఁ జరించురాయంచల నలమి¹⁸ |
 యలమీనములఁ బట్టి యట బోరవలను | వలనుగా¹⁹ గొంచక²⁰ వంచి పై నెక్కి |
 యెక్కినమదముల నెసఁగి జక్కవల | కవలఁ జన్నుల నీడుగా²¹ మోపి సోలి |
 సోలి తేటులఁ బాఱఁజోఁపి²² కంజములు²³ | ములువాఁడిగోళ్ల యున్నుచుఁ బద్మనాళ |
 నాళంబుల²⁴ జలంబు²⁵ నలిచీల్చియుమిసి | మిసిమి²⁶ గొందఱుదమమిఁద²⁷ గల్వార |
 హరముల్ ధరియించి యంబువుల్ చల్లఁ | జల్లఁగా జలకేలి సలుపుచుఁ జెడరి |
 దరికి²⁸ నేతెంచి నూతనసమీచీన²⁹ | చీనాంబరములు దాల్చి ముదంబు గదుర³⁰ |

1 జెరసి=కలసి, 2 గోరంట=వేలిగోరుతాడునట్లు, గోరంటకు దోహదము కాగిలింత, పొగడకు పుక్కిలింది యమియట, 3 మదిర=కల్లు, 4 తిలకము=బొట్టుగఱజెట్టు, 5 కాంతాళము=ఈర్ష్య, 6 రసాలము=తియ్యమామిడి, 7 చూచె=కరముసాచె, 8 కోరకము=మొగ్గ, 9 కప్రము=కర్పూరము, 10 పుట్టికలు=పుటికలు, 11 చిమ్మనగ్రోవి=నీళ్లుచల్లెడుగొట్టము, 12 అగ్గలము=అధికము, 13 కొమ్ములు=చిమ్మనగ్రోవులు, 14 తట్టుపుణుగులు=వాసన ద్రవ్యము, 15 కాంచీ=మొలనూలి, 16 అంచిత=ఒప్పుచున్న, 17 పొది=పొదుగు (గుంపు) 18 అలము=అక్రమించు, 19 వలనుగా=నేర్పుగా, 20 కొంచక=సంకోచింపక, 21 ఈడుగా=జోడగునట్లుగా, 22 చోఁపి=తఱచి, 23 కంజములు=తామరలు, ములువాఁడి=మల్లువలె తీక్ష్ణమైన, 24 నాళంబులు=గొట్టముల, 25 నలికొ=చక్కఁగా, 26 మిసిమి=నూతనకాంతి, 27 కల్వారము=సౌగంధికము, 28 దరి=గట్టు, 29 సమీచీన=తగిన, 30 కదురకొ=కలుగఁగా,

దురదుర సొమ్ములు దొడిగి వేడుకలఁ | గలవిరుల్ కొప్పులఁ గై చేసి¹ చెక్కి |
 చెక్కిళ్ల జవ్వాది చిప్పిల² నదిమి | యది మీఱఁ గస్తూరి యలఁది రమించి |
 మించినఁ జూచి యర్మిలి³ బాటిశవణ⁴ | వనరక్షకులు వచ్చి వరుస నీకతలు |
⁵ తలుకొత్త వినుపింపఁ దగువినుకలిని⁶ | గలినిర్మథనుఁడు⁷ వేంకటగిరింద్రుండు |
 ఇంద్రుండు బ్రహ్మయు నిరుపంక నడవ | నడవడి గలపక్షి నాంధుపై నమరి |
 మరిగి⁸ యూడిగములమగువ లింపొందఁ బొందైనభూషణంబులు దాల్చి ప్రబలి |
 బలిమిఁ బీతాంబరప్రభలతో⁹ దివిరి | విరివిఁ గేలీవనపీఠి కేతెంచి |
 తెంచివేయనితరితీపుఁగోరికలఁ | ¹⁰ గలకొన విహరించె గాంతకై తగిలి |
¹¹ గిలిగింతవలపులఁ గీల్కొన్నరమణి | మణిమయకేలిహర్మ్యమునఁ¹² బంతానఁ |
 దానకం¹³ బై నగందంపువేదికను | గనుపట్ట మరునిచొక్కపురూపువాసి |
 వాసితో¹⁴ బూజించివరములు వేడి | వేడి¹⁵ దీరఁగ మ్రొక్కి వెనఁబువ్వరసము |
 సముఖాన¹⁶ నర్పించి నరిఁ బెంచ నాస | నాసమీపమున శేషాద్రీశుపసలు |
 సలుపుఁ జూపులఁ జూచె శౌరియు¹⁷ గృపను | బనుపడ నచట నప్పడఁతిరూపమును |
 మునుకొని¹⁸ చూచి¹⁹ యామోదంబుదెమల²⁰ | మలగొన్న సంపంగిమాఁకులక్రిందఁ
 గ్రిందటితమి²¹ నెడ్డగిలి యుండ నిచ్చ | యిచ్చట మదిఁ గుండు నింతి కేవార |
²² నాఱనిమైకాఁడ లగ్గలంబయ్యె | నయ్యెడఁ గడువీరహాతిరేకమును²³ | మొరసి
 మునుముట్టెఁ గోయిలల్ మూఁడలుచూపి | చూపెట్టుకొనియటల్ జమ్మున
 మొరసినివ్వెఱపించె మొనసి²⁴ శారికలు | కలుగుమ్రోఁతలనీలకంఠముల్ వొదల |
 దలమైనమన్నభతాపంబుకతనఁ | దనమేనిచెమటలంతటను దై వాటి²⁵ |
 వారిజాతము²⁶ లగవడియె నూరుపులఁ బులకలు మించె నప్పడఁ కొప్పు వీడె |

1 కై నేయ=అలంకరించుకొను, 2 చిప్పిలు=ఉబుకు, 3 అర్మిలి=చేమతో, 4 శవణ=ఒప్పుగా, 5 తలుకు=ప్రకాశము, 6 వినుకలి=శ్రవణానురాగము, 7 నిర్మథనుఁడు=హోగరడఁచువాఁడు, 8 ఊడిగముల=సేవల, 9 కలకొన=వ్యాపింపఁగా, 10 గిలిగింత=మనస్సున ప్రేరేచునట్టిది, 11 హర్మ్యము=మేడ, 12 తానకము=స్థానము, 13 వాసి=గౌరవము, 14 వేడి=విరహతాపము, 15 సముఖాన=ఎదుట, 16 శౌరి=విష్ణువు, 17 మునుకొని=హెచ్చరించుకొని, 18 ఆమోదము=సంతోషము, 19 తెమల=చలింపఁగా, 20 తమి=మతూహలము, 21 అఱి=నశింపని, 22 అతిరేకము=అధికము, 23 మొనసి=పూని, 24 దైవాటి=అతిశయించి, 25 వారిజాతములు=పద్మములు, నీటిబిందువుల సమాహారము.

వీడెంబు¹ లడుగదు విరు లంటనోడు | నోడుగాఁ జెలులతో నొరయు నింపార |
 నారయఁ గంటిసీ రంటుచు గోర | గోరంబుగాఁ జిమ్ము గోర్కు లానించి |
 నించినవేడ్కతో నిద్దరపోదు | ప్రోదులకును³ సిగ్గువో నాడుమాట |
⁴ మా టైనచెక్కుచే మగువ యిబ్బంగి | భంగింపఁబడినో నప్పటిచెలుల్ వేగి |
⁶ వేగింత యేల యీవెలఁది కేర్పఱచి | రచితశై తో⁵ పచారములు సేత మని |
 తమనిండువేడ్కలఁ దగుమావిచిగురు | గుఱుతుగాఁ బొదరింట⁷ గుదిగొనఁబఱచి |
 పరచింత లుడిగి పుష్పరసంబు వంచి | వంచించ కచట నవ్వామాక్షి నునిచి |
⁸ నిచితానుర క్తిమై నిగుడి సగంధ | గంధహిమాంబు⁹ పంకరుహ¹⁰ కర్పూర |
¹¹ పూర శైత్యముతోడఁబొసఁగఁబుప్పాడులు | ¹² డులుచుచుఁజైసురటులఁ ¹³ జేరివిసర
 సరగున¹⁴ వెగటయ్యె శైత్య మింతికిని ¹⁵ గినియుచి త్తజుచేతఁ గెరలె¹⁶ దాపంబు |
 పంబుచు¹⁷ రవి¹⁸ డాఁగెఁబడమటికొండ | ¹⁹ గొండాటముగ నిండుకొనియొజ్జకట్లు |
 కట్లూడిచ నెవియొగమునఁజక్ర ములు | ములుకులై²⁰ మోడ్చెనంబుజములసికలు²¹
 కలువలువికసింపఁగడఁగియొద్దికలఁ | గలయ నక్షత్రముల్ గడు నిండె డెనల |
 సలలితగతి²² నిండుఁజంద్రుండు వొడిచి | పొడిచీకటులుమా స్వెఁబూర్ణ చంద్రికలు |
 కలుగంగఁ జెలికి నగ్గలమయ్యె జాలి²³ | ²⁴ జాలించి నీరుబ్బెఁ జంద్రకాంతముల |
 తము లాలనము సేయఁదగునని గునియునియతితో²⁵ ²⁶ గైరవనికరంబు²⁷ విరిసె |
 విరిసె²⁷ గావిరులంత వెనవేగఁబ్రొద్దు | ప్రొద్దునుం బొడిచి యపూర్వాద్రి నలరె |
 నలరేయి విరహాగ్ని నలసినయబల | బలఁగంబు లై నట్టిపడఁతులు వెతలఁ ²⁸ |
 దలపోసి సకియచి త్తములోన నున్న | యున్న తశ్రీ వేంకటోర్విధరేశు |
 నీశుకవాణితో నెనయింపకున్న | నున్నమాటలఁ బోవ దోడకుఁ డిఁకను |

1 వీడెంబు=తాంబూలము, 2 గోరము=భయంకరము, 3 ప్రోదులు=ప్రోదిచిలుకలు=పెంపుడుచిలుకలు, 4 మాటు=దాపతీకము, 5 భంగింపఁబడు=అపమానమునేయఁబడు, 6 వేగి=అపశయము, 7 గుదిగొన=దట్టమగునట్లు, 8 నిచిత=కూర్చఁబడిన, 9 హిమాంబు=పన్నీరు, 10 పంకరుహ=తామర, 11 పూరము=ప్రవాహము, 12 డులుచుచు=రాల్పుచు, 13 సురటులు=గుండ్రని విసనకట్టలు, 14 సరగున=వేగముగా, 15 కినియు=కోపించు, 16 కెరలె=విజృంభించె, 17 పంబు=అతిశయించు, 18 రవి=సూర్యుఁడు, 19 కొండాటము=సంతోషము, 20 ములుకులై=బాణాగ్రములై, 21 సికలు=కొనలు, 22 లలిత=ఇంద్రుని, 23 జాలి=మనస్తాపము, 24 జాలించి=జాలుపాతీ=ప్రవాహముకట్టి, 25 గైరవ=తెల్లకలువలయొక్క, 26 నికరము=సమాహము, 27 కావిరులు=అరుణ కాంతులు, 28 వెతలు=బాధలు,

¹ గను గల్గియుండుఁ డిక్కడ నని వెడలి వెడలినఁ గొందఱు వెలఁదు లానంద |
 నందను కడకే నలి² జాగి³ భవిని | వినియతితో మ్రొక్కి వినుపించి రోలి |
 నోలి⁴ వెట్టకమున్న యువిద దా నిన్న | నిన్నధి⁵ బాడగాంచె నిరతి నోదేవ |
 దేవ యప్పటినుండి తివిరి⁶ కందర్ప | దర్పంబున వియోగతాపంబుచేతఁ |
 జేతనం⁷ బెడలి నీచింతపాలయ్యె | నయ్యెలనాగఁ గల్యాణంబు గమ్ముఁ |
 క్రమ్ము వేడుకలు నిక్కముగ నన్నంత | సంతరంగములోనియాసలు మున్ను |
 మున్నుగాఁ దనకును ముంచి నిండాఁ | నారమణుల కిచ్చె నభముల్ వేగ |
 వేగను గొలిచి యావెలఁదు లేతేరఁ | ⁷దేరగుతనవై నతేయుపై⁸ దనరఁ |
 దనరాక గోరుకాంతామణి యలరు | నలరులపొదరింటి కరిగి చెల్వార |
 నారయఁ జేపట్టి యనుభవం బొసఁగి | సగియించుగతి ⁹ఘర్మజల మార విసరి |
 సరిలేనివిరహంబు చల్లార్చి కలసి | కలసిగ్గుఁ దేర్చి¹⁰ వేంకటశైలవాస |
 వాసవార్చితఁడు శ్రీవామాక్షీతోడఁ | దోడఁ బ్రవేశించె దొల్లింటినగరు |
 గరువతిపుసంభ్రమగతుల నీసరవి¹¹ | రవికోటితేజోవిరాజతుపేరఁ |
 బేరగుజవరాలి పెనిమిటిపేరఁ | బేరఁ¹²గీర్తన కెక్కి బెరసి¹³ నందవర |
 ఖరముఖ్యుడై భరద్వాజసంతాన | ¹⁴తానకుం డన నెన్నఁ దగుఁ తాళ్ళపాక |
¹⁵పాకశాసనుడు వైభవములనొనరు | నరులలోఁ బూజ్యుఁ డన్నయవర్మతనయ |
¹⁶నయశాలి తిమ్మయ్య నవచతురతల¹⁷ | దలఁచి మంజరి చెప్పె దజ్జు లింపార |
 నారవితారాబ్జమై¹⁸ యొప్పు జగతి | గతియైనవిష్ణుమంగళమహాశ్రీల ||

శ్రీ శ్రీ జేయున్ ||

చక్రవాళ మంజరి సమాప్తము.

—o—o—o—

1 కనుగల్గి=చాచ్చుక గల్గి, 2 నలిక=యోగ్యముగా, 3 చాగి=చాగిలబడి,
 4 వీరి=డింకువ, 5 తివిరి=పూని, 6 చేతనము=తేలివి, 7 తేరగు=వాహనము, 8 వైనతే
 యుండు=గరుత్మంతుడు, 9 ఘర్మజలము=చెమ్మట, 10 తేర్చి=పోగొట్టి, 11 సరవి=క్రమము,
 12 పేరు=గౌరవము, 13 బెరసి=నిండి, 14 తానకుండు=విస్తరింపజేయువాడు, 15 పాకశాస
 నుండు=ఇంద్రునివంటివాడు, 16 నయశాలి=నీతిగలవాడు, 17 చతురత=నేర్పరితనము
 18 అబ్జుండు=చంద్రుడు.

శ్రీరస్తు. నీతి శతకము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తాళ్లపాక యన్నమాచార్యుల కుమారుండు తిరుమలయ్యంగారు

ఆనతిచ్చిన నీతి నీనపద్యముల శతకము

శ్రీదేవి యరమున శిరసునఁ దలసి భూకాంత వీపునఁ బదాగ్రమున గంగ |
కమలాసనుడు నాభిఁ గాముండు మనసున ¹సవ్యవామాక్షుల శశియు రవియు |
ధ్వజమున గరుడండు² తపసులు కాంతుల సకలవాయువులు నాసాపుటముల³ |
జగములు కుక్షిని⁴ జలధులు తరులందు ఘనరోమముల దేవగణములెల్లఁ |
గలిగి శోభిల్లు నీమూర్తి దలఁచి నీకు |

నీసశతకంబు చెప్పెదఁ జిత్తగించు |

⁵ కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ⁶ |

విమలరవికోటిసంకాశ⁷ వేంకటేశ || ౧ ||

ధర్మంబు గలచోటఁ దలకొను⁸ జయమెల్ల దయ గలచో సుకృతంబు నిలుచు |
సత్యంబు గలచోట సమకూరు శుభములు నేమంబు⁹ గలచోట నిలుచు సిరులు |
పాడి¹⁰ గల్గినచోట బంతంబు లీడఁబు దాక్షిణ్య మున్నచోఁ దగులు మైత్రి |
భక్తి చేసినచోట ఫల మిచ్చు దైవంబు మనసు నిల్పినచోట మలయు సుఖము |
లితరమగుచోట వెదకిన నేల యుండు |

సారిది¹¹ నీ దైవకృప గలచోటఁ గాక |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౨ ||

పరమాస్తికునకు¹² భక్తివాదము లేల పండున¹³ కేటికి సతులపొందు |
పాపకర్మన కేల పరపురుషార్థంబు ధనలోభి కేల బాంధవముచింత |
మూర్ఖున కేటికి మొదల నేమొగమోట¹⁴ మన్మతవాదికిని మర్యాద యేల |
జెఱివారికి నేల విమలవిచారంబు పరదూషకున కేల¹⁵ పరముచింత |

1 సవ్య=కుడి, 2 గరుడండు—మాతృక, 3 నాసాపుటములు=ముక్కు రంధ్రములు,

4 కుక్షి=పొట్టు, 5 కలిత=పొందఁబడిన, 6 నివేశము=ఉనికిపట్టు, 7 సంకాశ=సమానమైన,

8 తలకొనుకొ=ప్రయత్నించు=కలుగును, 9 నేమంబు=నియమము, 10 పాడి=న్యాయము

11 సారిది=క్రమముగా, 12 నాస్తికుడు=దైవము లేడని పాదించువాడు, 13 పండు

నకు=నభుంసకునకు 14 మొగమోటము=దాక్షిణ్యము, 15 పరము=మోక్షము

సరసునకుఁ గాక వివరింప సద్గుణంబు ।

లెందుఁ జూచిన మూఁగున కేల కలుగుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 3 ॥

తపసికి నేటికిఁ దలపోయ రోషంబు బ్రాహ్మణునకు నేల పాపచింత ।

బుద్ధిమంతున కేల పాసఁగనిసఖ్యంబు పరమయోగికి నేల ప్రజలరచ్చ ।

మహి రాజునకు నేల బహుజనద్యేషంబు కార్యవంతున కేల కడుఁజలంబు

క్తిర్తికామున¹ కేల² కెరలిసలోభంబు మంచివానికి నేల³ మంకుగుణము ।

కీడు మేలును మతి వితర్కించి చూచి ।

భవ్యగుణముల నినుఁ గొల్చి బ్రదుక వలయుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౪ ॥

మరణంబు లేకుండ మందు చేఁ గలిగినఁ ⁴గాలున కేటికిఁ గలఁగఁబాటఁ ।

బాయంబు⁵ చెడనియుపాయంబు దొరకిన నేయెడ ముదిమికి⁶ నేల తలఁకఁ⁷ ।

⁸గామితార్థము లిచ్చుకామధేనువు గల్గఁ గలవున కేటికి వెఱచి యొదుగ ।

వజ్రదేహంబు గా వరము సిద్ధించిన శస్త్రాస్త్రముల కేల జలదరింప⁹ ।

శరణుఁ జొచ్చినయటువంటిజనుల కెల్ల ।

గావఁ బ్రోవఁగ దాతవు గలవు నీవు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౫ ॥

కులమువారల ¹⁰కియ్యకో లైన దిల్లాలు వరుసతో రక్షించువాఁడు దండ్రు ।

ప్రియముతోఁ జన్నిచ్చి పెంచినయది తల్లి తనకుఁ దోడగువాఁడు దమ్మండరయ ।

సావదఁ ¹¹బెడఁబాపునాతండు బంధుండు వంచన నేయనివాఁడె భటుండు ।

మోక్షమార్గముసూపుముఖ్యుండె యాచార్యుఁ డాత్మకు నిష్టమానతఁడుసఖుండు ।

1 కామనకుఁ=కోరినవానికి, 2 కెరలిస=అతిశయించిన, 3 మంకుగుణము=మూర్ఖగుణము,

4 కాలునకుఁ=యమునకు, 5 పాయము=పడువఱున్న, 6 ముదిమి = ముసలితనము,

7 తలఁకు=భయపడు, 8 గామిత=కోరిన, 9 జలదరింప=భయపడఁదగు, 10 ఇయ్యకోలు=

అంగీకారమునకుఁదగినది 11 పెడఁబాపు=తొలఁగించు.

ఎఱిగి వీరలతోఁ బొందు¹ నెఱవలయు |

గుఱు తెఱింగినసద్వివేకలకు నెల్లఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౬ ||

శౌర్యంబు గలుగుట జన్మసాఫల్యంబు² శాంత మాత్మవివేకసాధనంబు⁴ |

మానంబు⁵ దనకును మహాసీయసంపద సిగ్గుతోబ్రదుకు సజ్జీవనంబు |

సవినయవచనంబు సర్వవశ్యకరంబు వెలయునాచారంబు⁷ వెనుబలంబు |

దానంబు నేయుట దన కది డాచుట సజ్జనసంగతి సౌఖ్య మొసగుఁ |

గాన బుధు లీగుణంబులు మాన కెప్పుడు |

దగిలి మిము భజియింతురు దలఁచి తలఁచి |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటి సంకాశ వేంకటేశ || ౭ ||

ధర దేవతాలయద్రవ్యసత్తుఁడు గాక తొడిఁబడ⁸ బ్రాహ్మణద్రోహి గాక |

⁹ జరిసి పతివ్రతాజనకాముకుఁడు గాక వాఁడిమి¹⁰నగరఁ గొండీడు¹¹ గాక |

గర్వంబుతోడ నొక్కట మదాంధుఁడు గాక పరఁగ నవిశ్వాసపరుఁడు గాక |

కుటిలవర్తనమునఁ గ్రూరచిత్తుఁడు గాక సకలశాస్త్రములందు శతుఁడు¹²గాక |

మెలఁగ నేర్చినయట్టిధార్మికున కెందుఁ |

గలుగు శుభములు మీకటాక్షంబువలన¹³ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౮ ||

గడుసరిఁ దాటోటు¹⁴ గష్ట వేడుక కానిఁ గలహప్రియుని ధూర్తుఁ గపటచిత్తుఁ

సుంకరి¹⁵జూదరి జూటు¹⁶ననాచారి మునిముచ్చు¹⁷జలపాదిముడియవిడుపు¹⁸ |

గుచ్చితు నపకారిఁ గుటిలాత్ము నవివేకి¹⁹కైలాటకానిఁ దక్కరిఁ దుటారి²⁰ |

వేటకానిఁ బిసాళి²¹ వెట్టి నప్పులపోతు మాయదారిని జారు మద్యపానిఁ |

1 నెఱపు=చేయు, 2 రవి=సూర్యుఁడు, 3 సాఫల్యము=ప్రయోజనముతోఁగూడి యుండుట, 4 సాధనము=ఉపాయము, 5 మానము=గౌరవము, 6 మహాసీయ=గొప్పదైన, 7 వెను—పాతాంతరము, 8 తొడిఁబడ=బాధపడునట్లు, 9 జరిసి=ముసలియై (జరశి- షాత్మక) 10 నగర=రాజునింటిలో, 11 కొండీడు=కొండెముచెప్పవాఁడు, 12 శతుఁడు= కుత్సితుఁడు, 13 కటాక్షము=కడఁగంటిచూపు, 14 తాటోటు=మోసగాఁడు, 15 సుంకరి= సుంకముతీయవాఁడు, 16 జూటు=మోసగాఁడు, 17 మునిముచ్చు=చూచుచుండఁగ నే దొంగిలించువాఁడు, 18 ముడియవిడుపు=ముడివిచ్చుదొంగ, 19 కైలాటకాడు=జగడ ములఁచేయువాఁడు, 20 తుటారి=పారువ్యముగలది, 21 పిసాళి=దొంగయెత్తుగలది.

జేరవలవదు మఱి పొందు సేయఁదగదు ।

మానవున కర్థితోఁ గలలోననైనఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౯॥

జలకంబు¹ దగుపాటిజపము దేవార్చన బ్రాహ్మణసేవ పురాణగోష్ఠి ।

దానంబు షోరశాత్రవవినిగ్రహించిత స్వజనగజాశ్వరక్షణముగణన ।

యాస్తమంత్రపురోహితాలోచనంబులు రాజ్యాదిధనవిచారంబు భుక్తి² ।

సంగీతసాహిత్యసౌఖ్యాన్యభవములు గూఢచారులకొల్పు³ గుప్తనిద్ర ।

నలుపవలయును బ్రతిదివసంబునందు ।

నయ⁴ మెఱింగినయట్టిభూనాయకునకుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౦ ॥

ఆసలు విడిచిన⁵ నలమటలే లేవు నిర్ధనికుం డైన నిర్భయంబు ।

పరహింస మానినఁ బాపంబు నెందదు భోగ మొల్లకయున్న బుద్ధి నెడదు ।

వెనఁ బరాధీనత విడిచిన⁶ ముడిరాదు ధరఁ గోరకున్న బంధంబు లేదు ।

మగువల రోసిన⁷ మరుబాధ లడరవు⁸ మమత మానిన విచారములే లేవు ।

గాన సకలంబుఁ దలపోసి ఘనత మెఱసి ।

చెలఁగుపురుషుండె మిగుల నిశ్చింతుఁ డరయఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౧ ॥

వలవనివైర మెవ్వరితోడఁ గొఱుగాదు మెలఁగి⁹ ధూర్తలయిండ్లు మెట్టజనదు ।

బుఘుల¹⁰ నుదాసీనబుద్ధి జూడఁగరాదు పాపంబు సౌ మృని పట్టఁదగదు ।

బంధువిరోధంబు పాటింపఁ జెల్లదు¹¹ ఏలిక కేదురాడ నెపుడు వలదు ।

ఆత్మ నమ్మినవారి నపహరించుట గీడు¹² అనిమొన¹³ నోడిన నదియ కొఱుత ।

1 జలకము=స్నానము, 2 వినిగ్రహ=నిరోధించుటయందు, 3 భుక్తి=భోగము, 4 గుప్త=రహస్యమైన, 5 నయము=నీతి, 6 అలమటలు=శ్రమలు, 7 ముడి=బంధము, 8 మరు=చుస్మఘని, 9 మమత=నాయది యనుబుద్ధి, 10 ధూర్తులు=జూదరులు, 11 ఉదాసీన=తిరస్కారముగల, 12 ఏలిక=రాజు, 13 అని=యద్దము, 14 మొన=వ్యూహగ్రము.

పదరఁ బనిలేదు నీతిసంపన్నుఁకును ।

బలమి నోయ్యన నానాటఁ బ్రబలవలయుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౨ ॥

పలుమాఱు ¹శపథముల్ పలికెడునాతండు ²పూటలు వడునట్టిపోటుకాఁడు³ ।

కూటసాక్షులకును⁴ గుఱి యైనయాతండు నట యింటివారితో⁵ నలుగువాఁడు ।

విభునిరహస్యముల్ వెలిపుచ్చునాతండు పరులచే లంచముల్ పట్టావాఁడు ।

కుడుచునింటికిఁ జేటు గోరెడునాతండు మహి నుపకారంబు మఱచువాఁడు ।

కోరునకుఁ⁶ బోయి బడిగంటఁ⁷ గూలుకరణిఁ ।

పడు నఘోగతి నిహమునుఁ బరము లేక ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౩ ॥

కోపంబు నడచిన గురుతరాధ్వర⁸ఫల మింద్రియజయము ⁹మహేంద్రపదవి ।

చలము⁹ వారించుట సామ్రాజ్యవిభవంబు చాంచల్య ముడుగుట సకలసిద్ధి ।

వెన నహంకారంబు విడుచుటే భాగ్యంబు దైన్యవర్జనమె¹⁰యుత్తమగుణంబు ।

నిందఁ బొసినయున్ని¹¹ నిరుపమలాభంబు బుణవిముక్తు డౌట హృదయసౌఖ్య ।

మింతకంటెను మేలు లే దెంచిమాడ ।

మహితనీతిజ్ఞు లై నట్టిమానవులకుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౪ ॥

అచారవంతుఁ డౌనతఁడె విప్రోత్తముం డఖిలంబు రక్షించునతఁడు రాజు ।

వరుసతోఁ గార్యనిర్వాహకుండే మంత్రి¹²రుచిరవర్తనుడె పురోహితుడు ।

గడుదిట్ట దీవింపఁగలవాఁడె సత్కవి యమృతహస్తుడె వైద్యుఁ డఖిలదిశలఁ ।

బోటజ్జ¹³యెఱిగినపురుషుండు దశవా¹⁴ 15 గణితజ్ఞుఁ డగువాఁడె కరణమరయ ।

1 శపథములు=ప్రతిజ్ఞలు, 2 పూట=ఒకఁడీయఁదగిన ద్రవ్యమునకు మఱియొక్కఁడు

పూచీ నిలుచుట, 3 పోటుకాఁడు=కూరుడు, 4 కూటసాక్షులు=ధనమునకై యబద్ధము

చెప్పుసాక్షులు, 5 కోరునకుఁ=ధాన్యరాశికి, 6 బడిగంట=కోట్టన, 7 అధ్వరము=

యాగము, 8 మహేంద్ర=దేవేంద్ర, 9 చలము=విడువనిపట్టుదల, 10 దైన్యవర్జనము=

దీనత్వము లేకుండుట, 11 నిరుపమ=సాటిలేని, 12 రుచిర=ఒప్పుచున్నట్లు, 13 బోటజ్జ=

పోటు, అజ్ఞ=యబద్ధమునందు స్థానము, 14 దశవా=సేనాధిపతి, 15 గణిత=లేకగనుకలఁ

పురుషరత్నంబు¹ లని యండు బుధులు వీరి ।

నితరుల్లెను సామాన్య లెంచిచూడఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౫ ॥

తినఁ దిన జిహ్వకుఁ దీ పైన మొగచాటు² సారెకుఁ బలుకుట చప్పఁదనము

కాంతలు పె క్కైనఁ గడువేస పై³ తోచు నెంతసంపద గల్గె నంతచింత ।

గడువేడఁజొచ్చినఁ గడఁగు⁴ లాఘవ మెల్ల బాసలు దప్పినఁ⁵ బాటి చెడును ।

ఇంటింటి కేగిన నెడయుఁ బెద్దటికంబు తనవాసి⁶ విడిచినఁ దఱుగు వన్నె ।

మట్టు⁷ మీఱక లోకసమృతము గాఁగ ।

గుట్టుతోడుత మెలఁగినఁ గోటి సేయుఁ ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౬ ॥

పరకాంతకై⁸ సింహబలుఁ డట్లు మృతుఁ డయ్యె

రాజ్యలోభమునఁ గౌరవుడు⁹ వొలిసె¹⁰ ।

బరుషోక్తులను శిశుపాలుండు హతుఁ డయ్యె

మహిని జూదమున ధర్మజుడు నొగిలె¹¹ ।

నలపాండురాజు వేటాడి శాపము నొందె

మును రావణుడు చలమ్మునను సమసెఁ ।

గూరడండంబునఁ గూలెను వేనుండు¹²

జడిసె¹³ బాసమున రాక్షసగురుండు¹⁴ ।

ఘనవివేకులు వీరలగతులు దెలిసి ।

వ్యసనములు మాని నడవంగవలయు నిలను ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౭ ॥

1 పురుషరత్నంబు = పురుషులలో శ్రేష్ఠులు, 2 మొగచాటు = మెగలు, 3 వేసట = వినుట, 4 లాఘవము = చురుకైన, 5 పాటి = న్యాయము, 6 వాసి = తారతమ్యము, 7 మట్టు = మితి, 8 సింహబలుండు = కీచకుండు, 9 కౌరవుడు = దుర్యోధనుండు, 10 వొలిసె = వచ్చెను, 11 నొగిలె = నొచ్చెను, 12 వేనుండు = కిక్కిరాజు, పృథుచక్రవర్తి తల్లి, 13 జడిసె = భయపడియ్యె, 14 రాక్షసగురుండు = శక్రాచార్యుండు.

తనపురాకృతముచేఁ దగులక పోరాదు బ్రహ్మవాతకు మాటు వలుకరాదు ।
 'పంచాస్త్రనస్త్రముల్' పట్టిచూడఁగరాదు ప్రకృతిస్వభావ మాపంగరాదు ।
 దైవికం బెల్లను దప్పింపఁగారాదు కాల మెవ్వరికినిఁ గడవరాదు ।
 పోయినప్రాణులు 'పాదపెట్టి' తేరాదు గతజలంబుల నడ్డ కట్టరాదు ।
 ఏమి సేయంగవచ్చు నర్హేశ్వరాజ్ఞ ।
 వరుస నెంతటివారికి వగవవలదు ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౧౮॥

కామాతురత్వంబు గడు సిగ్గువడసేదు భూతంబు హాకిన బుద్ధి లేదు ।
 ఆకట నలఁగిన నచట నెక్కడిలావు¹ రోగంబు బలిసిన రుచులు దలఁగుఁ ।
 గడఁగి శోకపువేశఁ గలుగదు హర్షంబు² యాచు కెంతయును సౌఖ్యంబు దూర ।
 మాఁడుబిడ్డలఁ గన్నయపుడె పంతము వీడు నుత్సాహ మెడలిన³ నుడుగు బలిమి ।
 యెందులకు నౌను సంసారి యేమి సేయుఁ ।
 గలిగినవి తొంటితనకర్మఫలము గాక ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౧౯ ॥

ఇలదొమ్మరిది జాతిహీనత యెంచదు పూటకూళ్లది కృత్యమునకుఁజోరదు ।
 జారకామిని⁴ తనచావు చింతింపదు మోటులంజియ మొగమోటపడదు ।
 విరహిణి మదిలోన వెఱపు వాటించదు చెలఁగి దూతిక కడుసిగ్గుపడదు ।
 పరగృహవాసిని పరనింద కోడదు⁵ బడి సంతబసివి⁶ యెవ్వరిది గాదు ।
 ధర్మవిదుఁ డిట్టివారలఁ దగుల కెపుడు ।
 వెలయ సన్మార్గప ర్తియై మెలఁగవలయుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౨౦ ॥

1 పంచాస్త్రంబు=మన్మథుఁడు, 2 పాదపెట్టి=బంధించి, 3 లావు=బలము, 4 యాచు=యూచించుట, 5 ఎడలిన=పోయినచో, 6 జారకామిని=వ్యభిచరించు స్త్రీ, 7 ఓడదు=భయపడదు, 8 సంతబసివి=బిజాటుబంధుటాలు.

కవితోడ నలిగినఁ గానిపద్యము¹ చెప్పుఁ గడుముచ్చు² దడవిసఁ గన్న పెట్టు
 ధనికతోఁ బోలినఁ దను జటిగాఁ గొను బశుకర్ము నొరసిన³ బదరి⁴ పొడుచు
 భట్టుతోఁ గినిసిన బలుదెలుగులఁ దిట్టు మూర్ఖునిఁ జెనకెన⁵ మురియఁగొట్టుఁ
 జేరి యమాత్యు మించిన భంగ మడలించు మర్మజ్ఞుఁ దొడరిన మద మడంచు
 నట్లు గావున నసమాన మైనవై ర ।
 మెట్టివారికిఁ దగవు గా దెంచిచూడఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౦॥

ప్రాయంబు గలనాఁడె పంతుంబు లీడెఱు బలీమి గల్గిననాఁడె పరఁగు జయము ।
 సంపద గలనాఁడె జరగు సౌఖ్యములెల్లఁ దనువు¹⁰ గల్గిననాఁడె ధర్మ మెసఁగుఁ
 బిలువు గల్గిననాఁడె ప్రియములు సిద్ధించుఁ బోడిమి¹¹ గలనాఁడె పాసఁగు మాఁట
 మన్నన గలనాఁడె మనవి చేకూరును జనవు గల్గిననాఁడె సరస మమరు ।
 మోసపోయిన మఱి రాదు మొదలించద ।
 మెఱిగి నడచినవాఁడె పో యెక్కు డెందుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౧॥

ధరణి దారిద్ర్యంబు దై న్యంబు నొందించు బహుభీతి కార్పణ్యపడఁగఁ జేయు ।
 శంక యూరక దైవ¹² సరిదోడు వెదకించు బలులంపటత్వముల్ భంగపఱచుఁ
 దనసిగ్గు దనఁ దానె తలవంచుకొనఁజేయుఁ జేసిననేరమి చింత గొలుపు ।
 వడిసీచకృత్యంబు ¹³వహమాన మొదవించుఁ జెంది వృద్ధత్వంబు శిథిలపఱచుఁ ।
 దనువికారంబు లివియ పో దర్ప¹⁴ మడచు ।
 నవ్వి నట్లనె యెట్టిమానవునినైనఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౩॥

1 కానిపద్యము=చెప్పుగూడనిపద్యము, విమలరవిపద్యము, 2 గడిముచ్చు=అని కవి ప్రాసీయుఁడును, 3 తడవిస=ఆక్రమించిన, 4 కన్న పెట్టు=గోడకు కన్నము వేయును, 5 జటి=బానిస, 6 ఒరసిన=పరీక్షించినచో, 7 పదరి=కోపించి, 8 చెనకెన=ఎదిరించినచో, 9 ముఱియ=విలుగునట్లు, 10 తనువు=దేహము, 11 పోడిమి=ఒప్పు, 12 సరిదోడు=సరియైనసహాయము, 13 వహమానము=చిన్నతనము, 14 దర్పము=గర్వము.

సంసారి¹ కనుచరించకపోవ దధిపుల నంగనాసహితున కడంగరాదు ।
 పుత్రవంతునకును బోదు యాచింపక భువి గృహస్థున కాడి బొంగరాదు ।
 బుధుపోషకునకు భార మానకపోదు దేహధారికిఁ గాంక్ష² ద్రిష్టరాదు ।
 త్సుధితున కేమేని³ గూడఁ బెట్టకపోదు⁴ త్రైత్రవంతున కప్పు సేయరాదు ।
 నరులకెల్ల వైరాగ్యంబు నడచు టెట్లు ।
 రమణతో⁵ నినుఁ గొల్చుపారలకుఁ గాక ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౪॥

సుముఖుఁ డౌటకు నప్యజూపులే యిక్కువ⁷ యింపొంది మెచ్చుట కీగిగుఱుతు ।
 కూడియుండుటకోర్కుకొనుటయు సూచన మన్నింపుటకు మంచిమాట యెఱుక ।
 పెసనమ్ముటకుఁ జాడి⁸ వినకయుండుటె చిన్నె చేపట్టుటకుఁ బొరసినది¹⁰ సన్న¹¹ ।
 దయ దలంచుటకును దప్పు మానుటె సాక్షి లలి నేలుటకు నింపు లక్షణంబు ।
 స్వామి యగువాఁడు భటునకుఁ జనపు లొసంగి ।
 మనుష¹² దలఁచినయట్టిసన్మార్గ మిదియ ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౫॥

చెఱుపరాని మనుష్యుఁ జెల్లదు కోపింప వాఁడు చేఁజిక్కిన వదలఁజనదు ।
 విశ్వాసి యగువాని విడుచుట యవినీతి¹³ ద్రవ్యావహారిని దగదు మనుషఁ ।
 బాపాత్ముఁ డై నట్టిబంటు నేలంగరాదు ధర్మాత్ము నలగింపఁ దగవు గాదు ।
 బుద్ధి చెప్పినవానిఁ బోలదు భర్జింప¹⁴ నపరాధరహితుపై¹⁵ నలుక వలదు ।
 వరుస నారసి యధిపులు వారివారి ।
 గుణము లెఱుఁగుచుఁ గార్యంబు గొనఁగవలయుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥౨౬॥

1 అనుచరించు=తోడుపడు, 2 కాంక్ష=కోరిక, 3 ఏమేనికొ=ఏమైననుగొంచెము,
 4 త్రైత్రము=భూమి, 5 రమణ=బ్రహ్మదేవుడు, 6 సుముఖుఁడు=పుసన్నుఁడు, 7 ఇక్కువ=
 స్థానము, గుఱుతు, 8 ఈగి=దానము, 9 చాడి=కొండెము మాటలు, 10 పొరసినది=
 పొందినది, 11 సన్న=గుఱుతు, 12 మనుష=కాపాడుటకు, 13 అవినీతి=చెడ్డనడపడి,
 14 భర్జింపకొ=తిట్టుటకు, 15 రహితుఁడు=లేనివాఁడు,

సముద్రై నశత్రుతో నంధినేయుట గార్య మెక్కుడై నను గప్పమిడంగవలయుఁ |
 1 దతి నల్పదశ మైన దండైత్తఁగాఁ దగుఁ దొలఁగి దాఁగినను బోఁద్రోలవలయు! |
 నిద్రతై నను భేద² మెనఁగఁజేయుట యొప్పుఁ గాక గగ్గోలుగా³ గదుమవలయుఁ |
 జనకున్న శత్రువు శత్రురేచుట⁴ లెస్స యొడై ముట్టడి సేసి యుడువవలయు |
 రమణ⁵ సీరీతిఁ దలపోయ రాజసీతి |

యిట్లు నడచినవిభుఁ డిలయెల్ల నేలుఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౨౭ ||

గరిమ⁷ నేలిక లేనికయ్య మేడకు నెక్కు⁸ నానాజ్ఞ లేనిరాజ్యంబు జడియ⁹ |
 బహుధనంబులు లేక బల మేవనికి వచ్చు బలము లేనిధనంబు¹⁰ బ్రాఁతి గాదు |
 ధర్మంబులేనియాసా నమతయు వృథ సాము నేరనిపోటు సరవి గాదు |
 సవరణ¹¹ లేనివిశాలదుర్గం బేల గడ్డిదాణము¹² లేనిగడి¹³ నశించు |

14 లంకె లొకటికి నొకటి కీలాగు దెలియ |

వరుస దప్పక ధర యేలువాఁడై రాజు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౨౮ ||

చెఱయుఁ గొల్లయు¹⁵ లూటి సీమలో లేకుండ దండైత్తవలయు శాత్రువులమీఁద |
 గడ్డియు దవసంబుఁ గడుసీరు గల్గుచో తరసి పొందుగ విడియంగవలయుఁ |
 గైకొన్న భూములఁ గాపుగా పాఁజెంబు లొనరించి మఱియవ్వ లొత్తవలయు |
 గజము గుఱ్ఱము బంటు గాసిఁ బొందకయుండ లలిఁ¹⁶ బోరి పగర గెల్వంగవలయు |
 బుద్ధిఁ బదరక యెప్పుడు భూవిభుండు |

మెల్లనే బాహుశౌర్యంబు మెఱయు టొప్పుఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౨౯ ||

1 తతి=సమయము, 2 ఎనఁగ=వృద్ధిపొందునట్లు, 3 గగ్గోలు=కలఁత, 4 కదుమ
 వలయు=తార్కానవలయు, 5 రేచుట=పురికొల్పుట, 6 రమణ=యొక్తితో, చక్కగా,
 7 గరిమ=గొప్పతనముతో, 8 ఆనాజ్ఞ=హద్దును ఆజ్ఞయు, 9 జడియ=నశించు, 10
 బ్రాఁతి=గౌరవార్హము, 11 సవరణ=తగినయేర్పాటులు చేయుట, 12 గడ్డిదాణము=గడ్డియును
 గుఱ్ఱపుదాణమును (నేకరించుచుండు) 13 గడి=దుర్గము, 14 లంకె=సంబంధము, 15
 లూటి=కొల్లకొట్టుట, 16 లలి=చక్కఁగా.

తనకుఁగా మును జెడ్డజనులను రక్షించి యిల వేలు గోరినహితులఁ బ్రోచి ।
 వడిఁ దోడు¹ నవసినవారిని మన్నించి బడి² దిరిగినవారిఁ బ్రభులఁజేసి ।
 మిగుల దూఱులు³ వడ్డమిత్రులఁ బోషించి సరి⁴ నర్థ మిచ్చినసఖుల మనిచి ।
 యచట నుండి సహాయు లగువారి బ్రదికించి ప్రాతవారలకు సంపద లొసంగి ।
 యెల్ల వారలు జయపెట్ట నేలుచుండి ।
 వినుతి కెక్కినయధిపుఁడు ఘనుఁడు దలఁపఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 30 ॥

దయతోడ దీనునిదైన్యంబు వాపుట చెడినమానవుని రక్షించుకొనుట ।
 పేదకు సర్థంబు పిలిచి తా నిచ్చుట⁵ కడలేనియూర్తుని⁶ గాఁచికొనుట ।
 శరణు సొచ్చినవానిఁ జన విచ్చి మనుచుట యెదుటఁ బడ్డయనాథు నేలుకొనుట ।
 చంపఁ దెచ్చినవాని చావు మాన్పించుట⁷ యగతికుఁ డగుకోగి నరసికొనుట ।
 లింతకంటెనుఁ బుణ్యంబు లెందుఁగలవు ।
 ధరణిపతులకు నరయ భూతలమునందుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశసర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 31 ॥

పతికి మాతాడక పలుమాఱు నేడ్వక యలుగక మిగుల⁸ గయ్యాళి గాక ।
 తనుఁ దిట్టికొనక⁹ కాంతాళించి గొణగక ముచ్చిలింపక పాపమునకుఁ జొరక ।
 పొరుగింటి కేగక పరు నాత్మఁ దలఁపక¹⁰ కుపిత గాక పరానుకూల గాక ।
¹¹యదువదాఁపక మర్మ మవ్వలఁ జెప్పక బొంకక నిద్దురపోతు గాక ।
 కాపురము సేయుకామిని గలిగెనేనిఁ ।
 బలుకు లేటికిఁ బురుషునిభాగ్యమహిమ ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 32 ॥

1 నవసిన=కృశించిన, 2 బడి=బెంబడి, 3 దూఱులు=తిట్లు, 4 అర్థము=ధనము, 5 కడలేని=దిక్కులేని, 6 ఆర్తుడు=పీడింపఁబడినవాఁడు, 7 అగతికుఁడు=గతి లేనివాఁడు, 8 గయ్యాళి=భిక్కురించి ఘటాడునది, 9 కాంతాళించు=కోపించు, 10 కుపిత=కోపించినది, 11 అదువరహస్యము.

ప్రాణంబుతో¹ లంకెపాటుది తనసతి ధనముణంబులంకెతనముఁ డరయ |
 సుఖదుఃఖములంకె సారిది² దల్లియుఁ దండ్రి పాలికి³ లంకెలు భ్రాత లేందు |
 భవి మానరక్షణమునకు లంకె మఱిది మెలత నొసంగ⁴ లంకె మేనమామ |
 మేలు మీఁదటిలంకె మిత్రవర్గం⁵ బెల్ల హర్షంబునకు⁶ లంకె యల్లుఁ డెపుడు |
 వారివారికిఁ దగినట్టివరుస చెలిసి |

యరయవలయును యజమానుఁ డైనవాఁడు |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 33 ||

ఇహము సాధించుట యిలఁ గీర్తివడయుట సర్వంబు దెలియుట చదువుకొనుట |
 యనుభవించుటభోగమఖిలపూజ్యండాట⁷ నిధులుమెట్టుట⁸ కార్యనిపుణుఁడాట |
 యర్థ మార్జించుట యధికుతో సఖుఁడాట నుతి కెక్క⁹ బ్రతుకుట¹⁰ చతురుఁడాట |
 పుత్రులఁ గాంచుట పుణ్యంబు సేయుట¹¹ మురహరుఁ గొలుచుట ముక్తిగనుట |
 యిట్లు మెఱయనినరుజన్మ మేమిబ్రాతి¹² |

సజ్జనులు నేర్తు రీమంచిసరవిఁ దిరుగఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 34 ||

శక్తికిఁ దగనిదుర్జనము¹³ సేయఁగరాదు చదువక తర్కింపఁ జనదు సభల |
 నేనుంగుతో వల దేలాట¹⁴ మాడంగ¹⁵ నెనయనిబాంధవం బెపుడు వలవ |
 దాయంబు¹⁶ లేనివ్యయము సేయఁ జెల్లదు¹⁷ సోపద్రవపుభూమి నుండఁజనదు |
 గడుసరిలోభిని నడుగుట గర్హంబు దైవంబుమీఁదఁ గ్రోధంబు నెల్ల |
 దెంతమాత్రంబు దనశక్తి యంతమాత్ర |

మరసి యొనరించు నాతండ్రి యర్హుఁ డెందుఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 35 ||

1 లంకెపాటుది=విడువని బంధము కలది, 2 సారిది=క్రమముగా, 3 పాలికి=భాగమునకు, 4 ఒసంగ=మాతృక, 5 వర్గము=సమూహము, 6 హర్షము=సంతోషము, 7 నిధులు=సంపదగల చోటులు, 8 మెట్టు=తొక్కు, 9 చతురుడు=నేర్పరి, 10 మురహరుడు=విష్ణువు, 11 బ్రాతి=మానార్హము, 12 దుర్జనము=చెడ్డసాహసము, 13 ఏలాటము=చెరలాటము, 14 ఎనయని=పోందికలేని, 15 అయంబు=వచ్చుబడి, 16 సోపద్రవము=కష్టముతోఁగూడినది,

ఇల ¹నేటిదర్శమాని కెప్పుడు జలనంబు వరనాకుపారుగిల్లు నమ్మరాదు ।
 పాముతో నటుపొందు పాటింపఁగా రాదు దుర్జనసంగతి మాఱుముట్టు ।
 గడఁగి దయ్యముతోడికాపురం బది గీడు మహి దొంగతోఁ గొల్పు మరణ
 మొదవుఁ ।

బరికింప నోడపై బ్రదుకు సందేహంబు ఘననితో సరసంబు గాదు జరప ।
 నరసి ²కానివి వర్జించి యైనవనుల ।
 నరుఁడు వర్జిలవలయు నున్నతి వహించి ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 31 ॥

ఏలికతోడుపా పేమియైనను మేలు దనయంత నున్న వచ్చినది మేలు ।
 సజ్జనగోష్ఠి³ నెచ్చట నిల్చినను మేలు పరఁగ నండఱతోడు బ్రదుకు మేలు ।
 నిజమాడ నెవ్వరు నిందించినను మేలు వినయంబు గలుగుజీవనము మేలు ।
 ధరమీఁద నిహపరార్థము⁴ చరించినమేలు చిరప్రణ్య మొంత చేసినను మేలు ।
 దుష్టబుద్ధులు మెలఁగెడితోవ వలదు ।
⁵ నియతవర్తన మెలఁగెడునేర్పరులకు ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 32 ॥

మాసటీనికిని⁶ మైకుఱవరా దెప్పుడు నలయంగఁ గూడదు యాచకునకు ।
 వేగులవానికి⁷ వేసట⁸ చెల్లదు జోగికిఁ ⁹గాణాచిచోటు వలదు ।
 వెలిజాతివానికి¹⁰ వీరు వా రన లేదు ¹¹వెట్టివానికి గూలి వేడఁదగదు ।
 జాజరకానికి¹² సంకోచపడరాదు మొగమోట దూతకుఁ దగవు గాదు ।
 తగిలి తమతమవర్తనఁ దగినపాటి ।
 నేర్చినట్లను బ్రదుకుట నీతి యెపుడు ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 33 ॥

1 ఏటిదర్శి-ఏటిగట్టు, 2 కానివి=మాడనివి, 3 గోష్ఠి=సభ, 4 ఆర్థము=కొఱకు,
 5 నియత=నిర్వదియొడునట్టి, 6 మాసటీనికొ=మల్లనకు, 7 వేగులవాడు=చారుడు,
 8 వేసట=వినుపు, 9 కాణాచి=చిరకాలవాసస్థలము, 10 వెలిజాతివాడు=మాలవాడు,
 11 వెట్టివాడు=బానిస, 12 జాజరకాడు=వేషముకట్టియాడువాడు.

తనభక్తి నిజమైన దైవంబు మెచ్చును మన సొక్కపైసను మలయు ¹నుఖము
మాట మంచిది యైన మగువలు ²వలతురు సాహసి యైన నుత్సాహ మొనరు
బుద్ధి శాశ్వత మైన భవియెల్ల నేలును బ్రదుక నేర్చినను శుభంబు లొదవు ।
సరి ³సేవి గలిగిన జగమెల్ల వశ మాను నుద్యోగపరుఁ డైన నొదవు ధనము ।
చతురుఁ డగువాని కెప్పుడు జగములోనఁ ।

జంచరింపక† మెలగిన సకలజయము ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ 3౯ ॥

నడుమంతమా⁴ యిది నరులయీకర్మంబు నేటిదా జగము వర్ణించిచూడఁ ।
నెంచంగ వశములా యేం డైవ్విరికినైన⁵ నుడిగెనా జన్మంబు లొల్ల మనిన ।
సాలీనిపోగులా సంసారపాశంబు లల్పమా బ్రహ్మాండ మరసి తెలియ ।
నీటిపైవ్రాతలూ నీరజాసనువ్రాత లెఱిగెనా తత్త్వంబు⁶ నింతలోన ।
నెంతవారికిఁ దెలియంగ నెట్లు వచ్చు⁷ ।

నీప్రభావంబు లన్నియు నీక కాక ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౪౦ ॥

మాంధాత⁸ గొనిపోడుమహిచేరెడైననుగొనిపోడురారాజు⁹ కొలుచు¹⁰ గొన్ని ।
నలుఁడు గొంపోవఁడు నవరత్న మొకపై న శివిగొనిపోఁ డొక్క¹¹ చిన్నమైనఁ ।
గొనిపోడు¹² ఖచరుండుగోవునొక్కటి నెవప్త్రంబుగొనుచుఁబోవఁడుయయాతి ।
గుట్టమొక్కటి నైనఁ గొనిపోడు¹³ నహుండు గజముఁ గొంపోవఁడొక్కటిని
డింక నేరికి ¹⁴సతము లౌ నెల్లసిరులు । [సగరుఁ¹⁴]

దా నొనర్చినధర్మంబై దక్కుఁగాక ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౪౧ ॥

1 మలయు = వ్యాపించును, 2 వలతురు = కామితురు, 3 ఈవి = దానము, 4 నడుమం
త్రము = నడుమపుట్టినది, 5 ఏం డైవ్విరికైనను — (మాతృక) గణభంగము, 6 సాలీండు = సాలె
వాడు, 7 తత్త్వంబు = పరమాత్మ స్వరూపము, 8 మాంధాత = కృతయుగమున నొకరాజు,
9 రారాజు = దుర్యోధనుడు, 10 కొలుచు = ధాన్యపు పొట్టు, 11 చిన్నము = చిన్న మెత్తు బం
గారము, 12 ఖచరుండు = గంధర్వుండు (జీమాతవాహనుడు), 13 నహుండు = సుర
రాజ్యము పాలించిన యొక రాజు, 14 సగరుండు = సూర్యవంశచక్రవర్తి, 15 సతములు = శాశ్వ
తములు. † సంచరింపక = యనియుండఁదగు.

సుఖదుఃఖముల నుబ్బుస్సుక్కుల¹ బారలక² వనధికై వడి నుండువాఁడు యోగి |
పంచేంద్రియముల పాల్పడి చలియింపక గగనంబువలె నుండుఘనుఁడు యోగి |
యజ్ఞాసరహితుఁడై యంధకారముఁ బాసి యాదిత్యువలె నుండునతఁడు యోగి |
పరిపూర్ణుఁడై యుండి భావింపఁ జోద్యమై పవనునివలె నుండుబలుఁడు యోగి |
బహువిధంబుల నీపాదభక్తి గలిగి |

చెదరకుండినయతఁడ పో సిద్ధయోగి |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౪౨ ||

ఆత్మలనత యెందు నంటనీయదు సిరి గుణము లన్నిటిఁ బోవుఁ గోపబుద్ధి |
పిసిఁడితనం³ బది పిమ్మటఁ దిట్టించుఁ గడునహంకారంబు కష్టపఱచు |
ముదిమి యెవ్వరికై న ముందుదోచుఁగనీదు బాల్య ముద్దండత⁴ బ్రబలఁజేయు |
ధనకాంక్ష మిక్కిలిదయతోడఁ బెడఁబాపుఁజలము కార్యవిచారసరణిఁజెఱుచు |
ఘనులు దలపోసి యిటువంటిగతులు మాని |

బ్రతుకుదురు దాము సన్మార్గపథమునందు⁵ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౪౩ ||

తగిలి⁶ తాఁ జేసినధన్యుంబు తలఁగాంచు దైవంబుఁ గొలిచినఁ దన్ను మనువు |
జితకామునితపంబు శీఘ్రమే ఫలియించు సత్య మెక్కడనైన జయము చూపుఁ |
బ్రయవాక్య మందఱఁ బెనచిచుట్టముఁజేయుమతితన్ను బొగడించు మంచితనము |
కడిగండ మణిఁగించుఁ గలితాన్న దానంబు జపము పాతకముల⁷ సడలఁజేయు |
నెఱిగి నడచిన సిద్ధించు నిహముఁ బరము |

సులభ మిన్నింట నినుఁ గొల్పునుజనులకును |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౪౪ ||

1 సుక్కులు=వాఁడులు, 2 వనధి=సముద్రము, 3 పిసిఁడితనంబు=బాధము, 4 ఉద్దండత=తీవ్రపూర్వము, 5 పథము=మార్గము, 6 తగిలి=తనవడి, 7 జితకాముఁడు=కోరికలు జయించినవాఁడు, 8 కడిగండము=భోజనములేని కష్టము, 9 సడలఁజేయు=వదలునట్లుగా.

బహుపుణ్యఁ డగువానిబ్రదు కది మంచిది మనసు గెల్చినవానిమహిమ మేలు |
 జ్ఞానంబుగలవానిజన్మంబు సఫలంబు దప్పఁ జెప్పనివానితగవు¹ లెన్న |
 సమబుద్ధి గలవానిచరిత్రంబు సమ్మతి² యుపమరి యగువానియునికి బాగు |
 వావి³ గల్గినవానివర్తన శుభమిచ్చు మే లెఱింగినవానిమెచ్చు మెచ్చు |
 భువికి నిటువంటిమనుజుండు భూషణంబు |

గలుగు నీకృప నీరీతి ఘనుల కెపుడు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౪౫ ||

చాడికాఁ డగువాఁడు⁴ సటలైల్ల బోధించు నందున కొరులపై నలుగవలదు |
 పాతకుం డగువాఁడు పరులను దూషించు వెట్టియై తా నవి వినఁగవలదు |
 వెడదొంగ యగువాఁడు విత్తంబు లీవచ్చు బ్రమసి యాసల నవి పట్టఁదగదు |
 మాయావి⁵ యగువాఁడు మందుమంత్రము నేర్పు మఱచి తప్పియు నవి మరుగ
 కర్తయగువాఁడు కపటులగతులు దెలిసి | [వలదు]

యేమఱక రాజ్య మెప్పుడు నేలవలయుఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటి సంకాశ వేంకటేశ || ౪౬ ||

మోపరి⁷ యెంతైన మోవ వేసారఁడు సారిది నాదాయమె చూచుఁగాని |
 మహి గృహస్థు డలమటలకు⁸ నోడఁడు⁹ సాలవ¹⁰ కేపనికై నఁ జూచ్చుఁగాని |

¹¹ కాలారి నరుడు సుఖంబులు గోరఁడు పరువుచే మే¹² నలవఱచుఁ గాని |

యటమఱి¹³ డెప్పుడు నప్పులు దెగి తీయు¹⁴ సుసరాన దిద్దక¹⁵ జూలుఁగుఁగాని |

కడఁగి వీరల కీయోజ¹⁶ కర్మవశము |

కర్మములుఁ నిన్నుఁ గొలిచినఁ గాని తెగవు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౪౭ ||

1 తగవు=న్యాయము, 2 ఉపమరి=ఉపాయశాలి, 3 వావి=బంధుమర్యాద, 4 చాడి
 కాఁడు=కొండెములు చెప్పవఱకు, 5 సటలు=మోసములు, 6 మాయావి=మాయలు పన్ను
 పాఁడు, 7 మోపరి=మోయువాఁడు, 8 అలమట=కష్టము, 9 ఓడఁడు=భయపడఁడు,
 10 సాలవక=మైముఱవక, 11 కాలారి=దరిద్రుడగు గొప్పవాఁడు, 12 అలవఱచుకొ=అలవాటు
 పడునట్లు గాఁ జేయును, 13 అటమఱిఁడు=మోసగాఁడు, 14 సుసరానకొ=శీఘ్రముగా, 15
 జూలుఁగుకొ=చెరుదీయును, 16 ఓజ=విధము.

ఒకఁడు దాచినయర్థ మొక్కఁడు భుజించు నొకసతిమగఁడు వేటొక తెకగును ।
గాయంబు నిలువదు కడు బ్రహ్మకై నను జాయఁ గొన్నాల్లది జవ్వనంబు ।
సదివినచదువులు సరి శరీరముతోనె తలఁపులు 'మఱచినందనుక నుండుఁ ।
గులము దారిద్ర్యంబు కొంచెంబుగాఁ జేయు వలపు వేసట్లయైన వదలి విఱుగు ।
నేల భ్రమయంగ నెవ్వరి కిది నిజమ్ము ।

చెలఁగి మిముఁ గొల్చువారిది చెడనిపదవి ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలతవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౪౮ ॥

శత్రులమాటలు ¹సత మని నమ్మక కాంతలకును గుట్టు గాననీక ।
సమయగాండ్రకు²మఱి చనవు చెల్లింపక ³తోడుఁబోతుల నిల్లు ద్రొక్కనీక ।
ఘనతరద్రోహఁ గొల్చునకు రానీయక మొదల⁴ వంచకునకు⁵ మొగము గాక ।
పిఱికిఁ బోట్లాటకు ⁶పెనపెట్టుకొని తేక ⁷దొరయనిహీనునితోడ నగక ।
వదల ⁸ఎచ్చరియుం డెఱువాఁడు రాజు ।

జగతి వర్ణిలు నిట్టివిచారపరుఁడు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౪౯ ॥

మానంబెయెక్కుడుమఱియుఁ బ్రాణముకంటెఁ దనకీర్తియెక్కుడుధనముకంటె ।
సాహసం¹⁰ బెక్కుడు సాము సేయుటకంటెఁ బంత మెక్కుడు ప్రతాపంబుకంటె ।
నిలలో ¹¹నుదారత్వ మెక్కుడు సిరికంటె ¹²బీర మెక్కుడు దనబిరుదుకంటె ।
సమరంబె¹³యెక్కుడు సంధిమాటలకంటె ధైర్యమెక్కుడు ¹⁴దొరతనముకంటె ।
వెలయ నిటువంటిగుణములవీరవరుఁడు ।

గలఁడు వేయిటి కొక్కండు ¹⁵కడమ లేదు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౫౦ ॥

1 మఱచినందనుక=మఱచునంతదాక, 2 సతము=శాశ్వతము, 3 గాండ్రకును జనవు—
మాతృక, (గణభంగము) 4 తోడుఁబోతు=నిధులద్రవ్యెడు దొంగ, 5 మొదలి=మూల
ధనము విషయములో, 6 వంచకుడు=మోసగాఁడు, 7 పెనపెట్టుకొని=జగదము పెట్టుకొని,
8 దొరయని=సమానముకాని, 9 ఎచ్చరి=బాగ్రత్తపడి, 10 సాహసము=తెగువ, 11 ఉదా-
రత్వము=దానగుణము, 12 బీరము=శౌర్యము, 13 సమరము=యుద్ధము, 14 దొరతనము=
ఏలుబడి, 15 కడమ=తక్కువ.

నయకోవిదులు¹ దప్ప నడచిరేనియు వారివరుస² గా దది కర్మవశము గాని |
 ధనికులు భోగించఁ డలచఁజాలమి వారిబాగు గా దది జన్మఫలముగాని |
 పుణ్యులు పాపంబుపొంతఁ జోయిన వారిగతులు గా వవి దైవికములు³ గాని |
 సుజనులు లోకనిష్ఠురు లైన నది వారిజాడ గా⁴దుత్పాతసరణిగాని⁵ |
 యెఱిగి నడవంగ వారలయిచ్చ గాదు |

ధర్మదేవత మెలఁగుచందంబుగాని |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౧ ||

చెలులు⁶సంగడి నున్న యంతయు చలియించుఁ గనకంబుఁబొడఁగన్నఁగడఁగునాన |
 సురియ⁷ జేబట్టిన శూరత్వములు⁸ రేఁగు సీచవర్తనపొందు⁹ నింద గొలుపు |
 ఏకతో¹⁰ మేల మెప్పుడు విషమించుఁ బడుచుతో నవ్విన భంగవఱచు |
 సభలోను జొచ్చిన¹¹ సడియెల్లఁ ¹²బైకొను విటులఁగూడినను వివేక మెడయు¹³ |
 నెఱిగి యిన్నియు ¹⁴వర్జించి యేకతమున¹⁵ |

సన్నుఁ దలపోయునాతండు నిపుణుఁ డ౧డు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౨ ||

కొన్నిభూముల నెండ కొన్నిభూములఁ జలి యొక్కనిమేలు వేటోకనికీడు |
 వెలయుఁజుక్కలు¹⁶ రేయివేగుబ్రాద్దన¹⁷ మాయుఁగొంతకాలముకల్పికొంతలేమి |
 కప్పమేఘముమింట¹⁸ గడవలబయలోను¹⁹ జవ్వనంబగు మేను²⁰ జడిసిముదియుఁ |
 గాయలై యున్నవే కడవటఁ బండ్లొను గడుహీను లధికులై కానుపింతు |
 రెంచిచూచిన వెనుకముం దిటుల నుండుఁ |

²¹ గలఁగ వలవదు సహజంబు కాలగతులు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౩ ||

1 కోవిదులు=పండితులు, 2 వరుస=రీతి, 3 దైవికములు=దైవముచే నేర్పఱుపఁబడినవి

4 ఉత్పాతము=అరిష్టము నూచించు భూమి కేతువు మొదలగునవి, 5 సరణి=విశ్రమము, 6 సంగడి= స్నేహము, 7 సురియ=చురకత్తి, 8 రేఁగు=విజృంభించును, 9 పొందు=చేరిక, సహవాసము, 10 మేలము=పరిహాసము, 11 సడి=నింద, 12 బైకొను=తనమీఁదికి వచ్చును, 13 ఎడయు= తొలగిపోవును, 14 వర్జించి=విడిచి, 15 వీకతమున=ఒంటరిగా, 16 చుక్కలు=సక్షత్రములు 17 వేగుబ్రాద్దన=ఉదయసమయమున, 18 మింట=అకాశమునందు, 19 జవ్వనము= చూపనము, 20 జడిసి=చెడి, 21 కలఁగ=కలఁతచెంద.

భుజియించినప్పుడే పోవు నా హారముల్ పూసినగందంబు పొట్లు రాలుఁ |
 గట్టిసవ్వుడెమాయుఁగునునవస్త్రచయములు¹ముడిచినప్పుడెవాడు²ముడిఁగివిరులు³ |
 గలసినవ్వుడే వీడుఁ గాంతలతోఁదమి⁴ తొడిగిన వ్రేగులై⁵ తోఁచుసామ్మ |
 లెక్కినఁ గడు నలయుచు⁶ వాహనములు⁷ వసము గానిధనంబు వట్టితొడును⁸ |
 గలుగనేర్చునె నిత్యసౌఖ్యంబు లిందు |

నిన్నుఁ గొలిచినసుఖములు నిలుచుఁగాక |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౪ ||

తన⁹కాపు లగువారి దండ¹⁰ నున్వఁగఁదగు నధికశూరులదండు లంపఁదగును |
 మతిధనాధ్యులకను¹¹¹² మణివంబు లీదగు హితుల వాకిలి గావ నిడఁగఁదగును |
 ఘనకార్యపరుల దుర్గముల¹³ బెట్టఁగఁదగు నిపుణుల¹⁴ నుడిగల నిలువఁదగును |
 సముచితజ్ఞుల¹⁵ వ్రాయసము వ్రాయు డనఁదగు మాయాపులఁ దలార్ల జేయఁ
 మఱచి యల్పులఁ దా నమ్మి¹⁶ మనుపవలదు | [దగును]

¹⁷ గరిమ ధరయెల్ల నేలెడుఘనున కెపుడు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౫ ||

ఏనుగులూ. వెంత యిలమావటీఁ డెంత¹⁸ తిమిరంబుబలి మెంత దీప మెంత |
 ఘనసముద్రం బెంత కణాధారకుఁ¹⁹ డెంత బహుకాననం²⁰ బెంత²¹ పరశు వెంత |
 పాతెడునీరెంత పర్వతం బది యెంత హరుఁడెంత²² మృదులపుష్పాస్త్ర²³ మెంత |
 భీకరఘణి²⁴ యెంత²⁵ వాకట్టువే రెంత బహురాజ్య వెంత భూపాలుఁ డెంత |
 యెప్పటికి దొడ్డు²⁶ గొంచెంబు లెంచరాదు |

నడచు నిటువంటి వెల్ల నీనాటకములు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౫౬ ||

1 చయములు=సమాహములు, 2 ముడిఁగి=ముడుచుకొని, 3 విరులు=పూవులు, 4 తమి=ఆస, 5 వ్రేగులు=బిరువులు, 6 అలయుచుకొ=ఆయాసపెట్టును, 7 వసము=వ్యయమున కుపయోగించునట్లు తనవశము, 8 తొడును=సంబంధము, 9 ఆపులు=కావలసినవారు, 10 దండక=సమీపమున, 11 ఆధ్యు=పూజ్యులు, 12 మణివము=అధికారము, 13 దుర్గములు=కోటలు, 14 ఉడిగలు=సేవలు, 15 వ్రాయసము=వ్రాత, 16 మనుపకొ=కాపాడ, 17 గరిమ=గొప్పతనము 18 తిమిరము=చీకటి, 19 కర్ణధారకుడు=ఓడనడపువాడు, 20 కాననము=అడవి, 21 పరశువు=గండ్ర గొడ్డలి, 22 మృదుల=మెత్తని, 23 పుష్పాస్త్రము=పువ్వుబాణము, 24 ఘణి=పాము 25 వాకట్టు=మోరుబంధించుట, 26 దొడ్డు=గొప్ప.

సరసులు¹ పుతముల్² సభలోన నాడరు వీరగు³ రణమున వీరవరులు ।
 కలగ రేపట్టున⁴ ఘనవివేకులు మదిఁ దప్పరు నియతి⁵ యుత్తములు పనులఁ ।
 దలచరు పాపముల్ ధన్యులు గలనైన⁶ నలయ రాచారంబునందు బుధులు ।
 నిందింప రొరులను నిపుణులు వాకిచ్చి తలచరు పరులకాంతల సుజనులు ।
 వదల రెప్పుడు దమయిలువరుసగుణము ।

వసుధ వీరలు నీప్రభావంబుకతన⁷ ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౫౭ ॥

పే తెన్ని పుట్టినఁ బెద్దగా బ్రదుకవు చీమలు వొడమి నశించి పోవు ।
 చెదలు పుట్టులవెట్టి శీఘ్రమె యడఁగును విడుతలు వైశమే⁸ మించి మడియు⁹ ।
 నీగలు వడి మూఁగు నీడే¹⁰ వెంతైన నల్లులు జనియించి నవసి పోవు ।
 దోమలుద్భవమందితోడనే పోలియును¹¹ కణుదుర్లు¹² తుట్టెలు గట్టి సమయఁ ।
 బరగ నీరీతి దుర్జనుల్ ప్రబలు లైనఁ ।
 బరులఁ బీడించి చెడుదురు పాపములను ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౫౮ ॥

[నొకటి ।

మలసి¹³ యేఁటఁ బల్మఱును¹⁴ గూసలఁ బెట్టుఁ గంటిమా ధరఁ బిల్లికదుపు¹⁵ ।
 పాముగ్రుడ్లం బెట్టుఁబదియు నిర్వదియును బ్రదికనాభూమిపైఁ బొఁజు¹⁶ లగుమఁ ।
 బులులు పిల్లల సీను బాసఁగ నాల్గును నైదు నున్నవా మందలై యుర్వియందు ।
¹⁷ మకరంబు లెన్నైన మడుగులలోఁ బుట్టు నెగడనా¹⁸ గుంపులై నేలమీఁదఁ ।
 గ్రూరసంతతి వెలయునే కొంచెపడక¹⁹ ।

విరివిగా²⁰ ధర్మసంతతి వెలసినట్లు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౫౯ ॥

1 సరసులు=రసములు, 2 పుతముల్=ప్రతిజ్ఞలు, 3 వీరగు=గర్వపడరు, 4 పట్టు=స్థితి, 5 నియతి=వీర్యాలు, 6 అలయరు=వినుగుచెందరు, 7 కతన=కారణముగా, 8 వైశమే=శీఘ్రమే, 9 మడియు=చచ్చును, 10 ఈడే=బ్రదుకు, 11 పోలియును=చచ్చును, 12 కణుదుర్లు=కడుగుదురీగలు, 13 మలసి=వ్యాపించి, 14 పల్మఱును=మాటి మాటికిని, 15 కదుపు=గుంపు, 16 పొఁజులు=బొరులు, 17 మకరంబులు=మొసళ్లు, 18 నెగడు=అతిశయించు, 19 కొంచెపడు=తక్కువగు, 20 విరివి=అధికము.

పెంచంగఁ బెరిగెనా పృథ్విపైఁ గొండలు విత్తిరా¹ యడవులు వివిధగతులఁ |
 గాలువల్ వెట్టిరా ఘనసముద్రములకు నేతంబు లెత్తిరా యేఱులకును |
 మేఠలు పెట్టిరా మృగముల కెందైన మఱియీత నేర్పిరా మత్స్యములకుఁ |
 బెండ్లిండ్లు పేసిరా బెరయఁ బక్షులకును బూసిరా వాసన పుష్పములకు |
 నెవ్వ రెవ్వరిఁ బోషించి రెంచిచూడఁ |
 దలచ నీ దైనరక్షకత్వమునఁ గాక |
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౬౦ ||

అధమునిమొఱ యైన నాలకించుట యొప్పు వినకున్న నానాజ్ఞ² విఫల మగును |
 మెట్టి చూచుట యొప్పు మితిలేనిరాజ్యంబు పోకున్న³ నలజడిఁ బొందుచుండుఁ |
 దనసామ్మ పలుమాఱు దలఁచికన్గొను టొప్పుఁ గాకున్నఁ దెలియదు కలిమిలేమి |
 కలయు టొప్పును గులకాంతల వరుసతో మానినఁ బాపంబు తోనె కలుగు |
 మత్తుడై యున్నఁ గార్యంబు మట్టువడదు⁴ |
 వలసి⁵ యొల్లమి⁶ సేయంగవలదు పతికిఁ |
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౬౧ ||

పతి సేయుకార్యంబు భటులచేఁ గూడమ భటులకృత్యంబు భావతికిఁ దగదు |
 మగనిస్వతంత్రంబు మగువకుఁ జెల్లదు మెలఁతవిధంబు పెన్నిటికి వలదు |
 మంత్రియున్నట్లు సామాన్యఁడుండఁగరాదు సామాన్యగతి⁷ నుండఁజనదుమంత్రి |
 కరణంబుతోఁ బగ కాఁపువానికిఁ గాదు కాఁపుతోఁ బగ గాదు కరణమునకు |
 సధికకృత్యంబు లధమున⁸ కమర వెందు |
 సధమకృత్యంబు లధికున కమర వెందుఁ |
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౬౨ ||

1 విత్తిరా=విత్తనములుచల్లిరా, 2 అన+అజ్ఞ=హద్దునాజ్ఞయు, 3 అలజడి=ఆపద,
 4 మట్టుపడు=మదురుపడు, 5 వలసి=అక్కఱకలిగి, 6 ఒల్లమి=ఇష్టపడకుండుట, 7 గతి=
 విధము, 8 అమరపు=మదురపు.

పదుగు రాడిసమాట పాటియై ధరఁ జెల్లు నొక్క డాడిసమాట యొక్క దెందు ।
 'నుఱకయండిసవాని కూర్చెల్ల నోపదు' నిజముముందఱఁ గల్గ నిలువ దెపుడు ।
 చేసినచింత డాచిననుఁ బుట్టకపోదు దేవతలకునై నఁ దీర దాన ।
 రాజు చేసినది ధర్మంబై ప్రవర్తిల్లుఁ గపటాత్ముతోఁ బొందు కడకుఁ గీడు ।
 పుడమి లోకులు మెచ్చంగ నడవవలయుఁ ।
 జలము సాధింపఁజెల్లదు సభలలోనఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౩ ॥

పరువంబు¹ మీఠినబహుపుష్పజాతులు పదను² దీసినయట్టిపరిమళంబు ।
 నలువదియేండ్ల³ పై⁴ నరసినవనితలు 'పోతఁ జల్లాటినభోజనంబు ।
 మిగులఁ జెక్కుదుకుల⁵మీఁదటివస్త్రంబు వేలయఁ దొంబదియేండ్ల వృద్ధగజము ।
 ప్రాతఃపంచారమై⁶ పరఁగెడుగుఱ్ఱంబు వెనఁ గార మెడలినవీడెములును¹⁰ ।
 ఘనుని కివియెల్ల భోగయోగ్యములు గావు ।
 (వరుస నెంచినపరిపాటి వారి కగును)
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౪ ॥

నిర్మలు నొకధూర్తు¹¹ నింపించుఁ గాకేమి త్రోవలఁ గూయదే తొఱ్ఱపులుగు¹³ ।
 అధముండు సత్కవియండ నుండిన నేమి తొరలదే¹² విరులతోఁ దుంగపోచ ।
 కడఁగి యల్పుండు ఘనుఁ¹⁴గాఁజించుఁగాకేమి కఱవదే యొకదోమ గంధగజము ।
 దొరతోడ నీచుండు దొడరఁ జూచిన నేమి ప్రాకదే బలుమేడ బల్లిపిల్ల ।
 యీడు గాకున్నవను లవి యేల యెంచ ।
 నందులకు నేమి తారతమ్యములు లేవె ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౫ ॥

1 ఉఱక=లక్ష్మ్య పెట్టక, 2 ఓపదు=చాలదు, 3 పరువము=ప్రాయము, 4 పదను=చుమ, 5 పై=శిరముమొదలగునట్టియంగములలో, 6 నరసిన=తెల్లనైనవెండ్రుకలుగల, పోత=తిరుగుబోత, 8 ఉదుకులమీఁదటి=ఉతికియతికి చివికినట్టి, 9 పంచారమై=ఋషదలి 10 వీడెములు=తొంబాలములు, 11 ధూర్తు=దుర్జనుఁడు, 12 తొఱ్ఱపులుగు=కవిధనుగుఁడే, 13 తొరలదే=కలసియుండదే, 14 కాఁజించు=బాధించు.

దుష్టు సూర్యునిదెస దుష్టేత చల్లినఁ దనపై న పడుఁగాక దాని కేమి ।
 కొండతోఁ దగరు¹ దీకొని యెంత దాఁకిన దల వ్రక్క లగుఁగాక దాని కేమి ।
 మిడుతలు చిచ్చుపై వడి నెంత యెగసినఁ దామె² పొక్కఁగుఁగాక దాని కేమి ।
 వలఁబడ్డమీ³ నెంతవడిఁ దాఁకఁ బొరలినఁ దనుఁ జుట్టుకొనుఁగాక దాని కేమి ।
 యెదురు సత్త్వము⁴ తనసత్త్వ మెఱుంగలేక ।

పోరువాఁ డెందు నవివేకబుద్ధి యుండ్రు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

వీమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౬ ॥

చెలఁగి యొక్కనిఁ జెఱచినవానిబ్రతుకును గ్రూరుఁడై బలిమిఁ జేకొన్న పెండ్లి ।
 కల్లులు 'పచరించి' గడియించినధనంబు దూఱుల⁷ బహునట్టిదొరతనంబు ।
 కపటవృత్తికి జొచ్చి కైకొన్న రాజ్యంబు దయలేక యుండెడుతపసితపము ।
 ఆసతోఁ గైకొన్నయట్టిసన్యాసంబు కపటాత్ముడేవాధికారవృత్తి ।
 మనుష నెంతైన నేరదు మరలి మరలి ।

తొలఁగనియ్యకదుగఁగఁగి ద్రోచుఁగాని ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

వీమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౭ ॥

ఎలమిఁ బతివ్రత నెవ్వండు గోరినఁ జెడ లంటునే నిష్ఠా సీమలోన ।
 ఘనజితేంద్రియుని నేకాంత డగ్గఱినను గలఁగ్గునే జలరాశి కప్పచేత ।
 ధర్మవర్తకుని⁸ బాతకు లేమరించిన నేఱు నిద్రించునే యెందునై న ।
 ధీరాత్ము నితరుండు తెమలించ⁹ గడఁగిన గాలి యొక్కనిచేతఁ గట్టువడునె ।
 యెందులను ధార్మికులకు¹⁰ గీ డేలకలుగు ।

నీజగుణంబులు బలిమిమై నిలుచుఁగాక ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

వీమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౬౮ ॥

1 తగరు=పొట్టేలు, 2 పొక్కఁగు=కనులిపోవును, 3 మీను=చేప, 4 సత్త్వము=బలము, 5 పచరించి=కూర్చి, 6 గడియించు=సరిపాదించు, 7 దూఱుల=నింజలను, 8 ధర్మవర్తనుని—అనియుండఁదగు, 9 తెమలించు=కదలించుటకు, 10 ధార్మికులు=ధర్మచార్మకున వర్తించువారు.

పుచ్చకాయలు దిన్నఁ బోయెడిమంత్రంబు లిచ్చునే ఫలము లెం దేరికై నఁ |
గడప దాఁటఁగలేనిబడు గై నగుట్టంబు లెక్కునే పాఞ్చపై¹ నెందునైన |
నాఁకలి యుడువనియట్టియాహారంబు బలియించునే మేను² పలువుగాను |
దగ విరజానది³ దాఁటనిదేవర లొసఁగుదురే మోక్ష మూర్తకై న |

ధరణి నన్నిటిసామర్థ్య మరసిచూచి |
బలువు గల బెల్లఁ జేపట్టి వెలయవలయుఁ |
గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |
విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౧౯ ||

జీలువు⁴ పెరిగిన మాత్రంబము గాదు గొడ్డుఁ బెంచిన బాడిగోవు గాదు |
ధరఁ బంచితం బెంత ద్రచ్చిన నేయి గా దెండమావులును నీ ల్లెపుడుఁగావు |
పరగ నుల్కులు⁵ నూలు బండిమోఁ కిలఁ గాదు కూర యెంతైనను గూడు గాదు |
ఎనుఁబోతు ఘనమైన నెద్దుతో సరి గాదు కడ నశుద్ధపువాఁగు గంగ గాదు |
తొండంబు గలిగిన దోమ యేనుఁగు గాదు కోడి కోవిల గాదు కూత లిడినఁ |
బ్రబలి చూపట్టినవి యెల్లఁ బనికిరావు |

ధీరుఁ డగునాతఁ డొక్కండె వీరుఁ డరయఁ |
గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |
విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 20 ||

గోడపై నున్నంబు గోఁకినఁ బనికిరా దొడలిపై పాసన యూర్చరాదు |
చేతఁబట్టినయట్టిజిడ్డు లెక్కకు రాదు కోకఁ బెట్టినగంజి కూర్చ రాదు |
విసనకఱ్ఱలవన్న విడిచిన నిల్వదు బచ్చెనగచ్చు చొప్పడదు తివియ⁷ |
ముగ్గువెట్టినపిండి మొనసి యట్లకు రాదు మిసలపై తేనె మ్రుంగరాదు |
చూడఁ జూపట్టసిరులెల్ల జూబులగుచు⁸ |

గొలఁది వేట్టిన దొంటిబాగులకు రావు |
కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ |
విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 21 ||

1 పాఞ్చ=సేనలొని గుట్టుపు పంక్తి, 2 పలువు=దృఢము, 3 విరజానది=వైకుంఠముండునది, 4 జీలువు=బొందుబెండు, 5 మాత్రంబము=హృదయస్థంభము, 6 ఊల్క=మొట్టలేనికట్టెప్ప, 7 తివియ=లాగి వేయటకు, ఆకర్షించుటకు, 8 జూబులు=చలనములు,

కనకంబుఁ ¹బెంచొక్కగతిగాన భావించి కామంబుఁ గ్రోధంబుఁ గట్టిపెట్టి |
 తిట్టినతిట్టులు ²దీవనల్లా విని యలశత్రు మిత్రుఁగా నాత్మఁ దలచి |
 యట భూమి హేమపర్యంకంబుగాఁ ³బండి భిక్షాన్నతృప్తిమైఁ బెంపు మిగిలి |
 కాషాయవస్త్రంబు కాశేయముగఁ ⁴గట్టి నిరతి బ్రహ్మధ్యాననిపుణుఁ డగుచు |
 నేకతమ్మునో మానియై యిలఁ జరించు |
 నతఁడు సన్యాసి యని యెంచ నర్హుఁ డగును |
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 22 ||

బలుమాలవాడలో బాపని ల్లుండునే నీర్దయులో నేల నిలుచుఁ గరుణ |
 కప్పుకా కుందునుఁ గల దని మిటిమే పిటికివానికి నేల విరుదు గలుగు |
 బొగ్గనఁ దైలంబు పుట్టంగనేర్చునే యిలమీఁద మోఁడు ⁵సిగ్గేల తలఁచుఁ |
⁶కెరలింప తాతికి గిలిగింత గలుగునే కఠినచిత్తుం డేల కరంగనేర్చుఁ |
 గలరు మఱియిట్టివారలు కవ్వజనులు |
 సరసిఁ దప్పింపవచ్చునే జన్మఫలము |
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 23 ||

గాడిద యెఱుంగదు గందంబువాసన లే దూరఁబూదికి లీల కొంత |
⁷వాడకోడికి నాదివారంబు వలవదు కోఁతికి మఱి తాళిగోణ ⁸మేల |
 చీటుతని కేటికి శీలవంతులయున్ని యె ద్దడుకులచవి యెఱుంగలేదు |
 వరుసతోఁ గుక్క ⁹దేవరబోన మెఱుంగదు మొసలికిఁ బడిసెంబు మొదల లేదు |
 సహజమూఢులు నిటుపంటిజూడవారె |
 హరిగుణములు దిద్దంగ వలవ దెప్పుడు |
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 24 ||

1 పెంచు=పెంకు, 2 దీవనలు=అశీర్వాదములు, 3 పర్యంకము=మంచము, 4 కాశేయము=పట్టుబట్టు, 5 వీకతమ్మునక=ఒంటిగా, 6 మోఁడు=స్థానిపు, దిగంబరఁడు, 7 కెరలింప=విజృంభింపజేయుంగా, 8 వాడ=ఇండ్లవరుస, 9 తాళి, గోణము=పతకము, గోచి, (చలతారగోచి యని యర్థముండును) 10 దేవర బోనము=దేవతా శేదనాన్నము.

1 పాలియించి దయ్యంబు పుణ్యంబు లెంచునే భయపడ్డవారలఁ బట్టుఁగాక |
 పాలునే జేత² వెంబడి దంచనపుగుండు³ తనసూటి దప్పక తాఁకుఁగాక |
 చి చె్చంతఁ బోయిన సింగార మెంచునే తనగాల్నివై పున దాఁటుఁగాక |
 తొలుకఁదివానలు దొరతనం బెంచునే తగిలి బయట నున్నఁ దడుపుఁగాక |

నీవు నెఱపినమహిమలే నిఖిలమెల్ల |

నెట్లు గావలె నప్పటి కట్ల యుండుఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 2౫ ||

మచ్చరించినపాడు మంచిమా టాడిన వెంగైమై⁴ తోఁచును పెగటు వోవ |

దపనమ్మి కై నవాఁ డటు మడ్డువట్టిన మందుఁ లందురుగాని మనసుగొల్ప |

దొడఁబాటుగానివాఁ డూరకే మ్రొక్కిన సందేహపడుఁగాని సహజ మెంచఁ |

డనుమాన మైనవాఁ డర్థంబు లిచ్చిన వళుక్కుగో నెంచువిశ్వాసపడఁడు |

ఏమి నేసినఁ గపటికి హితవు గాదు |

మాటుమలసిన⁷ బనులెల్ల మట్టుపడును⁸ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 2౬ ||

అపపాది⁹ యగువాని నటు చంపవలవదు తా నాడుకల్లలే తన్నుఁ జెఱుచు |

సర్వకంటకు¹⁰ నెందు సాధింపవలవదు వసుధ వారలగోడు¹¹ వానిఁ జెఱుచుఁ |

నతిమూర్ఖుఁ డగువాని నదలింపవలవదు తనలోనికోపమే తన్నుఁ జెఱుచుఁ |

గడునహరికారిని గా దనవలవదు మేనిపై గర్వంబె మిగులఁ జెఱుచు |

నిర్దయుం డగువాని నిందింపవలవదు చేయునిష్ఠారమే చెఱుచుఁ దన్నుఁ |

జెప్పవలవదు బుద్ధులు¹² చెనఁటులకును |

సత్యవిదులకు ధర్మమే జయముగానఁ |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || 27 ||

1 పాలియించు=చంపునట్టి, 2 జేత=జయించువాఁడు, 3 దంచనపుగుండు=ఫిరంగి గుండు, 4 వెంగైమై=అట్టిలమగుమాట (అసభ్యవచనము), 5 మడ్డు=(అహారముగల) పళ్ళె రము, 6 వళుకు=తగవు, 7 మాటుమలసిన=ఎదురుతిరిగినయెడల, 8 మట్టుపడును= చెడిపోవును, 9 అపపాది=అపవాదములుచెప్పెడువాఁడు, 10 సర్వకంటకుండు=అందఱకు విరోధి, 11 గోడు=దురవస్థ, 12 చెనఁటులు=మూర్ఖులు.

కామినీరతుల¹ లోకమువారు నమ్మరు పతితుల² విడుతురు బంధుజనులు ।
 గణవిహీనుల వివేకులు మెచ్చ రెంతైన వేడఁబో రథులు³ విగతయశుల ।
 హింసాపరులతోడ⁴ నెనయరు సాధువుల పురుషార్థములపొంతఁ బోరు బుధులు ।
 విద్యారహితులను⁵ విద్వాంసు లొరయరు నృపులు చేపట్టరు చపలమతుల ।
 నుద్విహిఁదట నుత్తము లొక్కరాశి ।
 యధము లొకరాశి యఁగాదె యరసి చూడఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౭౮ ॥

కోరి దవ్వలఁ జూడఁ గొండలు నున్న న చేరి డగ్గఱినను జెట్లు రాళ్లు ।
 బూరుగు ఫలవేశఁ బుట్టించు నానల నెక్కి కోసినఁ బండ్ల నెగయు⁶ దూది ।
 మిడుగురుఁబురువులు మెఱుఁగులై యుండును⁷ కరఁచిచూచినను బంగారుగాదు ।
 కప్పచిప్పలు వెండికరణి గాంతులు మించుఁ బుటమువెట్టించిన బూడి⁸ చిక్కు ।
 నెదుటివారలసంపద లెన్నియైన ।
 నడుగఁ బోయిన ఫలియించ వధములకును ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౭౯ ॥

అపవిత్ర మగునట్టియన్నంబు గొనుకంటె నడవిలో⁹ దినుబలుసాకు లెస్స ।
 హితశత్రువై¹⁰ యెలయించుచుట్టముకంటె¹¹ కైవసం బగుశునకంబు లెస్స ।
 బహుదుర్గతులఁ ద్రోచుపరధనంబునకంటె న్యాయార్జితము¹² తార మైన లెస్స ।
 యవకీర్తిభాజనం బగుభోగమునకంటె జిత్తంబులో నాత్మచింత లెస్స ।
 సజ్జనులు మెత్తు రిటువంటిసరవు¹³ లెల్లఁ ।
 దక్కినవి యెల్ల రుచు లగుఁ దామసులకు¹⁴ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౦ ॥

1 కామినీరతులు=స్త్రీలయందే ఆసక్తిగలవారు, 2 పతితులు=ఆచారభ్రష్టుల,
 3 ఆర్థులు=యాచకులు, 4 ఎనయరు=పొందియుండరు, 5 రహితులు=లేనివారు, 6 ఎగ
 యుక్త=రేగును, 7 కరఁచి=కరఁగించి, 8 బూడి=బూడిద, 9 ఎలయించు=అస కలిగించి
 యాకర్షించు, 10 కైవసము=వశము, 11 తారము=చిన్న వెండినాణెము, 12 సరవులు=క్రమ
 ములు, 13 తామసులు=మందమతులు.

భూమియే దేహంబు¹ పోలించి చూచిన రాజు ప్రాణంబు శౌర్యంబు శిరము |
 గడియించినధనంబు ఘనతరాయుష్యంబు మతి సత్ప్రధాని ధర్మంబు జోడు |
 కరచరణాదులు కరితురగంబులు ఘనవిచారము నీతి కరుణ దేవి |
 బలు పైనదుర్గముల్ పంచేంద్రియంబులు సరవి జైతన్యంబు² సర్వబలము |
 కాలపురుషాండవై నీవు ఘటన మెఱసి |

చేయుచుండుదు రాజ్యంబు చెలఁగి చెలఁగి |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౮౧ ||

ఇచ్చుకం బాడిన హిత మాను విభునికి మఱి³ దిసం తడచిన మనసు విఱుగు |
 నొదిగి వర్తించిన నొడఁబడి దయపుట్టు పంతుంబు మెఱసినఁ బగలు రేఁగు |
 నోర్పుతోఁ గొలిచిన నొపఁగఁజూచుధనంబు లడుగఁగోరిన వేసటగును మిగుల |
 తలఁపులో మెలఁగిన వెలయు సంతోషంబు లెరవెరవై⁴ యున్న నెడయు భక్తి |
 మంత్రి యగువాఁడు కార్యక్రమమున నిట్లు |

తెలిసి నడచిన శుభములు దేటపడును |

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౮౨ ||

అడుసు చేతులఁ దివియఁగవచ్చు నొకవేళ బలిసి యెండిన గడ్డపార వలయు |
 నాఁకటివేళ నేయన్నంబు రుచి యగుఁ దనిసెనే⁵ నోకిలింతలు⁶ గడంగుఁ |
 దఱితోడ విత్తినఁ దఱచుగాఁ బండు జే నెపుడైన విత్తిన నీచపోవు⁷ |
 బంటు నాయావేళ పనిగొనవలెఁ గాని యలవాటు దప్పిన నడిచిపడును⁸ |

వేళవేళలఁ గార్యముల్ వెలయఁజేయ |

వలయు నొకయింత దప్పిన వశము గావు |

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౮౩ ||

1 పోలించి=పోల్చి, 2 జైతన్యము=ప్రాణసంచారశక్తి, 3 దిసంతు=నింద, 4 ఎర
 వెరవు=మిక్కిలి త్రొత్తవారివలె నుండుట “నన్నెరవు నేయకుండి కవులు మొక్కదడ”
 శేషన, 5 తనిసెనే=తృప్తియొనచో, 6 ఓకిలింత=వాంతి, 7 ఈచపోవు=బలములేక
 వ్రేలాడుచుండు, 8 అడిచిపడు=లొందరపడు.

అడవిలోపలిరాజ్య మది యొల్లమనరాదు బలువుండు కైకొన్న బాధనేయుఁ ।
 గూరవర్తననైనగూర్చి యేలుట దగుఁ బగఱఁగూడినవాఁడు భయమొనర్చు ।
 గడి నున్నవానితోఁ దొడరుచుండుట యొప్పు నూరకుండిన నతం డొత్తఁజూచుఁ ।
 బలుమాటు బంటులఁ బొజ్జఁ జూచుట మేలు గర్వింతు రిటువలెఁగాకయున్న ।
 నృపుల కేమఱియుండుట నీతి గాదు ।
 బహువిధంబుల నెచ్చరి బ్రదుకవలయుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౪ ॥

దానపాత్రుల కిచ్చుద్రవ్యంబు ఫలియించు విటుల కొసంగిన విఫల మగును ।
 మంత్రపూతాన్ని హోమము యన్నరక్షించు బూడిదలోపేల్చి పుణ్యమిడు ।
 కాలోచితం బగుకర్మ మీడేఱించు వేశ దప్పిన సంధ్య 'విధికి వెలితి' ।
 యొరులకు నుపకార మొనరింప శుభ మిచ్చు బరపీడ చేసిన నరక మొదవు ।
 నెఱిగి చేసినధర్మంబు లెపుడు మనువు ।
 నెఱుక మాళినకృత్యంబు లేమి బ్రాతి ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౫ ॥

హితబుద్ధి యడుగుమహీశుండు గలిగినఁ దెలిపి బోధించువంత్రియునుఁ గలుగు ।
 వెఱ పేమియును లేనివీరుండు గలిగినఁ దగుఁ రివారంబుఁ దానె కలుగుఁ ।
 బొందుసేయఁగ నేర్చువురుషుండు గలిగినఁ ఘనుఁడైనచేలికాఁడుఁ గలిగియుండు ।
 ఘనరససిద్ధి యెఱింగినవాఁడు గలిగినఁ గడుమెచ్చు జెప్పెడుకవియుఁ గలఁడు ।
 వేసరక¹⁰ మంచివారిని వెదకవలయుఁ ।
 దలఁచి చూచిన నివియెల్ల దైవఘటన ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటి సంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౬ ॥

1 పగఱ=శత్రువు, 2 గడి=దుర్గమన, 3 తొడరు=ఎదిరించు, 4 పూత=పవిత్రమైన, 5 వేల్చి=హోమముచేయుట, 6 విధి=కాత్రము, 7 వెలితి=బహిష్కారము (లోపము), 8 ఎఱుక=తెలివి, 9 పొందు=స్నేహము, 10 వేసరక=విసువుచెందక,

తొల్లి¹ పెట్టనిమేలు దొరలి యిప్పుడు రాదు కావలసినపనుల్ గాకపోవు ।
 చేసినకర్మంబు చెందక మానదు రాగలయర్థంబు రాకపోదు ।
 చైవసంకల్పంబు తప్ప దెంతైనను దనువికారంబులు దగులు² నెవుడు ।
 లోకధర్మమునకు లోను గా మనరాదు తగినభోగంబులు తామె కలుగు ।
 వేగిరించంగవలవదు విమలమతీకి ।

సకలమున కోర్చియుండిన సౌఖ్య మొదవుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౭ ॥

నిక్కంబువలె నుండు నిండువంసారంబు మొలచినయ ట్లుండు మంచిసిరులు³
 కాయంబు⁴ దక్కినగతినుండుదలపోయఁ దనది యైనట్లుండు నొనరి గృహము
 సతము⁵ లైనట్లుండు సరసాన్నపానముల్ పాయనియ ట్లుండు బంధవంబు
 లమరినట్లుండుదు రటఁ బుత్రపౌత్రులు చే జిక్కిన ట్లుండుఁ జిత్త మెవుడు ।
 నింద్రజాలంబొ స్వప్నంబొ యిదియు నొక్క ।
 సిద్ధవిద్యయొ కంటి నీచేతలెల్లఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౮ ॥

ధరలోన నావులు తమదూడలకు నెల్లఁ బెట్టెనా వాములు⁶ ప్రియముతోడ ।
 బొక్కలు ద్రవ్వించిపోయెనా నక్కలు తమపిల్లలకు నిరంతరము నుండఁ ।
 దలచి దప్పికి నీళ్లు ద్రావఁ గూనలకును గట్టెనా చెఱువులు కప్ప లెల్లఁ ।
 బ్రియముతో రతి సల్పి బిడ్డలఁ గను మని చెప్పెనా సింహంబు శిశువులకును ।
 వట్టిభ్రమతలఁ దమపుత్రవర్గమునకుఁ ।
 దల్లిదండ్రులు దలఁతురు ధనము గూర్చుఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్ని వేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౮౯ ॥

1 తొల్లి=పూర్వజన్మమున, 2 తగులు=కూడవచ్చుచుండును, 3 లోను, కాము=
 వశము, కానేరము, 4 వేగించు=తొందరపడ, 5 మంచి, సిరులు=పూర్ణమైన, సంపదలు,
 6 దక్కినగతి=(కావ్యతముగాఁదనక) లభించినట్లు, 7 సతములు=కాశ్యతములు
 8 వాములు=గడ్డి మొపులు,

మునిమి తీరగలువాటి ముంచినవైవడి కడుమేన నరములు గానుపించు ।
దనమేను గనుగొని తానె నవ్వెడుక్రియ మీనలు గడ్డంబు మిగుల నరయు¹ ।
బంచేంద్రియములకుఁ బరగ నోడితి నని వెన్ను చూపినపోల్కి వీవు వంగు ।
నుప్పతిల్లినమద ముబ్బు దీసినరీతి నేర్పడు బుడుపులై² యెమ్ము³ లెల్ల ।

నిట్టిజరచేత⁴ జిక్కియు⁵ నెడైనరుడు ।
మనసు దనియక భోగించు మనసుపెట్టి ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౦ ॥

కల్పవృక్షము నెంచి కలివెచ్చె ట్టెంచుట తర మెఱుంగనివారితగవు గాక ।
కావేరినది నెంచి కాలువ లెంచుట పురుషులయవివేకబుద్ధి గాక ।
కొస్తుభమణి నెంచి కాచుబు⁶ నెంచుట జడులయజ్ఞానంపునరవి గాక ।
మందరాచల మెంచి మఱితిప్ప లెంచుట⁷ తప్పఁ దెలిసినవారితగవు గాక ।
ఘనుల నల్పుల నీరీతిఁ గలయఁ గూర్చి ।

పలుకుచుండెడిపారలభ్రాంతిగాక ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౧ ॥

సత్సంప్రదాయుడై శాస్త్రపారీణుడై⁸ యాగమజ్ఞు⁹డై నయతఁడు గురుఁడు ।
పరమదయాళుడై పాపనిర్ముక్తుడై యాచారవంతుఁ డౌనతఁడు గురుఁడు ।
భూరిసుజ్ఞునియై బోధింప శక్తుడై యతిశాంతచిత్తుఁ డౌనతఁడు గురుఁడు ।
కడుఁ దపోసిస్థుడై ఘనమంత్రసిద్ధుడై¹⁰ యధ్యాత్మవేత్తయౌనతఁడు గురుఁడు ।
తెలిసియిటువంటిగురుఁ జేరి వెలయవలయు ।

సుజను లగుపార లీడేఱఁ జూచిరేని ।

గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౨ ॥

1 వాయుకోనరసిపోవును, 2 బుడుపులు=కిణములు 3 ఎమ్ములు=ఎముకలు, 4 జర=మునలీతనము, 5 ఎడ్డె=మాడుఁడైన, 6 కాచుబు=గాజు, 7 తప్పఁదెలియు=పారఁబాటుగా గ్రహించు, 8 పారీణుడు=గట్టుచేసినవాడు, పూర్ణముగాఁ జదివినవాడు, 9 ఆగమజ్ఞుడు=దేవపూజావిధానశాస్త్రమును దెలిసినవాడు, 10 అధ్యాత్మము=తత్త్వజ్ఞానము.

అర్థంబు దేహంబు నాచార్యునా మృని ¹యానాజ్ఞ దప్పక యాస్థ గలీగి ।
 తగినశుశ్రూషకుఁ దను వలవడఁ జేసి మతి గల్గి యేప్రాద్దు మఱపు విడిచి ।
 యుపదేశ మిచ్చిన ట్లూహలఁ దలపోసి యాహఃరనిద్రల కాసపడక ।
 వేసర కాత్మలో విశ్వాస మెడలక² హరిభక్తి గురుభక్తి నధికుఁ డగుచు ।
 నున్నయాతండ్ శిష్యుఁ డీయుర్విమోద ।
 బరఁగు శుభమూర్తి యతిలోకపావనుండు³ ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౩ ॥

దైవంబు గురుఁడును ధరఁగల రని నమ్మి తలపోసి మనుట యుత్తమమతంబు ।
 కలదు వేదము ముక్తి గలదు పుణ్యుల కని మఱి భక్తిసేయుటే మంచిమతము ।
 యజ్ఞాదికర్మంబు లఖిలప్రపంచంబు సత్యంబు లనుట నిశ్చలమతంబు !
 హరిమాయచేఁ జిక్కఁ డాతండ్ సర్వజ్ఞుఁ డని భజించుట యాదిమతము ।
 చదివి తెలిసినపెద్దలసమ్ముఖమున ।
 నెఱుఁగువారికి సఫల మౌ నీమతంబు ।
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౪ ॥

ఉచితకార్యంబు రా జొకమఱి వినకున్న మఱియుఁ జెప్ప గఁదగు మాన్యునకును
 దగ 'మొచ కేలిక తన్నుఁ గోపించిన నెగ్గు పట్టఁగరాదు హితున కెపుడు ।
 తనవిభుం డొకకానిపని లెప్పి చేసిన నమరఁ జేయఁగవలె నాప్తునకును ।
 మఱచినయధిపతి మనసులోపనులెల్ల నెచ్చరించఁగవలె నిష్టనకును ।
 సచివునకు⁴ బోదు⁵ పతి కెన్నిచందములను ।
 హితవు గోరక నీతి ననేకగతులఁ ।
 గలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౫ ॥

1 ఆనాజ్ఞ=ఆజ్ఞ(గ్రామ్యము, ఆన+ఆజ్ఞ,) 2 ఎడలు=వదలు, 3 అతిలోకపావనుండు=
 మిక్కిలి పవిత్రమైనవాఁడు, 4 తగవు=స్వాయము, 5 సచివుండు=మంత్రి, 6 బోదు=
 తీరదు.

తఁకలి ¹వహమాని యై యుండనిచ్చునే పిండియైనను దినిపించుఁగాక ।
 శీతోష్ణములు కడుసిగ్గుతో నిల్పునే ప్రేమఁ గంబళము గప్పించుఁగాక ।
 సరసఁ గామము బ్రహ్మచర్యంబు నిల్పునే పొంచి యొక్క-తెఁ దగిలించుఁగాక ।
 కోరి యాసలు మంచిగుణములు నేర్పునే పాపచర్యకు² నొడంబఱచుఁగాక ।
 యెంతవారికిఁ బంతంబు తెట్లు జరుగు ।

మీకు శరణుని బ్రదుకుటే మిగుల నేర్పు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౬ ॥

కుశలుఁ డై ప్రతిమఁ జేకొని ³తీర్చనగుఁగాని తనరూపు చక్క దిద్దంగరాదు ।
 మగువల వలపించ మందు గలదు గాని మఱిమర్గణము మాన్ప మందు లేదు ।
 క్రొత్తగా నొకజన్మ మెత్తంగఁదగుఁగాని మహిఁ బూర్వదేహంబు మగిడిరాదు ।
 కొలుచులు⁴ కృషి చేసి కూర్చుంబన్నడుఁగాని భుజియించినవి గాఁదె బోయరాదు ।
 దైవకృత్యంబు లివి యేల తప్పనిచ్చు ।

నుఱక లోకులు భ్రాంతి నేయుదురుగాక ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౭ ॥

సరకులు గొనవచ్చు సాధించి తేవచ్చుఁ గోరి నుజ్జానంబు గొనఁగరాదు ।
 తపము నేయఁగవచ్చు ధనము చేకొనవచ్చు భువి నగ్రజన్ముఁడై పుట్టరాదు ।
 కాశికిఁ బోవచ్చుఁ గ్రమ్మఱ రావచ్చుఁ దెలిసి నుషుమ్ను⁵ భేదంపరాదు ।
 మఠాని గావచ్చు నేమములు చూపఁగవచ్చుఁ బాతెడుమనసు నిల్పంగరాదు ।
 నేర్పు లేగతి నెవ్వరు నేర్చి రైన ।

సరవితో బ్రహ్మవేత్తలసరికి రారు ।

కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ ।

విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ ॥ ౯౮ ॥

1 వహమాని = కాంతుఁడు. 2 చర్య = నడవడి. 3 తీర్చు = చక్కదిద్దు. 4 కొలుచు = భాగ్యపుంబొట్టు. 5 నుషుమ్ను = శరీరములో నొకనాడి.

కాంచనపాదముల్ గజైలు నందియల్ గడుమించుమొలఁ జుద్రకావిదట్టి |
 పీతాంబరము మీఁద బిల్లలమొలనూళ్లు బిగియించి కట్టినపెనుకటారి |
 పరదాసకరము నుజ్జ్వలకటిహస్తంబు పటుశంఖచక్రోరుబౌహయగము |
 నొఱపై ననాభియు నుదరబంధ మురంబు నలపేలుమంగతో హారములును |
 శిరసు మకుటంబుఁ దిరుమణి చిత్రమకర |
 కుండలంబులు గలమిమ్ముఁ గోరి తలఁతుఁ |
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౯౯ ||

మాధవగోవిందమధుసూదనాచ్యుతపామనప్రద్యుమ్నవాసుదేవ |
 కృష్ణదామోదర కేశవశ్రీధరహరివిష్ణుపురుషోత్తమానిరుద్ధ |
 సంకర్షణాధోక్షజత్రివిక్రమపద్మనాభజనార్దననారసింహ |
 శౌరిహృషీకేశనారాయణోపేంద్రతాలాంకముఖనామ తాల్లపాక |
 యన్నమాచార్యసుతతిస్మయాహ్వాయుండఁ |
 బ్రణతి చేసితిఁ జేకొమ్ము పద్యశతము |
 కలితలక్ష్మీశ సర్వజగన్నివేశ |
 విమలరవికోటిసంకాశ వేంకటేశ || ౧౦౦ ||

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు || మంగళమహా శ్రీ శ్రీ శ్రీ జేయు ||

నీతిశతకము సమాప్తము.

1 చంద్రకావిదట్టి=పిందురవర్ణపుదట్టి, 2 కటారి=కత్తి, 3 ఒఱపైన=నుందరమైన, 4 మకుటము=కిరీటము, 5 తిరుమణి=నొసటనుంచుకొనుధవళమ్మత్తిక, 6 మకరకుండలములు=మొసలిరూపముగలపోగులు, 7 తాలాంకుడు=బలరాముడు,

శ్రీరస్తు
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీ వేంకటేశోదాహరణము.

శ్రీతిరువేంగళనాథదేవునికిఁ దాల్చి పాకయన్నమాచార్యుల కొమారుండు
పెదతిరుమలాచార్యులు విన్నవముచేసిన యుదాహరణ.

ఉ. శ్రీకరుణాకరుం¹ డగుచు జీవుల తీవులఁ బ్రోచి కాచుచుం ।
గైకొని లోకముల్ మనిసి కర్తయు భర్తయు నై మునుల్ సురా ।
నీకము² లోకముం బొగడ³ నీరజజాతునితాత⁴ యైన ను ।
శ్లోకుండు వేంకటేశ్వరుండు చూడఁగ నొప్పెడు బ్రహ్మ మింతకున్ ॥ ౧ ॥

క ళి క

మఱియు⁵ నెఱుకల కెల్ల⁷ నెల్లగుమహితహితజనకల్పభూజము ।
మెఱపు లొఱపులు⁸ జెలఁగు వెలుగుల మించుమించు⁹ మొదలితేజము ।
మడుగు వెడలని¹⁰ చిలువచెలువము మాయఁ జేయుమహానుభావుండు ।
జడధిసడుమును¹¹ దెరువు విరివిగ జరపి పఱపినదేవదేవుండు ।
కరము లురలఁగ¹² బాణప్రాణము గాంచి యేచిననాటినేర్పరి ।
సారిదిబిరుదులయసురవిసరము¹³ స్రుక్క¹⁴ ద్రొక్కినవేల్పుదీర్పరి ।
పడగ లడరెడుశయ్య నెయ్యపుభామఁ బ్రేమ రమించుచెలుపుండు ।
¹⁵జడికి గొడుగుగఁ గేల¹⁶ నైలముచాటు వీటికి¹⁷ చేయుబలుపుండు¹⁸ ॥ ౨ ॥

ఉ త్క ళి క

దురితవిరహిత¹⁹గురుండు వేదపు । శరధి²⁰ నురుతరశాస్త్రవాదపు ।
నగము సుగుణపుగుణముం²¹ జుట్టుచు । పొగడఁడగుసత్వమున²² బట్టుచు ।
నెరలి²³ తరువఁగ²⁴ నరుదు మీఱఁగ । సురలదొరలకు నోరు లూరఁగ ।
నంది పొడమియమృతసారము । నందవనితానందపూరము²⁵ ॥ ౩ ॥

1 ఆకరుండు=స్థానమగువాఁడు, 2 అనీకము=సమూహము, 3 నీరజజాతుండు=బ్రహ్మ,
4 తాత=తండ్రి, తాతుడని యుండఁదగు, 5 ముక్తోపకండు=చక్కని పొగడ్తగలవాఁడు,
6 ఎఱుక=జ్ఞానము, 7 ఎల్ల=హద్దు, 8 ఒఱపులు=అందములు, 9 మించులు=కాంతులు,
10 చిలువ=పాము, 11 దెరువు=దారి, 12 ఉరలక=రాలఁగా, 13 విసరము=సమూహము,
14 స్రుక్కు=చెడు, 15 జడి=వాన, 16 శీలు=చేయి, 17 వీటికి=స్థానమునకు, 18 బలుపుండు=
బలియుండు, 19 విరహిత=లేని, 20 శరధి=సముద్రము, 21 గుణము=అల్లెత్రాడు, 22 సత్వము=
బలము, సత్త్వగుణము, 23 నెరలి=విజృంభించి, 24 తరువఁగ=చిలుకఁగా, 25 నందవనిత=
యశోద, 26 పూరము=ప్రవాహము.

ఉ. ఏటికి వేల్పులార ¹చదలేటికిఁ బోయెద రిందు రండు కో |
 నేటికి వచ్చు దీర్ఘచయ² మేఁబదిలక్షలతోడఁ గూడుము |
 కోకిటియు నంచు బల్కుమునికోటులమాటలు నేర్చి కీరముల్ |
³చాటుతటాటవి ⁴న్నటన సల్పెడువేంకటభర్త గొల్పెదన్ || ౪ ||

క థి క

మఱియు నెఱిగినబుధుల⁵మనసు ⁶లెనసినవాని |
 మెఱుగులకు గుఱి యైనమేను పూనినవాని |
 గొల్లెతల నెల్లడలఁ గూడిమాడినవాని |
⁷మల్లులను విల్లు నటు మట్టి కొట్టినవానిఁ |
 జక్రమున నక్రమును⁸ జడియ⁹ నడిచినవాని |
 శుక్రఁ డొకవక్రగతి¹⁰ చూపఁ జోపినవాని¹¹ |
 వీరుఁ డగుకారపుని వీడనాడినవాని |
 శూరుఁ డగునీరితో¹² జోడు గూడినవాని || ౫ ||

ఉ త్క థి క

మేడెములు¹³ గూడుకొని | వాడలను దాడిగొని¹⁴ |
 యుట్టులనుఁ జుట్టులను¹⁵ | ¹⁶తెట్టెలుగఁ గొట్టి చని |
 యాటలనుఁ బాటలను | జోటులను¹⁷ మాటుకొని¹⁸ |
 కలసి మెలసినవానిఁ | దులసి వలసినవాని¹⁹ || ౬ ||

1 చదలేటికి=త్రకాశ గంగకు, 2 చయము=సమాహము, 3 చాటు=చక్కఁగాఁ
 దెలుపు, 4 తట అటవిక=తటప్రదేశమునందలి యడవియందు, 5 బుధులు=జ్ఞానులు,
 6 ఎనయు=పొందు, 7 మల్లులు=జెట్టులు, 8 నక్రము=మొసలి, 9 చడియు=చచ్చు,
 10 వక్రగతి=వంకరదారి, 11 జోఁపు=తొలగించు, 12 నీరి=బలరాముఁడు, 13 మేడెములు=
 గుంపులు, 14 దాడిగొను=దండెత్తు, 15 చుట్టులు=కుండచుట్టు, 16 తెట్టెలు=పేర్పులు=
 వరుసలు, 17 జోటులు=వనితలు, 18 మాటుకొను=తగులువడు, 19 'వలచినవాని' యని
 యుండును.

ఉ. తీటు నఘంబులెల్ల నిలుఁ దీర్థము వచ్చినయంత సంపదల్ |

మీఱు సుఖంబు గూరు¹ మతి మిక్కుటమై శ్రుతివీధిఁ దూఱు వే |

నూఱులుఁ జెప్పనేల సుమనోవిభుచేఁ దిరువేంకటేశుచేఁ |

జూఱుగా⁴ వరంబు లిలఁ జొప్పడఁ గొందము రండు మానవుల్ || 2 ||

క ళి క

మఱియు వఱు⁵ సుజనభజన మానలేనివానిచేత |

వెఱపు మఱపు లేక జోక⁶ విడువ కడరువానిచేత |

శ్రుతులగతుల నడువ నుడువఁ జొక్కి⁷ చిక్కువానిచేత |

⁸ యతులమతులఁ జెలఁగి మెలఁగు నట్టిగుట్టువానిచేత⁹ |

సగముమెగముచాయ¹⁰ దాయ¹¹ జదియ¹² ¹³ నడుచువానిచేతఁ |

బొగులుమగువ¹⁴ వలువ¹⁵ లాలువఁ¹⁶ బ్రోచి కాచువానిచేత |

తాతినాతి¹⁷ జేసి వాసి¹⁸ అట్టు¹⁹ పెట్టువానిచేత |

వాతజాతు²⁰ బనులఁ గొనుచు వసుధ నెనఁగువానిచేత || ౮ ||

ఉ త్క ళి క

పురము²¹ ²² లెఱియుశర మనంగఁ | బరగి దురము²³ పురికొనంగఁ²⁴ |

బగతు లగల ²⁵ మిగులఁ గొట్టి | ²⁶ నగజమగఁడు పొగడునట్టి |

గెలుపు నిలుపు తలపు లెంచి | బలము చలము కలిమి మించి |

జనుల మనుపుఘనునిచేత | ²⁷ వనజతనుజాజనకుచేత || ౯ ||

1 కూరుకొ=కలుగును, 2 శ్రుతి=వేదము 3 సుమనోవిభుఁడు=దేవతలకు భర్త,
4 చూఱుగాకొ=కొల్లలుగా, 5 వఱు=ఒప్పు, 6 జోక=ఉత్సాహము, 7 చొక్కి=
మత్తెక్కి, 8 యతులు=సన్న్యాసులు, 9 గుట్టు=రహస్యము, 10 సగముమెగము చాయకొ=
నరసింహమూర్తి రూపుతో, 11 దాయ=శత్రువు 12 చదియకొ=చప్పటగా నగునట్లు,
13 అడుచు=కొట్టు, 14 పొగులు మగువ=దుఃఖించునట్టి శ్రీ (ద్రౌపది), 15 వలువలు=
గుడ్డలు, 16 ఒలువ=విడిపింపఁగా, 17 తాతినాతి=రాయిగానుండిన శ్రీ (అహల్య) 18 వాసి=
గౌరవము, 19 అట్టు=దూఱు, 20 వాతజాతుకొ=హనుమంతుని (వాతజాతకొ అని మత్సక),
21 పురములు=త్రిపురములు (త్రిపురసంహారకాలమున శివునకు విష్ణువు బాణాగ్రముగా
నుండెను,) 22 ఎఱియు=కాల్పు 23 దురము=యద్ధము 24 పురికొను=ఉత్సహించు 25 అగ
లకొ=చీలిపోవునట్లు, 26 నగజ=పార్వతి, 27 వనజతనుజాడు=తామరలోఁ బుట్టినవాడు.
బ్రహ్మ.

ఉ. ¹ భావజాతండ్రియై ² కుసుమబాణునిమామమఱుందియై ³ చకోరీ |
 రావలి⁴ మిత్రుఁ గన్నతనియట్లుఁడు నై జలరాశి⁵ నాత్మమా |
 యా⁶ వటపత్రశయ్య నఖిలాబ్జభవాండపుగ్రుడ్డ⁷ బెట్టునం |
 చై⁸ విలసిల్లువేంకటవిహారునకై⁹ ¹⁰ సుతు లే నొనర్చెదన్ || ౧౦ ||

క ళి క

మఱియును ¹¹ గొఱగలపుడమికి ¹² నొడికపుమగఁడై నెగఁడునఖిలేశునకై |
 కఱకఱి¹³ మెఱయ సృగాలుని¹⁴ గాలునిఁ గనుఁగొనఁ¹⁵ బనిచినవిజతాశునకై¹⁶ |
 కన్నల వెన్నెల యెండయు మెండుగఁ గాయఁగఁ జేయఁగఁ గలవిష్ణునకై |
 జన్నము¹⁷ లేన్నఁడు చదువులపదవుల¹⁸ సరణులఁ దిరిగెడువర్ధిష్ఠునకై¹⁹ |
 జగములమగఁటిమి²⁰ గావఁగఁ బ్రావఁగఁ జాలినయేలిక²¹ యగుమూర్తికినై |
 తగులమి²² మిగులఁ ²³ బ్రహ్మలనన్నిధిఁ దరలక²⁴ మరఁగినవరకీర్తికినై |
 నరులకు సురలకు ముంగిటఁ ²⁵ జెంగట నమ్మినసా మ్రుగు ²⁶ నగధీరునకై |
 యురమున²⁷ సిరి గడుఁ జెలఁగఁగ మెలఁగెడునున్నతనన్ను తమఱిహారునకై || ౧౧ ||

ఉ త్క ళి క

ధారుణిభారనివారణ²⁸ కల్పకై | శోర²⁹ విహారవిచార మనెడికై |
 తవమున³⁰ జవమున³¹ బవిరి³² తిరుగుకై | దువు³³ గొని వివిధసవిధ³⁴ దానవ³⁵ కై |
³⁶ కనరుధిర³⁷ నలిల మెనఁగ వినరి కై | వసముగ³⁸ సురవినరము³⁹ నేలినకై |
 లాసనివాసనతీ⁴⁰ వంద్యునకై | ⁴¹ హాసనమున్నతబుధనంద్యునకై || ౧౨ ||

1 భావజాడు=మనస్సుఁడు, 2 కుసుమబాణునిమామ=చంద్రుఁడు, 3 చకోరములు=
 వెన్నెలపులుఁగులు, 4 రావలి=సమూహము, 5 జలరాశి=సముద్రము, 6 వటపత్రము=మఱ్ఱి
 యాకు, 7 అఖిలాబ్జభవాండపు గ్రుడ్డ=సమస్తమైన, బ్రహ్మాండములు, అనుగ్రుడ్డలను,
 8 అంచ=హంస, 9 వేంకటవిహారుఁడు=వేంకటమను పర్యతమున విహరించువాఁడు, 10 సుతు
 లు=స్తోత్రములు, 11 గొఱగలు=యతులు, 12 ఒడికము=మసౌజ్జము, 13 కఱకఱి=బాధ,
 14 సృగాలు=నక్కలు, కాలుఁడు=యముఁడు, 15 పనిచిన=పంపినట్టి, 16 విజతా
 శుఁడు=దిక్కుల జయించినవాఁడు, 17 జన్నములు=యజ్ఞములు, 18 పదవులు=స్థానములు,
 19 వర్ధిష్ఠువు=వృద్ధినిొందువాఁడు, 20 మగఁటిమి=కౌర్యము, 21 ఏలిక=ప్రభువు, 22 తగు
 లమి=సంబంధము, 23 ప్రహ్మలు=తన్నెయ్యశ్రయించినవారు, 24 తరలు=చలియించు,
 25 జెంగట=దగ్గఱ, 26 నగము=కొండ, 27 ఉరము=తోమ్ము, 28 నివారణము=పోఁ
 గొట్టుట, 29 కై శోర=బాల్యమునఁజేయు, 30 కై తవము=వ్యాజము, మివ, 31 జవమున=
 వేగముగా, 32 బవిరి=గుండ్రము 33 కై దువు=అయుధము (చక్రము) 34 సవిధ=
 సమీపముచలి, 35 దానవులు=రాక్షసులు, 36 కై వస=శవసంబంధ మైక, 37 రుధి
 రము=నెత్తురు, 38 కై వసము=స్వాధీనము, 39 వినరము=సమూహము, 40 సతి=దాక్షాయణీ
 శివునిభార్య, 41 హాసము=వపు.

ఉ. కొండలవంటినంపదలు¹ కొండని వేగమె² చాగ మిచ్చుచో³
గండరగండడై³ పసిడికంబమునం⁴ బడ గెత్తి యుల్లన
తుండలిమండలాధిపతిగోత్రోవిచిత్రనివాససౌఖ్యమున్
దండిగఁ గాంచువేల్పువలనన్⁷ సుఖ మందెద మెల్లకాలమున్ || ౧౩ ||

క లి క

మఱియు గుఱు తగుగుణసుమణులు⁸ గలపతివలన |
⁹ మఱుగు మొఱుగులు¹⁰ లేనిమానవులగతివలన¹¹ |
¹² గురువరుని¹³ గతసుతులఁ గూర్చుశూరునివలనఁ |
¹⁴ బురహరునిపగతుఁ¹⁵ దెగఁ ¹⁶ బోరుధీరునివలనఁ |
గమలమునఁ దనయుఁ గనుగరుడవాహనువలన |
¹⁷ నమితహితయువతితతినవ్యమోహనువలన |
¹⁸ నలువనెల¹⁹ వవల ధువునకు నొసఁగుహరివలనఁ |
²⁰ గలువచెలిచెలియలిని గలయుబిత్తరివలన²¹ || ౧౪ ||

ఉ త్క లి క

²² తెఱుగు తెఱుగనిబండి²³ |
విఱిగి యొఱుగఁగఁ జెండి²⁴ |
²⁵ యుద్దిమద్దుల²⁶ వ్రాల్చి |
గ్రుద్ది యెద్దుల²⁷ గూల్చి |
²⁸ ఘాతఁ బూతనఁ దీర్చి²⁹ |
చేత నేతులు గూర్చి |
యున్న వెన్నునివలన |
నున్నతోన్నతువలన || ౧౫ ||

1 కొండని=తీసికొండని, 2 చాగము=దానము, 3 గండరగండడడు=శూరులకెల్ల శూరుడు 4 పడగ=ధ్వజము 5 కుండలిమండలాధిపతి=శేషుడు (సర్పరాష్ట్రమునకధిపుడు) 6 గోత్రము=కొండ (శైవశైలము) 7 వేల్పు=దేవత 8 మణులు=రత్నములు, 9 మఱుగు=దానపాతకము 10 మొఱుగులు=మోసములు 11 గతివలన=దిక్కుగువానివలన 12 గురువరుని=సాందీపుని 13 గత=పోయిన 14 పురహరుడు=ఈశ్వరుడు 15 పగతుడు=శత్రువు 16 పోరు=యుద్ధముచేయు 17 నమిత=నమస్కరించిన 18 నలువ=బ్రహ్మ 19 నెలవు=చోటు (సత్యలోకము) 20 కలువచెలిచెలియలు=లక్ష్మి (చంద్రనితోబుట్టు) 21 బిత్తరి=శృంగారిచేష్టల నేర్పుగల పురుషుడు 22 తెఱుగులు=(యుద్ధక్రీడావిహార) భేదములు 23 బండి=శకటానురుని 24 చెండి=నటి 25 ఉద్ది=జత 26 మద్దుల=మద్ది ప్రాచీన రూపముతో నుండిన రాక్షసుల 27 ఎద్దు=పువ్వశూరుని 28 ఘాత=దెబ్బచే 29 తీర్చి=చంపి.

ఉ. ¹మానిసిదిండ్ల మొత్తు² నెఱుమంటలపిల్లల³ కత్తి⁴ వేల్పుపె⁵
 బోనపుముద్ద⁶ నిద్దముల⁷ పొల్పు ⁸దొలంకెడుసంకు⁹ గల్లు న
 వానికి వానికి న్నతభవానికి ¹⁰వేంకటశైలశృంగస
 న్నానికి ¹¹భక్త¹² సంపదభిమానికి¹³ నే శరణంచు మొక్కెదన్ || ౧౧ ||

క ళి క

మఱియు నెఱయుమంత్రతంత్రమర్చధర్మకీలకునకు¹⁴ |
 జఱుతయుఱుత¹⁵ భక్తిశక్తి జెలగి మెలంగుపాలకునకు |
¹⁶సోమధామనూత్నరత్నసుకరమకరకుండలునకు¹⁷ |
¹⁸సామ¹⁹ భూమగౌనమాన²⁰ సక్తభక్తమండలునకు |
 బంతి²¹ ²²గొంతి తనుజుననుజుబండి నుండుమాధవునకు |
²³జంతయింతిగండ మంది చక్క నొక్కుభూధవునకు |
²⁴రాజతాజ²⁵ కుంభి²⁶ కుంభర క్తసి క్త²⁷ భీకరునకు²⁸ |
 భోజరాజపుత్రిమైత్రి ²⁹బాదలి మెదలుశ్రీకరునకు || ౧౨ ||

ఉ త్క ళి క

³⁰భవన³¹ సువనఫలము లలమి³² | ³³జవనపవనబలముకలిమి³⁴ |
³⁵మెదలుపొదల మరగి ³⁶తిరిగి | ³⁷చదలత్తుదల కరిగి పెరిగి |
 రేపుమాపు మించి పొంచి | రూపు చూపి సంచరించు |
 యోగరాగకీరమునకు³⁸ | యాగభాగసారమునకు || ౧౩ ||

1 మానిసిదిండ్లు=రాక్షసులు, 2 ఎఱు=ఎఱునైన 3 పిల్లల = (బాలల) చిన్న
 కిలుగుల 4 కత్తి=చక్రము లేక నందకము 5 వేల్పుపె=బోనపుముద్ద=దేవతలకు బెద్ద
 యాహారపుముద్ద (యగు చంద్రుని) యొక్క 6 నిద్దముల=స్నిగ్ధ (సునువైన) కాంతులయొక్క
 7 తోలంకు=నల్లు 8 సంకు=శంఖము 9 నతభవానికి=నమస్కరించిన పార్వతిగలవానికి 10
 భక్తి=భక్తులనెఱు 11 సంపత్=సంపదయే 12 అభిమాని=అత్యగౌరవముగాఁదలచువాఁడు 13
 కీలకుఁడు=మర్మముగలవాఁడు 14 ఉఱుత=ఉడుత 15 సోమధామము=చంద్రునివంటి కాంతి
 16 కుండలములు=పోగులు 17 సామము=ఒక వేదము 18 భూమ=అధికమైన 19 మాన=
 ప్రమాణమునందు 20 బంతి=వరుస 21 గొంతి=కుంతిదేవి 22 జంతయింతి=నేర్పుగలశ్రీ
 (కబ్బ) 23 రాజత=ప్రకాశించిన 24 అజి=యద్దము 25 కుంభి=వీనుఁగు 26 సీక్తము=తడిసి
 నది 27 భీ=భయముతోఁ గూడిన 28 కరునకు=చేయిగలవానికి 29 పొదలి=వృద్ధిపొంది,
 సంతోషించి 30 భవన=లాకములను, నీళ్ళు 31 సువన=జన్మింపఁజేయుట, మంచి యడవిలోఁ
 బుట్టిన 32 అలమి=పుచ్చకొని 33 జవన=వడిగల, పవన=గాలియొక్క, ప్రాణాయామమున
 ప్రాణాయామపు జయించుటయందు 34 కలిమి=సంపద, అధిక్యము 35 ఎదలు=హృదయములు,
 పట్టుకములు 36 మరగి=పరిచితమై 37 చదలు=ఆకాశము, సమాధిలోఁ గనుగొను చిదాకా
 శము 38 కీరము=చిలుక, రాజయోగమునను శృంగారమునను మెలఁగెడు పరమాత్మ.

ఉ. కోరి పదాఱువే లయినకొమ్మల¹ నెమ్మదిఁ బెండ్లియాడియున్
ధారుణి² బ్రహ్మచారి నని తప్పక పల్కి పరీక్షితున్³ మహిమా
దారత⁴ బ్రాణ మెత్తుదుఁ బ్రతాపము మీఱఁగఁ బ్రోచుమోహనా
కారునియందు వేంకటేశామణియందు⁵ మనంబు నిల్పెదన్ || ౧౯ ||

క ళి క

మఱియు ⁶కోభిగుణాభిమానియందు⁷ |
దఱి ⁸నాభిజనుతాభిధానియందు⁹ |
¹⁰శతపత్రసమనేత్రశౌరియందుఁ |
దతచిత్రతరగోత్ర¹¹ధారియందు |
¹²శతకోటిశతకోటిసారియందుఁ |
¹³క్రతువాటి¹⁴రిపుధాటికారియందు |
¹⁵భుజగేంద్రఘనసాంద్ర¹⁶భుజనియందు |
¹⁷రజనీంద్రరుంద్రగోత్రజనియందు¹⁸ || ౨౦ ||

ఉ త్క ళి క

భువీయుఁ బవనంబు¹⁹ | ²⁰దివియు భువనంబు²¹ |
రుచులు²² నచరంబు | ²³ఖచరనిచయంబు |
²⁴నలరుబలుసాంపు | గలుగుచెలువంపు |
²⁵ధరణిధరునందుఁ | బరమగురునందు | ౨౧ ||

1 కొమ్మలు=స్త్రీలు 2 ధారుణి=భూమి 3 పరీక్షితు=చంద్రవంశపురాజు 4 ఉదా
రత=గొప్పదనముతో 5 శిఖామణి=శ్రేష్ఠమైనది (తలమీఁద ధరించు మణివంటిది) 6 కోభి=
ప్రకాశించు 7 అభిమాన=గౌరవము 8 నాభిజ=బ్రహ్మచే 9 అభిధానము=పేరు 10 శత
పత్రము=తామర 11 గోత్రము=కొండ 12 శతకోటి=వచ్రాయుధము 13 క్రతువాటి=యజ్ఞ
భూమి 14 రిపు=శత్రువులమీఁద 15 భుజగము=పాము 16 సాంద్ర=దట్టమైన 17 రజనీంద్ర=
రాత్రిప్రభువు=చంద్రుఁడు 18 గోత్రజని=వంశములొక బుట్టినవాని 19 పవనము=గాలి
20 దివి=స్వర్గము (అకాశము) 21 భువనము=నీరు 22 రుచులు=కాంతులు 23 ఖచ
రులు=అకాశమునసంచరించువారు (దేవతలు) 24 అలరు=బస్సు 25 ధరణీధరుఁడు=
భూమినిధరించినవాఁడు - (౨ తీనవాఁడు)

ఉ. 'వాలినన్ప్రభావములు వర్ణనసేయంగ రావు కీలికిన్' 1 |

శూలికిన్ 2 దమ్మిచూలికిని 3 సోలికి 4 నున్నసురాలికిం బ్రభా 5 |

మూలికి నాకు నెన్న వసమా యసమానగుణాభ్య ధన్యగో 6 |

పాలకబాలకా 7 నిగమభాషణకీలక 8 వేంకటేశ్వరా ॥ ౨౨ ॥

క ళి క

మఱియుఁ దట చగుసిరు 9 లమరుల కొనఁగెడుదాత 10 |

11 కఱకువిఱి నెఱి 12 విఱుచు ఘనజనకజామాత 13 |

వెక్కసపురక్కసుల వేచి 14 కాంచినవాడ 15 |

16 యు క్కఱంగ 17 నక్కడలి 18 యుబ్బు 19 20 గిబ్బినతేడ |

విదురుఁ డెదురుగఁ జేయువిందుపొందులజాణ 21 |

ముదురు వెదురునఁ 22 బాట మూట గట్టినగాణ 23 |

24 లేటి శరణోటి నెడలించి త్రుంచినరామ |

యేటి 25 నాఁగేటిఁ గదియించి 26 చించినరామ 27 ॥ ౨౩ ॥

ఉ త్క ళి క

ఘనవనధి 28 యనుపాదు | నను 29 మునుఁబలుకుఁబోదు 30 |

లలర మొలచినమొదలు | కలిమిచలువలఁ బొదలు |

ప్రమదసముములఁ 31 దొల్లి | యమరినరమావల్లి 32 |

జెలఁగు నోయెలఁదేటి 33 | 34 కలికితనములమేటి ॥ ౨౪ ॥

- 1 వాలిన=అతిశయించిన 2 కీలి=అగ్నిదేవుడు 3 శూలి=శివుడు 4 తమ్మిచూలి=బ్రహ్మ 5 సోలికి=సప్రతతో 6 ప్రభామాలికి=కాంతులవరుస కలవానికి (సూర్యనకు) 7 నిగమ=వేదము 8 కీలక=అధారమైనవాఁడా 9 సిరులు=సంపదలు 10 దాత=దానముసేయువాఁడు 11 కఱకువిఱి=పటువైనవింటి యొక్క 12 నెఱి=ధర్మమును, చేపను 13 జనకజామాత=జనకమహారాజునకు అల్లుడు 14 వేచి=తపింపఁజేసి 15 కాంచు=క్రాంగఁజేయు లేక (విభీషణుని) రక్షించిన 16 ఉక్కు=బలము 17 అఱగ=నశించునట్లు 18 కడలి=సముద్రము 19 ఉబ్బు=పొగరు 20 గిబ్బిన=తొలగించిన 21 జాణ=నేర్పరి 22 ముదురు వెదురు=పిల్లంగ్రోవికి వెదురు ముదిరి యుండఁదగును 23 గాణ=పాటకాఁడు 24 లేటి=జింకను (మారీచుని) 25 ఏటి=నదిని (యమునానదిని) 26 కదియించి=చేర్చి 27 రామ=బలరామావతార మెత్తినవాఁడా 28 వనధి=సముద్రము 29 మునుఁబలుకులు=వేదములు 30 ప్రోదులు=అభివృద్ధులు 31 సుముములు=పూలు 32 రమావల్లి=లక్ష్మీయనుతీర్త 33 ఎలఁదేటి=కొదమకుమొద 34 కలికితనములు=మనోమోహనములగు గుణవిశేషములు.

శా॥ నీ వీశుండవు నిన్నుఁ గొల్తు వశముల్ నీచేతఁ గైకొందు నేఁ ।
 'కైవారం బొనరింతు నీకొఱకు సంకల్పింప నీడేతే' మ ।
 తేవల్ నీవలనక మహాయశము నిల్పెన్ నీకు నీయందు ల ।
 త్మీవల్లభ్యము³ గంటి భక్తవరదా శ్రీవేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౫ ॥

ఉ॥ ఆరవితారకంబుగ⁴ నుదాహరణంబు రచించె భక్తివి ।
 స్తారతఁ దాల్ల పాకపురశాసను⁵ డన్నయతిమ్మనార్యుఁ డిం ।
 పారఁగఁ జక్ర⁶ సందకగదాంబుజ⁷ ధారికి శ్రీవధూ⁸ మనో ।
 హారికి⁹ వేంకటాచల¹⁰ విహారికి శౌరికి¹¹ సంకితంబుగా ॥ ౨౬ ॥

మంగళమహాశ్రీ శ్రీ జేయున్ ॥

శ్రీ వేంకటేశోదాహరణము సమాప్తము.

1 కైవారము=స్తోత్రము 2 ఈడేలు=సమకూరు 3 వాల్లభ్యము=ఆధిపత్యము 4 ఆరవి
 తారకంబుగ=నూర్యుఁడు నక్షత్రములు నుండుచటకు 5 పురశాసనుఁడు=ఈశ్వరుఁడు—
 ప్రభువు 6 సందకము=విష్ణుఖడ్గము 7 అంబుజ=పద్మము లేక శంఖము 8 వధువు=స్త్రీ
 9 మనోహారికి=మనస్సుహరించువానికి 10 అచలము=కొండ 11 శౌరికి=విష్ణువునకు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తాళపాక యన్నమాచార్యుల కొమారుండు తిరుమలయ్యంగాడు చెప్పిన

సుదర్శనరగడ.

—o—

- ¹ ఓంకారాక్షరయుక్తము చక్రము ।
² సాంకమధ్యవలయాంతరచక్రము ।
సర్వఫలప్రదసహజము చక్రము ।
పూర్వకోణసంపూర్ణము చక్రము ।
హరివిరించిదివిజాశ్రయచక్రము ।
గురుగతిరెండవకోణపుజ్జక్రము ।
⁵ స్రావనిశాచరసంఘము చక్రము ।
⁶ కోవిదత్వతీయకోణపుజ్జక్రము ।
రణభయంకరవిరాజితచక్రము ।
గుణయుతచతుర్థకోణపుజ్జక్రము ।
హంకారరవమ (హా)గ్రపుజ్జక్రము ।
⁷ కొంకనిపంచమకోణపుజ్జక్రము ।
ఘట్కారపరబ్రహ్మముచక్రము ।
షట్కోణాంతవిశాలపుజ్జక్రము ।
బహుళోపటహరవభైరవచక్రము ।
¹⁰ మిహిర ¹¹ తుహినకరమిళితము చక్రము ।
కఠిన ¹² పవనికరకల్పితచక్రము ।

1 అ + ఉ + ఓ = ఓం (బ్రహ్మము) 2 సాంక = చిహ్నములతోగూడిన 3 విరించి = బ్రహ్మ 4 దివిజ = దేవతలకు 5 స్రావము = కాలునది = (పాతీపోవునట్టి) 6 కోడ = స్వమెరింగిన 7 కొంకు = నెనుదీయు 8 పటహము = తమ్మెట 9 భైరవ = భయంకర 10 మిహిర = సూర్యుని తోడను 11 తుహినకర = చంద్రునితోడను 12 పవని = వజ్రాయుధము

- ¹శతమతఖండనచతురము చక్రము ।
- ²దంభోళినఖర³దారుణ చక్రము ।
- గంభీర⁴సమరకలితము చక్రము ।
- చండమారుతవిసారిత⁵చక్రము ।
- ⁶కుండలీశముఖిఘోషిత⁷చక్రము ।
- ⁸కాలదండశతకాండము చక్రము ।
- ⁹జ్వాలానలముఖశౌర్యము చక్రము ।
- ¹⁰విస్ఫులింగచయ¹¹విభ్రమచక్రము ।
- ¹²సాస్సాలితభుజహారము చక్రము ।
- ¹³విద్యుత్కోటినివేశము చక్రము ।
- ¹⁴ప్రద్యోతనమణిబంధము¹⁵ చక్రము ।
- సంభ్రమసంభృతి¹⁶సహజము చక్రము ।
- ¹⁷బుభ్రమితవిదిక్పటలము చక్రము ।
- ¹⁸భద్రగజప్రభుపాలనచక్రము ।
- రుద్రైకాదశరూపము చక్రము ।
- రక్షోగణగళ¹⁹రక్తము చక్రము ।
- ²⁰భక్షితదుష్టప్రాణము చక్రము ।
- కంఠనాదఘనగర్జితచక్రము ।
- ²¹ఘంతితతిమిరవిలోకనచక్రము ।
- ²²రోదసినివిడసురోచిశ్చక్రము ।

1 శతమత=దుర్మార్గుల మతములను 2 దంభోళి=వజ్రాయుధము 3 నఖరము=గోరుకొన వంటి 4 సమర=యుద్ధముతో 5 విసారిత=విజృంభించిన 6 కుండలీశముఖి=ఆదిశేషుడు మొదలగువారచే 7 ఘోషిత=పొగడంబడిన 8 కాలదండశతకాండము=నూలుయమదండములవంటి మూలభాగము కలది 9 జ్వాలానల=మంటలతో గూడినవిష్ణుయొక్క 10 విస్ఫులింగ=నిష్పకణములయొక్క 11 చయ=సమాహముయొక్క 12 అస్సాలిత=అప్పలింపఁబడిన (చక్కగా జొత్తఁబడిన) 13 విద్యుత్కోటి=కోటిమెఱపులయొక్క 14 ప్రద్యోతన=నిష్ప 15 మణిబంధము=మణికట్టు 16 సంభృతి=సామగ్రి 17 బుభ్రమితము=మిక్కిలి తిరిగిన దిక్కుల సమాహముకలది 18 భద్ర=భద్రజాతీయగు (గజపతి) 19 గళ=మెడలోని 20 భక్షిత=హరించిన (తినిన) దుష్ట=దుష్టరాక్షసులయొక్క 21 ఘంతిత=పొరలఁజేయఁబడిన. తిమిరము=చీకటి 22 రోదసి=భూమ్యాకాశముల నడిమిచోటు. నివిడ=దట్టమైన. రోచిస్=కాంతులుకల,

- వేదరాశిగణవేల్లిత¹ చక్రము ।
 ప్రళయకాలయమభావము చక్రము ।
²దళితపాతకవితానము చక్రము ।
 వజ్రాయుధబహువర్షక³ చక్రము ।
 వజ్రమౌక్తిక సువణాపుజ్జక్రము ।
 బ్రహ్మాదిదివిజపాలనచక్రము ।
⁴జిహ్వాగభూషణజీవితచక్రము ।
 షోడశభుజసంశోభితచక్రము ।
⁵బాడబసహస్రబుధురచక్రము ।
⁶ప్రేంఖత్పరశు⁷విభీషణచక్రము ।
 శంఖచక్ర శరచాపము చక్రము ।
 అసిగదాత్రీశూలాంకుశచక్రము ।
 ముసలపాశహాలి⁸మోహనచక్రము ।
 అగ్నిఖేట⁹వజ్రాయుధచక్రము ।
¹⁰లగ్నకుంత¹¹శుభలక్షణచక్రము ।
¹²నేత్రత్రయవణిక¹³తగురుచక్రము ।
¹³రాత్రించరవిద్రావణ¹⁴చక్రము ।
¹⁵జ్వాలాకేశవిశాలపుజ్జక్రము ।
 కాలకూటనిభ¹⁶కాంతులచక్రము ।
¹⁷ఘూణామోహనమదగుంభిత¹⁸చక్రము ।
 పూర్ణాభక్తజనపోషకచక్రము ।
¹⁹నిఘ్నబాణ²⁰కరనికరము చక్రము ।
 విఘ్నాపహరణవిభవము చక్రము ।
²¹విహ్వలిత*నరకవీరము²² చక్రము ।

1 వేల్లితము = చుట్టబడిన 2 దళిత = నలుకబడిన 3 వహ్నిక = వర్షించునట్టిది 4 జిహ్వాగభూషణ = పాపే (శేషుడే) భూషణముగాగల శివునకు 5 బాడబసహస్ర = వేయి బడబాగులకంటె 6 ప్రేంఖత్ = చలించునట్టి 7 పరశు = గండ్రాడ్డలిచేత 8 హాల = నాగలివంటి యాయుధము 9 ఖేటము = డాబు 10 లగ్న = కలసిన 11 కుంతము = ఈకంటె 12 నేత్రత్రయ = శివునిచే 13 రాత్రించర = రాక్షసులను 14 విద్రావణము = యుద్ధమునుండి పరుగెత్తించు 15 జ్వాలాకేశ = అగ్నివలె 16 నిభ = సమానమగు 17 ఘూర్ణమాన = తిరుగుచున్నది 18 గుంభితము = కూర్చుంటున్నది 19 నిఘ్న = చంపిన (హరించిన) 20 బాణ = బాణానురుని 21 విహ్వలిత = దుఃఖపడుటబడిన 22 నరకవీరము = వీరుడగు నరకాసురుంగలది, * తామ్రపత్రమున 'వింహ్వలిత' యని యున్నది. "వైహింకేయ" శబ్దముతో, బ్రాహ్మము చేరుటకు వింహ్వలితయనివ్రాసియుండునేమో, వింహ్వలిత వింహ్వలిత రూపములు సాధువులగు నాయని సందేహము కలుగుచున్నది.

- ¹ సైంహికేయగళసంహరచక్రము ।
² ముష్కర³పౌండ్ర⁴నిమూలనచక్రము ।
 దుష్కరకమ⁵విధూనన⁶చక్రము ।
⁷నక్రకంతదళ⁸న⁹చక్రము ।
¹⁰ధిక్క్రతదనుజాతిక్రమచక్రము ।
¹¹దువా¹²సస్సంస్తుత్యము చక్రము ।
¹³శవ¹⁴రీశశతసంచయ¹⁵చక్రము ।
 త్రిపురవిజయకరతీవ్రము చక్రము ।
 విపులనవరసనవీనము చక్రము ।
¹⁶మంత్రాధిరాజమానితచక్రము ।
 యంత్రపీఠమధ్యాసితి¹⁷చక్రము ।
¹⁸కుంజరపాలనగుణయుతచక్రము ।
¹⁹రంజితపుష్పపరాగము²⁰ చక్రము
 సంధ్యారూఢపటసంవృతచక్రము ।
²¹వంధ్యేతరగవ²²స్ఫుటచక్రము ।
²³మిథ్యావాదతిమిరహరచక్రము ।
 తథ్యామృతసంతర్పితచక్రము ।
²⁴కల్పారమాలికాధరచక్రము ।
²⁵సిలధూపసంశ్లిష్టము²⁶ చక్రము ।
 అకా²⁷నలదీపాంచితచక్రము ।
 మాక²⁸ండ్లయనమస్కృతచక్రము ।
²⁹హవ్యకవ్యవివిధాశన³⁰ చక్రము ।
 దివ్యమునివరధ్యేయము³¹చక్రము ।

1 సైంహికేయ=రాహుపుయొక్క 2 ముష్కర=మొక్కలుండగు 3 పౌండ్ర=పొండిక
 హనుదేవుని 4 నిమూలన=నశింపజేయునట్టి 5 విధూనన=తొలగించునట్టి 6 నక్ర=ముసలియొక్క
 7 దళ=నలుపుట 8 ధిక్క్రతదనుజాతిక్రమ=తిరస్కరింపఁబడిన రాక్షసుల మితిమీఱుటకలది
 9 దుర్వాసః=అంబరీషకథలో దుర్వాసోమహర్షిచే 10 శర్వరీ, ఈశ=చంద్రుడు 11 సంచ
 యము=సమాహము 12 మంత్రాధిరాజ=అష్టాక్షరీమంత్రముచే 13 మధ్యాసిఠ=నడమ అసితము=
 కూర్చుండినది 14 కుంజర=గజేంద్రుని 15 రంజిత=ఎఱ్ఱనైన 16 పరాగము=పుష్పాడి 17 వంధ్యే
 తర=ఫలించునట్టి 18 మిథ్యావాద=పాపండ్లవాదములనెదు 19 కల్పార=ఇ-చుక యెరువును
 దేలుపును గూడిపరిమళమైనది 20 సీల్పధూప=చిల్లముడి ధూపముతో 21 సంశ్లిష్టము=
 నిండియుండునది 22 హవ్యకవ్య=శుభాశుభహోమములవేల్చినట్టి 23 అశన=అహోనముగల (అగ్ని
 వంటిదగు) 24 ధ్యేయము=ధ్యానించదగినది.

¹వలయముమీదట² వలగొను³ చక్రము ।

బలవదవృద్ధశపద్మపుఁజక్రము ।

⁴ఎడలఁగేసరము⁵ లెససిన చక్రము ।

వడి నందుమీది వలయపుఁ జక్రము ।

పోడశదశముల సొంపగు చక్రము ।

వీడనికీసర⁶ వితతులచక్రము ।

⁷మొగిమూఁడువలయములుగలచక్రము ।

తగుభూగోళముఁ దనరినచక్రము ।

⁸అంగమంత్రముల నధికపుఁజక్రము ।

⁹జంగిలివదాఱుస్వరముల చక్రము ।

అనఘచక్రగాయత్రికచక్రము ।

తననిజమంత్రము దగిలినచక్రము ।

నరసింహమంత్రనామపుఁ జక్రము ।

ధర సక్షరముల ¹⁰దామెనచక్రము ।

మహా¹¹సుదేశనమంత్రము చక్రము ।

¹²విహారిత¹³వజ్రవిధముల చక్రము ।

అంబరనరసింహక్షరచక్రము ।

¹⁴సాంబుజాక్షపాశాంకుశచక్రము ।

¹⁵మానితదిక్పతిమంత్రము చక్రము ।

నానావీధహరినామపుఁజక్రము ।

వేయువిధంబులవెలసినచక్రము ।

వేయంచులు¹⁶గల ¹⁷విశ్వపుఁజక్రము ।

భావించు సుజనపాలనచక్రము ।

శ్రీవేంకటపతిచేతిది చక్రము ।

శ్రీకృష్ణాష్టానమస్తు ॥ మంగళమహాశ్రీ శ్రీ జేయుక ॥

1 వలయము=సప్తర్షి మండలము లేక చక్రవాళము 2 మీదట=అన్నలి ప్రదేశమున అని యర్థాంతరము 3 వలగొను=ప్రదక్షిణముచేయు 4 ఎడల=మన్వభాగముల 5 కేసరములు=మధ్యవలయముమీద చక్రదశములు తిరుగుచుండునని యర్థము 6 కీసర=తిత్తిలోనగువాని లోపలిపొర 7 మొగి=వరుసగా 8 అంగమంత్రములు=ప్రధానదేవతామంత్రములం దంగములుగా వచ్చునవి 9 జంగిలి=ప్రశువులఁగమూహము 10 దామెన=పెక్కుముడులుగల నిడివిత్రాడు 11 సుదర్శనము=విష్ణుచక్రముపేరు 12 విహారిత=విహరింపఁజేయబడిన 13 వజ్ర=మంత్రవిశేషము, వజ్రాయుధము 14 స=కూడుకొన్న అంబుజాక్ష=విష్ణువు 15 మానితము=గౌరవింపబడునది 16 అంచులు=ధారలు 17 విశ్వము=సమస్తము.

శుభమస్తు.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

రేఫఱకారములు.

తాళపాక యన్నమాచార్యుల కుమారుడు తిరుమలయ్యంగారు కవి త్రయము మొదలైన పూర్వపుఁ గవీశ్వరుల ప్రబంధములలోని రేఫఱకారము లేర్పరచి లక్షణగ్రంథముగా నానతిచ్చిన రేఫఱకారముల పద్యాలు.

శ్రీ వేంకటేశ నీకుం ।

గావించెద సంకితంబుగా తారేఫల్ ।

¹వావిరినేపఱచినకృతి ।

శ్రీవనితానాథ రామ చేకొను కృష్ణా ॥

౧

అచ్చులు హల్లులు వరుసనె

వచ్చిన రేఫలును తాలు వణిఁచెద ముక్ ।

మెచ్చుగ నాదికవీశ్వరు

²లచ్చుపడం గృతులఁ జెప్పినటువలెఁ గృష్ణా ॥

౨

ఇచ్చిరి తెచ్చిరి యనియెడి

యచ్చ తెలుంగులఁ గ్రియాపదాంతంబులపై ।

వచ్చినవియెల్ల రేఫలు

³రచ్చల జడ్డలవి తాలరచనలు కృష్ణా ॥

౩

ఇల ఘోషాక్షరములపై⁴ ।

గలుగవు తెలుగునను తాలు కడఁగును రేఫల్ ।

తలఁవఁగ సంస్కృతపదములఁ

గలిగినవియు రేఫలయ్యెఁ గనుఁగొనఁ గృష్ణా ॥

౪

ఎఱుక యెరవనుట మొదలగు

⁵మొరసెడి యెత్వములు నిత్వములు తెలుగున నే ।

పఱచినవియెల్ల నచ్చులు

పెఱిగి యకారములుగావు పెంపుగఁ గృష్ణా ॥

౫

1 వావిరి=క్రమముగా 2 అచ్చుపడె=విచ్ఛిన్నపట్టుగా 3 రచ్చలు=రాజమార్గములు

4 ఘోషాక్షరములు=వర్గతృతీయ చతుర్థపంచమాక్షరములును య ౨ ల వ హ లును ఘోషములు

5 మొరసెడి=శబ్దించు.

అరి యనఁగ నప్పనంబగు¹

నరిగెద రరదమున² నరయ నరగ న్ననఁగా ।

³నరిది ⁴యరనాయిగొన క

ట్లరగలి⁵ యన వెలితి రేఫ లనఁదగుఁ గృష్ణా ॥

ఆరసి చల్లారఁగఁ గ

న్నారఁగ నా రెండు ననఁగ నారఁగ ధమఁం ।

బారంగానినపా లన

⁶నారంగూరె నన రేఫలయ్యెను గృష్ణా ॥

2

⁷ఆరెకు లనఁగాఁ దలవరు

లారాటము నారటంబు నారయ నటఁ బొం ।

గారెడు నారని యనలం

బారంగా ననఁగ రేఫ లయ్యెను గృష్ణా ॥

౪

ఇర యనగఁ నెలవు చెప్పట

యిరువురు నిరువదియు నిరవు నిరవారంగా ।

⁸నిరుఁగెలఁకుల ⁹నొల్లం బో

యిరి యనఁగా రేఫ లయ్యె నెయ్యెడఁ గృష్ణా ॥

౯

¹⁰ఈరిక లొత్త మనంబున

¹¹నీరస మీరెలుఁగు¹² దాన మీరె యనఁగా ।

¹³నీరనఁగ, మిమ్ముఁ జెప్పట

¹⁴యారేడన రేఫ లయ్యె నెన్నఁగఁ గృష్ణా ॥

౧౦

ఉరులొడ్డి యురులఁ ద్రోయుట¹⁵

యురవడితో¹⁶ నురవణించు టాత్తుట డెందం ।

¹⁷బురియఁగ ¹⁸సురియాడుట యన

¹⁹సురుళింప ననంగ రేఫ లొనరెను గృష్ణా ॥

౧౧

1 అప్పనము=అర్పణము 2 అరదము=రథము 3 అరిది=అపరూపము 4 అరనాయి
గొను = అర్చయ్యెడు 5 అరగలి = సందేహము 6 ఆరంగూరు = పూర్తియగునట్లు కుక్కు-
7 ఆరెకులు=తలార్లు 8 ఇరుఁగెలఁకులు=రెండుప్రక్కలు 9 ఒల్లంబోవు=మూర్ఖులు 10 ఈరికలు=
మొలకలు 11 ఈరసము=కర్ష్య 12 ఈరెలుఁగు=హీనస్వరము 13 ఈరు=మీరు 14 ఈరేడు=
పదునాలుగు 15 ఉరులఁద్రోయు=దొరలించు 16 ఉరవణించు=వేగిరపడు 17 ఉరియు=చలించు
18 ఉరియాడు=ఊగులాడు 19 ఉరుళింప=దొరలించు.

ఊరకయుండుట యనఁగా

నూరార్చుట యనఁగ దుఃఖ ముడుపుట భువిలో ।

నూ రనఁగ గ్రామనామం

¹బూరట పుచ్చుకొన రేఫ లొక్కటఁ గృష్ణా ॥

౧౨

²ఎరగలిచిచ్చున నెరియఁగ

నెరగా నాహార మనఁగ నేరికిఁ జిత్తం

³బెరియఁగ నన⁴నెర విమ్మన

నెర వనఁగా లాఁతిరేఫ లెఁగఁగఁ గృష్ణా ॥

౧౩

ఒరు⁵ లోరసేసి రన మి

న్నెరయంగా నోర లేక యోరీ యూరా ।

యొరసినదైత్యుఁడు వడె నొం

జొరు లనఁగా రేఫ లయ్యె నున్నతిఁ గృష్ణా ॥

౧౪

కర మిష్టము కరణి యనఁ

⁶గరువునఁ బోసిరి యనంగఁ గరఁగి రనంగాఁ ।

⁷గరిసన మనఁ గృషి యగు నొ

క్కరుఁ డన నివి రేఫ లగుచుఁ గనఁబడెఁ గృష్ణా ॥

౧౫

⁸కో రప్పన మనఁగాఁ జే

కూరుట యనఁ దక్కి రనఁగఁ గోరిక లనఁగా

గూరిమి యనఁగా నతనికిఁ

గూరుతు నన రేఫ లయ్యె గుణనిధి కృష్ణా ॥

౧౬

కో రనఁగ గిన్నె యమ్ములు⁹

గూరంగా నాటె ననఁగఁ గురిసెను వానల్ ।

¹⁰గారింప ననుట నొంచుట

¹¹కారాకులు రేఫ లగుచుఁ గనఁబడుఁ గృష్ణా ॥

౧౭

1 ఊరట=తృప్తి 2 ఎరగలి=కార్చిచ్చు 3 ఎరియ=మండు 4 ఎరవు=ఇతరులయొద్ద నుండి తెచ్చుకొనునస్తువు 5 ఒరసేయ=ప్రక్కనునెట్టు 6 కరువు=పోత 7 కరిసనము=కృషి 8 కోర=గిన్నె 9 అమ్ములు=బాణములు 10 కారించు=నొప్పించు 11 కారాకులు= పండుటూలు.

కారుకొనె మొగులు¹ శత్రులు

గా రనఁగాఁ దాఁకి రనఁగ ²గరువలి యనఁగాఁ ।

³గారులు కల్లులు కజ్జము

కారియ మన రేఫలయ్యెఁ గలయఁగఁ గృష్ణా ॥

౧౮

⁴కరకరిఁ గర మొప్పఁగఁ దొ

ల్కరివాన లనఁగఁ గెరలి⁵ కరకరఁ గాలం ।

గరవాడియమ్మ లేసిన

గొరప్రాణము లనఁగ రేఫగుణములు కృష్ణా ॥

౧౯

కూరలుగాయ లనఁగాఁ

⁶గారాటముతోడ నొకరిఁ గరి గోరి రనం ।

⁷గూరుకుట నిద్రపోవుట

కూరుట పొగులుటలు రేఫకులములు గృష్ణా ॥

౨౦

గారవము గలిగె గరువము

గారమున మ్రగ్గి రనఁగ ⁸గరుపెడి యన బం ।

గారముగు(ము?)రుగులు గరితలు⁹

గోరది యన రేఫ లయ్యె గుణనిధి కృష్ణా ॥

౨౧

గురువు లన గతివిశేషము

¹⁰గరుదాల్చెను ¹¹మే ననఁగఁ గడఁగి రనఁగాఁ ।

¹²గరు వన గభజము ఘనతయ

¹³గరువతనము రేఫ లగుచుఁ గడఁగెను గృష్ణా ॥

౨౨

¹⁴గురుసులు కూడఁగా వే

గిరపడి ¹⁵జేగురున గోర గిరగిర వ్రాయ్ ।

¹⁶గరుసులు దాటఁగఁ దాఁకిన

గరుసింగార¹⁷ మన రేఫగతు లివి కృష్ణా ॥

౨౩

1 మొగులు=మబ్బు 2 కరువలి=గాలి 3 కారులు=అబద్ధములు 4 కరకరి=ద్వేషము

5 కలి=అతిశయించి 6 కారాటము=వ్యాపనము 7 కూరుకు=నిద్రపోవు 8 గరు=గగుర్పాటు

9 గరిత=స్త్రీ 10 గరుదాల్చెను=పులకలు గొను 11 మేరు=దేహము 12 కరువు=పోత

13 గరువతనము=గొప్పదనము 14 గురుసులు=జీవస్థానములు 15 జేగురు=ఎఱుఱు 16 గరు

సులు=మర్యాదలు 17 సింగారము=శృంగారము

చేరువఁ దెచ్చిరి చెచ్చెర

చేరి యచ్చెరువు చొరక చెరువుట చీరల్ ।

¹చీరికిఁగొన కచ్చెయము

చూరే యన రేఫ లయ్యె సొంపుగఁ గృష్ణా ॥

౨౪

²చిరుఁగనిచీరలతో వ

చ్చిరి యచ్చర లనఁగ జరగి జరలందగ ని ।

చ్చిరి చేరువు టనఁ జేమఁట

³చొరు వనఁగా రేఫ లయ్యె సొంపుగఁ గృష్ణా ॥

౨౫

⁴తరిత్రాడు తరువ తరమిడి

తిరుగుట తిరియుటయ్య⁵ దిరము⁷ తెరలుట తెరువుం ।

దరలఁగఁ దరతరమును⁸ మా

తురు నెత్తురు రేఫ లయ్యె రూఢిగఁ గృష్ణా ॥

౨౬

⁹తోరంబు తెరయుఁ దొరుగుట¹⁰

తెరా భూషణము లనఁగఁ దెరతేరయు నే ।

తేరఁగ నేతురు తారును¹¹

దే రెక్కు మనంగ రేఫ తెలియఁగఁ గృష్ణా ॥

౨౭

¹²తరమెంచక చనుదెంతురు

తొరలినవలుదెరువులందుఁ దూరుపుదెస వ ।

త్తురు తీరనికోపముతో¹³

¹⁴దరఁగ లనఁగ రేఫలయ్యె దప్పపు కృష్ణా ॥

౨౮

తెరలం గ్రాఁగిననెయి క

స్తురివంటిది మంచి దనఁగఁ దొలితొలి కడుఁ జి ।

త్తురు వ్రాయఁగ నుద్యోగిం

తురు వేడ్క ననంగ రేఫ దూకొనె¹⁴ గృష్ణా ॥

౨౯

1 చీరికిఁగొను=లక్ష్యపెట్టు 2 చిరుగు=ఫేలికలగు 3 చొరువు=చొక్కాను 4 తరిత్రాడు=త్రచ్చెడుత్రాడు 5 తరమిడి=వరుసపెట్టి 6 తిరియుట=చిచ్చమెత్తుట 7 తిరము=స్థిరము 8 మార్దురు=క్రతువులు 9 తోరము=దట్టము 10 తొరుగు=కారు 11 తారు=తాము 12 తరము=పురుషాంతరము 13 తరగ==అల 14 దూకొను=పొందు.

- ¹దరిగొని కుదురుగ జూదరి
 దొర 'దొరకోల్' ²దురము నెదురు దురుపిల్లుటయున్ |
 దొర యన సరిగాఁ డనునది
 దరిదొక్కుట రేఫలయ్య తలఁవఁగఁ గృష్ణా || 30
- దొరకొన్నయపుడె చెంతకు
 దొరకొల్పుట మే లనంగ ³దూఱులు వల్కున్ |
 దురదుర నేల కడంగెదు
⁴దొరసినచో రేఫ లయ్యెఁ ⁵దొడిబడఁ గృష్ణా || 31
- నేరిమి నరములు నరలును
 నారలు నోరెత్తి నీరు ⁶నారసమున మును గ |
 న్నారము నెరయఁగఁ జల్లుఁడు
 నేరక నురువు లన రేఫ నికరము కృష్ణా || 32
- నేరేడుబండ్లు ⁷నెరసులు
 నేరువుతో వింటినారి నిగిడించుచు ను |
 న్నారహితులు ⁸కదనంబున
 నీరై రని పల్కు రేఫనెలపులు కృష్ణా || 33
- పరఁగఁ బరికింపఁ ⁹బరువడి
 పురు డిడనగు సూతకంబు పురుఁ డగుఁ బరిమా |
 చీర ¹⁰దెప్పర మిప్పురుసన
 పొరయక యన రేఫలయ్యెఁ బాలుపుగఁ గృష్ణా || 34
- పొరిఁబారి పరుసన పొరిగొని
 పురపురఁ బొక్కంగఁ బెరుగుఁ ¹¹బొంపిరివోవం |
 పెరుగుట వధిఁజల్లుటయగుఁ
 బారు గన నివి రేఫలయ్యెఁ బొందుగఁ గృష్ణా || 35

1 దరికొని=మందు 2 దొరకోలు=ప్రయత్నము 3 దురము=యుద్ధము 4 దూఱులు=నిందలు
 5 దొరసిన=అంటిన 6 తోడిబడ=వలించు 7 నారసము=బాణము 8 నెరసులు=దోషములు
 9 కదనము=యుద్ధము 10 పరువడి=పర్యాయము 11 బొంపిరివోవు=అతి
 క్షయించు.

¹పరిగొని పరిచనుచెంచుట

పరువము పెనపరియు నేరుపరి పురిగొలుపం ।

²బొరపొచ్చము జప్పరమును

బొరలితి మన రేఫలయ్యెఁ బొందుగఁ గృష్ణా ॥

3౬

పరపు గలచోట పరువులు

పరుసములును బెరడుబద్ద పరి పరిగోలల్ ।

పరఁగించిరి పొరిగడుగఁగ

⁴పరిసరవత్తు లన రేఫ పాల్పడెఁ గృష్ణా ॥

37

పోరితము పోరు పిరిగొనఁ

పే రన నామంబు తేనెపెర పేరురముం ।

బేరడి పరపుట నించుట

పోరచి యన రేఫ లయ్యెఁ బాలుపుగఁ గృష్ణా ॥

3౮

పేరిననేతిక్కినై కడుఁ

బోరాటము లేల వలదు పోరా యనినం ।

పోరం పేనఁగకు మింకను

⁶పోరామి యెనవుఁ రేఫ పాలుపగుఁ గృష్ణా ॥

3౯

⁷బూరటిల బొరిసమరెఁ

బోరగిలఁ బరవసంబు బోరని మ్రోసెఁ ।

బారిబడ బెరసి పరిమెయి

బీరము నిబ్బరము రేఫఁ బేవఁ డెఁగృష్ణా ॥

౪౦

¹⁰బురజ లనంగా గజ్జలు

బిరుదులు పాదములఁ గట్టిపెట్టఁగ వలె నా ।

బురబురఁ బొంగినచల్లలు

¹¹బరు లుబ్బుగఁ ద్రావు రేఫ పనుపడెఁ గృష్ణా ॥

౪౧

1 పరిగొని=చుట్టుకొని 2 పొరపొచ్చము=మిక్కిలిన్యూనత 3 పిరిగొను=పెనఁగొను

4 పరిసరము=చుట్టుప్రక్కప్రదేశము 5 పెనఁగు=కలియు 6 పోరామి=ఆపద 7 బొరపొచ్చము=మిక్కిలిన్యూనత

8 బరవసము=ధైర్యము 9 బెరసి=నిండి 10 బురజలు=చిన్నగజ్జలు 11 బరులు=ప్రక్క గ్రహములయందు

మరిసెం దొండము దంతికి

మరలుట మరిగించికొనుట మది మెరమెర సు |

మ్మర మొరపరాళ్లు తేటలు

¹మొరసె ననన్ రేఫ లయ్యె మురహర కృష్ణా ||

౪౨

మేరలు దప్పిన శత్రుల

²మరిమనంగుటలు ³మొరడు మరియాద యగున్ |

మీరలు దెండా యీమరి

మారేళ్లన రేఫ లయ్యె మాధవ కృష్ణా ||

౪౩

మరియ లనంగాఁ దునియలు

⁴మిరియము లని పల్కుచోట ⁵మెలఁతలమనముల్ |

మరుపఁగవలె ననఁగాఁ దా

మర లనఁగా రేఫ లయ్యె మహిలోఁ గృష్ణా ||

౪౪

ముడిపెముతో నిలిచెను గ్ర

మ్మర మారట విగ్రహంబు మది వేమారున్ |

మురముర యని యడికోపపు

మరు లుడుపుట రేఫలయ్యె మానుగఁ గృష్ణా ||

౪౫

రూపించి రేయు రచ్చయు

రూపును ర మ్మనుట రిచ్చ ⁶రోయక రెండున్ |

రూపును రాలుట ⁷రంకులు

నీవగిదిన్ రేఫ లయ్యె నెన్నఁగఁ గృష్ణా ||

౪౬

రాయంచ రిత్త రక్కసి

రాయచు రాచుటయు రాదు ⁸రాచూలి యనన్ |

రేయెండ రేకు రూఢియు

⁹రాయిడి రుచి యనఁగ రేఫరచనలు కృష్ణా ||

౪౭

1 మొరయు = మ్రోయు 2 మరిమనంగు = మహరికాకోగముగలుగు 3 మొరడు = మ్రోడు

4 మురియలు = తునుకులు 5 మెలఁతలు = స్త్రీలు 6 రోయక = వెదకక 7 రంకులు = జంకలు

8 రాచూలి = రాచబిడ్డ 9 రాయిడి = ఉపద్రవము.

రారు రమణ నటు రోజుచు
 రారా రాగిల్లి రమ్ము రాసి యొకట నే |
 నేరా మాటలు వినరా
 యిారీతుల రేఫ లయ్యె నెన్నఁగఁ గృష్ణా || ౮౪
 వారిండుట యెవ్వరికిఁ
 వారికి ¹వారకము ²విరులు వారక యెసఁగఁ |
³వారువములు పల్కురకును
 నీ రనఁగా రేఫ లయ్యె వెలయఁగఁ గృష్ణా || ౮౫
⁴వరటము ⁵వరపు క్లేపురు
 విరియుటయుఁ వరుస వెరపు విరవిర మనఁ |
⁶ల్పురు నవ్వరె యనఁ బురిగొన
 వెరవిడి యన రేఫ లయ్యె వెలయఁగఁ గృష్ణా || ౮౬
 వారకుల నెక్కియావురు
⁷వేరము తలవరులు ⁸వెరసు విరియం జల్లెఁ |
 వారని యోవరి దేవర
⁹వారాశి యనంగ రేఫవరుసలు కృష్ణా || ౮౭
 సరబడి నేసిరి సైరణ
¹⁰సురిగితి రన సరి యనంగ ¹¹సూరె లనం గఁ |
 సిరి యనఁగ లక్ష్మీ చేసిరి
 సరకు లనఁ రేఫ లయ్యె సతతము కృష్ణా || ౮౮
¹²సురియులు ¹³సోరణగండులు
 సారిదిఁ వేసరుల¹⁴ నెక్కి సొకటాసారె |
 సర¹⁵కేమియుఁ జేయకు మన
 సరు లనఁగా రేఫ లయ్యె సతతము కృష్ణా || ౮౯

1 వారకము=గుట్టపునడ 2 విరులు=పూలు 3 వారువములు=గుట్టములు 4 వరటము=ఆడు
 హంస 5 వరుపుట్టు=దాసిజనులు 6 కాబువురు=కాబుబంట్లు 7 వేరము=విరోధము 8 వెరసు=
 మొత్తము 9 వారాశి=సముద్రము 10 సురుగు=తిరిగిపోవు 11 సూరెలు=పార్శ్వములు 12 సురి
 యలు=కత్తులు 13 సోరణగండులు=గవాక్షములు.

¹మోహరము చొచ్చి యెడ నెడ

నోహరిగా ²మలసి మలసి యొక్కొక్క³దెసకా ।

నాహిరి గొన నుప్పొంగెడి

⁴బేహారు లనంగ రేఫ పెంపగుం గృష్ణా ॥

౫౦

పుట్టిరి తిట్టిరి కూలిరి

నెట్టన భూపాలు రనంగ నెయ్యరు లేరే ।

గట్టిగఁ గందరులెప్పము

నెట్టనఁ బోటరియు రేఫనెలవులు కృష్ణా ॥

౫౧

ఱకారములు

⁵అఱవఱలై యఱుకట ను

క్కఱ యఱిముఱి యఱచుననంగ ⁶నఱువుడుజో⁷న్ ।

పఱ నఱుమెడలక పొల్పుఱి

యఱువదికోట్లనంగ తాల నమ రెను గృష్ణా ॥

౧

అఱపొఱఁడుగుజ్జరూపఱ

నఱవులు బిట్టఱ యనంగ నఱచేతికిఁగాఁ ।

దఱుగుడుఁగుబుసము సిగ్గఱి

⁷యఱుముట యన తాలయోజ లనిశముఁ గృష్ణా ॥

౨

⁸అఱలేనివాని ⁹కఱుగును

నఱకాలం దన్ను దన్ని ¹⁰యఱుకమ్ముట నా ।

¹¹నఱగొఱ లేక యనంగఁ బెం

పఱయనంగఁ బెద్దతాలయనువులు కృష్ణా ॥

౩

¹²అఱడి యన నడలాఱంగ

¹³నాఱువులును నాఱుచవులు నాఱనితేజం ।

బాఱమ్ములఁ బాపములో

టాఱె ననంగ తాలు కృతుల నమ రెను గృష్ణా ॥

౪

1 మోహరము=పూహము 2 మలసి=వ్యాపించి 3 దెస=దిక్కు 4 బేహారులు=వ్యాపారులు
5 అఱవఱలు=చిన్న తునకలు 6 అఱువుడు=శిథిలము 7 అఱుము=అక్రమించు 8 అఱ=గతి
9 అఱు=చెడు 10 అఱుముట=ఎదురుచూచుట 11 అఱగొఱ=న్యూనత 12 అఱడి=వ్యర్థము
13 అఱువులు=కూతలు

- ఇటికికొని ¹యిటులు కొనఁగా
నిటికిట మిటుచన్నఁగవయు నిటమి యనం గ్ర
క్కిటియఁగ నిటిసినఁ గదియుట
యిటిసిన²తాగభులె తాలయిరవులు కృష్ణా ॥ ౫
- ఉటవుగ సేనలమీఁదట
నుటుకుదుఁ బద మూటి మెట్టి యుటుముచు నే న ।
³ట్లుటక పగవారి నటు చి
చ్చుటికింతు ననంగ తాలయునుకులు కృష్ణా ॥ ౬
- ఉటఁ డనఁ గైకొనఁ డను నది
యుటు నట్టివంబెయ్యిగి యూటడిలంగా
నుటిదన నిలుకడ యూటిన
నుటుగడ యన తాలు కృతుల కొదగెను గృష్ణా ॥ ౭
- ఎటచి యన మాంప మేటులు
నెటగుట వందనము దిగుట యెటమం టనఁగా ।
నెటుకుతల నెటువ ⁴నెటకలు
నెటిఁగినయెటుకలన తాలయిక్కువ కృష్ణా ॥ ౮
- ⁵ఒటవశరీరము, మన్మథు
⁶నొటవుల నొటిగాలనుండి యొటగెననంగా ।
నొటపుగలక త్తి యొటలో
నొటలుచునన బెద్దతాలయోజలు కృష్ణా ॥ ౯

కవగుఁపు

- కటచె ననఁగ నేచుట య
క్కటపడి క్రిక్కిరిసి వేడ్కకాటులు ⁷వెన ను ।
క్కటపడి ⁸కుటుకుల్ గట్టుక
⁹కటతలకలికి యన తాలు గనుఁగొనఁ గృష్ణా ॥ ౧౦

1 ఇటులు=చీకట్లు 2 తాగభులు=వృధాచారములు 3 ఉటక=లక్ష్యపెట్టక 4 ఎటకలు=అక్కలు 5 ఒటవ=వక్రము 6 ఒటపులు=ఘర్షణములు 7 వెనక=కిష్కముగా 8 కుటుకులు=రాసులు 9 కటతలు=చేష్టలు.

కటపించుఁ గటచుఁ బండ్లను

గటపెడి ననఁ గటచుననఁగ గలనవి నేపుఁల్ |

¹కటపులు బుద్ధులు కుటుకొని

²కుటఁగలిగొను ననఁగ తాలు గొనకొనెఁ గృష్ణా || ౧౧

కొటమాలి కొటతవడినను

గటవుం గొటగాదు కొటవి ³కాటియఁబెట్టుం |

⁴గటటిం దెలుపఁగఁ గాదనఁ

⁵గటకంతా యనిన తాలగని యగుఁ గృష్ణా || ౧౨

⁶కుటఁగలి యనఁజేవఁనబడుఁ

⁷గొటలుట యనఁ బూణా మగుట కొటలువచ్చెన్ |

గటకు లనఁ బ్రల్లదము ల

కైటయనఁగాఁ బెద్దతాలు గీల్కొనెఁ గృష్ణా || ౧౩

కుటు చనఁ గాతెడు ననఁగాఁ

గొటవము కాటడవి ⁸కొటడు కుటుమా పనఁగాఁ |

గొటగలవాఁ డితఁ డనఁగాఁ

గుటకుట యనఁ బెద్దతాలగుణములు కృష్ణా || ౧౪

⁹కటలేని కందు చేకుటుఁ

గటుకెక్కినపింజ పింజగటచి కొటుకుటల్ |

గట కనఁగాఁ గఠినం బగుఁ

¹⁰గటకటియనఁ బెద్దరాలగతు లివి కృష్ణా || ౧౫

గిటువుట గుటుకొని గొటియల

గిటిగొనఁగన్ గిటిపి పగట గీటిన గుటుతుల్ |

గుటియుగ ¹¹గుటుములు గింజలు

గటిగుటుకలు పెద్దతాలకై వడిఁగృష్ణా || ౧౬

1 కటపు=నేర్పు 2 కుటఁగలి=సమీపము 3 కాటియ=యాతన 4 కటటి=మూర్ఖుఁడు

5 కటకరతుండు=ఈశ్వరుండు 6 కుటుగలి=చేర్పు 7 కొటవము=గుట్టమును దో మెడుసాధనము

8 కొటడు=ఒకయాయుధము 9 కట=నలుపు 10 కటకటి=బాధ 11 గుటుములు=గింజలు.

గిటుఁజెప్పలతో డగ్గటి

గుఱిచి యనఁగఁ గూచియనుట గుఱుగు ట్టనుచుఁ |

గుఱుపెట్టుచు నిద్రింపఁగ

¹గుఱులనఁగాఁ బెద్దతొలకై వడి కృష్ణా ||

౧౭

చెఱుచునది యనఁగఁ గ్రచ్చట

చఱుకనఁ బెడచేతఁ జఱుచు చఱిఁ జిఱుముట ²చి |

చ్చుఱుపిడుగై చుఱుచుఱుఁ జి

చ్చుఱుకంట ననంగ, తాలు సమకొనెఁ గృష్ణా ||

౧౮

చెఱ నునుచుట చెఱు వమయుట

చుఱుపుచ్చుట చెఱుకువిల్లు ³చూఱ విడుచుటల్ |

చిఱునగపు చిఱుతఁదనమును

జెఱుచుట యన తాలు భువిని జెల్లును గృష్ణా ||

౧౯

⁴చఱిగొనె ననఁ జలమగు ము

చ్చిఱుటయ ముచ్చటయుఁ జెఱుఁగు చీఱుట యన వా |

చఱచి యిలచఱచి పాఱుట

చెఱునగ మనఁ బెద్దతాలు చేకొనెఁ గృష్ణా ||

౨౦

జఱిగొని యొకచో జాజఱి

జఱజఱ నొకజెఱిపోతు జాతె ననంగా |

జఱుపుచ్చ జఱభి⁵ జొఱజొఱ

జఱజఱ యనఁ బెద్దతాలు చెలువుగఁ గృష్ణా ||

౨౧

తఱిగొని నడవఁగఁ దఱుముచుఁ

దొఱుగువడుం దొఱుగె ననుట తూఱుచుఁ బనులం |

దొఱుగులు⁶ వోయెడిఁ దఱుముడు

దొఱుగుట పడు టనుట తాలు దూకొనెఁ గృష్ణా ||

౨౨

1 గఱులు=తెక్కలు 2 చిచ్చుఱుపిడుగు=నిప్పుతోనిండినపిడుగు 3 చూఱ=కొల్ల 4 చఱి
గొను=తటముపైఁజేరు 5 జాజఱ=ఒకజాతి 6 జఱభి =అసతి 7 దొఱుగులు=పాఱిపోవుట.

తఱియగుఁ దఱచగు నత్తఱి

తెఱవలు వాతెఱలు¹ దెఱచి తెఱపి గనుట² యే ।

దైఱ దోఁపఁ దొఱఁగు గలుగుచుఁ

దెఱఁగేదియనఁగ తాలు దెల్లమి కృష్ణా ॥

౨౩

తెఱగినతావియు నిడుమలఁ

దొఱగమిఁ గడుఁ³ దుఱగలింపఁ దుదఁ గలుషంబుల్ ।

దఱుగుట తీఱమి తాఱుట⁴

తఱు లన విలసిల్లె తాలు తప్పపు కృష్ణా ॥

౨౪

⁵తుఱుము తుఱిగొనియె ననఁగాఁ

దఱిగె ననం దక్కువనుట తలపోయంగాఁ ।

దఱికొలిపెఁ⁶ దేఱి కనుఁగొనఁ

దఱుమఱ యనఁ బెద్దతాలు తలకొనెఁ గృష్ణా ॥

౨౫

తఱిమియన సేసె ననఁగా

దఱియం బొరుమనఁగఁ దలలు⁷ దఱిగెద రనఁగాఁ ।

దొఱయుట తీఱఁగ తఱఁకన⁸

తఱలక యనఁ బెద్దతాలు తథ్యము కృష్ణా ॥

౨౬

తెఱఁగొప్పుఁ గన్ను దెఱవఁగఁ

దెఱగ న్నన దూతె ననఁగఁ దేఱుదు రనఁగా ।

దొఱలిదె తఱుగంజేయుము

తఱగని కిం కనఁగ తాలు తలకొనెఁ గృష్ణా ॥

౨౭

⁹దఱకె నన వెలితి యగు ముం

దఱ యన నొకకాల వాచి తను నెదుఱను ముం ।

దఱ యఁబడునొకచో నం

దొఱు ననఁగాఁ బెద్దతాలు తూకొనెఁ గృష్ణా ॥

౨౮

1 వా తెఱ=పెదవు 2 ఏదైఱ=అతిశయము 3 తుఱగలింప=ప్రకాశించు 4 తాఱుట
=అడఁగుట 5 తుఱుము=ముడుచు 6 దఱికొలిపు=యత్నింపఁజేయు 7 తఱుగు=ఖండించు 8
తఱక=గింజ పట్టనిధాన్యము 9 దఱకు=వెలితి.

ఇందట మిదట చెదటట

యెందట కొందట ననంగ నేదిట యనఁగా ।

నందట పెద్దటికం బన

నిందట నన తాలు పుడమి నేపడెఁ గృష్ణా ॥

౨౯

¹ నెటి నెటయ నెటసి నటికిన

నెటి దప్పం బడియె ననఁగ ² నెటమంటలు నా ।

³ నిటిగొనియె ననఁగ నిండుట

నెటివెండ్రుక లనఁగ తాలు నెలకొనెఁ గృష్ణా ॥

30

⁴ నెటకులె యమ్ములు నటుమై

నుటుముగ నటుమాడె నంత నుటుమాడె ననఁక ।

⁵ నెటు పనలము నెటకూటిన

నెటు నటి సింగమన తాలు నెలకొనెఁ గృష్ణా ॥

31

నూటువడు లనఁగ నెటసన

⁶ నీటు పయిం గవిసియున్న నిప్పులనఁగా ।

నూటుచునున్నాఁ డనఁగా

నూటు విడిచి యనఁగ తాలు నయముగఁ గృష్ణా ॥

3౨

నెటి లేనిసఖం డెమ్మెలు⁷

నెటపఁగ నెటనారసంబు⁸ నిటుగం జేయక ।

నెటపుగ నెటనాఁటించిన

నిటుఁబేద యనంగ తాలు నెలకొనెఁ గృష్ణా ॥

33

నెటిచెడక నెటిక గట్టుట

నెటవాదులు⁹ నటుము దుడిచి నెటిమొగ మనఁగా ।

నెటద్రోవ యనఁగ ¹⁰ నటు జన

నెటబిరు దనఁ బెద్దతాలనెలపులు కృష్ణా ॥

3౪

1 నెటి=చక్కని 2 నెట=నిండు 3 నిటిగొను=నిండు 4 నెటకులు=బాణములు 5 నెటుపు=అగ్ని 6 నీటు=నిపురు 7 ఎమ్మెలు=విలాసములు 8 నారసము=బాణము 9 నటుము=పొడి 10 నటుజు=అణువు.

పటచెనన వేగఁబోవుట

పటపెడఁ బటపితి ననఁగ బడిదోలు టగుం ।

¹బిటుసనుట వెనుక తీయుట

పటచినపా ట్లనఁగ తాలు పనుపడెఁ గృష్ణా ॥

3౫

పిటికితనం బనఁబడు నం

పట కోపక 'పటియ లగుచుఁ బటిమాచె' ననం ।

బటిగొనుట ముంచుకొను టగుఁ

²బిటుఁ దని సొచ్చె నన తాలు పెంపగుఁ గృష్ణా ॥

3౬

పెటమూకలు పెటచేతను

బటివటియలు సేయు టనఁగఁ ³బటివోయె ననం ।

బటవఁగనోపక తొడిఁబడఁ

బిటివోయె ననఁగ తాలు పెనగొనఁ గృష్ణా ॥

3౭

పెటిగినచందము చూపట

పిటిఁదికిఁ బాతెడు ననఁగఁ బిటుదు లనఁగన్ ।

బెటుకలు చిక్కులు వటవఁగఁ

బటపకు పటచు టన తాలు పాల్పడెఁ గృష్ణా ॥

3౮

పాటించు నాజ నెడ తెగఁ

బాటుట జలమెల్లఁ నింకఁబాటుట యనఁగాఁ ।

⁴బాటుం డనఁగను విప్రుడు

పీటినవలు వనఁగ తాలు పేపఁడెఁ గృష్ణా ॥

3౯

పెటికితిఁ గొండలు పొంపట

బాట యన గలుపాతె ననఁగఁ బాటతీగెనఁ దె ।

ప్పిటి యేదువెటిగిన ట్లనఁ

బిటివేడ ననఁగ తాలు పెంపగుఁ గృష్ణా ॥

౪౦

1 పిటుసను=వెనుదీయుట 2 పటియలు=బ్రద్దలు 3 పిటుందు=వెనుక 4 వటివోవు=కొల్లపోవు

5 పాటుడు=బ్రాహ్మణుడు.

పటవఁగ ననఁ బ్రవహించుట

పటపువయిం బొట్లఁబటచి ¹పటిపటియలు గాఁ |

బటతెంచి లోలితొప్పట

పుటియలు పొటకలును తాలపోడిమి కృష్ణా ||

౪౧

బిటుపోవుచుఁ గదనంబున

బిటబిట గద ద్రిప్పివైవఁ బేకొని యది డ |

బృట యనుచుఁ బట్టి యీడ్చెను

బటబటఁగా ననఁగ తాలపగుదులు ² కృష్ణా ||

౪౨

మటచిన మటవక మటియును

మెటయునెడఁ మెటసి మెటపు మిటుమిట్లుగొనఁ |

మెటుములు మీటఁగ మీటియు

మెటుఁగులె కాంతు లన తాలు మించెను గృష్ణా ||

౪౩

ముటిముటి చీకటి క్రమ్మటి ³

మటఁగున విహరించి మటఁది మాటుమొగము ప |

ల్పటు మాటిమనఁగి యామటి

మటవరె మటి యనఁగ తాలు మహిలోఁ గృష్ణా ||

౪౪

మెటుఁగన మేఘము మటతురు

మటచునొకో మెటసి యింక మ్మాటటనోళ్ల ⁴ |

మెటుఁ గెక్కి మెటుచు దిక్కులు

మటతును నే ననఁగ తాలు మానుగఁ గృష్ణా ||

౪౫

మా టి డగునాతఁడు వే

మాటును ⁵ గునియంగనేల మచ్చికతోడఁ |

మా టలుగకు చేకొను ము

మ్మాటునుఁ బలికినను తాలు మానుగఁ గృష్ణా ||

౪౬

మెటములు వై చుదు మెటసియు

⁵ మెటఁగుచు ముటుమొండె మనఁగ మెటలిడి రనఁగా |

⁶ మెటపు లన మాటు పెడమటి

1 పటిపటి=పీడితము 2 పగుదులు=విధములు 3 క్రమ్మటి=మరలి 4 మేమాటు=మాటి

మాటికి 5 మెటఁగు=కుక్కమాయ 6 మెటపు=కవచము.

¹మొఱకుడనం బనంగ తాలు మునుకొనె గృహా ॥ ౪౭

మఱలేక పెక్కుమాటులు

మఱునాడన మాఱుపడుట ²మైమఱువు లనన్ |

మఱుఁజూపులు మా తేయంగ

మఱడ లనం బెదతాలు మహిలో గృహా ॥ ౪౮

³వఱలంగ ననుటయ వేడుక

⁴వెఱవఱ వెఱచఱవ విల్లు విఱుగంగ నని దా |

వెఱగువడి విఱిచి విఱుగుట

వెఱమృగములనంగ తాలు వెలసెను గృహా ॥ ౪౯

⁵వఱడులు గూసెను వేటొక

వఱతం ద్రోవంగ వెఱచి వఱలి వెఱఁగుతో |

విఱుగాలియు ⁶వీఱిడి ని

వ్వేఱవా టదె యనంగ తాలు వినఁదగు గృహా ॥ ౫౦

ఱట్టు ఱవికె ఱంకు ఱాయి ఱిక్కించుట

ఱేపు ఱేపు ఱేను ఱేసి ఱెక్క |

⁷ఱేడు ఱెప్ప మూసి ఱివ్వన నది దాటి

ఱాచు డనంగ బెదతాలు కృష్ణ ॥ ౫౧

నుఱనుఱ యనియెడిచోటను

సొఱచొచ్చుట యనుట తాలు చొప్పెడ నిటపై |

మఱి కలిగనేని దెలియుడు

⁸తఱ చెందును లేవు కృతులఁ దలఁపంగ గృహా ॥ ౫౨

క్షీరసీరవిభేదంబు చేసినట్లు

ధరణి రేఫలకారముల్ తాళ్లపాక |

తిరుమలార్కుండు వేవేఱుఁ దేటవఱచె

నుచిత మిది గాదె పరమహంసోత్తమునకు ॥ ౫౩

శ్రీశృష్టావణమస్తు ॥ మంగళమహా శ్రీ శ్రీ శ్రీంజేయున్

1 మొఱకుడనము=మూర్ఖత్వము 2 మైమఱువులు=కవచములు 3 వఱలు=ప్రకాశించు

4 వెఱవఱన్=ఉపాయముపోగా 5 వఱడులు=నక్కలు 6 వీఱిడి=మూర్ఖుఁడు 7 ఱేడు=రాజు

8 తఱను=ఎక్కువ

శ్రీరస్తు
శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శృంగారదండకము

—ॐ—

తాళపాక యన్నమాచార్యుల కొమారుండు
తిరుమలయ్యంగారు చెప్పిన శృంగారదండకము.

శ్రీ వేంకట¹త్యాధరోత్తుఁగ²శృంగాగ్రనిత్యస్థిరాగారు³, 'గారుత్పత్తో
దీణఁ⁴ సావణభూషావిశేషోజ్జ్వలాకారుఁ, గారుణ్య తారుణ్యో లావణ్య సారప్ర
భాసద్మ⁵ పద్మాధరా⁶ ధీర⁷లీలాకరోదారసంసారు, సారూప్య⁸ సామీప్య
సాలోక్య⁹ సంలోక్య¹⁰ సద్భక్త¹¹ ముక్తప్రజ¹² స్తోత్రపాత్రీకృతాచారుఁ, జారుక్రియా
¹³యోగియోగీశ్వర¹⁴ స్వాంతకంజాతసంజాత¹⁵ ¹⁶సంవాస సంబంధు, ¹⁷బంధూక
¹⁸బంధూభవద్భవ్యనవ్యాధరానేక సల్లాపగోపాంగనాలింగనానూన¹⁹ సన్మాను,
²⁰మానుష్యలీలాకృతామర్త్య²¹ సంతోషసంధాను, ²²ధానుష్క ముఖ్యాభినూన
²³ప్రసూనాస్త్రుసందోహ సౌందర్య సాఫల్య రూపా²⁴ భిరాజద్విశాలాక్షు, నక్షుల్ల
కగ్రీవ²⁵ ²⁶దుర్గాహ ²⁷నిగ్రాహకోదగ్ర ²⁸చక్రాబ్జ ²⁹చాపాసి ³⁰సంశోభిహస్తార
విందుక, సదానందు, గోవిందు, నంకించి³¹యంకించి, యయ్యిందిరా
³²నాథు గాంభీర్య చాతుర్య శౌర్యాది ³³చంచద్గణస్తోమముం బ్రేమముక
సర్వవిద్యాధురీణత్వమున్³⁴ సుప్రవీణత్వముక రూపరేఖావిలాసంబులుక

1 త్యాధరము=కొండ 2 ఉత్తుంగ=మిక్కిలి యెత్తైన 3 అగారము=ఇల్లు 4 గారుత్పత్త= గరుడపచ్చులచే 5 ఉదీర్ణ=చెక్కఁబడిన 6 తారుణ్య=యావనము 7 సద్భక్తు=ఇల్లు 8 పద్మాధరా= లక్ష్మీయు, భూదేవియు 9 లీలాకర=లీలలకుఁజోటను 10 సారూప్యము=సమానరూపత్వము 11 సాలోక్యము=సమానముగాఁజూచుట 12 సంలోక్యము=భావముచేఁజూచుట 13 ముక్త= ముక్తులైనవారి 14 ప్రజము=సమాహము 15 యోగి=కూడినవారు లేక అయోగి=కూడనివారు 16 స్వాంత=మనస్సు నెడు 17 కంజాతము=తామర 18 సంవాస=వాసనతో 19 బంధూకము= మంకెన పువ్వునకు 20 బంధూభవతో=బంధువుగానగుచున్న 21 అనున=లేక్కవకాని 22 మాను ష్యలీలా=మనుష్యసత్తారమునఁజేయులీలలచే 23 అమర్త్యులు=దేవతలు 24 ధానుష్కముఖ్య=భిలు కాండ్రలో మొదటివాననునట్టి 25 ప్రసూనాస్త్రు=మన్మథుని 26 అభిరాజత్=ప్రకాశించుచున్న 27 అక్షుల్లకగ్రీవ=అల్పముకానిమెడగల 28 దుర్గాహ=చెడ్డమొసలిని 29 నిగ్రాహక=తిరస్కరించునట్టి 30 ఉదగ్ర=భయంకరమైన 31 అబ్జ=శంఖము 32 అసి=కత్తి 33 అంకించు=స్తుతించు 34 ఇందిర=లక్ష్మి 35 చంచత్=ఒప్పుచున్న 36 ధురీణత్వము=భారమువహించుట (నేర్పును)

1 నర్మహాసంబులుక దిక్కులంబెక్కువై 2 పిక్కటిల్లంగ నుప్పొంగి నానాంగనాశ్రేణి
 కీర్తింపగా, నొక్క బింబోష్టి యాలించి మోహంబు గీలించి 3 ధైర్యంబు దూలించి
 యద్వేతామాళి నిచ్చోటికిక మచ్చికం దెచ్చువా రెవ్వ రీమాట యేభోటి
 తో 4 నాడుదున్ జోడుగా నెట్లు నేకేషశైలేశుతోఁ గూడుదుక మొక్కి
 యేవేలుపు 5 నేడెదుక నేడు చూడంగ నా కొక్కయేఁ డయ్యెడుక వాడి
 పూజొంపముల్ 6, వేడి క్రొవ్వెన్నెలల్, క్రూరముల్ కీరముల్, ఘోర
 ముల్ 7 భృంగఝంకారముల్, 8 దీపితారోపముల్ 9 కోకిలాలాపముల్,
 విస్ఫురతోపముల్ చిత్రపాంచాలికా 10 రూపముల్, జాలముల్ 11 మందవా
 తూలముల్ 12, సంతతాభీలముల్ 13 శారికాజాలముల్, వీని నేనెట్లు సైరింతుఁ
 14 జేతోభవాశ్రుంబు లేరితి 15 వారింతునో యంచుఁ జింతం 16 కపోలోపరిన్యస్త
 17 హస్తాబ్జయై దుస్తర స్వేదయై 18 యానమన్మస్తయై మోము వాడంగ బెన్గొప్పు
 వీడంగ 19 జన్గప్పు జాటంగ నిట్టూపుక మీటంగ 20 బెట్టూస లూరంగ మైఁ
 21 బారవశ్యంబు దేరంగ 22 లక్ష్మీధవప్రాథనాదీనయై యున్న కన్యన్ సఖుల్
 చూచి 23 యుద్యుక్తలై యేచి యాయమ్మ యీకొమ్మ 24 గైకొన్నయందంబు
 వే తొక్కచందంబు ము న్నేన్నడుక విన్నదిం గన్నదిం గాదు మాటుత్తరం
 బీదు వీక్షింప నీక్రొత్తలెల్లన్ వెసం 25 జిత్రజావేశమే యంచు నానెచ్చెలిం జూచి
 యోలేమ 26 సీమానసం బేమి గామించెనే 27 దీమనం బింతయున్ లేదు సంతాప
 మింతేటికే కాంతలం జూడవే యాడవే మాట నీజూడ 28 నేఁ డేటిదే బోటి
 నీతోడిబాలల్ గడుం జూడ 29 గోలల్ నినుంబోలరే తాళరే కాఁకలక జాలు
 నీకేల యీజాలి మాతో నెఱింగింపు నీయింపు సొం పొందఁగా నంచు నత్తొయ
 జాక్షిక్ జలక్రీడచేఁ గొంత వంచింప నూహించి నేపుల్ పచారించి

1 నర్మ=మేలపు 2 పిక్కటిల్లు=నిండు 3 కీలించి=తగిల్చి 4 బోటి=స్త్రీ 5 వేలుపు=దేవత
 6 జొంపములు=గుత్తులు 7 భృంగ=కుమ్మెదలయొక్క 8 దీపిత=మంటలను 9 ఆరోపముల్=
 కల్పించనవి 10 పాంచాలికా=బొమ్మలయొక్క 11 జాలముల్=కిటికీలు 12 వాతూలముల్=
 గాలికలది 13 ఆభీలముల్=భయంకరములు 14 చేతోభవ=మర్యాదనియొక్క 15 వారింతు=
 తొలంగించుకొందును 16 కపోలములు=చెక్కిళ్లు 17 న్యస్త=ఉంచబడిన 18 ఆనమత్=పంగిన
 19 చన్ద్రపూ=పైఠు 20 బెట్టు=అధికము 21 పారవశ్యము=ఒడలు తెలియనితనము 22 తేరక=
 కలుగఁగా (పొందగా) 23 ఉద్యుక్తలై=ప్రయత్నించినవారై 24 కొమ్మ=స్త్రీ 25 చిత్రజావేశ
 ము=మన్మథుని యావేశము 26 లేమ=యావనశతి 27 దీమనము=ధైర్యము 28 జూడ=తీరు
 29 గోలలు=ఏమియుఁ దెలియనివారు.

చేతోవికాసంబు గావించి, యాచక్రవాకస్తనం దోడికొంచున్, మహానాద్యన
 వీధీలన జేల్లికాసారకాసారముం జేసి, యాలోనిమీనంబులన్, మీదిఁజే-
 నంబులన్, హంసయానంబులన్, సన్నిధానంబునం జూపి, భృంగంబులన్,
 భాసనంగంబులన్, నీరభంగంబులన్ సుప్రసంగంబుగాఁ జెప్పి, కోకంబులం,
 క్రాంచలోకంబులం, బుండరీకంబులన్ సోక నేకంబుగాఁ జోడి, కూలంబులం,
 గంజనాళంబులన్, సుప్రవాళంబులం, జాల మేల బుగా వైచి, యాశేమకుం
 దోయకేసమాసక్తి పుట్టించి, సోపానమాగ్గంబు మెట్టించి, యం దోల-
 లాడించి, యొందొండ జోడించి, క్రీడించి యాదండ వేదండయానల్, వడిన్మండ-
 లాకారమై యుండి క్రీడింకఁగా. గాంచి, యప్పుకంజావాసముం గాచియున్నట్టి
 కాంతల్, హరిం జేరి, దేవా భవద్దివ్యపద్మాకరాంభోవగాహక్రియాసక్తిమై,
 నొక్కపద్మాగ్ని యేతెంచి, కాంతానహస్రంబుజోడన్ విజృంభించి, వతిం
 చుచుం, గాంతిమై నున్నయక్కంతుబాణంబుచందంబునం, గందునం బాయు
 నయ్యందురేఖాప్రకాండంబుపోల్కిన్, మహీసీమం బెంపారుసాదామనీవల్లిభా
 వంబునం బొంచి, మాటాడురాయంచరీతిన్, జగన్మోహనాకారమై మించ,
 నమ్మచ్చకంటిన్ విలోకించి, నీకన్ వధూరత్నముగా, మదిం గోరి యున్నార
 మంచుం, దగన్ విన్నవింపన్, రమావల్లభుం డుల్లముత్సుల్లమై, పల్లవినపగఁ
 దద్దశకనోత్సాహసంసక్తుడై, ప్రేమసంయుక్తుడై, తత్సమీప స్ఫురద్వజ్ర
 వైడూర్యగారూప్యతాంభోజ రాగేంద్రసీలాదిరత్నప్రభాస్తావ, చామికరో
 ద్దామ, దామాంచితోత్తుంగరంగత్పతాకావళీ, భవ్యసాధంబుపై నెక్కి, లోక
 త్రయీజిత్వరానంగ భల్లీలనద్దృష్టివల్లీసమాగొన్నమల్లీల నోలాడఁగా
 గామిని నేవ్వుముం జూచి, కామించి, పంచాయుధోద్రేకముం బెంచి,
 యాసాన లెక్కించి, యాకారసామగ్రి లెక్కించి, రోమాంచితాంగంబున
 న్నించి, తద్వప్తిపాతం బపేక్షించి, హాపించి, యున్నంతఁ గాంతల్ జలక్రీడ
 చాలించి, తత్ప్రాంతసీమన్ సమీచీనచీనాంబరాలేపనాలంక్రియావాంఛచేతం
 బరాకై ప్రవతింప, నద్దేవదేవుండు, చేత స్మృతాహేమనాళంబు సంధించి,
 యక్కొమ్మఁ గస్తూరియుంటం గుచం బంట, భూత్కారమారూఢిఁ గావింప
 నయ్యంతి బిట్టుల్కి, నల్లిక్కులం జూచి, యక్కాంతు నీక్షించె, నచ్చూపు
 లవొచ్చిన ట్లిచ్చులన్, మచ్చికల్ రేచి, యన్యోన్యరూపంబులం గ్రుచ్చిప
 ట్టుండి, కందవకొదండముక్తారవిందోత్పలాస్రాకృతిం జెంది, శోభిల్, నయ్య

దక్షుం దన్మయావస్థచే బొంది, రంతకా సరోజాక్షి తా మున్ను విన్నట్టి
 శ్రీవేంకటేశుం డితం డంచ భావించి, సేపించి వేవేగ లీలాగతికా, గాలి
 నాడించు కేలీపటంబుదు, నందంబుగా, విన్నపంబుల్ దగం గస్తూరకా వ్రాసి
 సూత్రంబునం గట్టి యాచక్రిసాధంబుచాయన్, ముదం బార నాడింపఁగా
 గాచి, యక్కేళపుం డేచి బంగారపుంజిల్కునం జల్కుఁగా నేపునం జేపుఁగా
 జేసి విస్తారహస్తారవిందంబునం బట్టి, తన్మత్తకాశిన్యరువ్యస్తవిన్యస్త, సప్రేమ
 వాక్యంక్షరస్వచ్ఛపక్షి, దదాసక్తి. బాతంబు గావించి, యచ్చో నిజప్రేమముకా,
 వ్రాసి పుష్కర, నాశారికాలాప చేరఁగఁ దత్సత్తముం జట్టి కేలీపటం
 బధికతోఁ బట్టి, యిందీవరశ్యాముసందేశముం గాంచి, హాసింపచి, ధాత్రీకు
 మారీకరస్థంబు గావించి, యున్నంతలోఁ, దత్తుఖల్ చేర నేతెంచి యయ్యిం
 దుబింబాస్య సుద్యాసకేలికా వినోదింప బోధించి, నానాద్రుమస్తామ విశ్రామ
 కామస్రియారామసీమం బ్రవేశించి, మందారముల్ దూసి, కుండంబులం జేరి,
 యందంద బై లాచి సం దీక చే వైచి నీపంబులం బట్టి, ధూపంబులన్ ముట్టి,
 పఃతంబులన్, రంతులన్ వింతగా, నేలలం, దూఁగుటుయ్యాలలం బాడుచున్
 బాలలం, బోఁళపుఁబాలలన్ వ్రేయుచున్, బంతులన్, మల్లెపూబంతులన్
 టుప్పుచున్, పంతులన్ మీటి నేమంతులన్ మీఱుచుకా, పేరులంబిల్చి,
 పూఁజేరులం గ్రుచ్చుచున్, బీరముల్ మించి జాబీరముల్ చిమ్ముచు, దాపులం
 బొన్నపూఁదాపులం గ్రోలుచుం, జల్లఁగాఁ దెమ్మరల్ చల్లఁగా మెచ్చుచుం
 గేలి నొంజొండ కెంకేలిఁ గీలించుచుకా నెచ్చెలిం జూచి నేడిచ్చటం, గందు
 కక్రీడ గావంతమా, వింతమాగఁంబుగా, నిందురా, యిందురాజన్ముఖీ,
 చూతమా, చూతమాలూరపుంజంబు, మోమెత్తి మాఁటాడవే యాడవే
 సాం బోనేల, పోనే లతాతన్వి నాయున్నియేమక్కడా యక్క డాయంగ
 రమ్మా, నినుం గాననా కాననాంతస్థలం బేమి నీకందువా కందువాటన్, మెఱుం
 గారునీమో మిదేచందమా, చందమామన్ విడంబించ గ్రీడాలతాగార, మిచ్చో
 టికిన్ దూరమా, దూట మా కేల రమ్మంచు నారామ నారామకేలిం జెలం
 గింప నయ్యితి పూవిల్తుపూఁదాపులంజిల్కు మొత్తంబురారాపులం గామినీ
 విక్షలాంబునన్ మోహతాపంబునం గ్రాగి జాలిం గడున్వేగి రాగంబునన్
 మాఁగి బొప్పంబులో నాగి యిందిందిర్రేణి దూపించి, మందానిలున్ మీటి
 భాపించి, దోషాకరున్ దూటి రోపించి, ఘోపించుకేకిం బ్రమోపించి, కూజత్తి

కాళిన్ విసజిఁచి, రాజత్కపోతంబుఁ దళిఁచి యన్యప్రసంగంబు వఁచి, నారాయణస్నేహ మధిఁచి, దీపింపఁగాఁ దద్వయస్యల్ నిరూపించి, కైత్యో పచారంబు సేయన్ విచారించి, యక్కోమలిం దమ్మిపూ సెజ్జవై మంచి, ప్రాలేయ నీరంబుఁ గపూరపురంబు సద్గంధ సారంబు మేదించి తోరంబుగాఁ బూసి, యుతంతఁ బైఁ దాలవృంతంబు లాడించి, రాగంబుతోడం, బరాగంబులన్ గుప్పి, నానాలతావృక్షసూనంబులం గప్పినన్ వేడియై తోఁచెఁ బూఁబోడి కవ్వేళఁ గేలీపటీధారి, చంద్రాన్యవాక్రౌఢిమక మించి పల్కెన్, మహా ఘమఁఘమాఁంశుదీప్తిచ్చటాచ్చన్నపాంథున్ విలోకించి యశాంతుఁగాఁ జేయుచో, డప్పికిం గప్పురం బొప్పుగా నీ నగుంగాక హైయంగవీనాతిపానంబు సేయింప నేలా, సరోమండలీసారభోదండసత్పుండరీకంబు సాంపారఁగాఁ జేయ, నాశారదోదారకాలంబు గోరం దగుంగాక, ప్రాలేయజాలాఖిలాభీలకీలాల వేలాభిలాషంబు లేలా, లసల్లీల, మల్లీమతల్లీనువల్లీమితల్కరకంబు నివృతా సంబు నందింపచో, శీతవాతులసీతాంబు సేకంబు యందగుంగాక ధారాఖరా సారఘోరోత్తరం బైనదాత్రంబు నేలా ప్రయోగింప నంగీకృతోత్తుంగసంగీత భంగీహితానంగభృంగిం జెలంగింపుచోఁ జందనస్యందనాంకోలకోలాతసీ శ్రేయసీకుందమాకందబృదాచ్చగుచ్చాల్లిచేఁ గాక, సంపంగిజాంపంబుచే, మేను గంపింపఁగా, నొంప నేలా, సఖప్రాణబంధుం, గృహసింధు శ్రీవేంకటాధీశు, వేవేగఁ గూపఁం దగుంగాక, యీ చేత లే లంచు నాత్మీయహస్తాబ్జవాతూల, లీలాపటం బచ్చటం జూపినన్ నెచ్చెలుల్ చూచి సంపూణఁసంతోషలై, యాతఁ డస్తాక, లోకప్రకాశాంచితాకారుఁ డాకాంతశక్రాతులక్రీడమందార విక్రాంతిసంపన్నుఁ డంభోజసంభూతశుంభారిజంభారి, సంభావ్యగ భీరభవ్య ప్రభావుండు దేవాదిదేవుండు లోకేశ్వరుండా రమానాథుపైఁ గోకులీడతేనే నీవయోరూపలీలల్ ఫలింఁచెంగదే, వన్నెబంగారుపై వాసనల్ పుట్టెనే, యెన్ని పుణ్యంబులన్ మున్ను దా నోచితే యంచు బాలం బ్రశంశించుచుం గొందఱిందీవరాక్షుల్ ముకుందున్ వడిం దోడితేఁ గోరి మానీంద్రసంఘాత నానామరవాతదివ్యాప్సరోజాతనీరంద్రసంచారమున్, భవ్యదివ్యాంబరోలో భసంశోభితాకారమున్, హేమకుంభస్ఫురద్గోపురోదారముం దోరణీభూత మందారముం జారుతస్మందిరద్వారముం జేరి, జావారికాశ్రేణిచే శ్రీమనో హుకిన్ శౌరికిన్, విన్నవింపించినంతం దదాహూతలై, చిత్తసంప్రీతలై నవ్య

కత్యంతరంబుల్, మొగిన్ దాటి, సింహాసనాసీను, నేనాపరాధీను, మూర్తీ భవద్భానుకోటిప్రభాప్రాదురాసీను, నాదేవకీసూను, నీక్షించి దండప్రణామంబు లొండొండ కావించి సాగంధికోపాయనంబుల్ సమపించి యోదేవ, మాకన్న సేవన్నియల్ పారకాంతల్ ప్రశంసింపఁగా, విన్నలిం జిక్కి, సాధంబుపై, నిన్ను వీక్షించి తాఁ గన్నలిం జొక్కి మోహించె నోమోహనా కార యోనిజరాధార మోభక్తమందార యోదివ్యశృంగార యివ్వేళ విచ్చేసి యవ్వలుగంటిం గృపం జూచి నీరాణివాసంబుగా నేలి మన్నించి రక్షింపు మంచుం జెలుల్ వల్కఁ జేతోవికాసంబుతో మందహాసంబుతో నవ్విభుం డిచ్చులఁ నైచ్చి యిష్టార్థముల్ వారి కిప్పించి మోదంబుతో హరి కేయూర రాజత్కిరీటస్వలత్కుండలప్రొల్లసత్కొస్తుభస్వచ్ఛకాంచీముఖానేక భూషావలు ల్ దాల్చి పీతాంబరద్యోతమానాంగుడై సాంకష్యస్థిగుడై వైజయంతీక నద్వత్కుండై పక్షిరాజోల్లసద్వాహుండై తత్సఖుల్ గొల్వ శృంగారపుందోట కున్ వచ్చి నానామరొఘంబుఁ దద్వార నీమంబునన్ నిల్పి తాత్యూహరో హంబు గావించి, తా నాపహూటిలతాగారముం జేర మేచేసి రామన్ మనో జాభిరామన్ గుణస్తోమసీమన్ బ్రియాసక్తికామన్ సమారూఢచంద్రోపలోద్భగ శయ్యాతరాళన్ సరోమాంచజాలన్ గుచాకీణఁఘమాంబువారాళివేలన్ నిజధ్యానసప్రాణలీలం బఁజ్రాంతదేహన్ మనఃకల్పితాత్మోపగూహన్ దిదృక్షా సముద్యత్కటాక్షప్రవాహన్ మహాత్సాహ సంపూరితేహాసమూహన్ మదిన్ వేడ్క లుప్పొంగ నీక్షించి పూఁబాన్పుపైఁ జేరి కూచుండఁడి కారుణ్యపూరంబు పై వంచి తాపంబు వారించి, యాకాంత నేకాంత సంభాషణానూనలీలం బ్రసంగించి, కేలం గురుల్ దువ్వి మేలంబుతో నవ్వి జవ్వాది క్రొవ్వాడిగోరం దగం జిమ్ముచున్ మక్కువం జెక్కు లొక్కింత చే నొక్కి, కస్తూరికాగంధసారంబు పాలిండ్లపై మెత్తి, బింబాధరాస్పదగాఢో పగూహంబులన్ మమఁముల్ ముట్టి, కందహాకేలిం జెలంగించి యానీరజా తాక్షి విజ్ఞాపనం బెల్ల నాలించి లాలించి సాభాగ్యసామ్రాజ్య మేలించి తద్బామినీరత్నముం దాను బక్షిండ్లుపై నెక్కి, శ్రీవేంకటేశుండు సంప్రాప్త సంతోషుడై కామకోటిద్యుతిసాపితాశేషుడై సారతానేక చేష్టాలసద్భాషుడై సారసమఁక్రియాచారుసంభాషుడై సమ్మతిం గ్రమ్మరఱం గొమ్మతోఁ గూడి తా ముందు పెంపొందునయ్యిందిరామందిరం బైన, యాత్మీయగేహంబు నందుం బ్రవేశించి యుండెదగన్ ॥

నృ॥ సన్నతిఁ దాల్చి పాకపురశాసనుఁ డన్నయతిమ్మనాయుఁడ ।

త్యన్నతిఁ జెప్పె దండకము దుగ్ధవయోనిధికన్యకారతి ॥

స్థిన్నమ్మగీమదాంకునకు వేంకటభతకకు నిత్యభోగసం ।

పన్నున కా రవీందుకులపర్వతతారకమై చెలంగఁగాన్ ॥

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు శ్రీ వేంకటేశాయ నమః

(శ్రీ శ్రీ శ్రీ)

—o—o—o—

వైరాగ్యవచనమాలికాగీతాలు.

(పె. తి. చా.)

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

—o—o—o—

శ్రీతిరువేంగళనాథదేవునికిఁదాల్చి పాక యన్నమాచార్యులకుమారుండు

పెదతిరుమలాచార్యులు విన్నపము సేసిన వైరాగ్యవచనమాలికాగీతాలు

శ్రీ వేంకటేశాయనమః

గుజ్జరి (ఏకతాళి)

శ్రీవేంకటగిరిదేవా నాదేహంబు నీవుండెడినిత్యనివాసంబు ।

నాజ్ఞానవిజ్ఞానంబులు నీయుభయపాశ్వకంబుల దీపంబులు ।

నాముకుఁజెఱుమలయాపుకలు నీయిరుదెసలం బట్టెడి యాలవట్టంబులు ।

నామనోరాగంబు నీకుం జగదకావి వలువ ।

నీకుఁమొక్క నెత్తినచేతులు రెండును మకరతోరణంబులు ।

నాభక్తియేనీకు సింహాసనంబు ।

నామేనం బాడమిన పులకలునీకు గుడులుగొచ్చి యపింపిన పూదండలు ।

నేమిమ్మునుతించిన నుతుల యక్షర వంబుల భేరిభాంకార ఘంటిని నాదంబులు ।

నాపుణ్య పరిపాక ఫలంబులు నీకు నైవేద్య తాంబూలాదులు ।

మదీయ నిత్య సేవాసమయ నిరీక్షణంబులు సీసర్వాంగంబుల నలందిన
తట్టుపునుంగు ।

నా సాత్త్విక గుణంబు సీకుహూప పరిమళంబు సీవుదేవదేవుడు నేనచాకుండను ।
ఈరీతి నిత్యోత్సవంబు నాయందు నవధరింప శ్రీ వేంకటేశ్వర, రామాయును ॥ ౧ ॥

శంకరాభరణము (తివడ)

నందకాయుధ ధరా సీ యాయుధంబులకు జయజయ ।

సీవాహనంబులకు శుభమస్తు ।

సీపరివారంబులకు క్షేమంబు గోరెద ।

సీ కల్యాణగుణంబులకు సుత్రోత్తరాభివృద్ధియగుంగాక ।

సీసర్వాంగంబులకు శోభన పరంపరావాప్తి యెసంగవలయు ।

సీదేవులకు మంగళ మహాశ్రీశ్రీలగు ।

సీమహిమకు నసంత విధాచానము ।

సీభుజాబలమునకు నపరిమితస్తోత్రంబు ।

సీచక్కందనమునకు బుష్పంజలి ।

సీయుదారత్వంబునకు శరణంబు ।

సీశ్రీవత్స కాస్తుభాదిచిహ్నంబులకు సతతప్రార్థన ।

సీపాదంబులకు సాష్టాంగనమస్కారంబును జేసెద ।

నేమినిమిత్తంబు సేసెదనంటివా, నాలుగు యుగముల ధనుకంబులు, సకలజంతు
పుల పరిణామములు ।

కమలాసనాది దేవతల బ్రతుకులు సీమూలముగావున సీపుశుభమున నుండుటే
మేలు శ్రీ వేంకటేశ్వరామాయును ॥ ౨ ॥

శ్రీరాగము (ఏకతాళి)

అలమేలుమంగపతి నిన్ను వెదకి కనియెదమన నెంతవారము ।

సీసుద్దులు పెద్దల నడిగియడిగి వైకుంఠనివాసు డ వనగా సీ పూరెఱిగితిమి ।

విష్ణు వాసుదేవ నారాయణ నామంబులు విని సీపేరెఱిగితిమి ।

శరణాగత రక్షకత్వము సీకుంగలదనంగా సీగుణము దెలిసితిమి ।

శ్రీవత్సకాస్తుభాది చిహ్నంబులుచూచి సీగుణులెఱిగితిమి ।

సీలక్షణశ్యామ లక్షణంబులు గలుగంగా సీవణకంబెఱిగితిమి ।

శేషాచలనివాసంబుకలన నీగోత్రబెఱింగితిమి ।

పురుషోత్తమఖ్యాతిచేత నీపారుపంబెఱింగితిమి ।

వేణువాద వినోదివనిచెప్పుంగా నీవంశంబెఱింగితిమి ।

మత్స్య కూమాఁ ద్యవతారః బులువిని నీపుట్టువు లెఱింగితిమి ।

నీకుఁమొక్కెదమ న్నిట నధికుండవని నిన్నుఁ గొలిచితిమి ।

యింక నీమహిమలు గొనియూడెదము పాడెదము ।

శ్రీవేంకటేశ్వరా వఱియును ॥ ౩ ॥

రామక్రియ (రూఢకము)

క్షీరాబ్ధిశయనా కమలంబు సూర్యుని కెదురు చూచినట్లు ।

నాహృదయపద్మంబు రవిమండలవత్కివైన నీకెదురుచూచుచున్నది ।

కముదంబులు చంద్రోదయం బవేక్షించినట్లు నాకన్నం గలువలు భవదీయ

మఖచంద్ర దశకంబవేక్షించుచున్నవి ।

మయూరంబులు మేఘా గమనంబులకు జెలంగినట్లు నామనోమయూరంబు

నీ మేఘవణంబైన తిరుమేనుదలంచి యానందించు చున్నయది ।

మత్స్యపూజపులు స్వాతిచినుకులకు నోళ్లుదెఱచినట్లు నావదనశక్తి నీశ్రీపాద

జలంబులకు వికసించుచున్నది ।

సకంబులు గానంబులుగోరి చొక్కి పడగలెత్తి యాడినట్లు నావీచులు నీకథలను

నాలకించుచున్నవి ।

నీవు పరాత్పరమూర్తివి నేనుప్రకృతిసంబంధంబులైన యంగంబులు భరి

యించినవాడ ।

నిది యెట్లుగూడు ననవలదు । అప్రకృతికి నీవు చైతన్యమవు ।

ఈచుట్టటికము తొల్లిగలుగంగ నే దీనికి యనురాగము గలిగియున్నది ।

కన్నెఱుంగకన్నం గడుఁజెఱుంగునండు । లోకులు

ఇంతియకాని నినునెఱుంగ నెంతటివాడ నాయూసవిన్నవించితి నింతియ నిన్నుం

గక్కసించిన వాడఁగాను సుమ్మొ శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౪ ॥

లిత (జాపె)

దామోదరా సకల తీర్థకంబులు మీ కోనేటనే యాడితి ।

తిరుపతుల విగ్రహంబులు మీమూర్తియందె దళిఁచితి ।

సర్వదాన ఫలంబులు మీకు నొకకాను గానుక వెట్టినయండె ఫలియించె ।

విహిత యజ్ఞాది కర్మములు మీకైకర్మమున నేతిచితతి ।

జపంబులన్నియును మీ తిరమంత్రమునందె జపియించితి ।

నేదపాతంబు మీసః కీర్తనయందె యభ్యసించితి ।

తపములు వైష్ణవాచారముల లభియించె ।

నింక నేమిటం గడమలేదు ।

నాహృదయకమలంబున నీవున్నవాడవు ।

నామన బు సోఽపంబనిలేదు ।

నాజెంబైన టంకంబునకు వట్టంబు గొనరాదు ।

బంధారమునం బడిన లెక్కకు పరులు చాఁచి చెప్పం జోలులేదు ।

ఆరీతినేనినుముద్రధరియించినవాడ ।

నే నీసామ్రాజ్యవాండ నగుటంజేసి ।

యేదోషములు నన్నుం బైకొనకుండంజేసి రక్షింపనే శ్రీవేంకటేశ్వరా
మఱియును ॥ ౫ ॥

మలహరి (తివడ)

జానివారి తొల్లి నే నుత్తమ ధమ్మంబు లెఱుంగుదునా ।

నామీదం గృపవెట్టి పెద్దలు నన్ను నాచారవంతుం డనవలయునని యేడువ
హమానంబు రేంచి సాత్వికుని గాంజేసితివి ।

హులు నన్నుం జెనకుదురో యను పిరికితనంబు మాడమించి శాంతునింగాం
జేసితివి ।

అలమటలం బొంది ధనంబాజ్ఞానంబు వేసటనొందించి విరక్తునిం జేసితివి ।

కాంతలు ధనం బపహరింతురనియెడు లోభంబువుట్టించి జితేంద్రియునింగాం
జేసితివి ।

నరకభీతిని వారించుటకై నీశరణుచొరంజేసి నీమీంఁభక్తిపుట్టించితివీరీతి
ననాది సంసారసక్తుండనైన నన్నునొక్కొక్క యుపాయంబున
మీకభిముఖం గావించుకొంటివి ।

మఱి యింక నేంబ్రాథికంబ్బి నీకుంజేయు విన్నవములేమియున్నవి ।

నీదైవికప్రయత్నంబుముందర మామానుష యత్నంబులొనరింప సిగ్గయ్యెడిని ।

బాపుబాపు నిన్నుమెచ్చి నీకేమి యెసంగెదము ।

నిన్నుం బొగడుట మా చేతనైనవని శ్రీవేంకటేశ్వరా । మఱియును ॥ ౬ ॥

భూపాశం (రూపకం)

పురుషోత్తమా వేదంబులు రత్నాకరంబుల వంటివి ।
 తమ లోపలి యథాంబులు బయలుపడనీవు ।
 పురాణంబులు గంట వేట కాండ్రవంటివి ।
 నానాథాంబులుఁ జాటిచెప్పి భ్రమముంచుగాని వొకట నిశ్చయంబుఁ దేట
 పడనీవు ।
 భాట్ట ప్రాభాకరాది శాస్త్రులు లన్యోన్య శత్రువులవంటివి ।
 వొక్కొక్క మతంబు వేరొకమతమును ఖండించుగాని ।
 నీమీది భక్తి బోధింపవు ।
 దానంబు లింద్రజాలంబుల వంటివి ।
 వొకటిపదియారై యనుభవింపఁ జేయుంగాని ముక్తికిం దెరువు చూపనేరవు ।
 యితర కమాంబులు చేనివంటల వంటివి ।
 జన్మపరంపరలకు హేతువులై దేహంబులు మోలపించుగాని వైరాగ్యం
 బులు వొడమనీవు ।
 వీని చందంబు లిట్టివి యేమిటాదెగు సంశయంబు నిక్షేపంబు పెట్టినవాడే
 చూపక కానంబడదు ।
 నీవు సర్వజ్ఞుండవు నాకునిశ్చితాథాం బిట్టిదని తెలుపంగదె శ్రీవేంకటేశ్వరా ।
 మఱియును ॥ 2 ॥

సాశంగనాట (ఏకతాళి)

స్వామీ నీవు రక్షింపుండలంచిన బ్రహ్మశాపంబేమిసేయు ।
 నుద్ధవుని నేడునుఁజరజీవునింగాఁ జేళితివి బ్రహ్మశ్రుంబేమిసేయగలదు పరీక్షిత్తును
 బ్రదికించితివి ।
 బ్రహ్మమాయ యేమిసేయంగలదు వత్సబాలకుల నిమింబితివి ।
 మృత్యువేమిసేయంగలదు । సాదింపుని కొడుకులం దెచ్చితివి ।
 పాపమేమిసేయంగలదు । అజామిళుని నుద్ధరించితివి ।
 అన్నిటా నీవుబలవంతుండవౌట యీ చేతలం గానంబడియె ।
 నీ దాసులైన వారిని భయంబులువొందకుండఁజేసి కాతువు ।
 నీప్రతాపమేమని వన్నింపవచ్చునే శ్రీవేంకటేశ్వరా మఱియును ॥ ౩ ॥

వరాళి (తివడ)

ప్రండరీకాక్షా అజ్ఞాన జుతువులైన మేకపోతు లింద్రాది దేవతలకుఁ బశువు
రోడాశంబులైన సంబంధంబున తముఁ గాచుగొల్లవాని తోడ
గూడిస్వర్గాభోగంబు లనుభవించునట ।

రాజ్యలోభంబున గ్రోఁఁబు వెంచి సమరరంగంబున నన్యోన్య హింసాపరులైన
వీరపురుషులు సూర్యమండలంబు జొచ్చి పోయి దివ్యపదంబుల
నుభవించుట ।

కామాతురులైన సతులు పతులఁబాయలేక కళేబరములుఁ గొఁగిలించుకొని ఆన
లంబులొ బ్రవేశించి వుత్తమగతులఁ బొందురట ।

సమ్యజ్ఞాన సంపన్నులై నీదాసులై దేహంబులందు నీలాంచనంబులైన తప్త శంఖ
చక్రల ముద్రలఁ బరిశుద్ధులై కామక్రోధ వశువుల జ్ఞానాగ్నిలో
వేల్చి తులశియుక్తమైన నీశ్రీపాద తీర్థం సోమపానంబునం
బాపంబులు విదల్చి నీప్రసాదమనెడి పురోడాశంబుగొని ।

ఆచార్యం ముఖంబునం దిరుమంత్ర యాజమాన పాఠంబులు జపించి నీకుం
బ్రీతిగా స్వేతమృత్తికా శ్రీచూడా దారణంబులు సేసి పద్మాక్షు
తులశి మాలికలు పూని నీపేరులుం బెట్టుకొని నీపూజా యాగం
బులు నిత్యంబునుంజేయు వైష్ణవోత్తముల భాగ్యంబులేమని
వనించవచ్చునే శ్రీవేంకటేశ్వరా మతీయును ॥ ౯ ॥

బాళి (తివడ)

పద్మనాభా నీకై మొక్కనెత్తిన కేలి నమస్కారంబు ముంజేతి కంకణంబు ।

నీలాంచనంబైన తిరుమణిపడంబుల జోడు మంగళసూత్రం ।

బీతరంబుమాని నిన్నేకొలుచుట పాతివ్రత్యధర్మంబు ।

నీదాసుల సంగతి మెలంగుట కులాచార నియమము ।

నీవైభక్తిని నిష్ఠకుంజొచ్చుట వ్రంక్కువధనం బందుకొనుట ।

నీదాస్యమే మానంబు । కైంకర్యంబునేయుటే ।

కాంపురంబునేయుట । నీమూర్తి సేవించుటే సదానుభవంబు ।

నీముద్ర ధరించుట చక్కందనం ।

భావామోఽపదేశంబు యావజన్మ సంపదయని నిన్నభజించువారలు
శ్రీవైష్ణవులు ।

యిటువంటివారలకు నీవువరదుండవని వింటిని ।

నేను వీరలవాండనే యని చిత్తంబునంబెట్టుము శ్రీవేంకటేశ్వరా
మఱియును ॥ ౧౦ ॥

సాశంగనాట (తివడ)

ఘరమపురుషా నే దుర్జనుండనని యెవ్వరుమరుగుపడ విన్నపము సేయుదురో ।
యిప్పుడే నా నేరములు నేనచెప్పుకొని మండాడుకొనియెద నదియెట్లంటేని ।
నేజేసిన పాపములు ననుం జుట్టుకొనియెనేని నీ నామోచ్చారణంబునేసి తప్పించు
కొనియెద నీచేతం గల్పితంబులైన విషయంబులు బాలింపవచ్చె
నేని ।

నామదిలో నీ పాదంబులు దలంచి మఱుగున డాగెదను ।

పురాకృతకర్మంబు లనుభవింపవలయునని వట్టుకొనియెనేని నీవాడనని బలీ
మింద్రోసెదను ।

యమ కింకరులు నా తెరువు వచ్చిరేని నాభుజంబుల నీశంఖచక్రలాంచనంబులం
చూపి వెఱపించెదను ।

సంసార పాశంబులు నన్నుం దగిలెనేని ।

నీకథలు విని పరాకు సేసుకొనియెదను ।

నీమాయ నన్న ముంచుకొనెనేని నీదాసులకుం జెప్పి నీకు విన్నపంబుసేయించెద ।
నీవి యపరాధంబులని చిత్తంబునం జిట్టరు శ్రీవేంకటేశ్వరా మఱియును ॥ ౧౧ ॥

ముఖారి (జంపె)

కోటిసూర్యప్రకాశా నీలీలావినోదంబునకు నీవు గడియించుకొనిన ద్రవ్యంబులు!
లవణేక్షు రస దదీక్షీరాజ్యాదులు సముద్రంబులై యున్నవి ।

కాంచన రజత ముఖ్యలోహంబులు పర్వతంబులై యున్నవి ।

పద్మరాగ వజ్ర వైడూర్య రత్న సంఘంబులు భూగర్భంబున నీక్షేపంబులై
యున్నవి ।

సకలధాన్యం నిచ్చకొత్తపంటలై రాసులవ్రచున్నవి ।
 పుణ్యనదులు నీ రాజ్యంబునకు కట్టుంగాలువలెయున్నవి ।
 పుష్పఫల సమేతంబులైన కాననంబులు నీశ్వంగారపుఁ దోటలైయున్నవి ।
 గజవాజి పదాతి సమూహంబులతోడి పట్టణంబులందు జూచిన తాణంబులై
 యున్నవి ।

జగదేరకుటుంబివైన నీవిటువంటి సంసారంబు సేయంగాఁ జూచి నోరుచుచు
 నితరులు నిన్నుమోక్షంబడుగ నెట్లు సమ్మతించెదరు నీతోడి
 కాఁపురంబే కోరుదురు గాక వారివలనం దప్పేమి శ్రీవేంక
 ఠేశ్వరా మఱియును ॥ ౧౨ ॥

నాదనామక్రియ (జంపె)

బలీ బాధనాదేహధారులకు రాగద్వేషాబు లుడుగఁ జేయుచున్ను ।
 బొందితో నె స్వగఁమునకుం బోయిన ధర్మరాజున్నతపదంబుననున్న దుర్యో
 ధనాదులం జూచి కనలివడియెనట ।

నేమనంగానెంత ।

దేవా మీరు పంచేంద్రియంబులం బరియవిడిచి ప్రాణుల నజ్ఞానంబున ముంచి
 యెత్తి బ్రమయింపంగానీతో నెదిరించి వాటినడంప శక్తులమే ।
 నీకు శరణి నీ నామకీర్తనము సేయంగా నీచిత్తము నాభాగ్యము ।
 యెటుసేసినా నీచేతిలోనివారము శ్రీవేంకఠేశ్వరా మఱియును ॥ ౧౩ ॥

నాదనామక్రియ (యేకతాళి)

వేదవేద్యా నీవు లోకవ్యాపారంబున నానాజీవులం బోషింపుచుండగా నేనొ
 కవంక నీమూర్తి నామనంబున భావించి చిక్కించుకొని ।
 నీతో బట్టబయలు మాటలాడుచును నామనోరథంబులం గాటక్షేపంబు సేయు
 చున్నాడను ।

యిది నీవు సేయు నుద్యోగంబునకు బరాకు సేయుటగాదుగదా ।

కాదులేవిశ్వతోముఖుండవు గావున నందరితో మాటలాడనోపుదువు ।

పరిపూణుండవు గావున యన్నిచోటులా నుండనోవుదువు ।

మా కపచారము లేదనంతశక్తిధరుండవనేక మహిమల వాడవపరిమితో
దారగుణుండవు యిట్టి నీమహత్వమునకు నమోనమో శ్రీ
వేంకటేశ్వరా మఱియును ॥ ౧౪ ॥

శ్రీరాగం (జంపె)

వైకుంఠనాథా హిరణ్యగర్భాదులకు దండ్రవైన నిన్ను ।

సనకాదుల కేలిక వైన నిన్ను ।

దివిజులకు రక్షకుండవైన నిన్ను ।

మునులకు పరదుండవైన నిన్ను ।

జ్ఞానులకు పరదేవతవైన నిన్ను ।

జగంబులకు మూలకారణమవైన నిన్నును ।

యశోదానంద గోవులు పుత్రుండని పెంచిరి ।

గోపికాజనంబులు పతివని తలంచిరి ।

పాండవులు భావమఱుదివని భావించిరి ।

వీరానిటువంటి మమకారంబుల నుఖంబు లనుభవించిరి ।

మరికొందరు చింతయంతి దధిభాండ కమలాకార ముచికుండభీషాదులు పరతత్వ
మవెన్న నారాయణుండవని భజించి బ్రహ్మనందంబునం
బొందిరి ।

అన్నివిధంబుల వారికి నీ వొకండవే గురి యెటువలె భావించిన నటువలె
నవుదువు ।

వివేకించ నేర్చినవారి వారిపాలిటి నిధానమవు శ్రీ వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౫ ॥

శ్రీరాగం (తివడ)

దేవదేవా నిన్ను నేం బలుమారు దలంచిన వీడేమి గోరి తలంపుచున్నవాడో
యని చిత్తంబున నుండునని వొకానొకపరి నిన్నుదలంతును ।

మరియును దేహంబు బడలించి తపంబుసేసిన సంతరాత్మవైన నిన్ను బడలిక
సోకునో యని యూరకుండుదును ।

పేరుకొనియె నిన్ను బిలిచిన నన్ని పనులు విడిచివత్తువో యనుచు మానముననే
యుండుదును ।

జగత్తున నీవుండుట భావించిచూచిన నిన్ను సోదించుటయ్యెడునో యని పరాకు
నేనుకుందును ।

నీచరిత్రంబులు సారైకు వినంగడంగిన నీరహస్యంబులు బయలుపడునో యని
యాలకింపను ।

నీకొలుపునేసి నీపాదములకు మ్రొక్కగా మందెమేళ మయ్యెడునో యంతట
నితట నుండి నేవింపుదును ।

యిదియెఱింగి నీవేనన్నుం బాయకుండుము శ్రీవేంకటేశ్వరా మఱియును ॥౧౬॥

ముఖారి (రూపకం)

ఉపేంద్రా నీవు నాకు దేవరవై నాలోనుండంగా నే నీదిక్కుచూడక ।

యేకాంతంబని సంసారంబునేసి బిడ్డలంగంటి ।

నదియునుంగాక యేలికపు నీవు నన్నుజూచుచుండంగా భ్రమసి యెవ్వరుం
గానరని నేయరానిపాపంబులు నేసితి ।

మఱియును నీవు నాకు దోడ్ రక్షకుండవైయుండగా నిన్ను మఱచి వొంటి
నున్న వేళ వొకండనేయని సంశయించి ।

భూతంబులకు వెరచితి ।

కమ్మరను నీవు నామనంబులో పంచేంద్రియంబులతో విహరింపగా వెఱవక
మందెమేళమని యెంచక మంచముపై నిద్రించితి ।

వొక్కొక్కవేళ తలిదండ్రులైన మీర లాత్మభోగంబు లొసంగుచు బాహ్య
భ్యంతరంబులం గాచుకుండగా కొంచించక సిగ్గువిడిచి మల
మూత్రంబులు వినజేయించితి ।

సంచించుచితె నాయపరాధంబు లెన్నియైననుం గలవన్నియును నోర్పుకొనుము ।

తప్పనకుం బ్రాయశ్చిత్తంబుగాగ దండంబు పెట్టెద శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౧౭ ॥

పాడి (యేకతాళి)

మాధవా మీర లజ్జానునకు సాక్షాత్కారమైయుండి భగవద్గీతల యేడునూరు
గ్రంథంబులుబోధించితిరి ।

విశ్వరూపంబుచూపి ప్రమాణంబునేసి మిమ్ము నెఱుంగుమని యుపదేశించితిరి ।
యింక మముబోటి జీవుల నెన్నిట బోధింపవలయునో అందులకే చింతించెదను ।
అవులే యింకొక పుపాయంబు విచారించుకొంటి ।

తొల్లివాల్మీకిరామాయ నెడి రెండక్షరంబులు నాడివి బ్రహ్మఋషియై మీకృ
తకుం బాత్రుండయ్యె ।

నారదుడు మీసంకీర్తననేసి కృతాధుండయ్యె ॥

విభీషణుండు మీశరణువొచ్చి బ్రదికె మాకు నిదియె మాగణంబు శ్రీవేంక
టేశ్వరా మఱియును ॥ ౧౮ ॥

ఆహినాట (రూపకం)

నందనందనా సేయంగల పాపము లన్నియుజేసితి ।

నాకమృతం బేమనుచున్నదియో యెరుంగను !

యెక్కడలేని యుద్యోగంబులు నే జేయుచున్నవాడను ।

విధి యేమనుచున్నదియో యెఱంగను ।

బాల్య కౌమార యౌవన గతులం బెరుగుచున్నవాడను ।

కాలం బేమనుచున్నదియో యెఱంగను ।

అన్నపానాది భోగములన్నియు ననుభవింపుచున్నవాడను ।

చిత్రగుప్తు లేమని వ్రాయుచున్నవారలో యెఱంగను ।

ఇన్ని యపరాధంబులకు గురియైన వాడనగుట ।

నాభయము నివారించువని సీమరంగుజొచ్చి సేయంగల విన్నపంబులెల్లఁ జేసు
కొంటిని ।

సీచిత్తం బెల్లున్నదియో యెఱంగను శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౧౯ ॥

గుండక్రియ (తివడ)

నగధరా తరులతాపాషాణాదులై న కొన్ని జీవ శరీరంబులు నర పశు పక్షి
మృగాదులై న కొన్ని జంతువులకు నాహారంబులై యున్నవి ।

విచారించితే నెవ్వరికెవ్వరు చుట్టములయ్యెదరు ।

రుణానుబంధంబునం దగిలిన పుత్ర మిత్ర కళత్రాదులు ప్రాకృతనుఖంబునకుం
దోడైన బంధుండవునీవు స్వామీ లిహపరలోకంబులకు సాధ
నంబులైనవారలు ।

సీనామములు సకల దురిత నివారణములు ।

సీయాయుధములే మాకు సర్వ రక్షకములు ।

సీసాదములపై భక్తి మాకు వజ్రపంజరము శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౦ ॥

శుద్ధవసంతం (తివడ)

ఆదిమూలక నేను భూలోకంబున నాకమంబు లనుభవింపం బుట్టితింగాని ।

నిన్నగురు తెరింగి కొలిచెదనని పుట్టినవాడగాను ।

ఇంతలో నీవు నిరుపేతుక లీలం గరుణించి నన్ను బంటుగా నేలితివి ।

నాభాగ్యంబు నేమని పొగడెద నిన్నుంబొగడుటగాక ।

నేనేమి దపంబునేసితినిో యని మదిఁ దలంచనేల నీమహిమ దలంచుటగాక ।

నాబుద్ధి నేమిమెచ్చుటసీసంకల్పంబు మెచ్చుటగాక ।

నాభవంబు నేమనియెంచెద ।

నీవునేయు మహిమకారమే సంతోషించెదంగాక ।

దప్పిగొన్నయతండు జలములువెదకుచో భాగీరథిజలంబబ్బినయట్లు ।

కృషికుండు తనచేనుదున్నుచో నాగేటికొనను బంగరుకొప్పెర దగిలినట్లు ।

పులిజాదంబాడెడువాఁడు రాళ్లెరు తరి మాణిక్యంబు చేచిక్కినట్లు నీవు నాకు
దొరకితివి శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౧ ॥

మాళవి

యోగీశ్వరేశ్వరా పరమజ్ఞానులైనవారికి కామ శ్రోధ లోభ మద మాత్స
ర్యంబు లుడుగవలయుననియండ్రు ।

యెటువలె నుడుగవచ్చు నెండనుండినయతండు నీడకుం బోవందలంచిన నదియ
కోరికయ్యెది ।

నీగతన మీదవ్రాలినం జొంపుకొనగడంగిన నదియ శ్రోధమయ్యెడిని ।

మఱి తనమంత్రం బొరులకుం జెప్పకయున్న నదియె లోభంబయ్యెడిని ।
 పరులు దండంబు వెట్టెడివేళ దీవించిన నదియె మోహంబయ్యెడిని ।
 బిక్షాన్నంబు భుజించి తృప్తింబొందిన నదియె మదంబయ్యెడిని ।
 యీధమంబు లెట్లు దప్పుకుండ నడపెదమొచ్చిచూచిన నావలన నీవు
 పట్టినవన్నియునుం దప్పులే సర్వాపరాధంబులుంజేసి నీమరంగు
 చొచ్చితి ననుఁ గావందగు శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౨ ॥

ధన్యాసి (తివడ)

అచ్యుతామిమ్ము నేమియు నడుగననియెడు సహంకారము వాడంగాను ।
 మిమ్మొనమ్మితినిని సా రెకు గొనరెడువాడంగాను ।
 ఆశ్రమాచారంబులుచూపి వృత్తమలోకంబులు చొరంబొరెడి సరిగెనెరపెడి
 వాడంగాను ।
 నీకు విశ్వాసిననియెడి యెమ్మెల బొరలెడువాడంగాను ।
 వేదశాస్త్రంబులెరుంగుదునని పెద్దలఁ ధిక్కరించి వాదించువాడంగాను ।
 మీమీది భక్తిగలదని బలిమిచూపెడివాడంగాను ।
 శేషత్వ పారతంత్ర్యముల మరగున నిలిచి నినునేమించు నీదాసానదాసుడని
 యెఱుంగుము శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౩ ॥

సామంతం (తివడ)

విష్ణుమూర్తి నేనెంత మూఢ కఠినచిత్తుండనైన నీవు నామీద గృహవెట్టిన
 నేను సాత్వికుడనగుదు ।
 నదియెట్లనిన రాతిమీదఁ గడవవెట్టినఁగుదురుగాదె ।
 గదరు జవ్వాదిపువ్వుగట్టినఁ బరిమళంబంటదె ।
 చిలుకకు బుద్ధిచెప్పిన జదువనేరదే ॥
 అడవియిట్టికి వేటనేపిఁనఁ బంపునేయదె ।
 యటుగావుననీవు నామీదదయదలంచి జ్ఞానింగా దిద్దుకొనవలయు ।
 నీవు నన్నుం దలంచవలయుంగాక ।

యే నిన్నుందలంచుట యెట్లనియంటావా యేలికెబంటును దలంచి పనులు
గొనినట్లు ।

తల్లిబిడ్డలందలంచి యాహారంబు వెట్టినట్లు ।

యజమానుండు తనపసురముదోలి తెచ్చి ఇంటబోషించినరీతి ।

నన్ను నీ చిత్తంబునదలంచి నీ కింకరునిగాఁ జేసుకొనవే శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥౨౪॥

దేశాక్షి (జంపె)

గోవదకన్ధరా నేను కర చరణాద్యవయవంబులుదాల్చి మాతృగభంబు
నందుండి వెడలి పెరిగి బుద్ధియెఱింగి ।

యీజగంబులకు గతఁ యెవ్వండాఁగొ యని వెదకి పురాణంబులవలన నీ
వైభవంబులువిని ।

నిన్నుఁ గనుగొన శక్యంబుగాక యే నెవ్వండనొకో యని విచారించి నిన్ను
నెఱుంగవలవిగాక ।

తిరుమల పరుస వెంటజని వేంకటాచలంబెక్కి గారుడ స్తంభంబు ఛేత జనులకు
నీ వొసంగు వరంబులుచూచియు ।

అక్కిండమీద వృశ్చిక సపాకదిజంతువులు నిగతవిషంబులగుట చూచియు ।
చోద్యంబునొంది అచట నీమూర్తిఁ దళింపి తొంటియజ్ఞానంబువిడిచి సందే
హంబులుమాని నీ వేలికవనియును నే బంటనియును దెలిసి
శ్రీవైష్ణవ్రండనైతి రక్షింపు శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౫ ॥

కాంభోజి (తివడ)

చక్రపాణి నీమాయలకు లోనె నేను వ్యసనంబుల బారింజక్కినప్పుడు ।

నీబంటనని విడిపించుకొనుమీ ।

ఆశాపాశంబులు నన్ను నలువంకలకుం దివిసెనేని ।

నీపాతవాడనని వేసుకొనుమీ ।

కామక్రోధాదులు సారెసారెకుం బట్టంగడంగనేని నీ ముద్రమోచినవాడనని
యడ్డంబురమ్మీ ।

పురాకృతకమంబులు నన్నుఁ దగిలెనేని నీసంకీర్తనంబు నేయువాడనని
మన్నించి రక్షించుకొనుమీ ।

నడుమనడుమ సజ్జానంబుచిక్కించుకొనిన దానింబరిహరించి నన్ను జేపట్టుమీ !
మనసుపట్టంగలేక మునుపునే విన్నవించితినే నీకు ।

సనాథనాథుండవాపన్నశరణ్యుండవు ।

సర్వభూతదయానిధివి ।

నిరుపేతుక బంధుండవు నీవు నాహృదయములోనివాడవు నాకుదిక్కయి
కావుమీ శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౬ ॥

సాశంగనాట (పల్లవి)

నిగమగోచరా నామనంబు ధ్యాన యోగంబు సేయంగడంగిన ।

చండాలగదఁభ శునక కాంతాదులు తలంపునంబొరెడిని ।

యంతట నదివిడిచి పురాణంబుచదువంజూచిన తాటక శూర్పనఖా విరాధ
కబంధ రావణ కుంభకనాదుల నామంబులు నోరందొరలెడిని ।

అదిమాని జపంబుసేయంబూనిన నావలెంతయు నిద్రయు నలసత్వంబొదివెడిని ।

యదిచాలించి తీర్థయాత్రా కుతూహలుండనైన తురమ్మచోర వ్యాఘ్రు
మకరాది భయంబులు వడంకంజేయదొడంగెడిని ।

యిరీతుల నాప్రయత్నంబు లెక్కడికెక్కు ।

నే నొక్కటిదలంచిన వేరొకచందంబున నీమాయ భ్రమయిపుచున్నది ।

యేయుపాయంబున నిన్ను నావశముసేసుకొనియెడ ।

యాచందము నాకుబోధింపవే నీవు జగద్గురుండవు నామమము నీచేతనున్నది
శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౨౭ ॥

దేశాక్షి (తివడ)

కేశవా నీవు విరక్తులకు మోక్షసుఖంబవై యుండుదువు ।

ప్రాకృతులకు సంసారంబవై యుండుదువు ।

నిన్ను ధ్యానంబుసేయువారలకు సాకారంబవై యుండుదువు ।

కేవలులకు స్వానుభవంబవై యుండుదువు ।

భక్తినిష్ఠులకు సదా సులభుండవై యుండుదువు ।

మూఢులకు నభేద్యుండవై యుండుదువు ।

దనుజులకు నహంకారంబునై యుండుదువు ।

దేవతలకు బ్రహ్మదివదంబులై యుండుదు ।

వీరీతి వారివారికిందగినయట్లు నీరు కొలందితామరవై నిండుకుండుదువు ।

వోపినవారికి వోపినంతభాగ్యమవు ।

నీకు శరణననీచిన్ నవారల నీవే రక్షింతువు నీవలనంగడమలేదు శ్రీవేంక
తేశ్వరా ॥ ౨౮ ॥

దేశాక్షి (రూపకం)

సీతాపతి రాఘవా మీయాకారంబు గనుంగొన నెవ్వరివశము ।

మీభక్తవత్సలత్వాది గుణంబులు దలంచుకొని కొంతదడవు జయపెట్టి ।

నీవుగల్పించిన జగత్తుచూచి కొంతదడ వాశ్చర్యంబునొంది ।

నీవు సర్వమైన వారలకు వరంబులొసంగెడి యుదారత్వంబు కొంతదడవు
చింతించి మెచ్చి లహర్యా ద్రాపది ప్రహ్లాదులకు బ్రసన్నుండ
వై న నీమహిమలు కొంతదలపోసి పొగడి ।

రావణ కంభకణ్ణ ముఖ్యదానవులఁ జెండాడిన మీ ప్రతాపంబు గొంతదడవు
దలంచివులకించి ।

నీవు విభీషణ హనుమత్ప్రభృతుల మన్నించిన కీర్తి గొంతసేపు పెద్దలచేవిని
నీకు చేతులెత్తిమొక్కి ।

నీవు పరబ్రహ్మంబవై విలసిల్లెడు నీప్రభావంబు కొంతదడవు కొనియాడగలవార
మీరీతి గాలక్షేపంబునేము సేయంగ నీవు మాకుంబ్రత్యక్షంబ
వై నట్లున్నాడవు శ్రీవేంక తేశ్వరా ॥ ౨౯ ॥

ధన్యాసి (యేకతాళి)

సర్వేశ్వరాయవధారు జగంబు నీనాటకశాల ।

నేనెత్తిన తొలుజన్మంబుల యాకారంబులు నీముందరనాడెడు బహురూపంబులు
దార నుత బంధుజనులు మేళగొండు ।

నిన్న నుతియించు వేదశాస్త్రపురాణములు తూర్వత్రయంబు ।

మాపాద ప్రచారంబు నాట్యంబు ।

చేయుచేతలు నాడెడుమాటలు ।

క్రియాభాషాంగంబులు ।

మాభోగవస్తువులు నీవు మెచ్చిన యీవులు ।

యీరీతి నెంతగాలంబు నీకువేడుక యంతగాలంబు నాడెదము ।

కొలుపునతఁకులమైనవారము నీకు వినోదంబు నేనుకొని బ్రదుకవలయుఁగాని
నెమ్మది మోక్షంబున నుండెదమనుటయేసంగతి ।

నీవే దయదలంచి కృపసేసినపు డయ్యెడుగాక యెఱుకగల యేలికను గాలించిన
వారికి యడుగనేమి వని నీవు నన్ను నన్నిటా మన్నించితివి
శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ 30 ॥

ధన్యాసి (జంపె)

మదనజనకా మిమ్ము నే ధ్యానంబునెయువేశ మీయవయవంబులు దలంచ
నేరకుండినను నీకు ।

మీశతకోటి మన్మథాకారమైన చక్కదనము దాచరాదు ।

మీతీరు మేని కదినహజము పరాక్రమంబు నేబొగడ నేరకుండినను శంఖచక్రా
ద్యాయుధంబులు మీ కరంబుల నే ధరియింపవలయుఁగాని
మానరాదు ।

మిమ్ము నే శృంగారించ నేరకుండినను మీరే కిరీట కుండల పీతాంబరాభర
ణంబులు మీకలంకారంబులు గాకపోవు ।

శ్రీదేవి నీదేవి ।

మీయుభయపాశంబుల నుండి యేను మీకైంకర్యంబునెయు సమఘ్నాడం
గాకుండినను మిమ్ముంగొలిచిన యనంత గరుడవిష్వక్సేనాది
పరివాంబులు మీకొలుపు నేయదురేకదా ।

ఇంక నా ప్రయత్నమును దలపోయుటేమి యున్నది ।

నీ నామ కీర్తనంబునొడివిన నీవు చనుదెంతువు ।

నీవెంట నన్నియు నేతెంచును ।

మాకుబహువిచారంబుల నలయనేల ।

మిమ్ముంబేరుకొనుటే యన్నిటికి మూలము నిత్యానుసంధానంబిందులనే
కలిగె శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ 31 ॥

పాళి (యేకతాళి)

మధుసూదనా చదువం జూచిన సత్యయంబువలె పుంఖానుపుంఖంబులై తోచును!
చదువక యూరకుండినజ్ఞానంబు వొడమదు !

మరినిన్న సలుదిక్కుల వెదకెదమని కన్నలు దెఱచిచూచిన లోకవ్యాపా
రంబులు మరిగించి భ్రమలఁబెట్టెడిని !

రెప్పలు మూసుకుండినను పలుచింతలు ముంచుకొనును !

పుణ్యములు సేసియైన నిన్నుంగనియెదమనిన యది బంధకంబయ్యెడిని !

సేయకుండిన సర్వా నాస్తికంబై యుండును !

నీయథాం బొరుల తోడనే యోచించిచూచిన బహు కుతకములు దొర
లెడిని !

మానిన సవసిద్ధాంతంబులు తొరపు !

జగంబు బహు సందేహ కారణంబు !

తత్త్వంబేగతి నిశ్చయింపవచ్చు నటుగావున నేమిసేయంగ నేమగునో నీదాసులు
నడచేత్తోవలనడచి వారల యభిమానంబునంబొదలి నిను శర
ణంబై నీవె వహించుక ననుంగాచెదవు శ్రీవేంకటేశ్వరా || 3-౨ ||

పాళి (జంపె)

గోపికావల్లభా నేఁ దలపోయంగా ఫలించినమేలు !

మరియు నేవెదకంగా దొరకెడుపదార్థకంబులు !

నేఁ గోరంగావచ్చు లాంచంబు నేఁ జదువంగాఁదెలిసిన యథాంబు !

నే గడియించుకొనంగా సిద్ధించిన ధనంబు !

నానేపుణల వలనం దెచ్చుకొనియెడిసుఖంబు !

నాచేతులంజేళిన పుణ్యంబు !

నాతపోబలిమిఁ గై కొను లోకము !

నాపురాకృతఫలము నామనోరథము నీవె !

నా నుదుట బ్రహ్మదేవుండు వ్రాసినవ్రాలు !

నేజన్మించిన జన్మకారణంబు !

సాయంతరంగంబులోనున్న మూర్తికవి నీవు సుమీ !

నాకలిమి విన్నవించితిని శ్రీవేంకటేశ్వరా || 33 ||

కన్నడబంగాళం (తివడ)

శేషశయనా నేమిటివలన నీచిత్తంబువట్టెద |
 నాయాగంబులు కాంతాసంయోగంబులు |
 మా నియమంబులు రేపుమాపు నన్నపాసంబుగొనుటలు |
 మానిత్యకమంబులు సంసారకృత్యంబులు |
 మావ్రతంబులు రాత్రులనిద్రించుటలు |
 మాధమంబులు శరీరబోగంబులు |
 మాపదములు బాల్యకౌమార యౌవనావస్థలు |
 మాగడనలు పుణ్యపాపంబులు |
 మావేదపాఠంబు లన్యోన్యవాద ధిక్కారంబులు |
 మాపంచయజ్ఞంబులు పంచేంద్రియవ్యాపారంబు |
 వివి మావతకనలు నిన్ను నెంచిచూచిన సకలలోకోన్నతుండవు |
 నీకు నాకుం బరికించిచూచిన సంతరమహదత్తరంబు |
 లే గుణంబుచూచి నాలోనుండి రక్షి పుచున్నాడవరుదయ్యెడిని శ్రీవేంక
 టేశ్వరా || 33 ||

లలిత (తివడ)

నరహరి మోదలనే నోరు మాటలపుట్ట మానంబెట్లుసిద్ధించు |
 వీనులు గిరుల గుహలపంటివియెవ్వరుమాటలాడినను ప్రతిధ్వనులవలె నాదించు
 చుండు |
 నవి వినకుండ నెట్లువచ్చు |
 దేహంబుల నాకలి దినదినంబును బెడరెంచగా చెవులు గొనకెట్లుండవచ్చు |
 కన్నులు రూపంబులకు నద్దంబులవలెనున్నవి |
 యందుల సకలంబును బ్రతిబింబించుచుండగా చూడకుండ నెట్లువచ్చు |
 ముక్కున నొక్కొక్కదినము యిరువదియొక్కవేయును నారునూరు
 మాపులు గొలచి పోయవలసివుండగా వాసనలు గ్రోల
 కెట్లుండవచ్చు |

నిన్నియును ననుభవించిననేమి నీవు రక్షకుండవై యుండఁగ యేను నీకు గురి
 నీపాదంబులు నాకుగురి నన్ను నీవెల్లవిధంబుల రక్షింతువుగాక
 శ్రీవేంకటేశ్వరా || 3౫ ||

దేవగాంధారి (జంపె)

ద్వారకావాసా దేవుండవైన నీకు నాచమక మాంసాస్థిమయంబులైన
 కరంబులమొక్కుచున్నవాడ ।

పరమపావనమైన తిరుమంత్రము నాయెంగిలినోర నుడువుచున్నవాడ ।

గోపికలు నీవును రహస్యంబున వినోదంబులు సలిపిన నుద్దులు నావీనుల వినఁ
 గడంగెదను ।

యేకాంతమున లక్ష్మీనమేతుండవైయున్న నిన్ను వేళయెఱంగక నేవింపుదును ।

నీకోమలంబైన తిరుమేను నాకరకుఁ జూపులఁ జూచెదను ।

మీచిత్తంబుదెలియక యావాహనంబునేసి పూజించెద నిది యపచారమో
 యెఱుంగ ।

యేమిసేసినను నీదాసులను నేరమొచనిది నీగుణము ।

యేలికవని వెఱవక మందెమేళమున వేవేలపరాధంబులుఁజేశితి నోచుకొనవే
 శ్రీవేంకటేశ్వరా || 3౬ ||

నారాయణి (తివడ)

సత్యసంకల్పా ప్రసన్నులైనవారికి నీదాసుల శ్రీపాదతీర్థంబు శిరసావహించుట
 సకలపుణ్యనదీస్నానంబు ।

త్రికాలంబు నాచార్య వందనంబు సంధ్యావందనంబు ।

అభ్యాగత శ్రీవైష్ణవులనుపచరించినవాక్యంబులు గాయత్రి మంత్ర జపంబులు ।

పూర్వాచార్యోక్త స్వరూపగ్రంథానుసంధానంబులు వేదపారాయణంబులు ।

జ్ఞానంబునియెడె యజ్ఞపురుషుని యందు కామక్రోధంబులు వేల్పుటే యవ్రహ్మ
 సనంబు ।

లాఠులైనవారలకు వైష్ణవమాగ్గంబులు పదేపెంపుట యతిధిసత్కా
 రంబులు ।

తాము ప్రత్యమాధికార నిష్ఠులై వ్రండుటే దేవపితృసంతవణంబులు ।

మీ తిరువారాధనంబునేయుటే సకలయజ్ఞంబులుజేయుట వేదోక్తంబైన
కర్మఫలంబుల నియమంబులవలననే సిద్ధించు నిదియె పరమా
ధాన్యనిదిబృంబుదొడిరి గెలువవచ్చు ।

పాముంబట్టి నిర్వహింప వచ్చు ।

నిన్నుముట్టి మెప్పించగవచ్చునే శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ 32 ॥

మాళవిగాళ (యేక కాళి)

కమలనాభా మోక్షంబు గోరెడువానికి నీపై నిరంతరధ్యానంబు గారణంబు ।

య్యాతీ ధ్యానంబునేయుటకు నిర్మలంబైనగారణంబు ।

నిర్మలంబైన మనఃకు పంచేంద్రియ నిగ్రహంబు గారణంబు ।

పంచేంద్రియ నిగ్రహంబునకు శరీరశోషణంబైన తపంబు గారణంబు ।

తపంబునకు బాహ్యప్రపంచ విముక్తియైన వైరాగ్యంబుగారణంబు ।

వైరాగ్యంబునకు సంగరాహిత్యంబు గారణంబు ।

యిన్నిమాగ్ధంబులునీ కలియుగంబున నెవ్వరికి సిద్ధించు ।

నీకు శరణజొచ్చి నీనామముజపింపంగ నీవే దయ దలించెదవుగాక

శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ 3౩ ॥

హిందోళవసంతం (జంపె)

విశలేశ్వరా నాసాహసంబెట్టిదియో కాని నిను నడుగరానిఫలంబు లడగ
గోరెడు ।

నామనంబు నాకుండగ నిషదాధానంబు నిన్ను నడుగ నిచ్చయింపుచున్నది ।

నాగుణంబభేద్యంబైన నీమనసు సోధింపగడంగెడు ।

నాయగ్గలిక తెలియరాని రహస్యద్యోగంబులు వెదకుచున్నది ।

నావివేకంబందరాని పదంబులకు నాయితపడుచున్నది ।

నావేడుక నావలన నీకు నయ్యెడులాభంబు విచారించు ।

నన్ను సీవు సంతతంబునుంబాయక నానా భోగంబులిచ్చిన పుపకారంబు
లెంచుకొనను ।

నేనీమేలెఱుంగనివాఁడ నపరాధిని యేమని విన్నవంబు నేనెదను ।

లోకజననియైన నీదేవింజూచియైనను కరుణానిధివైన నిన్నుంజూచుకొనియైనను ।

నీదాసుడైన నాగునిఁ జూచియైనను ।

నన్నుఁ గావవే శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౩౯ ॥

హిందోశవసంతం (తివడ)

రంగధామా సీవు నీటిపై గొండలుదేలించిన బలవంతుండవని ।

కోతులచే రాజ్యంబునేయించిన నేరుపరివని ।

రాతికిబ్రాణమిచ్చిన యుదారుండవని ।

కొండగొడగుగాఁబట్టిన సత్వంపన్నుండవని ।

యొక్కగజముమాటువిని వచ్చి కాచిన సులభుండవని ।

ఆడదాని మొర యాలించిన దయావంతుండవని ।

ప్రహ్లాదుని ప్రతిష్ఠచెల్లించిన భక్తపరిపాలకుండవని ।

పదియారువేలు నూటయెనమండ్రుదేవుళ్ళకు నన్నిరూపులై వినోదించిన నెర
జాణుండవని ।

నీకు మ్రొక్కితి నిన్నుంగొలిచితి భవంబుగెలిచితి సంతోషంబున నృత్యంబాడెద
నిన్నుంగొనియాడెద శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౪౦ ॥

మలహరి (యేకతాళి)

త్రివిక్రమా మీరు సాలగ్రామ చక్రపాణి దేవపూజాశ్వర్థ తులసిశేవా గోబ్రా
హ్మణవందన నదితీర్థకన్నాన వేదపాఠ తపోయజ్ఞకాదసివ్రత
దాన సంకీర్తక సాదులచేతఁ గృతాఘాలుగండని జనులకు
పుణ్యంబులు చూరలిచ్చితి రెదుటం గానవచ్చినయట్టి నీ
మూతులనాశ్రయింపనేరక ।

కొందరు కానరాని పరమపదంబున నిన్నుంజూడఁగోరెదనిది తమకెంతదులఁ
భంబు ప్రత్యక్షంబైయుండిన నిన్ను గొలిచినంబరోక్షంబు నీవే
యిచ్చెదవుగాక వేగిరించనేమిటికి నీవు ।

యుభయ విభూతినాయకుండవు నిన్ను నింతసోధింప నేనమఘంకండనా నీదా
స్యంబై నే గోరంగలవాడఁగాక శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౪౦ ॥

భూపాల (జంపె)

నరసింహ నేను యనఁబడినాలుగులక్షలు జంతువుల గభఁకంబులందుల వెడలి
ననేమి ।

నాకు నలయిక లేదు ।

నీవునాకంతరాత్మవై వెనుమెటఁదిరుగ మీ శ్రీపాదంబులెంతబడలెనో యని
విచారించెద ।

నదియునుంగాక మున్ను స్వర్గ నరకాదిలోకంబుల సుఖ దుఃఖంబులనుభ
వించువేళ నాలోన నీవుండి నామీఁది దయ నేమనుచుండితివో
యనితలంచెద ।

నేను ప్రపవాసంబులుండి శీతోష్ణంబులు సహించి తపంబులునేయు తరిని బడలిక
నిన్నుసోఁకదుగదా యని యూహించెద ।

మిమ్ముఁదిరువారాధనంబు నేయుచో నాహ్వనంబునేసి యారగింపఁజేయు
సమయంబున నేమి చవిగాకుండునో వేళ యెటువలెఁగడచెనో
యెఱుంగ ।

కొండంతవాని నిన్ను సూక్ష్మంబుగా జేనుకొని యాత్మలోఁదలపఁగా నీకుఁ
గక్కసంబయ్యెనో యని విచారించెద నాసర్వాపరాధంబులు
క్షమియింపవె శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౪౧ ॥

భూపాల (తివడ)

హృషికేశా యేను పెక్కుజన్మంబులెత్తి యలసి పూర్వజాతి స్మరత్వంబుగలిగి ।

యీపుట్టువున నిన్నుఁగొలువవలయునని తలంచిన యుద్యోగంబుగాదు ।

శృంగారంబునకు నొసలఁదిరుమణి వెట్టితి ।

సీవుచక్కని మూతిఁవిగావున సీవిగ్రహంబు నాయింటిలోపల నిడుకొని నా
వేడుకలకు దేవరఁగాఁగొలిచితి ।

మరియును నా వ్రుబ్బరితనంబున సీసంకీర్తనంబులు నేరుచుకొంటి ।

సీరీతిఁ బ్రత్నంబులేక ఘణాక్షరన్యాయంబున నాచేతలు సీదాస్యమునకునెక్కి ।

నామీఁద దయదలంచి యకారణంబందుండవై యొక్కొక్క యుపాయంబు
నన్ను సీడేచుకొరకు సీమీఁది భక్తి పుట్టించితివి ।

నాజడత్వంబును సీసర్వజ్ఞత్వంబును యిందులోననే చూపితివి భళిభళి శ్రీవేంక
టేశ్వరా ॥ ౪౩ ॥

మాళవిగాళ (తివడ)

గోవిందా పుట్టినయపుడే యేయేజాతిపక్షులకు నాయా యీవిధంబులం గూఁత
లువెట్ట నేరిపినవారెవ్వరు ।

మృగంబులు గభఁబులలో నుండి వెడలి తల్లులచన్నలు గుడువగ
డంగుటయెట్లు ।

పసులు కసవులు మెసఁగేటిచందంబేఁటిది ।

నానావిధవృక్షములు లతలు మొలచినయపుడ తమతమ యాకారంబుల
దళములు పుష్పఫలములుఁ గలిగి తత్కాలంబు లెఱింగి చెలం
గుట యెవ్వధంబు ।

లీన్నియును సీయాజ్ఞ రూపంబులైన ప్రకృతిభావంబులు ।

మేమును సీరీతినే మీకల్పితములైన దేహములు మోచుకొన్నవారము ।

మానేర్ప నేరములు మాన్వభావంబులు మానంసారకృత్యంబులు మీకల్పితంబు
లైన మీప్రభావంబులె ।

మమ్ముఁదప్పలెంచఁబనిలేదు శ్రీవేంకటేశ్వరా ॥ ౪౪ ॥

నాట (రూపకం)

పరమాత్మా ప్రసన్నుడైన యతండనేక కాలంబు మీలీలావిభూతిలో మీ
కల్యాణగుణంబు లనుభవించి భూమిపావనంబుగా సంచరించి
యచిఁకరాది గమనంబునఁ బరమపదంబునం బొందెడునాఁడు
నాభినుండి ప్రణవభరి నినాదంబు చెలంగ సీతోడంగూడి నిన్ను
శేవించుకొని హృదయ గుహనుండివెడలి ।

వాగాదింద్రియముల మనంబుతోఁగూచిఁ |

మనంబు ప్రాణంబులందగిల్చి ప్రాణంబులు జీవునిగలిపి జీవుండైనతన్నును పంచ
తన్మాత్రలనంటించి యా జీవప్రకృతి నీయందు బాదుకొలిపి
నీయాధారంబున సుషుమ్ననాడిభేదించి |

మూఢుఁ న్యనాడియైన బ్రహ్మరంద్రంబున సూర్యకిరణంబులతో నిగమించి |
అగ్ని రహః శుక్లపక్ష వ్రదగయన అబ్ధాభిమానిని దేవతలనియెడి యాతివాహి
క గణంబులొండొకరిచేతికందియ్యగా వాయువుంబ్రవేశించి రవి
మండలంబుజొచ్చి చంద్రమండలంబుజొచ్చి |

మేఱుంగై యున్న విద్యుత్స్పరుషుని సహాయంబున |

వరుణేంద్ర బ్రహ్మ లోకంబులు గడచి సువణబ్రహ్మాండకవాహంబు భేదించి |
పృథివ్యప్తేజో వాయురాకాశా హంకార మహత్తులనియెడి సప్తావరణంబులును
దాంటి మూలవృక్షకృతినిమిరి విరజానదియు తరించి తేజోరాసి
యైన బ్రహ్మాంబునియెడి నీస్వరూపంబుబ్రవేశించునట యెటు
వంటిఁత్రొత్తయిన కథవింటిమి ఆహా శ్రీవేంకటేశ్వరా || ౪౫ ||

నాట (తీవడ)

మురహారా ఆతులకు నభయంకరుండవు |

యాచకులకు వరదుండవు |

సంసార సపదమ్మల దెలుప గరుడధ్వజుండవు |

అజ్ఞాన తిమిరమగ్నులకు సూర్యనారాయణుండవు |

పాపమనియెడి మొసలిచేతంబట్టువడినవారి బాధలుమానుషః చక్రాయుధుండవు |

దరిద్రదావానలఁ బారుచ గంగాజనకుండవు |

దేవతలపాలిటి కల్పవృక్షంబైన అశ్వత్థనారాయణుండవు |

యోగీశ్వరులపాలిటి చింతామణివైన కౌస్తుభవక్షుండవు |

భక్తజనపాలక లక్ష్మీనాథుండవు |

నీప్రతాపంబేమని వనింపవచ్చు నీకల్యాణగుణంబు లెన్నియని లెక్కపెట్ట
వచ్చును |

నీమహిమలేమని తెలియవచ్చును ।

మేముమానోరఁగొలందుల కొంతగొంత వినుతించెదము చిత్తగించవే శ్రీవేంక
శేష్వరా ॥ ౪౨ ॥

సామంతం (జంపె)

గరుడధ్వజా యేమనిచెప్పెడిది నీప్రభావంబు నీనాభికమలంబున బుట్టెనట
విడించి ।

నీమహిమదెలియ శక్తుండుగాడట ।

నానావేదంబులు నీమహిమలుచెప్పెడివట ।

నీమూర్తికడ గురుతు గానవట ।

రవిచంద్రులు నీనయనంబులట ।

నీ యపారతేజోమహిమంబు లెఱుంగవట ।

ఇంద్రాదిదేవతలు నీమూర్త్యాదారులట ।

వాక్మొక్కమరినితోంగినిసి నిన్నెదిరించలేక మఱియును నీశరణువేడు
కొందురట ।

పంచమహాభూతంబులు నీప్రకృతిగుణంబులట ।

నీస్వభావంబిట్టిదియని తెలుపఁజాలవట ।

సముద్రంబులు నీపానుపట ।

నీగుణంబుల లోతెఱుంగవట ।

మునులు భవదీయస్వరూపసూచకవాదులట ।

మీమాయ దాటనోపరట ।

చరాచరజగత్తు మీస్మృష్టియట ।

మిమ్ముఁజూపి చెప్పనోపవట ।

నాశక్తియంత నేనెంత నేను నీపాదుంబులు గతియని పుండంగ నీవేదయదలంచి
రక్షిం చెదవు శ్రీవేంక శేష్వరా ॥ ౪౩ ॥

వైరాగ్య వచనమాలికా గీతాలు సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ తిరువెంగళనాథదేవునికి దాళ్ళనాళ యన్నమాచార్యుల కుమాగుండు

పెదతిరుమలాచార్యులు విన్నవముచేసిన

శృం . ర వృత్తపద్యాల శతకము.

ఉ॥ శ్రీరమణీమణిప్రదుదజీవన జీవనవాస వాసవా ।

ధారవిశేష శేషవసుధాధరనాధవిహార హారకే ।

యూరవిరాజిరాజిత మహాన్నతదేవభుజగ జంగమ ।

స్మేరవికల్పకల్పమ మిమ్ముచితి చెద వేంకటేశ్వరా ॥ ౧ ॥

ఉ॥ చేతులమొక్క మొక్క శపుజేతలఁ దిట్టకు దిట్టకూళమా ।

టాతలనాడ నాడమఱియందఱిలోనినుమెత్తు మెత్తుచే ।

చేతను గంద మబ్బుగఘృజెక్కులఁ జెక్కులతాంతమాత వి ।

ఖ్యాత కచాళిచెంగటఁ గటాక్షముచల్లుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౨ ॥

శా॥ ఆళీభూతమరాళికేళిఁ గని భృంగాళీకనాళీకరిం ।

ఘోళింగన్ గొని బాళిఁజెంది మదిలో జోలిన్ విరాళిన్ మహం ।

దోళంబందెచు నిన్నబాసి సతి నీతోజెప్ప నేతెంచితిం ।

గేళిందేలి సమేళిఁగూడుమిటు లంకె వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౩ ॥

వృ॥ చీరకు చీరకై ప్రియము చెప్పచు నిమ్మని వేడ మాకడం ।

జేరకు చేరకెక్కుడగుచెన్నగుకన్నుల నేయదల్తువే ।

సారకు సారకుట్టలపుఁజన్నుల నొత్తుడు మీటివచ్చినన్ ।

సారెకు సారెకున్ వలపుచల్లుదు నీపయి వేంకటేశ్వరా ॥ ౪ ॥

వృ॥ పాయమువాడ వెంతటి కపాయమునేరవు పూరివాకికై ।

నాయముచెప్పవత్తు విది నాయముగాదిపుడియ్యకొంటి మీ ।

తోయము నీదువాక్యములు దోయము రమ్మిళ నీకు నేను నా ।

దాయముగాఁగ దార సముదాయముగూచితి వేంకటేశ్వరా ॥ ౫ ॥

మ॥ కలరా నాకిల రామలెవ్వరయినం దారీడుగా జోడుగా ।
 గలరా నీ వలరారఁజూచుకొను మింకా మానవా కానవా ।
 వలరాజవ్వలరాయడించఁ గనటల్ వద్దేలరాయాలరా ।
 కొలరా కాఁకలరాఁపుజేసినను నీకుక వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౬ ॥

మ॥ వలెనా నాపయినింత నీకు నిపుడెవయ్యాళిగయ్యాళించెం ।
 తలనాకంటఁగనేల బీరమచటకదాపించ గోపించనేం ।
 గలనా నా కుచదుగఁముల్ కరుణతో గైకొమ్ము నాకిమ్ము కో ।
 మల నానామధురాధరంబు కడుఁబ్రేమక వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౭ ॥

ఉ॥ వాసులు రెంచకెంచకుము వారలవీరలజూపి మోపి నే ।
 నీసులు నేర దూరపయి నేటికి వేసెదు కేలు చాలు చీ ।
 కాసులయాస బాసగొని కాంగిటఁగూడిన దాసగాను లో ।
 మోసులువారఁగేరకుము మొక్కెదఁ గూడుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౮ ॥

మ॥ చలమా నీ కల మాటలాడనిచటక సాధించవాదించ నే ।
 ఫలమా యంగలమాయలెల్ల నెరపం బాలించుచాలించు మీ ।
 తలమా వారలమానసంబు లెటుచింతంబొందునో కందునో ।
 తలమా వింతల కృపంగలయుమింతక వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౯ ॥

మ॥ వినుమా నీ కనుమాయలన్ మొదల నేవిండానఁగందాన నీ ।
 కును మాతో ననుమానముల్ వలదు బొంకుల్ మానునేఁ బోనునా ।
 చనుమానంబును మానముకనిలిపి మెచ్చుబాడినన్ గూడి నీ ।
 వును మారాడవు మాయెడంబాడమునవ్వుల్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౦ ॥

మ॥ నెపముల్ చెప్పుచురాక యాకెతగులై నెందొంటి నాయొంటికిం ।
 గపురుల్ చూపుచువచ్చి కృచ్చెదపునన్ గాందారి మాందారి పా ।
 ద్దపుడే కాంగిటలోఁగిటన్ మృదులశయ్యం జెందునాయందు నే ।
 రుపులీ నిద్దురపొద్దువ దైసఁగు దూరుల్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౧ ॥

ఉ॥ అంగన చంగనదొలగి అంటననంగఁ బొనుంగనీవు నిక ।
 గంగున ఖంగునంబలికి కాఁకఁబెనంగి యనంగవిద్యలో ।
 లింగ నీతాంజెలంగినలలిందనుపంగన నుంగునేతతో ।
 రంగునఁ బంగెనల్ విడిచిరమ్మని యేలితి వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౨ ॥

ఉ॥ గరుపారందమిరెంచి నీసకియఁజక్కఁజేరి ముంజేతి బు ।
 గరుపారావత మేమి చూపెదవు వేగఁ గూడగఁబాన్పుడ ।
 గరుపారాజనమొత్తనేనెదవు వేడఁనీమథావం బెరుం ।
 గరుపారంబుగ నెవ్వరుంగలయ మింకఁ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౩ ॥

మ॥ మొదలఁ పూఁబొదలఁ మరుండుగొదలఁ ముందాడిపెందాడిగా ।
 గదలఁ తుమ్మెదలంగెరల్చి మెదలంగా గాలిసంసీలియై ।
 యెదలఁ క్రొక్కదలంగఁ జేసి దుదలఁ హేలాంక బాలాలిక్కి ।
 పొదలఁ సంఘదలఁ వరించు మనిశంబుఁ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౪ ॥

మ॥ సతులఁ సమ్మతులఁగెరల్చి రతులంజాలంగనోలాచిఁనఁ ।
 పతులఁ సంగతులం గరంచి తతులంబై కొందురాకాంతలై ।
 గతులఁ మామితులఁవరించి మతులంగంగించి కుంగింతురా ।
 నతులఁ నీనుతులఁ మెలంగగలదానఁ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౫ ॥

ఉ॥ పోరక పోరకాఁడలను పొద్దొకపంతపుమాట మాటలఁ ।
 చేరక చేరక త్తియకు దీకొనిరాఁ బనియేమి పోదునిక ।
 దూర దూరకల్పితమితుల్ దడవం జన దింతిఁజూచి నో ।
 రూరక యూర కచ్చటన యుండుము నీవిఁక వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౬ ॥

శ్లా॥ గోరకగీరిననెరగుఁ సతులతో గోరాదికేరాకురా ।
 మేరల్ మీరెదవూరకైన నిను నేమిదూరమారాడరా ।
 వీరుఁ వారును సారెనాకుసరియా వేమారునామారుగా ।
 నారుల్ గోరిన లేరు కూడుమిఁక నెన్నఁ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౭ ॥

చ॥ నెమకుచుఁబొంచువింటి యటునేపుఁన యూరకయుంటిసీపయిం ।
 జెమటలు మించంగంటి కలసెఁ నినుఁ దామరకంటియొంటిగా ।
 సమకొని మోవిగంటి యిదె సాకిరియుండఁగ యిట్టినోరనే ।
 యమరని మాటలేమిటికినాడెద విష్ణుడు వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౮ ॥

మ॥ పగలేలా తగులాయె నిద్దరికి నీపంతంబు లింతేటికి॥
 మిగులా బుదుగులై నచోట నమరున్ మేలంబు లోలిం గడున్ ।
 నగులీలన్ వగలిన్ని వెట్టుకొని మానంజూతురా తోతురా ।
 మగలెందున్ నొగిలిచ యింతులను రమ్మా వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౧౯ ॥

శా॥ చన్నల్ ముట్టకు నీవు నవ్వుచును రచ్చన్ బచ్చిగా మిక్కిలిన్ ।
 జన్నల్ వేడుకయైనఁ బట్టుము సదా చేనిమ్మపండ్ల మొలకన్ ।
 సన్నల్ సేయకు నీకుమ్రొక్కెదను నిచ్చల్ మెత్తు నీబుత్తి కీ ।
 కన్నెల్ సాకిరి గాంగఁ జెప్పెదను బొంకన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౦ ॥

మ॥ పాలుపారం జలపాదులై తగిలి నీపొందుల్ వెలందుల్ గడుం ।
 దలపోయన్ వలపెక్కుడయ్యె నదియే దక్కించి చొక్కించి నీ ।
 వలపారందలఁపాననాపలుకునే డాలించి పాలించెదా ।
 వలపో రాముల పాతవారివలె బ్రోవన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౧ ॥

మ॥ మనవిం దాతఁడు మెచ్చునా తగిలి ప్రేమన్ విన్నవింపించగా ।
 మనవిం దాఁ దలపోసి యియ్యకొనె బొమ్మాపిల్వ నా నుద్దిక్ర ।
 మృన విందాన నొకతెచ్చే దొలుతనే మన్నించి యీవేళ తె ।
 మృనవిందాసతికానుకందరము నియ్యన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౨ ॥

మ॥ కనుపట్టంగను పట్టమేల సతివం గాపాడరా పాడరా ।
 మనకేలా మనకేల నున్నదిదె నీమమంబు నేమంబులం ।
 గనలంజంగన నఁపి యాకెఁబిలువంగా నొద్దనన్ వొద్దనన్ ।
 గని నీ చక్కని మోముజూపుమిటు వేడ్కన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౩ ॥

ఉ॥ కందువ గూడకుండినను కందువడిన్ మనసెల్ల నింతికి॥
 పొందుగ విన్నవించి యిటు పొందుగడింతము నీతలంపులుం ।
 గందము మేలువాతన్ పలుకందము మెత్తువటంచు వచ్చితా ।
 మిందు నినుం గనుంగొనిరి ఇందునిభాస్యలు వేంకటేశ్వరా ॥ ౨౪ ॥

మ॥ వరసా యెవ్వరు సాటినాకనుచుఁ దా వాదించె నీ కాంతన ॥
 మృదు సాధ్యుల్ మరుసాక్షి వేడుచును సీమాటల్ విసంగూడునే ।
 పరుసాలం బరుసాధ్యుఁజేయఁ దగునా పంగించ నిన్నేటికిఁ ।
 విరసాలే విరసారె నావలన నుర్విన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౫ ॥

మ॥ శేలికిఁజొచ్చి నిన్ను రతికేళికిఁబిల్చిన రాకయుండఁగా ।
 నాలికిఁజెల్లు దూర ప్రమదాలికి లోలుడవైతివంచు నీ ।
 పాలికి వచ్చు నంగనలఁబాలికి బట్టిననీకు నేమి నన్ ।
 జాలికి బావుమానుపఁజాలి కిరీటిప వేంకటేశ్వరా ॥ ౨౬ ॥

మ॥ వ్రతమా నీయెడ నాకు నేడలుకతో వాదించ సోదించనే ।
 కతమాడంగనుఁగొంటి నీవు సతితోఁగాడందురాయందురా ।
 క్రితమానుద్ధవిట్టిఁ బిల్వఁగల నాకెంజాటి ముమ్మాటికిఁ ।
 గతమాకేటికిఁ జెప్పఁ గారణములింక వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౨౭ ॥

ఉ॥ మేరలుమీరి దూరకుము మిక్కిలిఁజెక్కులునొక్కి గ్రమ్మరన్ ।
 కూరిమిఁగోరి జేరితిమి కొంకుచు బొంకఁగ నింక నేటికిఁ ।
 నేరనుసారఁ బోరనిక నీవిపుడా వలఁ గావరింతురా ।
 నేరుతువార నారతులు నెట్టనఁజూడుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౨౮ ॥

ఉ॥ దండమువెట్టెదన్ వలపుతండము తండముగాఁదొడంగె ను ।
 దండపుమాటలాడ కిటుదండ నె యుండఁగ నీపునన్నుఁ గై ।
 దండ యొనచిన్ నేడు విరిదండయొసంగితి విట్లునాకు వే ।
 దండమునెక్కి నంతటి ముదంబటు గల్గెను వేంకటేశ్వరా ॥ ౨౯ ॥

ఉ॥ గీరము నీదుచెక్కపుడు గీరము ముద్దిడఁ జేరె ముక్కునన్ ।
 నేరము చేసినం బలుకనేరము రమ్మిదె పువ్వదోటలో ।
 నీరములోనఁగూడి చన వీరముదంబు నలంచ మిత్తు నే ।
 గోరముఁ జేయకీ నురటిగోర మురొంతక వేంకటేశ్వరా ॥ ౩౦ ॥

ఉ॥ అడకు దూరిమాటలిక నాడకు వత్తువుగాని పూరకే ।
 వాడకు మోము జవ్వనము వాడకు మెవ్వతెవట్లనై న నే ।
 వాడకుఁ బోక కైకొనుకు వాడకుసాకుభులేలజోడుగా ।
 నోడకు దూలమైనక్రియ నోడక కూడుము వేంకటేశ్వరా ॥ 3౦ ॥

ఉ॥ తడబాటేటికిఁబోటికిన్ మగని యొద్దంజేరి దైవారి తా ।
 నొడఁబాటై కరగించఁ జెల్లు నిదె నీయొద్దన్ విజృంభించి ని ।
 ల్కడఁ బాటల్ తగఁ బాడి యొడఁ జెలికిన్ గట్టాయెట్టయ్యె నీఁ ।
 కడఁబాటెంపుచు బాడుదున్ వినుము వేడ్కన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ 3౧ ॥

ఉ॥ కానుకలిచ్చి నీకెదురుగాను కరంబులుమాడ్చి మ్రొక్కియుం ।
 దానను మీరివచ్చి మరి తానను నేటికి నీకె నవ్వడిన్ ।
 మాను పరాకు నీవిచట మానుపడంగతమేమి యెప్పుడున్ ।
 మానము నీదు పొందులను మానములేటికి వేంకటేశ్వరా ॥ 32 ॥

ఉ॥ చందనమాకెచ్చల్లె బెలుచందనమేర్పడ నీకెదిట్టెనీ ।
 కుందనగంబుక్రిందఁ దనకుం గడు వాడువుట్టెనే ।
 వందనమాచరించి పిలువం దనరారఁగ వచ్చిరిద్ద రా ।
 నందనయోక్తిఁ దేల్చి యదునందన చొక్కుము వేంకటేశ్వరా ॥ 3౩ ॥

ఉ॥ సంగడి కాంతపొందులు వెనం గడియించితినంచు నంటివా ।
 యంగడినున్న పువ్వు వెలయుం గడువుచ్చితి వీ వెరుంగవా ।
 గొంగడి గెంజలంబు లీరె కొంగడియాలము దానిలజ్జ యె ।
 ల్లం గడిగించి వచ్చెద నిలన్ గడివోతది వేంకటేశ్వరా ॥ 3౪ ॥

ఉ॥ పెంచె మరాళయాన తనపెంచెపుగృమ్ముడి భారమోచునే ।
 కొంచెము మధ్యమంచు మదిఁ గొంచెమరిం దన యీడువారిలో ।
 మించెను నీపుగూడఁ గర మించెను వేడ్కలనీదు బాసలే ।
 పంచమ వేదమంచునుఁ బ్రపంచమునే సెను వేంకటేశ్వరా ॥ 3౫ ॥

ఉ॥ యావ్వని కోమలాంగి మరి యెవ్వనితామణి నిన్నుజూడరా ।
ద వ్వని పోదు నీవలపు దవ్వనిపాట్టిక లేదు ముగ్ధవా ।
క్రువ్వని కాంత టీని మెడఁగువ్వని పేరుగఁదాల్చు మెప్పుడుం ।
ద్రెవ్వని బాంధవంబు లెడతెవ్వని దేటికి వేంకటేశ్వరా ॥ 32 ॥

ఉ॥ పొత్తుల పాపఁడా మరుఁడు పొత్తుల మిమ్ముఁ గరంచుబోదునే ।
నెత్తులు పెట్ట నీవలపు లెత్తుల పోలిక నున్న మెచు మీ ।
దెత్తు లతాంత గంధి మొగమెత్తు లలాట మృగీమదంబు దా ।
జొత్తులుగా గరంగెవాళజొత్తుల నాడుము వేంకటేశ్వరా ॥ 3౩ ॥

ఉ॥ మదమున నాకె పాదముల మట్టితి విట్టి తెరంగులేల స ।
మృదముగఁ జేసి కూడినను మంచిది పొంచి యెరుంగనట్లు స ।
య్యదము నుఁగంటనేమిటికి నర్చిలి పేర్చిని నాట దానికిఁ ।
ముదము దలిపఁకున్న రతి మోహనముటునే వేంకటేశ్వరా ॥ 3౪ ॥

ఉ॥ కారులు వల్కి నిన్నుఁ దోలుకారు మెరుంగలవంటి కామినుల్ ।
కేరుచుమారి ముందు దమకే రుచులెప్పుడుఁ కోరువారిలోఁ ।
జేరికె నేసి కూరుచ కుచేరి కరంబులనంటి మమ్ము నీ ।
వారము చిత్తిగించి ప్రతివారము నేలుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౦ ॥

ఉ॥ అటడిబెట్టి నావదము లంగనఁ రాఁకెనటంచు నూరకే ।
గోటడిసేసి కాఁగిటనుఁ గ్రుచ్చెదవాకెను వేడుకయ్యెనో ।
పేటడియకా నుపాయమిది ప్రేమనటంపగ సందు గల్గెనే ।
వీటిడిగాను నీసతికి వేగమె మొక్కగ వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౧ ॥

ఉ॥ చాయల సన్నలక వలపుచల్లిననూరక యున్నవాఁడవీ ।
చాయల నిన్ను నంటమని సారెకు దూరకు మన్మథుండు ప ।
ల్చాయల యమ్ములేసినను పైపగవచ్చునె నీకు నిట్టు లి ।
చ్చాయల లేమలంబరచఁ జాలునటుండుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౨ ॥

ఉ॥ కాంతయు నీపుఁగూడి శశికాంత శిలాతలమందు వేడ్కతో ।
 గొంతపుచూపులక వలపు గొంత నటింపుచు నల్లి యంతలో ।
 సంతసమంది తోడనె వసంతములాడఁగఁ గంటి యాపె నా ।
 యంతరమెంచి చూడుము నిరంతరముందగ వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౩ ॥

ఉ॥ వాడిక నీమెరంగులకు వాడి కడుందగ నున్నదాన నీ ।
 తోడికడప్పుదంచు నిదె తోడి కళావతిఁ బూటవెట్టియే ।
 యాడికఁ బొందనంచు నిజమాడి మరి న్నునుఁగూడి జూడమి ।
 ట్లోడి కలంగి సాక్షి సతి నోడికఁజేతురె వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౪ ॥

ఉ॥ పెంచిన యాసతోడ వలపించితివందులకేను నిన్నుఁ గా ।
 మించినదాన నేపుణసను మించి నయంబునఁ గౌఁగిలింపఁగా ।
 సెంచినరీతి రాక యెలయించి నగాకృతినొంచెఁ జన్నులే ।
 నించిన కూమితోడఁ గరుణించుమునన్నిక వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౫ ॥

ఉ॥ మోసములేనియట్టి మనముందర నే పిరిదూరి చేరి తా ।
 దోసమెఱుంగది య్యబల తూకొనిసాకిరి వల్కెఁ గూలికిఁ ।
 బోసముదాగనేల తనపొందులు విందులు నేనెఱుంగుదుకా ।
 నీ సముకంబునందు విని నీవునదల్చువు వేంకటేశ్వరా ॥ ౪౬ ॥

ఉ॥ సొలసీ నాచెలి నిన్ను జూచి తలమంచుంబొంచి పిల్వంగ మా ।
 మొలసీ నిప్పుడు మేలమాడుచును మమకంబుట నేమంటివో ।
 పొలసింగారు మెరుంగుచందమున నీపొంతంగళంకెంచకే ।
 కలసీ నిప్పుడు నిన్ను మెచ్చి వెలయంగా వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౪౭ ॥

ఉ॥ అనయంబుక విసయంబుతోడ నిను డాయకవచ్చినక మచ్చికకా ।
 మనసారన్ ఘనసార మిచ్చితివి సన్మానం బనూనంబుగా ।
 బెనుపొందున్ మనపొందు లీట్లు సవతుల్ బెట్టానలన్ బాసలన్ ।
 దనియంగం గినియంగఁ జూచెదరు చెంతన్ వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౪౮ ॥

ఉ॥ అనరాదా తనుఁజూచి నాకు నొకమాట న్నింట నాతోడఁ దా ।
 నెనరాదంచును నీవొసంగితివి నాకియ్యంగుళీముద్ర చ ।
 య్యన రాదప్పటనుండి చూడ నట కయ్యబ్జాక్షి నారీతి నే ।
 మనరాదా నినుఁగూడి వేడుకలుగ్రమ్మక వేంకటాద్రిశ్వరా ॥ ౪౯ ॥

ఉ॥ శంకట బొంకట న్నిటను చక్కంగ నీకును నేఁడుపాన్పుపై ।
 కంకట మంకటంకములఁ గల్గినదేఁటికి మేనఁ బూన నీ ।
 వంకట మంకట య్యబల వాసులకేఁటికి గోర గీరెడిన్ ।
 సంకటమెల్లఁ బాసెను విశంకట వేంకటశైలనాయకా ॥ ౫౦ ॥

ఉ॥ శ్రీగలవాడవేమనినఁ జెల్లును నేనిక నడ్డమాడినన్ ।
 బాగులుగావు మానమున బంతముదక్కును మీరిపల్కినం ।
 దీగెలు సాగి యీరొకటిదీయఁగఁ బేనటువచ్చునండ్రు నీ ।
 భోగమునాకు నిచ్చితివి పొందుగఁ దొల్త నె వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౧ ॥

ఉ॥ వెలదుల తోడ నవ్వు పదివేపురఁ బెండిలియాడు నిన్ను నే ।
 వలదనదిట్టి వెల్ల మగవానికి సాజములాట దానికిం ।
 గలిగినదొక్క సిగ్గుననుఁ గొగిటఁగూడుచు నన్యకాంతలం ।
 దలఁతురె నీకుఁమొక్కెడ వెతంబొరలించకు వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౨ ॥

ఉ॥ నాతియదల్చిపట్టకుము నన్నని యానలునీకుఁబెట్ట ఖ ।
 ద్యోతముఁదెచ్చి యాకెయొడినుంచితి వప్పుడు నిప్పుసల్పితా ।
 నాతలఁ జేలయాడ్చి వెరగందుచు నీమెయినున్న పచ్చడం ।
 బాతరిఁ జొచ్చి నవ్వెతనయల్కయుఁ దీరెను వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౩ ॥

ఉ॥ అడవుల వేటలాడుచుఁ బ్రియంబిగురొత్తఁగ నీదుకాంతకున్ ।
 నడుమిది సింహమంచు జఘనంబిభమస్తకమంచు నంచ లే ।
 నడుపులటంచు జక్కవలు నవ్యకుచంబులటంచు నేయకే ।
 విడుతువు వాని నీకే పయివేడుకలెట్టివా వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౪ ॥

ఉ॥ యెఱుఁగుదు బెక్కు ముద్దయల నేలినవాడవు గాన దూరినా ।
 వెఱవవటంచు నీకుఁ దగు వేయిటిఁ మీఁద జవాదికొమ్ము నే ।
 నఱమఱలేక యిచ్చకములాడినఁ జిత్తమువచ్చు భతఁతోఁ ।
 గొఱగొఱలేల నేయ ననుకూలపుభార్యకు వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౪ ॥

ఉ॥ కామినిగోర నొత్తినది కస్తురి నీమెయిఁబూయదయ్యఁ దా ।
 వేమరుమోవి యానినది వీడెము నేయఁగనియ్యదయ్య నీ ।
 మోము చెమఱఁజేసినది ముందరనే యలపాఱఁదయ్య నీ ।
 బూమెలుగంటి నాయెదుటఁ బొంకఁగ రాడిఁక వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౫ ॥

ఉ॥ చేతికి లోఁచుగానివతిఁ జేరుట గోరముకాదటంచు నే ।
 నీ తలనెంత వేఁడుకొని యెక్కుడు కూఁమిచ్చల్లచూపినన్ ।
 తాతికిఁబుట్టునే కొఱ కొఱఁగిలిగింతలు నీవునట్లనే ।
 రీతులఁగూడినం గనికరింపులొనర్తువు వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౬ ॥

చ॥ ననుఁగని మాఁటలాడెదవు నవ్వెదవూరకె దీమసంబునన్ ।
 మనసొకచోటఁ బెట్టుకొని మమఁముగానఁగవచ్చె నాకు లే ।
 దనకుము దానికేమి యిదియందరికింగల చాలు నీతలం ।
 గనుఁగొనఁగల్గెనేమరి నగంబనిలేదిఁక వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౭ ॥

చ॥ కాపుర మెల్ల నానతికిఁగానె యొనఱిఁతి వింతనాయెడన్ ।
 దాఁపరమేలనేసెదవు తక్కులఁబెట్టక పల్కు కాదనన్ ।
 వీషిదిఁగానరాఁగ వెడవీఁగుచు దాఁగకు నేడు మోహముల్ ।
 రేపుచు వీఁగుచుఁగూడవచ్చెదవు రేపునుమాపును వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౮ ॥

చ॥ అలఁగము నేయమిట్లు మమునాఱడిఁబెట్టకు పెట్టినం నే ।
 కలుగదు లాభమిందులకు కాంతలఁజేసినపుణ్యమొక్కటే ।
 నిలుచును వేఁడుకోవలదు నీకిదిచందము నేను నాలనై ।
 పిలిచిన నోయటంచుఁ గడుఁబ్రేమఁజెలంగెద వేంకటేశ్వరా ॥ ౫౯ ॥

చ॥ ఎఱుంగక నవ్వినందులకు నేమనినా నిక నీకుఁజెల్లు నీ ।
మఱుంగున నాకెడఁగినది మానుగ నే నటుచూడనైతి యీ ।
తెఱంగులు తొల్లిలేవు పలుదిక్కులఁ గ్రొత్తులునేచుఁకొంటివా ॥
వెఱువున లొంగుటఁదెలియ వేసటబెట్టితి వేకఁ టేశ్వరా ॥ ౬౦ ॥

ఉ॥ కామిని చన్నలంచును నగంబులుద్రాకి కరంబులంచు నా ।
రామములోనఁ దీగెలను రాగపు కౌంగిటఁజేచిఁ నిశ్చయం ।
బేమిటఁజేయరాక మదినెంచి కుచంబులఁ దద్భుజుబులం ।
బ్రేమ నఖంబులం గుఱులువెట్టితివప్పుడు వేకఁ టేశ్వరా ॥ ౬౧ ॥

చ॥ చెలి నిక గాసిసేయ కిదె చెక్కిట చేదగజేర్చి సెజ్జ చె ।
తల నతి చింతలంగెలలి తక్కుక నిన్నె తలంచెఁగాఁ కలన్ ।
కలగక యంతటం దగిలి కాఁగిటఁ జేచిఁన గించితియ్యెడన్ ।
నిలిచెన నేకకీర్తియట నీకిట శేషగీర్దిదనాయకా ॥ ౬౨ ॥

చ॥ అలుగుచు గాంత మారుమొగమై యటుచూచిన దక్షణాబునకా ।
బెళకక నీమొగంబు ప్రతిబింబము గానఁగవచ్చె నంతలోఁ ।
గలకల సీవు నవ్వితివి కాంతయునవ్వెను మీకు నద్దమే ।
యలుకలు దెచెఁదోడి చెలు లచ్చరువందగ వేకఁ టేశ్వరా ॥ ౬౩ ॥

చ॥ వలిపెముగట్టి లేదొడల వన్నెమెఱుంగులు నిన్నఁగప్పఁగా ।
జలజదళాక్షి యంటె నటునంగఁగినునియ నీకునాకె మై ।
నలఁదిన గందమే యమరె నప్పటి కయ్యట కంటిచూడమై ।
జలకములయ్యె పెంజెముట సంతసమందుము వేకఁ టేశ్వరా ॥ ౬౪ ॥

చ॥ పతముతోడఁ గొల్పు నను భామల మెల్లఁ గనుంగొనంగ నా ।
కాంతకుసీవు కంట సరిగట్టెదు కాఁగిటఁ జేచుఁటయ్యెనే ।
యంతటఁ దీరెనే తనివి యాపెకు నందరిఁగన్మొరంగి నీ ।
వెంత నెపంబువెట్టి తివు డిందులకే తిరువేకఁ టేశ్వరా ॥ ౬౫ ॥

చ॥ సవతియటంచు రేనునను జవ్వనిదిట్టితి నోవక లేక నీ ।
 వవలికినేగి తాను విసనహాములూ నెనరైన వారలకా ।
 భువికొకరాడఁగామనను పొక్కక మానునె కానవచ్చె లే ।
 వివరమిదాను రమ్ము విటనేషము మెచ్చితి వేంకటేశ్వరా ॥ ౬౭ ॥

చ॥ సురతపువేళ నీమెరుఁగుసామ్ములలోఁ దననీడఁగాంచి యే ।
 తరుణియొవచ్చెనంచుఁ చెలి తత్తరమందుచుఁజీరగట్టె నీ ।
 తుఱుమటువీడె వెండ్రుకలుతోడనే యందులమీఁదఁగప్పగా ।
 విరసముమాని కూడెననివింటిని నేనిటు వేంకటేశ్వరా ॥ ౬౮ ॥

చ॥ చనవడియైనకాంత యిదె సంగడి నిన్నొడిగట్టినకా గడున్ ।
 బెనఁగఁగనేల మాయెదుటఁబెంచకు తచ్చన మీరలొక్కటే ।
 ననువున నేనొడుబడిన నమ్మదు లోకముమాటలేల నే ।
 వనితను నీవినోదములు వద్దననేతుకా న వేంకటేశ్వరా ॥ ౬౯ ॥

ఉ॥ పుక్కిటిసీదుతమ్ములము పొందుగవేడనొసంగవైతి వం ।
 దెక్కడనుండితెచ్చితివా యేసతిమీఁదటిమోహమో వృథా ।
 కక్కసపెట్టినకా వలపుగల్గినపాటియెకాక యీగినేఁ ।
 డెక్కుడువచ్చునే సుదతులేఁకరినంతనె వేంకటేశ్వరా ॥ ౭౦ ॥

ఉ॥ వేడుకకాడవొదువు భువిం గమలాక్షులకేప్పుడుకా ననుం ।
 గూడినవాడవే వదరి కొంగిఁకఁబట్టకు నిన్నుమీరి మాఁ ।
 టాడెడుకాంత గల్గిన భయంబటుపుట్టును నీకునిందులం ।
 గ్రీడకు నింపుగాదెరిగి ప్రేమనటించుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౭౧ ॥

చ॥ మఱవకయుండఁజేసితివి మన్ననతోనుపకార మెప్పుడుకా ।
 గుఱుతులు చన్దవన్నిలిపి కోరికెచ్చెల్లెను రాకయుండినం ।
 గొఱతలులేవు పద్మమునకుకా రవికికా మఱియాదకేడ నీ ।
 వఱిముఱినందు నున్న హృదయంబునబాయవు వేంకటేశ్వరా ॥ ౭౨ ॥

చ॥ కొసరుచుమాటలాడుమని కూరిమిచూపెదవాకెయుండఁగా ।

నెసగునెముచ్చటాడ మనయింటికి వచ్చిన నట్లచేసెదన్ ।

సుసరముగాదు జంట మొననూదిని రెంటెముగృవ్వనొక్కటే ॥

పొసఁగినచోట నేమనినఁబొంకగవచ్చును వేంకటేశ్వరా ॥ 23 ॥

ఉ॥ ఆసలఁబెండ్లియాడి మఱియల్లినఁజెల్లునె యెంతచేసినా ।

వేసరనన్ను నీవునిక వేరుగఁజూడక మాటలాడుమీ ।

దోసముగాదు నీగుణము తొల్లి నెఱుంగుదు తొడివారిలో ।

వానికి నేఁబెనంగెదను వంతలఁబెట్టకు వేంకటేశ్వరా ॥ 24 ॥

చ॥ తగుఁదగుమీకునిద్దరికి దంపతులైతిరి యీ గవాక్షులన్ ।

మొగములు చూచుకొండు మర్రిమొక్కుఁడు నేనిటుగంటినంచు మీ ।

తగులమి మానరాదు రతితారసమాయెను మాకదేల యీ ।

జగడము లింత కోపుదుమె చౌకలుసేయకు వేంకటేశ్వరా ॥ 25 ॥

ఉ॥ మాయలవాడవన్నిటను మాటలునేర్తువు చేతలిన్నియుం ॥

జాయకుఁ దెచ్చిచెప్పెదవు జాణతనంబిది మేలు వింటినే ।

నీయెడగాఁడటన్న పురియేడకు నెక్కెడునాఁడు మాటనన్ ।

రాయడిఁబెట్టకింకఁ గొసరంబులుమారును వేంకటేశ్వరా ॥ 26 ॥

ఉ॥ తడవకు నీవు మమ్ము నినుఁ దప్పలు సారెకుఁ బట్టనేల నీ ।

నడవడి యెప్పుడుంగలది నాకింకఁ జక్కటులేల దిద్ద నీ ।

పడఁతులు వారె నావలని పంగెనయేటికి నిందు మోహ మె ।

య్యెడలను లేదు నీకు నదియెను నెఱుంగుదు వేంకటేశ్వరా ॥ 27 ॥

ఉ॥ ఈదెసనన్ను వేఁడుకొని యింతటివాడవు బుజ్జగింపఁగాఁ ।

గాడననేల నిన్నుఁగడుఁ గల్లయొనచిఁనవాఁడు వచ్చి తా ।

లేదనిసంతఁ బోవు మరలించితిఁ గోపము వాదులేలనీ ।

పాదముదెమ్ము మ్రొక్కెదను పాన్పిదెరమ్మింక వేంకటేశ్వరా ॥ 28 ॥

చ॥ వెలదులు గొల్వొస్తేము నెడ వేడుక యొక్కతిమీఁదనిల్పి ని ।
 ట్టలముగ రత్న సాధమున డాగిలిమూతల నాచరితమా ।
 యలవడనంచు నేగి చెలి నక్కడఁగూడితివెంతనేతువో ।
 తెలియదు నీ మొఱుగని సతీమణులెంచిరి వేంకటేశ్వరా ॥ ౭౯ ॥

చ॥ చలమరిగంచును నన్ను మరీ సారెకునాడెద వేమిసేసితికా ।
 వెలుపలనీవునాపెమును వేడుకసల్పంగ లోననుంటి నే ।
 గెలయుచు నింతిదిట్టితి నొ కింకల మీ రతివేళవిఘ్నముల్ ।
 సలిపితి నో వెతంబడకు సంగతులాయీవి వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౦ ॥

చ॥ పూని రతిశ్రమంబు ననుభోఁటియు నీవును నిద్రవోవఁగా ।
 లోనికివచ్చి కంజదళలోచనయొక్కతె నీదుమోవిపై ।
 తానొకగంటిసేసి యెడదవ్వులనుండఁగ మేలుకాంచి నీ ।
 పానుపుమీఁద కాంతయని పల్కఁగవచ్చునే వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౧ ॥

చ॥ పేచినయల్కతో సతులు బీరమునం బతిదిట్టువేళఁ దా ।
 నోచిఁ ప్రియంబువల్కుటకు నొద్దికతోడఁగరంగి మాటనూ ।
 రాచిఁ పెనంగు నవ్విభుని నక్కునజేతుఁరు గారవంబునకా ।
 నేచినవారికిం వలపునిండు నిధానము వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౨ ॥

ఉ॥ సంగడి నొకెయున్నదని సన్నలఁజెప్పెదవేను వచ్చినన్ ।
 సంగతిగాదు మానినులఁ జొకలుసేతురె నీవు కాంతకుకా ।
 పంగెనవాడవా యెఱుంగ బత్తియొనర్పఁగ నిన్నుఁజేరితికా ।
 కంగెను దానిచిత్తమిది గారణమై కడు వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౩ ॥

ఉ॥ చందురుడేమిసేయు మఱి చల్లనిగాలి కొఱంతయేది మా ।
 యందు వనఁతుడేడ పగయంగజానేటికి సారెదూర నీ ।
 విందులకేగుడేఱక లయించఁగ వీరలు నీకతంబునన్ ।
 నిందలఁ బొందిరింకఁ గృపనించగదే తిరువేంకటేశ్వరా ॥ ౮౪ ॥

ఉ॥ పిలువకునన్ను లోపలికి పెంపున నే నతి యెందునుండునో ।
తెలియదు యేమటించి మరి దిగ్గనవాకిటఁజేరి నిల్చితిన్ ।
మలయుచు వట్టి దీమసపుమాటలు మానవు సంతగానికిన్ ।
నలె నిది నిన్ను మెచ్చితిని వచ్చితిఁ గూడితి వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౫ ॥

ఉ॥ పడఁతికి నీవునమ్ముమని బాసలుచేయుచు నున్నవేళ న ।
క్కడ నొకలేమి మీనటనకాంక్షలఁజూడఁగ దిష్టవిభ్రముల్ ।
దొడికెదనంచు నాకె చనుదోయి కరంబునఁ బట్టి సంత నీ ।
నడవడిచూచి తొంటినతి నవ్వెఁగదా తిరువేంకటేశ్వరా ॥ ౮౬ ॥

ఉ॥ చల్లనిమాటఁలాడఁగను సారెకుఁ గోపము చూపరాదు నీ ।
తొల్లిటి నేతలెంచినను తోడనె యందులకోపఁరాదిల్ ।
కల్లు గల్గినన్ విభునిఁగాదనఁజెల్లునె కాంతకున్ సదా ।
యుల్లమునందు సంతసిలియుండుట మేలిక వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౭ ॥

ఉ॥ నిక్కుచుఁజూచి యొక్కరి తె నీకును ముచ్చటఁజెప్పుచుండఁగా ।
గక్కన వేగువెట్టుకొని కామిని యాచెలిఁ దమ్మవేసినన్ ।
చెక్కిలిదాఁకి యారజముచేరువనుండిన నీపయింబడెన్ ।
చక్కటి నేలమానుమరిసంగడి నేరమి వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౮ ॥

ఉ॥ చన్నులు పూణకంభముల సాటిగ యెవ్వ తెనీకుఁజూపెనో ।
సన్నుత దృక్పకొరముల చక్కఁగ మిక్కిలి వాలఁజేసెనో ।
సన్నునుఁ గూడితొను శఱున స్థితిమించిది నీవువచ్చుచో ।
నిన్నటి కోపమంతయును నెమ్మదిఁబాసెను వేంకటేశ్వరా ॥ ౮౯ ॥

ఉ॥ ఏదిర నాదు కంటసరి యిప్పుడు నీచెలిమేనఁ బెట్టితిన్ ।
నీదెసఁ జుట్టమాయదియు నెట్టన నీవలెనుండఁగానె పో ।
పాదుగదాని నంటితివొ పైకొని నీపనుపంచుచుంటినే ।
భేదములేక నీవలపు పెంచెదు బాపురె వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౦ ॥

చ॥ ఇల దొరలైన మానవతులెమ్మెలు చూపరు గుట్టుతోడనే ।
 మెలఁగుదురారజంబులను మేలములాడరు దంటయెవ్వతో ।
 కిలకలనవ్వి నిజ జెనకి క్రిందట మీదట లాడుచున్న దీ ।
 వలపులు నీకునుం బ్రియమొ వద్దనవైతివి వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౦ ॥

ఉ॥ ఇంటికి నిన్నుఁబిల్చి కడనెమ్మెలఁబోవుచు నీయురంబునన్ ।
 జంటగఁ జన్నలొత్తి నది చక్కఁగ రెంటెము గప్ప మందుపై ।
 నంటునఁ జూడరానివవి నాతుల సిగ్గులు దాచుటొప్పగున్ ।
 గొంటరివాకె నీవయిన గోప్యము సేయుము వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౧ ॥

చ॥ మొదల నె నీవు నాదుపయి మోహము నించితి వింతలోననే ।
 వదలకు నీ వయోమదము వంచఁగ రాదిక వేయునేల నీ ।
 యుదుటులు గానవచ్చెఁ జెలులొద్దనె డగ్గరి యున్నవారు నీ ।
 వదిమది నెంచుకొమ్ము వెడయాసలఁబెట్టకు వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౩ ॥

చ॥ వలచినదాననేను మరివాసులుచూడఁగనేల యొద్దకుం ।
 బిలిచినఁ బిల్వకుండిననుఁ బెంపునఁ గొల్పులు సేయుచుండినన్ ।
 సెలవగు నాదు జవ్వనము చెప్పితి నీకిక నన్యకాంతలం ।
 గలయఁగవేళ యానొ మఱికాదొ యెఱుంగను వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౪ ॥

చ॥ పెనఁగకు నాయెడన్ మనసుబెట్టితి నీకును వీడెమింద నీ ।
 చనువునఁ గొంగువట్టితిని జారకు సంపదగల్గువారికిన్ ।
 వనితలు పెక్కులై తగులవచ్చినఁ జప్పనయానటైన సెం ।
 జెనకక మాన నిన్ను నిడసిగ్గులు చెల్లునె వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౫ ॥

చ॥ ట్టులు మీరు వెట్టుకొని యోవక సంగడి బట్టెమంచముల్ ।
 గుట్టననెక్కి యాకె చనుగుబ్బల మారని కోళ్లు వేడ్కతో ।
 గట్టిగఁ గాగిలించితివి కాంతయు గాఁగిటలో దలాడ యే ।
 నెట్టన నీదు మారనుచు నించె ముదంబున వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౬ ॥

ఉ॥ అవ్వలనుండి యొక్కసతి యప్పుడువచ్చిన నేను నుండఁగా ।
నవ్వెడురీతిఁ జొచ్చిలఁగ నాపయి గందము నీవు చల్లినం ।
జివ్వననేను వేఱయొక చీర ధరింపఁగ నేఁగినంత నా ।
జవ్వనిఁ గూడుకొంటి నది సందుగఁ గైకొని వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౭ ॥

చ॥ కరమటువేసె నీదుపయిఁ గాంతలసందడిఁ బవ్వలింపఁగాఁ ।
దరుణియొక తెఱ వేఱొక తెఱ తానును బాదమువేసె నంత నీ ।
చరణమయందు నింతి చెయిచాఁచిన నాపె యెఱిగి తిట్టె ని ।
ట్లరయఁగ నీవరెఱికపు డ్దాశయమైతివి వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౮ ॥

ఉ॥ చీటికిమాటికి బలుకు చెల్లఁగఁబెట్టెను నీదు చెక్కులం ।
గాటుక లేవచ్చె నవిగానక యాడితివేము చూచుకో ।
గాటపుటద్దమందు మఱికల్ల నిజంబులు తానె యెఱుఁడు ।
సాటికిఁ బేటికిం బగలు చాటఁగనేటికి వేంకటేశ్వరా ॥ ౯౯ ॥

చ॥ పులకలుమేననిండె నొకబోటినిఁ బోకొనినంత నీకు నేఁ ।
బిలువఁగఁ బోదునో మగనిఁ బెండిలిసేసినఁ బుణ్యమాను నా ।
వలపటు వెట్టు నీ మనసు వచ్చినఁ జాలును నవ్వుగాదు నా ।
తలఁపునఁ బాయ వెప్పుడును దప్పదు శ్రీతిరువేంకటేశ్వరా ॥ ౧౦౦ ॥

చ॥ సరనుండవన్నిటా మిగులజాణపు నిన్ను నుతించు టొప్పుకు ।
దరుణికి వ్యంగ్యమాడవలె దప్పక కాంతునిఁ గన్న చోటులక ।
విరసముగాదు చిత్తభవవిద్యకుమంత్రము దీనికై నినుం ।
బరుసము లాడితిం బదరి పట్టకు మెగ్గులు వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౦౧ ॥

చ॥ అలికులవేణి నొక్కరి తె నుటితి వంచును వింటి దానికే ।
యలిగితి నీవు లేదనుచు నానలువెట్టెదు సారెసారెకుం ।
జలములుమానినకా మనసు సందియమేటికీ మానుఁ జాలు నీఁ ।
నిలుపునఁ గల్ల గల్గినను నిన్నెభజింతును వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౦౨ ॥

ఉ॥ తాలిమితోడ నేఁ బిలిచి దండకు రమ్మని యానవెట్టి నం ।
 దేలఁగఁజూచి డగ్గఱపు దీనన సందియమయ్యె నాకు వే ।
 సాలకు నంటఁగాని సతి చయ్యన కూరిమి నిన్ననంటెనో ।
 మేలముతోడఁ బిల్చి చెయి మీరెదనంచునా వేంకటేశ్వరా ॥ ౧౦౩ ॥

ఉభయవృత్తపద్యాలు ౧౦౩

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

శృంగార వృత్తపద్యాలు సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

తాళ్ళపాక యన్నమాచార్యుల కుమారుండు పెదతిరుమలాచార్యులు
వారికుమారుండు చినతిరుమలాచార్యులు ఆనతిచ్చిన

సంకీర్తన లక్షణము.

క॥ శ్రీవేంకటేశ్వరప్రియ ।

పావనచారిత్ర పూర్వపదకవిమణి తే ।

జోవర హారంబునకుఁ బ్ర ।

భావహాక వినాయకత్వమలవడుచుండుకా

॥ ౧ ॥

క॥ వర కవితాగుణ చతురత ।

లరుదారంగఁ దాళ్ళపాకయన్నయ ధరలో ।

దిరువేంకటాద్రిపత్నిపై ।

దొరకొనిచెప్పంగఁ బదము తుదిపదమయ్యె

॥ ౨ ॥

మఱియు దత్తసంకీర్తనంబు లెట్టివనిన.

క॥ పావనములు హరిభక్తి వి ।

భావనములు సర్వమంత్రపరమరహస్యో ।

ద్భావనములు గాయకనిక ।

రావనములు తాళ్ళపాకయన్నయ పదముల్

॥ ౩ ॥

క॥ రంజనములు దుఃఖాణగణ ।

భంజనములు విమల కమలభవ జనక గుణా ।

సంజనములు నుజ్జాన ధ ।

నాంజనములు తాళ్ళపాకయన్నయపదముల్

॥ ౪ ॥

క॥ సారంబులు హరికరుణా ।

సారంబులు విబుధ నికరసంపూర్ణానుభా ।

హారంబులు బహుదేశ వి ।

హారంబులు తాత్పర్యపాకయన్నయపదముల్

॥ ౫ ॥

క॥ వేదంబులు పౌరాణిక ।

వాదంబులు వరక విత్పవాణీవీణా ।

నాదంబులు కృతసుజనా ।

హ్లాదంబులు తాత్పర్యపాకయన్నయపదముల్

॥ ౬ ॥

క॥ లక్షణములు పదకవితా ।

రక్షణములు వివిధకకవిరాజీమద స ।

మౌక్షణములు వేంకటపతి ।

వీక్షణములు తాత్పర్యపాకవిభసత్కవితల్

॥ ౭ ॥

క॥ విన్నంతఁబాపసంఘము ।

లన్నియునడపంగఁబూటయగుఁదాళపా ।

కన్నయ పదములువాడిన ।

యన్నయకోవిదుల వేంకటాధిపుడేలుక

॥ ౮ ॥

క॥ మదిఁదాల్ల పాకయన్నయ ।

పదములపై భక్తిగలిగిపాడిన విభవా ।

స్పదములగు వివిధసంప ।

త్పదములు శ్రీవేంకటేశుపదములుదెలియుక

॥ ౯ ॥

క॥ సంకీర్ణావివిధపాప వి ।

శంకటచిత్తులకునైన సర్వేశ్వరుపై ।

సంకీర్తనములువాడిన ।

శంకాతంకములువలదు శమనునివలనక

॥ ౧౦ ॥

క॥ న క్తంచరారి తనకును ।

భక్తుండైనట్టితాళపాకన్నయ చా ।

ఊక్తి పదబంధకవితా ।

రక్తుండై యితరవాగ్విరక్తుండయ్యెన్

॥ ౧౧ ॥

వృ॥ శృతులై శాస్త్రములై పురాణకథలై సుజ్ఞానసారంబులై ।

యతిలోకాగమవీధులై వివిధమంత్రార్థంబులై నీతులై ।

కృతులై వేంకటశైల వల్లభరత్నకీడారహస్యంబులై ।

సుతులై తాళపాకయన్నయ వచోనూత్నక్రియల్ చెన్నగున్ ॥౧౨॥

క॥ భరతాదులు గ్రంథంబుల ।

విరచించిన లక్షణములు వేంకటభూమి ।

ధర వరకీర్తనలక్ష్యము ।

లు రుపదకవితాపితామహాండేపఁటచెన్

॥ ౧౩ ॥

గీ॥ అట్టి యన్నయార్యుఁడనతిచ్చిన పద ।

లక్ష్యలక్షణముల లాగు దెలిసి ।

పలుకనేచెఁనేని బాలుండుబ్రోడయాఁ ।

దత్తబంధమమృతధారబోజి ।

॥ ౧౪ ॥

వృ॥ ధరలోఁదాళపాకయన్నయ గురూత్తంసుండు సంకీర్తనా ।

పరిశుద్ధిఁ మునుజేయఁబూని తగనుత్పాదించెదల్లక్షణం ।

బరుదై మించినంస్కృతంబునఁ గవీంద్రానందసంధాయియై ।

పరిపూర్ణాఖిలశాస్త్రసమ్మతముగా భావజ్ఞతానౌననన్ ॥ ౧౫ ॥

గీ॥ అలరుఁదాళపాకయన్నయాయఁసుతుండు ।

తిరుమలార్యు డఖిలదేశికుండు ।

తత్సత్సాగ్రజుండ ధరలోనఁ జినతిమ్మ ।

యాహ్వాయుంఁ దండ్రీయసుమతమున

॥ ౧౬ ॥

వృ॥ పరమామ్నాయసమానమై వెలయు మత్స్యైతామహాగ్రంథము॥
 వరచాట్టుక్తిమదీయపుణ్యజనకవ్యాఖ్యాతము॥ వేడ్కదా॥
 చరణాంబోరుహముల్ మదిందలచినచ్చాస్త్రజ్ఞులింపొందగా॥
 వరుసంజెప్పెదబద్ధరూపమునఁ దద్వాక్యానుసారంబున॥ ౧౭ ॥

వ॥ మహానీయంబగు స కీర్తన నామక పదసంప్రదాయంబెట్టిదనిన.

సీ॥ రమణీయ సంగీతరత్నాకరప్రబంధాధ్యాయమున నుక్తమయ్యెబడము॥
 సముచిత సంగీతచంద్రికాదేశైశ్యందు మిక్కిలిఁ దేటమయ్యెబడము॥
 అతుల తత్సంవాదమైనట్టి సంగీతచూడామణికిఁబల్కుచోటుపదము॥
 ధన్య సంగీతసుధాకరగ్రంథంబునందు మిక్కిలిజెలువొందుబడము॥

తా నెయిన్నిటికిని మూలమైనభరత ।

మందు బంచరశాధ్యాయమందువిమల ।

వృత్తచూణా నిబంధక వివిధనామ ।

భవ్యలక్షణములకు సాస్పదముపదము

॥ ౧౮ ॥

క॥ అందరిలో బడమాగ్గ ।

చ్చందోమూడాత్ముక వితచందంబుల గో ।

విదపదభక్తివిరహిత ।

మందు నిధర్మక్రియాక్రమంబునడంగు

॥ ౧౯ ॥

క॥ కృతిచెప్పిన యాతడలం ।

కృతియుఁజమత్కృతియుఁగల్గిగీతించినచో ।

గృతియగునటుగాక యహం ।

కృతిగృతిసేయంగ మిగులగేలింబడదే

॥ ౨౦ ॥

గీ॥ పెట్టులు నేరక చూడినఁ బెనురవంబు ।

లొదవ లక్షణమునైనఁబ్రయోక్త నైన ।

సాధనమునైనఁజెలుచు నీనరవిగాదె ।

సంప్రదాయంబు నెరుగని జడునికవిత ।

॥ ౨౧ ॥

క॥ వరదానంబుననై నను ।

గురుముఖముననై నఁ దెలిసికొను కవిపలుకుల్ ।

పరమామృతమౌ లేదా ।

దురహంకృత కవితనోరఁదోడఁడుబుధుల్

॥ ౨౨ ॥

గీ॥ సంప్రదాయాగత జ్ఞానసహితుఁడైన ।

మనుజునక్కవిలయు వేదమంత్రసమము ।

అదియచాలదె శ్రీవేంకటాచలేశు ।

చరణములు గనుమనుపునశ్చరణమేల

॥ ౨౩ ॥

క॥ పదమగును సుప్తిజిత్తము ।

పదమవయవమవయవియును బదమనఁబరగూం ।

దుది నీ తెఱంగులన్నియుఁ ।

బదకవితామాగణ సార్వభౌముడుదెలిపెన్

॥ ౨౪ ॥

వ॥ అందు నవయవపదంబెట్టిదం టేని.

క॥ విదిత చతుష్పాదంబగు ।

నదవృత్తింబది యథాతువవయవసంజ్ఞం ।

బదియయని యన్నయార్కుడు ।

పదిలముగా భరతశాస్త్రపద్ధతిఁబలికెన్

॥ ౨౫ ॥

వ॥ ఈ వృత్తంబులకు ధాతుసంజ్ఞలెట్లయ్యెనం టేని.

వృ॥ వాతముఁ బిత్తముం గఫము వణిఁత సర్వశరీరధారణా ।

హేతువులయ్యెఁ గావున మహింజెలువొందెను ధాతుసంజ్ఞ నీ ।

రీతినె వృత్తముల్ పదశరీర సముద్భవకారణంబులై ।

ధాతుసమాఖ్యలందె భరతప్రముఖాఖిలమౌనిసమ్మతిన్

॥ ౨౬ ॥

వ॥ ఇందులకు భాషానియమబెట్టిదనిన.

గీ॥ పదము సంస్కృతమున బ్రాకృతమున దేశ |

భాషనైనఁ బాసఁగఁబలుకవలయు |

బ్రాసములును యతులు బద్యభంగినెచ్చెల్లు |

ననిరి భరతదత్తిశాదిమునులు

॥ ౨౭ ॥

వృ॥ కణాకట ద్రవిళాంధ్రలాట విలసన్లాడాది భాషాస్థితిం |

గణాకపూణానుభాసమానరుచులంగల్గించు దేశైశ దా |

స్వణాబాభరణత్యమొందుకరణి సంగీతశాస్త్రంబులకా |

వణికంపందగు నానుజాతీయతయై వర్ణించుబ్రత్యేకమై ॥ ౨౮ ॥

వ॥ అట్టిపదంబెన్నివిధంబులఁజెలువొందుననిన.

క॥ బంధురవృత్తపదంబు ని |

బంధపదము చూణాపదము భరతాగమసం |

బంధంబునఁ బదవిజ్ఞా |

నాంధులకును దాళ్ళపాకయన్నయ దెలిపె

॥ ౨౯ ॥

వ॥ అందువృత్తపదంబెట్టిదనిన.

క॥ అందములై పడ్యింశ |

చ్చందోగణయుక్త వృత్తజాతులపదముల్ |

కందనమునకుం బరిమళ |

మందినక్రియ వృత్తపదము లలరుచునుండుకా

॥ ౩౦ ॥

క॥ వృత్తజాలి యెల్లవిషమంబుననుమును |

నధానమునాఁగ నతిశయిల్లు |

నందులోన విషమమునునది నాలుగు |

పాదములును వేతభంగిఁజెల్లు |

॥ ౩౧ ॥

క॥ నాలుగుపాదః బులు నొక ।

చాలున పతిఁచునదియ సమవృత్తం బా ।

లీలక సమపదమును దా ।

శాలాకృత సామ్యపాదమైచెన్నొండు ॥ 32 ॥

గీ॥ విషమపాదంబు లొకరీతి వెలయుచుండ ।

సమచరణములు వేరొక్కచందమైన ।

నధఁసమవృత్తమనఁజెల్లునట్టిపదము ।

అధఁసమపదమని యన్నయార్యుడనియె ॥ 33 ॥

ప॥ మఱినిబంధనామపదంబెట్టిదనిన.

వృ॥ యతులుం బ్రాసములుం బదుబులును మాత్రాసీకముల్ తాళసం ।

గతులుంగల్గి నిబంధనామపదమాఖ్యాతాధకసంయుక్త స ।

త్కృతియై తాళ్లపాకయన్నయగురూక్తి లోకవిఖ్యాతమై ।

జితమాద్యై కసితా సుధారస రుచి స్థితంబునైచెన్నగున్ ॥ 34 ॥

ప॥ అట్టి నిబంధనామ పదనామ బునకుడదంగంబులైన యతిప్రాసాదుల విధంబెట్టిదనిన.

క॥ పాదములునాలుగింటికి ।

నాదులనడుములనవణామగునవి యతులా ।

పాద ద్వితీయవణము ।

పాదుగనొక్కటియచెల్లుఁ బ్రాసంబనగన్ ॥ 35 ॥

క॥ మాత్రయొకటి లఘువనఁదగు ।

మాత్రాద్వయమైన గురుసమాహ్వామయ్యై ।

మాత్రాత్రయంబుల్లతంబగు ।

మాత్రాధకము దృతము భరతమతమునఁజెలగున్ ॥ 36 ॥

గీ॥ పూని తాళక్రియాలసన్నానమునకు ।

దాళ శబ్దంబువలెఁంచు ధరణినదియు ।

దేశియును మాగళమును నాగఁడేజరిల్లు ।

ధన్యభరతాది బహుసంప్రదాయలీల

॥ 32 ॥

వ॥ ముందుజెప్పిన నిబంధననామపదంబునకు నవయవంబులైన యవాంతర పదంబులకు ననుకూలంబైన పల్లవియొట్టిదనిన.

క॥ మొదలుద్దాహము రెండవ ।

యదిమేళాపము తృతీయమగుధృవమట పై ।

గదిసినయదియంతరమా ।

తుదినాభోగంబు ముద్రతోజెలువొందున్

॥ 3౩ ॥

వ॥ ఈ యవయవ పదంబులకు ననుకూలంబైన పల్లవియొట్టిదనిన.

క॥ పదములయథాముఁబల్లవి ।

పదలకయన్నిటికినేకవాక్యతఁజేయన్ ।

గుదిగుచ్చినట్లుతగులై ।

పదముతుదిన్ మఱియుమఱియుఁబల్లవియలగున్

॥ 3౪ ॥

గీ॥ పదసమానమాన పాదయుగ్మముతుది ।

నలరి పల్లవాఖ్యనతిశయిల్లు ।

నందులోన నథమ్మైన శిఖాపద ।

మనిరి లక్షణజ్ఞులైనమునులు

॥ ౪౦ ॥

వ॥ ఈ పల్లవశిఖాపదంబులకుం బ్రయోగసంప్రదాయంబొట్టిదనిన.

గీ॥ పల్లవంబున్నచో శిఖాపదమగల్గి ।

దదియుగల్గిన బల్లవమందు నుండ ।

దనుచు జూడామణిగ్రంథమందుఁ జెప్పె ।

ననుచు సంగీతచంద్రిక యతఁడువల్కె

॥ ౪౧ ॥

వ॥ అందుఁజతుఢాతుక నిబంధపదం బెట్టుండె నంటేని.

గీ॥ కల్పితోద్రాహమేళాప కధ్రువగుబు ।

వజ్జికాతాంతరమై కడువన్నెగలిగి ।

యుచితపల్లవికాభోగయు కమైన ।

నది చతుఢాతుక పదమనియండు బుధులు

॥ ౪౨ ॥

వ॥ మఱిత్రిధాతుక నిబంధనామ పదంబెట్టుండెనని యంటేని.

గీ॥ పాసఁగ నుద్దాహక దృవాభోగములను ।

బల్లవియుఁగల్గియంతరిఁబరిహరించి ।

పరివివర్జితమేళాపభాసమాన ।

మైనయది యత్రిధాతుకమనిరి బుధులు

॥ ౪౩ ॥

వ॥ మఱిద్విధాతుక నిబంధనామపదంబెట్టుంటేని.

క॥ పుగమును ధ్రువమును బల్లవి ।

దగజెప్పినపదమది ద్విధాతుకమయ్యెం ।

దగనేత్రకీర్తికలతికలు ।

చిగురింపఁగ ముద్రధ్రువము జేవఁగనమరుక

॥ ౪౪ ॥

వ॥ మఱి యేక ధాతుక పదంబెట్టుంటేని.

క॥ తగనేకధాతు పదమీ ।

జగముననేలేదు నాట్యశాలలదేశిక ।

మొగవరియని పాడుదురది ।

యుగముం బల్లవియుఁ గూడియుండు జవ్వియై ।

॥ ౪౫ ॥

వ॥ మఱియునుంబదవిశేషంబులెట్టివనిన.

గీ॥ ఘనతమీరంగ జయజయదేవ కవివశేణ్ము ।

డందమైనట్టిసీత గోవిందమందు ।

నంచితాష్టపదులువల్కెనట్లపదము ।

పరగు నెనిమిదిపదములు పల్లవియును

॥ ౪౬ ॥

క॥ రహిగలపల్లవిఁబెనగొని ।

సహజోజ్వలలీల నథఁచాతురిగూడఁ ।

బహువిధములఁబడమాలిక ।

మహిలో జెన్నొందు సీసమాలికరీతిఁ ।

॥ ౬౭ ॥

క॥ ధర నెనిమిదిపాదంబుల ।

బరగినపదమదియశరభపాదపదంబా ।

వరమీమాంసక సముచిత ।

పరిభాషలయందు నట్లపఱగుటవలనఁ

॥ ౬౮ ॥

గీ॥ ముక్తకంబుఁ గుశకమునుఁనాగదగి పద్య ।

జాతివరగునట్లజగతినొకటి ।

దరువనంగఁజెల్లుండగు కుశకంబెల్ల ।

పదమునాఁగనతుల భంగినలరు

॥ ౬౯ ॥

వృ॥ వరగున్ వృత్తముజాతియంతయుఁ జతుష్పాద ద్విపాదాకృతిఁ ।

వరసంకీర్తనముల్ తదాకృతులనే వత్తింతుమానంబుతో ।

దరువుల్ జక్కులచేకులేల లునునిద్దంబైన గొబ్బిళ్లు భా ।

సురవాక్యంబులుఁ జందమామపదముల్ శోభిల్లునందఁబులై ॥ ౭౦ ॥

గీ॥ దరువువాక్యంబు నథఁచంద్రకపదంబు ।

ఏలపాటయుగొబ్బిళ్లునింపులై న ।

చందమామపదంబునుఁ జగతిఁబాద ।

యుగళముగ బహుజన సంప్రయుక్తిఁబరగు

॥ ౭౧ ॥

క॥ పీనాల్పలోహకాంచన ।

మాన సమానతలువణఁ మహిమనగుగతిఁ ।

పీనాధికపదములకు స ।

మానతలొదపించువణఁ మహిమధరిత్రిఁ

॥ ౭౨ ॥

వ॥ అందునధాచంద్రకపదంబెట్లంటేని.

క॥ పుగమును ధ్రువమును భోగము ।
 సగమెవలికి పల్లవంబు సంధించినఁ జె ।
 స్నగు నధాచంద్రపదమన ।
 సగణితతానప్రతాన కాంచితమగుచుక

॥ ౫౩ ॥

వ॥ మఱియుజ్జాణాఖ్యపదంబెట్టిదంటేని.

క॥ ధరగృష్టాచార్యాదిక ।
 పరికల్పితపదము తాళబంధచ్ఛందో ।
 విరహితమై చూణాఖ్యం ।
 బరగున నియుక్తనామ భాసితమగుచుక

॥ ౫౪ ॥

వ॥ మఱియుదచూణావిధంబెట్టిదనిన.

క॥ ఛందోగణముల నియతిం ।
 బొందకతాళ ప్రమాణమునఁగడుఁజెలువై ।
 కొందరిచెందచూణాం ।
 బందముగా తాళగంధియన బొగఁదొందుక

॥ ౫౫ ॥

క॥ పదములు శృంగార వధూ ।
 మృదుమధుర మనోజ్ఞ వాక్యమిశ్రములైనన్
 విదితాధా గ్రామ్యాక్షులు ।
 పదిలముగా బొంకమెఱిగివలుకఁగఁజెల్లుక

॥ ౫౬ ॥

వ॥ అదియెట్లంటేని.

క॥ పురుషోక్తి సంస్కృతంబును ।
 దరుణీవాక్యమునఁ బ్రాకృతము నీచవధూ ।
 పరిభాష నితరభాషలు ।
 పరగినక్రియ నుచితభాష పదములఁజెల్లుక

॥ ౫౭ ॥

క॥ వల్లవనారీమేచ్ఛా ।

ద్యుల్లాస మనోజ్ఞ బంధురోక్తులుచవియై ।

చెల్లును గ్రామ్యములై నను ।

హల్లీసక ముఖ్యనాటకాధిక పణితి

॥ ౫౮ ॥

క॥ జగతిఁగల జెల్లుబల్లై ।

నగినగి భాపించునట్టి నానుడిపలుకుల్ ।

తగదనరహిచెడుఁబువ్వుల ।

సాగనుడుగంబిసికికంపు చూచినభంగి

॥ ౫౯ ॥

క॥ వైరాగ్యవృద్ధి కరగం ।

భీర పదశ్రేణిపాసగఁ బెనువుచు నగ్రా ।

మ్యారమ్యవిష్ణుచరితో ।

దారములై యున్నఁ జాలుధరణిన్వెలయు

॥ ౬౦ ॥

క॥ దేహఁజ్మేళవివేకో ।

త్సాహంబును లోకవేద ధర్మాధర్మా ।

ద్యూహఁపోహంబులఁగల ।

యా హరిసంకీర్తనంబు లభ్యాత్మంబుల్

॥ ౬౧ ॥

గీ॥ మహితతానాంచిత విలంబమానమునను ।

దాళవిరహితమై పదాథంబుచెంది ।

కేవల ద్విచతుష్పదాకృతిఁ జెలంగు ।

నదియధరవాక్యమని యన్నయాయుఁడనియె

॥ ౬౨ ॥

గీ॥ మహిమమీఱంగ ధ్రుతమధ్యమానములును ।

జిత్రవణంబుఁదాళంబుఁజెన్నుమీటి ।

మునుపఁబాడిన పదభాక్యములఁబొసంగి ।

ధరణిద్విచతుష్పదాకృతి దరువుచెలంగు

॥ ౬౩ ॥

వ॥ మఱియుజందమామపదంబెట్టిదనిన.

వృ॥ దుస్తరవిప్రలంభమున దూడికతోడ మొఱంగి చంద్రవి ।
 న్యస్తభరస్వభావమున నాయకుడేనియుఁగాంతయేనియుఁ
 విస్తరపాదవాదముల వేడుకఁజందురుఁజేరుకొన్నచో ।
 బ్రస్తుతికెక్కె దత్పదముభానురమై ద్విచతుష్పదాకృతి ॥ ౬౮ ॥

వ॥ మఱియేలపదవిధంబెట్టిదనిన.

గీ॥ నాయకాహ్వన పూర్వమై నయముగలిగి ।
 మ్రేచ్చ పరిభాషఁదగి రాగమిళితమైన ।
 యేలపాటపదంబు నానిలఁచెలంగు ।
 మహితనాయక సంబుద్ధి మధ్యమగుచు ॥ ౬౯ ॥

గీ॥ యక్షగానపదంబులు నవ్విధమున ।
 సముచితానేక విధ తాళసంగతులను ।
 నవరసాలంక్రియాసవణాంబులగుచు ।
 నలరునని హరికీర్తనాచార్యుడనియె ॥ ౭౦ ॥

వ॥ మఱియు బదసంధులెట్టివనిన.

క॥ భావితతాకికవైదిక ।
 పావనగతి నాంధ్రభాషఁబల్కెడు సంధుల్ ।
 త్రైవిక్రమాదిభాషా ।
 భావజ్ఞులువల్కునట్టి పద్ధతిఁజెల్లు ॥ ౭౧ ॥

క॥ నానావిధదేశంబుల ।
 నానాకవిబుద్ధి వణానారచనలచే ।
 మానితతానకరాగము ।
 తోనలరుఁ దేశిపదము దొరలకుమెచ్చె ॥ ౭౨ ॥

క॥ భావరసాలంకృతి శ ।

య్యావిధములఁదప్పలేక యందములగుచుకా ।

దై విక మానుష రచనా ।

పావనబంధంబులైన పదములు వెలయుకా

॥ ౧౯ ॥

క॥ బూఱుగుకాయంగొటికిన ।

నీరసతూలంబు దిశలనిండిన గతి ని ।

స్సారపదబంధకవితా ।

పారీణుల పదము హాస్యపదమైయుండుకా

॥ ౨౦ ॥

వ॥ మఱియన్యగీతచౌర్యంబెట్టిదనిన.

గీ॥ కూటసాక్షి సాక్షిగోరినం బలుకుట ।

యన్యవీత్తములకునాశపడుట ।

సభల నితరగీత చౌర్యంబుసేయుట ।

భరతమానియొక్క పాటియనియె

॥ ౨౧ ॥

సంకీర్తన లక్షణము సమాప్తము.

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల కుమారుడు పెదతిరుమలాచార్యులు

వారికుమారుడు చినతిరుమలాచార్యులు 'అనతిచ్చిన

అష్టభాషాదండకము.

శ్రీకాంతా కాంత వక్షోమణిఘృణీ రవిసంపుల్లకంజాతనాథీ
 రాకాలోకానుకారిస్మితవీకచరమానేత్రనీలోత్పలస్పృశా |
 సాకం నాకేశసంఘై నతవిధిహరముఖ్యాచితాంఘ్రిస్సమంతాః
 దాకంఠోత్కృతదాసప్రియకరణపటుః పాతు నో వేకచేతః || ౧ ||

త్రాయస్వ త్రాత భక్తా వియగయవయరో దేవ్య తేల్వొక్కణాహూ
 ణం అస్తుం మైపి ధందే ణచియ తిహువణం పొమ్మణి హేముళాళీ |
 అష్టా దష్టా స తాతే కునకనసహితో మానవో తానవాళీ
 రాగాచందాహవ త్తప్పయడదిహేమణో బళ్ళరొ వేంకటేశా || ౨ ||

NOTE:-1. The author in the colophon of this work says that this Ashtabhāṣhā daṇḍakam was transcribed on copper plates on Wednesday, being the 5th day of the bright fortnight of the Mārgaśīra month in the cyclic year Hēvilambī (Śaka year 1459) (=7th November 1537 A.D.)

2. At a time when the following eight languages fell into disuse in the Sanskrit world, the author, in order to show to the public the artistic style of and to display his erudite scholarship in these eight languages, and to maintain the dignity of his position as a great linguist, composed this prose work in eight languages, in Daṇḍaka style.
3. This first stanza was composed in Sanskrit language by the author, the famous China Tirumalāchārlu of Tāḷlapākam family, in praise of Śrī Vēṅkaṭeśa in Sragdharā-metre.
4. This verse sung in praise of God and compiled in seven other languages, clearly indicates that the composition of the following Daṇḍakas comprises the use of seven languages.

Names of the eight languages.

1. సంస్కృతభాషా.	5. వైకావభాషా or అష్టభంశభాషా.
2. ప్రాకృతభాషా.	6. ప్రాచీభాషా.
3. కూకేశభాషా.	7. అనంతభాషా.
4. మాగధభాషా.	8. సావణదేశభాషా or నాగరభాషా.

— (1. సంస్కృతభాషా.) —

శ్రీవేంకటాద్రిశ జీమూతసీలాంజనగ్రావబృందప్రభాసమానాంగశృంగార
శృంగారరూపోల్లసత్కృతికందపకలావణ్యవారాన్ని ధే మన్ని ధే సన్నుతాశేష
శేషాదిభాషావిశేషార్థగంభీరజంభారిశంభుస్వయంభూముఖామత్యజూటప్ర-
భాసేవ్యదివ్యాపగాభవ్యపాదాబ్జకేకారవాపాదకాకిణికాలాభ్రనిఘోషగం-
భీరరావోల్లసన్నాపుర శ్రీలసచ్చాతకుంభద్యుతీస్ఫీకపీతాంబోద్భూతకాంతిచ్ఛ-
టాఫన్నదిజ్ఞుండల శ్రీలనాభిప్రరూఢోదయన్మిత్ర మిత్రాబ్జసత్పుత్ర ధాతాన-
నోక్తత్రయారావబంధూభవత్కింకిణీధ్వనకాంచీకలాపద్యుతే కాంతిరింఖద్ర-
మాసంగభాగోల్లసచ్చారువక్షఃఫలీలక్షునిక్షిప్తసత్కృస్తుభాసక్తముక్తావలీవైజ-
యంతీలనద్రూప దునక్రవక్రక్రమాతిక్రమోద్యుక్తసంక్రాంతశక్రారిచక్రారిచ-
క్రాయుధ స్థైర్యధైర్యాసురాఖవగవచ్ఛిదాకీతికాంతాద్యుతిస్ఫూతికపూ-
తిప్రథోద్వృత్తశంఖాయుధప్రాంతితంతస్యమానాధికశ్రాంతిసంతాప చింతా-
దురంతోగ్ర కాంతారఖన్నాసురప్రాణనంహారకోద్యుద్ధదాహస్త తేజోలనచ్ఛండ-
మాతాండకాండజ్వలన్మండలాగ్రాగ్రభిన్నారినన్నాహ బాహుచతుష్కరుడే-
హంతరాశప్రహీభవత్పద్మగభాండగభీకృతానేకలోకస్థితే పూణతే-
జోనటన్మందరామందమమృధ్యమానాబ్ధిరాజోత్పతత్కంకణాధార కంబుస్ఫుగ-
స్సౌక్తికాలంకృతగ్రీవ సశ్రీసమాకార కణాంచలాలంబి నియోజ్ఞనూత్న-
ప్రభారత్నవత్కండలద్యోతహాసాంకగండస్థలీదపకణాలంక్రియాబింబితశ్రీమ-
ఖాంభోజ సంపూణతేజోల్లసచ్ఛంద్రకావ్రాత బహుకహాదీప్తిచ్ఛటాసంశ-
యాపాదనాధిక్యనాసామణిశ్రేణికోణప్రభాజాలచంచత్కిరీటస్థితే గండకస్త్యం
కథం ఖండితారిః పురా కూమరూపీ మహాత్కమకారీ కథం ధీరభూమిస్తు
భూదార పూర్వం భృతామత్యసింహసన కింవతనోపాయకః ఖవరూపః
కథం తుయారామాక్రమఃకిం కుతారాయుధస్త్యం శతాభీరవద్రావణస్యాపి
విద్రావణస్త్యం కథం దేహలీశోద్భవ మందహాసజ్వల బుద్ధరూపీ ప్రబుద్ధాపి
నారాయణస్తాత్యువాహ్యః కథం తాత్యురూపో భవః కిన్నరేశాధిపః కిన్న-
రాకారవా శ్రీరమేశః కథం జూరయోషాపతిః పేచిధారిన్పురా తె నిధధ్వం
సురా ధీరగంగాయ తె క్షీరభంగాయ తె చారుకుందాయ తె చారువింధాయ తె
వారణేంద్రాయ తె త్వత్పుక్తిప్రభాహంసతిత్వత్ప్రతాపాన్నతిశ్రీవతే వేదవేద్యః
పురా మూదుహస్వంధరాం భాసురాచకఃః ప్రాణిరక్షావిధిం దేవనానంతసద్దే-

వతాసంచయో తారజీతిమ్యతే రాజితాకార తె కొ విభో బుధ్యతే పావనంత్యాం
నరః కెన బోబుధ్యసే దానవారే హరే కొను వావచ్యతె తె నుతిం మానవః
కెన వావచ్యతె తె నుతిజిహ్వయా దై త్యశిక్షాకృతం దానరక్షారతం మమ్మ-
నస్సత్వకం మానసే సవదా ॥

—(2. ప్రా కృ త భా షా.)—

దెవ్య భోజిందిరాణాహ కందుట్టసీలగ్గవారంగణాసివ్యవారాపుహామేడ
సంతానసప్సప్ససంతానసగ్గంధసం సెవ్య పాదజ్జలిజ్జంతరాళతియెంది దిరాసీ ల.
తారొజ్జళచ్చిప్ప హాసచ్చళచ్చివ హూచారురూవాణు రూవంగరంగంతవడ్డీసఖ.
గ్గోడుడోలావిరాయంత హంసాహసీసప్సహా సవ్యదెవ్యంగణాణేయదెవ్యే సరి-
హూదరఖోణియే సోరువఖోవిహేయక్క మోజుత్తతేయోణ హంగప్పహాకేళి-
రాణిణ్ణుకుచ్చేయ ణిబ్బిణ్ణుచిచ్చిగ యప్పాణబాణాసురత్తాణ హేపూర యద్ధా-
ణుచంచణ్ణయే ణిచ్చ[వ]కాడియూణందరింఫే స ప్రత్తిసువక్తాయ ణిభేసన-
హగ్గ యిర్ఘుంత గోవద్దణత్తాణ గోగొత్త అప్పీతు యేదెత్త దప్పీవినేసేణ
భప్పేకియోకింయ నేయేయళావాస అప్పాయదా తుర్ఘ్ఘ అప్పియ్యలీలాసు
కమ్మోకయో జమ్మజమ్మంతరే తుమ్మజమ్మత్తి ఈజేసినమ్మోవివుద్దో సుజో-
యాసచిత్తారు జోయాహవంతోదు యాయిప్పవ్రజ్జోపు యాయిహరోసిచ్చ
ఇళ్ళేసి సం సెవ్యమాణోహయంరాయ మాణో ఖు తుం రుద్ధ బాణో పురా
ఇద్దియాణం ఖు డంతో వ్రగా సంహరంతో పురాణిప్పియో ఈస రసాసరితాయో
మురారీ హరీ భూసురంగోడు వాణంద మం తాహీ తుం ॥

—(3. శూ ర సే న భా షా.)—

సూరగ్గ తుం సూరసేణేస సేణేసపక్కినసేనాదిదాసావళీ సెవ్యమాణో
మణుసోతు మం కింతి చింతేది తుర్ఘ్ఘ వ్య ణిక్ఖారణాబంధుదాపుణ్ణుభత్తిప్ప
హజాణ్ణు దుద్దోస అద్దార యద్దాసళోయంక్క రేదిథిరాహర దేయక్క
దాసామి తిథ్ఘంతరేణీర కెళీగదమ్మిద్ది యోవామసిగ్గోద యల్లంయకాయావ
ఎక్కాన మాళింగి దూణంత మంచిప్ప దూణత్తేణేవం అణూణం యతోసార
ఎక్కాతుయేఅల్లి యంగీయభింగార శింగొజ్జళంతిన విచ్చాణురూవాజ్జళంతార-
విందేన సాకద్దిసో తుమ్మి సాలాసిఅణ్ణాహ సందీవకిణ్ణాను కప్పురచుణ్ణేణ

తుం సుభ్యవణ్ణం కుక్కుణాహపుపుణ్ణాణురాయా వరాయావరానక్క రాణీద-
జంబీర యేణం తుమం సాల్లి దూణందణాళురి సా ఇత్తిదే సంతి సావప్పురంతీవి-
రాయాహాయవ్వంయ కేళీసుసవ్వంగ కాభ త్తిపువ్వంతు మంసవ్వణివ్వాహ-
యంకేళిమూరయ్య రత్తూణతో సాసిపీరంతసీశగ్గపే రంతరియిణ్ణ వెల్లియమల్లియ-
నవ్వాసణాజుత్త సేవాయదధీక యాణీదగద్దప్పియాళీసుచందోజ్జ చందజ్జకం-
దుట్ట మందాణీళేదిందిరే సగోతుమ్మ సేవాహి అనందకేళి కళాణాహజేదు-
ద్దిరం ||

—(4. మా గ ధ భా షా.)—

నాలాయజే మాగధాలావశంశోశ గగ్గీశమగ్గోలు కంశాశీశంశాల మేహాణి-
శేతుమ్మ హాశేశ శేశమ్మ కజ్జేచయేణంపయిణ్ణాహళాశేశు గోలాహలాధాళ-
గోళచ్చహణ్ణా ఖగ్గోలుగోయణ్ణ గంధచ్చజుత్తేచ వోళజ్జశంతోలు చక్కంగ-
కాదంబ భింగాతిసక్కోయి శహ్వద కీళాళి చక్కాడినానావ దత్తీశశంశావ-
శశోహదాళామ మందాళమ్మదాళ జంబీశజంబీశ బంధూయ బంధూయవాశంది-
యాకుంద మల్లికులట్టంబు దశకక్కుకమ్మాల భండీలచంపేయ గంగేయధత్తిసు-
కాలంభలంభాల వంగోలుశక్కెంబ యాశోయశచ్చండ వాళాదినానా లదా-
వశక్కుశింగాల వీహళాళుశంచాళి దూణంయశవ్వపు గుళ్ళప్పవాల ప్పసూనోలు
శక్కుండు యేహందియోళొల్లి దూణాయతాహీయ తుంశొల్లదేతవ్వ ణంతాత-
దానంద ణంమెదవలవ దాళాహిదంవాలి హివ్వప్పవాలప్ప హాళోహిదో-
చాలు శింగ్గాలశింగ్గాల శవ్వాశణావాళ శేకంతికంతీల మంతోత్తియే శేవ్వ
దేహన్నమో ||

—(5. పై శాచభాషా=అపభ్రంశభాషా) —

అచ్చీనిజేసో పిసాసేససంసెవ్వ గోలీనభూసాయమాణంఘిజాతాపగా-
నీరసాశప్పహాయేవినాళ త్తణ్ణేణంయరచ్చాచయేసుంసరిచ్చప్పవాహింయలీళాఘరే
హింవిరాయంతరజ్జేహి వాతాయణాయాతవాతబ్బయాసీత సారబ్బసంవత్తిసు-
ద్ద తయేహింయకప్పురకద్దూరి కమ్మూరగోరోచనానేయ సప్పుప్పసవ్వాసనా-
అపజేహింవిరాయంతసప్పణ్ణవీ వాహిసంసాహితద్దాన సీయంబణ త్తిమ్మినశి త్తమ-
ర్యుమ్మి సశి త్తమాళవ్వసంశచ్చియంతోరు పాసాతరాజంత మూశిక్కంగంకేయ-
కుంభగ్గశింగార మేహళామహాపామ్మ అగ్గద్దభిగబ్బయెవ్వప్పఖాయూహి నిచ్చం-

చళోల్లానవిజ్ఞానకాయాహ కంతామణీకంతి కంతోరుహతత్తనచ్చామరాయాద-
వాదూళకోళాళకోయిదిరాభాస తీజమ్మరాజంతపంసేతుమందేన్నదిత్తిచ్చయేహిం-
యతావిత్తితూనంయతాహింయసందిత్తి యోనిచ్చసంతుత్తనచ్చిత్త మా రఖ్కు-
తుం॥

—(6. ప్రాచీ భాషా)—

దేనాహసచ్చుళి కాకిన్నతానప్పవాహాలుమాతంక వాలొద్దుతా
ఉప్పలాసేనసీలాహపేచ్చింకలింతాచ నవ్వంవహంతోవిరాయాహితస్సీతుహం-
నిచ్చనియ్యత తుచ్చాత్తివై లొక్క నానామియాకేనసప్పణ్ణసాలా అళింతద్దవ-
చ్చాణ మూళద్దమోణిత సంపూజితోకేళళిచ్చిన్నమాతంక కుంపంకముత్తాక-
తంపంయతేపూ ఆనమ్మఫిల్లంక నానేత్తపొమ్మవ్వ చేహింయసంపూచి తోసి-
త్తపామ్మకలప్పంకనేసుంచలంతోల మాయేసహనేకతోసంప తెంతొత్తియశ్చె-
వ్వతేవక్క చాలమహామేఖలావ త్తిమోలవ్వ చోతేసకాశేనయంనద్దితోయింతి-
లాభాసనంసాత్తసాఖ్కుంసుజేత్తోసుకో ఆకతోసంపతంతోమహాతెవ్వ కందవ్వ-
యఃకాతినేనావయేహింయ సంసేవితోపున్న తేచొఖలక్థోప్పనన్నోమహాఅలనా-
లచ్చలోకానసంలక్కుయో జేతు తుం॥

—(7. అవంతీ భాషా)—

వెల్లూళిరిగంతు నానాలబభంసరాహిత్ర వాణీసనవ్యాణీసంధూయ-
మాణుప్పహాత్తుభూళోయవైగుంతు శీమేకటద్దిమ్మ సాహిత్తుహేచారు నానా-
విధానేహిరాజంతరచ్చాసు అబ్బంలిహేవుప్పకేగోరడాదంస యేసుంయబిబ్బంత-
దెవ్వంగనానవ్వమాణేహిజీమండి దోరిక్కుమాళాచయోనాయిఅళచ్చియంతో-
నయవ్యాదు వుత్తుంగనచ్చామరాలాకిదుప్పంతసంతావిధానేగసీలవ్వజప్పారమం-
దారపుప్పవ్వజ్ఞాళిరాజీర హువ్యాసనాపుప్పగుచ్చొత్తిజీకము దోనాయిరాయా-
హిసురప్పహాభాసిదుప్పల్లపొమ్మాన దీభూసదీజ త్తపంసుద్దయామాద వాదూ-
ళవిదేస్సముద్యేష్ట వాణీయఅణీదణేవెత్త తంబూళకాయంస యంగేరిపిదూణంయ-
ణీరాజణేహింయ ణీరాజదుజ్ఞాణ సంజత్తుజోగిందయాణంమహామాణిజ్ఞోద-
వాణుద్దిరో మందిరేభద్ద సిహాసనే సంతిదో సంతతానందనో ॥

—(8. సార్వదేశీభాషా)—

హేభట్టియోసవ్య దేసేనకంప్లేకుడుం గేతుమంత త్రియేజు త్తగోపీజణంణి-
చ్చసావృత్యతణ్ణాయచిత్తోరుమాహీయచిచ్ఛేయ దెత్తేసకాశస్సచండిక-సూరద్ధ-
యోచారుధేరోసనద్ధోశతల్లెలసంపండరం గేంద దేరాదిరించోళి సంసెవ్వచాయి—
ల్లగంజాళకోళీరవేరూళియాయిణ్ణసద్దాళసింగార ఊనందియానేయ యిద్ధీకడప్పో—
మహల్లోసుకంభోళిదిప్పొట్టనానావిసాలేససంసెవ్వ ఎక్కల్లతాణజ్జయేణంబలా—
మోడియాణీదరుమ్మిజ యాణోచ్చల్లొఱువాహల్ల దెత్తాయ బెజ్జాకుణంతో—
సదాకిన్నరీటొంబరిగ త్తడీగానతుత్తోపరందోవితుంముద్ది యాయేఅవణ్ణమ్మిసంతీ—
యఅళిశ్శదండంసిరీయాపివృణ్ణక రేహీయ ఆడంబరస్సర్పుణీచుఃచుళీదుల్లి యో—
పల్లికీయిందిరాణాహుతుఃస్వాక్క సవ్వంగయోకిక్కడిదొంగరిణాహ నారాయణో
దే ణమో దే ణమో దే ణమో ॥

వాణీపీణానినాదప్రతిమచతురవాక్ తాశ్శపాకన్న యాయ్యుః
స్తత్పుత్ర స్తిమ్మయార్యో జితఘణిభణితి స్తత్సతేనాష్టభాషః ।
కుప్తాయం తిమ్మయేనారచితపదగతి వేంకటాద్రిందభత్తుః
స్తస్యాద్యత్కీతికేతుజ్జగతి విజయతాం దండః పండితేద్యుః ॥

హేమశంభి సంవత్సర మాగేశ్వర శు॥ ౫ బుధవారము తాళపాక
చినతిరుమలాచార్యులు ఆనతిచ్చిన అష్టభాషాదండకం తామ్రశాసనస్థవగాను
న్రాయించితిమి.

అష్టభాషాదండకము సమాప్తము.

మంగళమహా శ్రీ శ్రీ శ్రీ

